

ЧАС

за углед

Зборник припрема
за угледне часове
предметне наставе у старијим
разредима основне школе

© Copyright EDUKA

eduka

ЧАС ЗА УГЛЕД

Зборник припрема за угледне часове
предметне наставе у старијим
разредима основне школе

© Copyright EDUKA

ЧАС ЗА УГЛЕД

Зборник припрема за угледне часове
предметне наставе у старијим разредима основне школе

Главни уредник

Проф. др Бошко Влаховић

Одговорна уредница

Доц. Наташа Филиповић

Приредила

Јелена Журић

Рецензенти

Др Оливера Радуловић

Др Драган Шалетић

Наталија Кантар

Лектура и коректура

Споменка Трипковић

Дизајн

Иван Танић, Агенција *Мани два*

Издавач

Издавачко предузеће *Едука* д.о.о. Београд

Ул. Змаја од Ноћаја бр. 10/1

Тел./факс: 011 3287 277, 3286 443, 2629 903

Сајт: www.eduka.rs; имејл: eduka@eduka.rs

За издавача

Наташа Филиповић, директорка

Штампа

Ротографика, Суботица

Тираж

2000

Издање бр.: 1, Београд, 2015.

ЧАС

за углед

Зборник припрема за угледне часове
предметне nastave у старијим
разредима основне школе

Copyrighted by Eduka

eduka

Издавачко предузеће *Eduka*,
Београд

© Copyright EDUKA

Поштоване колеџнице и колеџе,

Зборник ЧАС ЗА УГЛЕД настао је као њод наше сарадње са љред-
мејним наставањцима из целе Србије. Када смо расписали конкурс за
уљедне часове, надали смо се добром одзиву, и сада можемо да будемо
заиста задовољни што су наша очекивања у љошћуности испуњена.
Сћило нам је љреко љри сћошине љриљрема, са бројним додацима,
љрилозима, љрезентацијама, фотљографијама, видео-снимцима – љако
да су рецензентљи и чланови комисија имали љежак и деликатан за-
дањак да међу добрим материјалима изаберу најбоље.

У избор за одјављивање увршћене су љриљреме за које сматрамо
да су, љре свега, љрименљиве у наставањој љракси, да су методички и
дидактички инвенљивне и иноватљивне, и да могу бити љодстљицајне
и за наставањике и за ученике. Ољределили смо се за то да се у једном
тому Зборника налазе љриљреме за више љредмејта за то што сма-
трамо да је то веома важно за развијање и унајређивање љраксе у
међуљредмејној корелацији.

Изабрани љтекстљови су редиљовани као и љрилози који се налазе на
ЦД-у уз Зборник.

Наше заједничко уверење јестље да је овај вид сарадње вишестљруко
значајан и корисљан: љиме се љодржавају настаљојања и љрећнућа из
нељсредне наставањне љраксе, која се љошћом љоново љој враћају – како
би је освежли и унајредили.

Хвала, још једном, свим учесњцима на дивној сарадњи!

До скорој виђења у следећем Зборнику!

Срдочно,
Уреднички љим Едуке

САДРЖАЈ

СРПСКИ ЈЕЗИК

Наташа Кљајић: Свет одраслих, свет деце и процес сазнања у Егзиперијевом роману <i>Мали Принц</i>	11
Валентина Мујичић: <i>Зимско јујиро</i> Војислава Илића	18
Блаженка Тривунчић: Ученици оцењују	24
Др Вукосава Живковић: <i>Чиновникова смрт</i> А. П. Чехова	40
Мр Марија Бјељац: <i>Ромео и Јулија</i> Вилијама Шекспира	46
Мр Марија Бјељац: <i>Кайеџан Џон Пийлфокс</i> Д. Радовића	51
Саша Чорболоковић: <i>Српски рјечник</i> В. С. Караџића	58
Славица Прпа: Техничко и сугестивно описивање	65
Јелена Антић, Зорица Михајловић: Знаменити људи прве половине 19. века	68
Славиша Шушулић, Биљана Ђорђевић: <i>Све ће њо народ јозлајийи</i> Лазе Лазаревића	79
Верица Арула: Народне епске песме	84
Ивана Цекић: <i>Сумњиво лице</i> Бранислава Нушића	93
Мр Валентина Вукмировић Стефановић: Компаративно тумачење одломака из Његошевог <i>Горској вијенца</i>	98
Биљана Кнежевић: Синтагме	103
Биљана Кнежевић: Глаголски облици: аорист, императив, потенцијал, футур други	108
Игор Јањатовић, Марија Радовановић: Књижевност кроз игре	114
Вида Никић: Кад мало боље размислим – <i>Хасанајиница</i>	116
Светлана Дробњак: Баладе	123
Невена Миловановић: <i>Село</i> Јована Дучића	131
Биљана Никић: Романтизам и реализам	136
Јелена Симић: <i>Пој Ђира и јој Сјира</i> Стевана Сремца	142
Јелена Јовановић: <i>Аска и вук</i> Иве Андрића	147
Љиљана Ивановић Јованчевић: Гласовни систем српског језика	153
Марко Глишић: Падежи – систематизација	157
Радиша Ивановић: <i>Мосџови</i> Иве Андрића	162

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Наташа Станковић: <i>Adjectives Describing Personality</i>	171
Невена Стоилков: <i>Adverbs of Frequency</i>	174
Ана Станојловић: <i>WILL/GOING TO</i>	179

ИСТОРИЈА

Љиљана Дукић Рајковић: Србија у 12. веку и почетком 13. века	185
--	-----

Љиљана Дукић Рајковић: Први светски рат.....	194
--	-----

ГЕОГРАФИЈА

Савица Ђурђевић: Сунчев систем. Облик и величина Земље: континенти, океани, глобус.....	201
Савица Ђурђевић: Падавине	207
Катарина Чутовић: Оријентација у простору и оријентација карте	213

БИОЛОГИЈА

Ања Срећковић, Виолета Мишић, Снежана Стефановић: Мерење крвног притиска	221
Владета Живковић: Посета заштићеном природном добру Шалиначки луг	228
Мирјана Богићевић: Разноврсност сисара и значај.....	232
Драгица Јеремић: Разноврсност и структура екосистема – природних и антропогених	238

ФИЗИКА

Сања Булат: Електрично коло, везивање отпорника, мерење.....	243
Ненад Грозданић: Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина	248
Борица Ђирић: Густина тела. Одређивање густине.....	251

ТИО

Маријана Бачанин: Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката, техничка документација (појам, врсте и примена пројекта).....	257
Петрана Јаковић: Принципи обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине	261
Биљана Даничић, Зорка Стефановић, Драган Егерић, Сунчица Агатоновић: Полуга и њена примена	267

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Мирјана Спасић: Одигравање лопте прстима. Основни положај тела, руку и шака при одигравању лопте прстима	283
--	-----

ЧАС ОДЕЉЕЊСКОГ СТАРЕШИНЕ (ЧОС)

Оливера Илић: Развијање позитивног односа према особама другачијим од нас	289
--	-----

САДРЖАЈ ПРИЛОГА НА КОМПАКТ-ДИСКУ УЗ ЗБОРНИК

СРПСКИ ЈЕЗИК

Валентина Мујичић: *Зимско јујиро* Војислава Илића
Мр Марија Бјељак: *Кайейан Џон Пийлфокс* Д. Радовића
Славица Прпа: Техничко и сугестивно описивање
Славиша Шушулић, Биљана Ђорђевић: *Све ће њо народ њозлајшии*
Лазе Лазаревића
Биљана Кнежевић: Синтагме
Биљана Кнежевић: Глаголски облици: аорист, императив,
потенцијал, футур други
Игор Јањатовић, Марија Радовановић: Књижевност кроз игре
Радиша Ивановић: *Мосџови* Иве Андрића

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Наташа Станковић: Adjectives Describing Personality (Прилози: 1, 2 и 3)
Невена Стоилков: Adverbs of Frequency

ИСТОРИЈА

Љиљана Дукић Рајковић: Србија у 12. веку и почетком 13. века
(Живот Стефана Немање, Путевима Стефана Првовенчаног,
Путовање у задужбине Немањића)
Љиљана Дукић Рајковић: Први светски рат (Жене у Првом светском
рату, Када је музика ратовала)

БИОЛОГИЈА

Мирјана Богићевић: Разноврсност сисара и значај
Драгица Јеремић: Разноврсност и структура екосистема

ФИЗИКА

Борица Ђирић: Густина тела. Одређивање густине

ТИО

Маријана Бачанин: Техничко цртање у грађевинарству
Петрана Јаковић: Принципи обраде метала
Биљана Даничић, Зорка Стефановић, Драган Егерић, Сунчица
Агатоновић: Полука и њена примена

СРПСКИ ЈЕЗИК

© Copyright EDUKETA

© Copyright EDUKA

Свет одраслих, свет деце и процес сазнања у Егзиперијевом роману *Мали Принц*

Наставница	Наташа Кљајић ОШ „Борислав Пекић”, Београд
Разред	седми
Ученици сарадници	Милица Симоновић – асистенткиња, Анђела Миковић и Анастасија Витиз (глума, панои инспирисани делом), Ања Живковић (компаративни приступ: <i>Галед Цонајџан Ливинџион</i>), Горан Парезановић и Лука Јакшић – техничка подршка (мултимедијалне презентације)
Тема часа	Свет одраслих, свет деце и процес сазнања у Егзиперијевом роману <i>Мали Принц</i> (етичке и духовне поруке дела, мултимедијална читања романа)
Тип часа	обрада наставног градива
Наставне методе	дијалoшка, монолошка, текстовна, демонстративна, метода самосталних активности ученика
Наставна средства	роман у класичном и у 3-D издању, радио-драма <i>Мали Принц</i> , панои са илустрацијама и стикерима, видео-бим (презентација фотографија аутора и издања дела у пауер поинту, цртани филм по стрипу у изради ученика), свеске за лектуру
Облици рада	фронтални, индивидуални, рад у пару
Корелација	унутарпредметна, информатика, ликовна култура (ликовни радови на паноима инспирисани романом), математика (лик пословног човека), географија (лик географа)

Образовни циљеви	Откривање универзалних филозофских, етичких и естетичких вредности Егзиперијевог романа, сагледавање односа света детињства – света непосредности, креативности и маште, и света одраслих – света обавеза, дужности, рационалног. Уочавање симболичко-метафоричког слоја дела кроз приказ планете Малог Принца, његове потребе за ширењем доброте и властитих видика, откривање карактерологије људи кроз његове сусрете са житељима других планета и са пилотом. Осврт на функционалну везу математике и литературе у делу (лик пословног човека). Уочавање најлепших сентенци (цитата из романа) по избору ученика, повезивање књижевног дела са његовим 3-D издањем, са радио-драмом, филмском адаптацијом и адаптацијом у форми стрипа.
Функционални циљеви	Оспособљавање ученика за вишеслојно тумачење књижевног текста, у синкретизму са другим формама уметничког израза; развијање способности логичке интелигенције, логичког размишљања, индукције и дедукције, симболичког читања дела у контексту са савременим светом и актуелним међуљудским односима, развијање маште, аудиовизуелне перцепције и примене мултимедијалних средстава у настави. Мотивисање за индивидуални рад и рад у пару и за сараднички однос са наставником при организовању часа.
Васпитни циљеви	Развијање хуманости, доброте, емоционалне интелигенције и емпатије, очување вредности детињства при одрастању, пријатељства, духовне ширине, међуљудске блискости, лепоте и маште.

ТОК ЧАСА

Уводни део

Час започињемо инсертом из радио-драме по мотивима романа *Мали Принц* у продукцији Радио Београда из 1961. године (са Николом Симићем у улози Малог Принца) и то уводним одломком пилота о одустајању од цртања на наговор одраслих у детињству (праћен фотографијама аутора романа – такође пилота по позиву – на видео-биму), на који се надовезује глумачка секвенца са цртањем илустрација на табли – сусрет Малог Принца и пилота (ученици сарадници: Анђела Миковић и Анастасија Витиз).

Након тога представљам саму тему – однос детињства, одраслих, и знања као процес ширења видика у Егзиперијевом роману. Ученица сарадница је Милица Симоновић, која се при дискусији служи илустрацијама у 3-D издању романа (*Моно и Мањана*, 2008), којима прати причу. Важно је нагласити да формат 3-D књиге омогућава интерактивно читање, илустрације се склапају, расклапају, померају, испод илустрација се налази текст или текст скрива илустрацију – баобад/ружа/планета расклапају се у простору, као да „искачу” из текста, а засноване су на оригиналним Егзиперијевим скицама. Током разговора, на видео-биму, као илустративни додатак, крећу се слике издања књиге.

⊕ Главни део

Средишњи део часа одвија се у дијалогској форми, према унапред постављеним истраживачким (проблемским) задацима.

Зашто пилот одустаје од цртања, своје љубави у детињству?

Одрасли његов цртеж слона у телу змијског цара нису видели продуктивним очима детета, то је за њих шешир, обична шкработина, непотребно губљење времена. Дечак одустаје од своје креативности и приклања се свету одраслих људи, свету конвенција, свету корисног, ставља разум испред срца.

Шта му доноси и пружа одабир професије пилота?

Спознавање пространстава, путовање, померање граница, уживање у лепоти, слобода – то су чари његовог позива, чари које не спутавају клише или рутину каквог строго униформисаног, канцеларијског посла.

Нажалост, та професија којој је Егзипери био свим срцем посвећен коштала га је живота (током 1944. године, један немачки пилот – иронијом судбине, велики поштовалац Егзиперијевог дела – оборео га је у ваздушној борби изнад Ламанша), али је била извор његовог личног и професионалног задовољства и литерарне инспирације (дела: *Авијатичар*, *Поштом за јуџи*, *Ноћни леј*, *Тврђава*).

Зашто је био потребан и нужан сусрет пилота са Малим Принцем? Како ћемо доживети Малог Принца, као живо биће или као привиђење?

Мали Принц је ту да открије успавано и помало заборављено дете у њему, да га покрене не само на цртање него и на „оживљавање” нацртаног, да нагласи вредност љубави, топлине, пажње. Да га помери из духовне учмалости и самоће, рутинског и клишетираног живота, да преиспита самог себе. Мали Принц може бити тумачен као засебан књижевни лик, али и као привиђење (пустиња, жеђ, копање по успоменама), дечак у сваком човеку, односно претрага за властитим детињством, са циљем да не угушимо, не повредимо дечака/девојчицу у себи.

Ања Живковић у упоредној анализи изводи сродне елементе књиге из изборне лектуре *Галеб Донајан Ливинџион* аутора Ричарда Баха, у коме је галеб, унижен и изопштен из јата због своје страсти према лепоти и летењу, ипак смогао снаге за самоостварење, по цену ругања и самоће неговао своје таленте и индивидуалност и касније – и сам окупио јато заљубљеника у летење и тако доказао своје квалитете пред мноштвом које не трпи различитост.

Како изгледа планета Малиг Принца? Шта му је она значила и пружала? Зашто има потребу да оде одатле?

Мали Принц живи на патуљастој планети (астероид 325), потпуно сâм. Чини се да је то савршено, љупко мало место, идилично, са три вулкана, од којих један не ради, а друга два служе за подгревање доручка. Мали Принц може небројено много пута да гледа изласке и заласке сунца (што говори о његовој потреби за малим радостима, за лепотом, уживањем у моменту, о његовој треперавој души, финоћи). На планети расту и баобади, које мора стално да чупа; ако порасту, уништиће је (баобад – метафора за зло у свету које непрестано буја и које се само истрајношћу добротe каналише и сече у корену). Искрено речено, планета му пружа дом, али не и ширину и спознају. То младом духу не може бити довољно. Једини пријатељ била му је хировита и каприциозна ружа, на први поглед осетљива, а касније јака и поносна (она га тестира колико је и како спреман да докаже своје пријатељство).

Које све типове одраслих људи спознаје Мали Принц кроз путовања и посете планетама? Којим појмом обележава људе?

Пре Земље и познанства са пилотом, Мали Принц походи шест планета – непрестано понављајући како су људи чудни/необични. Егзипери издваја шест уочљивих типова одраслих, не генерализујући их, али уочавајући не-савршенства и мане.

1. **Краљ** – усамљеност човека на положају, бесмисленост титула.
2. **Уображенко** – испразност оних који траже дивљење других, не пружајући ништа заузврат.
3. **Пијанац** – несигурни људи који беже у пороке, самосажаљење и забрав, летаргични и лењи да се изборе са животом.
4. **Пословни човек** – пројекција радохоличара и материјалисте који стално стиче не налазећи времена да ужива у томе што има.
5. **Фењерџија** – рад по инерцији, без смисла и постављања сврсисходности свог рада, испуњавање форме без размишљања о суштини.
6. **Географ** – бележење онога што је „вечно” (вулкани, планине, реке), заобилажење онога што је пролазно (цвеће – симбол краткотрајне лепоте) као недостојног и безвредног.

Издвајамо за дискусију ликове краља и пословног човека.

Краљ на први поглед делује надмено и оштро, али иза тога стоје поза, усамљеност и потреба за пријатељством. Он титулом министра правде покушава да задржи Малог Принца, али овај ускоро осећа досаду и недовољност те „почасти”. Иако му се скути вуку по ободима планете, тај краљ никад није устао са престола да обиђе своје краљевство. Зато никад није видео свог јединог поданика, пацова који живи с друге стране планете, кога би повремено требало осудити на смрт, али и помиловати – јер је једини! Краљ осећа очај због одласка Малог Принца, именује га почасним амбасадором, али то није довољно да се радозналост задржи.

Пословни човек пројекција је савременог човека који у трци за успехом, новцем, моћи, иде линијом стицања имања, не налазећи притом време, нити чинећи напор, да ужива у плодовима свог рада; пројекција поседника који гомила не спознавши то што има, не налазећи меру и границу. На слици у 3-D издању не сијају звезде иза точка који се ротира, а разлог томе је што је тај сјај угасио поседнички дух пословног човека.

Пословни човек се бави рачуном, односно примењеном математиком. Постављам питање: **Чему математика и како се заиста решавају математички задаци?** Математика је фундаментална наука, основа свих природних наука, која развија способности за индукцију и дедукцију, анализу и синтезу, основне логичке процесе и веома битну – логичку интелигенцију, која иде укорак са вербалном (језичком, лингвистичком интелигенцијом). Принцип реда и поретка, слагања и разлагања чињеница, сагледавања неког проблема комплексно, из више углова, заједнички је како математици, тако и уметности: рецимо, кад дискутујемо о некој песми, она је налик некаквој математичкој једначини са више непознатих (сагледавање тематско-мотивског слоја, карактерологије ликова, мотивације, идеје, стилских и ритмичко-мелодијских поступака). Шта би композиција песме била него једно „геометријско тело” чије се димензије, пропорције сагледавају? А колико тек поезије има у логичким задацима који наликују, неретко, неким кратким причама или песмама пуним метафора, симбола, „нејасних места”, „затамњених значења”? Прави духовни развој човека немогућ је без коегзистенције логичке и лингвистичке интелигенције. Успостављамо паралелу са *Дневником Ане Франк*: реч је о јеврејској девојчици Ани Франк, која проводи три године свог детињства у скученом склоништу, али која духовно не посустаје иако је свесна смрти као претеће извесности – читајући књиге и радећи задатке из математике, по очевом наговору, с надом да ће снагом ума победити безумље.

Пословни човек фундаментално сазнавање и померање граница људског ума своди на пуко збрајање, без љубави, топлине, упитаности, радозналости; све је свео на енергију стицања, испразну и бесмислену, своје знање свео на алат, грабљење, не постављајући питање чему звезде или, боље речено: чему толике звезде.

Након тога Милица Симоновић са паноа на коме је нацртан баобаб ски-да стикере са најлепшим сентенцама из романа по избору ученика. Потом ученици понаооб образлажу зашто су баш ту мисао издвојили.

Неке од кључних мисли могле би бити:

„**Одрасли су заиста веома чудни**” – из непатворене, наивне перспективе детета, свет одраслих – пун брига, обавеза, ограничења и устаљених навика – збиља делује необично.

„**Када људи виде лепу кућу са црвеним кровом, не питају се каква је, него колико кошта**” – мисао која указује на материјализацију друштвених односа, на сагледавање вредности, предмета, ствари, појава и људи не кроз оптику лепоте, већ кроз оптику новца, односно материјалног параметра. Ученици повезују ову мисао са свакодневним вршњачким односима у којима је понекад мерило вредности цена гардеробе и модних детаља, а не естетске, емоционалне и етичке вредности (да ли су, на пример, неке патике/дукс одиста лепа, а понајмање – да ли особа у дуксу/патицама има духовне квалитете).

„**Време које си уложио око твоје руже чини је тако драгоценом**” – напор који уложимо у неко дело, брига према одређеној особи, пажња, посвећеност, јесу оно што то дело чини великим, значајним и лепим.

„**Ти си заувек одговоран за оно што си припитомио!**” – припитомљавање подразумева стицање, постизање пријатељства; када човек успе да се са неким зближи и постане му пријатељ, одговоран је да се то пријатељство одржава и негује.

„**Суштина се очима не да сагледати**” – оно што је споља видљиво, недовољно је да добијемо праву слику о некој особи, бићу, његовој истинској вредности.

„**Само се срцем јасно види**” – ову мисао узимамо за мото романа јер се највише ученика изјаснило за њу. Једино неговањем љубави, топлине, духовности и емоционалности човек може да истински, дубински спозна свет, свет ван клишеа и спољашњих привида, оно што је исконско, истинито, искрено.

Завршни део

У завршном делу часа Горан Парезановић и Лука Јакшић презентују видео-анимацију коју су урадили као цртани филм према страницама из стрипа *Мали Принц* француског аутора Жоана Сфара. Она је учињена, на основу појединачних табла из стрипа са неким најупечатљивијим сценама (сусрет са краљем, разговор пилота и Малог Принца, разговор Малог Принца и руже). Битно нам је да истакнемо да је, поред ауторових илустрација, читав низ илустратора радио своје визије *Малог Принца*, од којих се Сфарова

сматра најуспелијом. Поменућу и филмску адаптацију дела из 1974. године у режији Стенлија Донена, као и неколико анимираних адаптација Егзиперијевог романа.

Слике са часа:

Зимско јујиро Војислава Илића

Наставница: Валентина Мујичић
Основна школа „Иса Бајић”, Кула

Разред: пети

Наставна јединица: Војислав Илић, *Зимско јујиро*

1. Подаци о часу

Дефинисање часа

Српски језик и књижевност, проучавање књижевног дела, Војислав Илић, *Зимско јујиро* – анализа песме, проблемски приступ, пети разред основне школе, обрада новог градива (1. час).

Увођење новине

Ова замисао часа, опредељење за проблемски приступ у настави књижевности, заснива се на неопходности непосредног укључења свих ученика у васпитно-образовни процес, у разноврсне облике свих активности, јер омогућује да ученик буде носилац мисаоне активности, као активни учесник у истраживачком раду, што доприноси настојању осавремењивања наставе у основној школи. Подстиче ученике на креативност, стваралачко мишљење, јер се током решавања проблема открива ученичка инвентивност, субјективитет, слободније исказивање ставова, изражавање осећања, самостално осмишљени доживљај, усмерава се говорна и писана активност, негује се трајна радозналост, а мисаоно залагање је веће у стицању трајних знања. Мотивише доживљајну радост стварања у решавању проблема и осећање задовољства после успешно обављеног посла, као подстицаја за будуће активности, развија способност за самостално вредновање сопствених постигнућа.

Мотивација

Повод за увођење проблемског приступа књижевном делу у настави књижевности јесте настојање да се анализи књижевног текста приђе комплексније, у сагледавању потребе човека за уметношћу која богати живот својим естетским садржајем, а зналачким проницањем у суштину идејног подручја створи психо-

лошка подлога за откривање лепоте доживљаја природе, непрекидном истраживачком знатижељом и навиком на слободно, критичко мишљење и закључивање.

2. Планирање и организација часа

Циљеви часа

Васпитни циљ: Подстицати код ученика естетски доживљај песме, развијати интересовање и љубав према поезији и самосталном стваралаштву; подстицати интересовање и љубав према природи и уметности.

Образовни циљ: Упознавање са животом и стваралаштвом Војислава Илића; заинтересовати ученике за дескриптивну лирику, упућивати на уочавање песничких слика на примерима из песме, на уочавање композиције и мотива, улоге епитета у књижевноуметничком делу; оспособљавање ученика за самостално тумачење књижевног дела; прецизним истраживачким задацима активно утицати на стваралачко учешће ученика у настави. Повезивање различитих облика и различитих изражајних средстава у уметности.

Практични (функционални) циљ: Примена раније стечених знања потребних за анализу књижевног дела, развијање способности за самостално тумачење књижевног дела, развијање смисла за уочавање појединости, повезивање и обнављање раније стечених знања, наговештавање садржаја који ће бити обрађени у оквиру предмета у шестом разреду (гласовне промене у облицима речи, хомоними).

Метод: текст метода, дијалoшка, монолошка, метода демонстрације

Облици рада: групни, фронтални, индивидуални, рад у паровима

Усаглашеност са наставним планом и програмом

Наставна јединица се уклапа у наставни план и програм за пети разред основне школе. Постоји узајамна повезаност програмских садржаја у истом разреду, а корелација у настави књижевности је неопходна и стална да би ученик стекао целовиту представу о ономе што чини дату предметност наставног подручја (нпр. дескрипција, пејзаж у песмама С. Раичковића *Летио на висоравни* и *Поље...*). Она се може успоставити и са већ обрађеним наставним садржајима у настави књижевности у претходним разредима.

Постоји корелација са ликовном (пејзаж) и музичком уметношћу (мотив зиме) кроз повезивање мотива зиме као инспирације за сликаре и композиторе (Сава Шумановић, уље на платну *Зимски њејзаж*; Антонио Вивалди, *Четири годишња доба: Зима*, уметничке фотографије зиме).

Услови за реализацију часа

За реализацију часа потребан је рачунар, пројектор и презентациона табла, припремљени штампани прилози за рад у пару и у групама.

Приликом групног рада ученици су подељени у четири хетерогене групе (4–6 ученика). Наставна јединица се реализује на два школска часа (90 минута). Ова припрема обухвата сценарио за први час обраде.

3. Организација часа (ток часа)

⌚ Уводни део часа

Напомена: Ученици се приликом уласка у учионицу деле у четири хетерогене групе; столице и клупе се намештају тако да ученици могу да се организују за рад у пару и у групи.

Мотивација (10 минута)

Да ли волиш зиму? Зашио? (Могу се формирати две групе које ће аргументовати ставове: волим зиму зашио шио... и не волим зиму зашио шио...)
Шта вам прво падне на памет када помислиш на зиму? Запишиш у свескама асоцијације, или представиш мајом ума. Продајш да замислиш једно веома хладно, снежно зимско јутро. Шта видиш? Шта чујеш? Шта осећаш? Шта си сазнали о зими као инспирацији уметника? Да ли си видели, чули или прочитали нека уметничка дела инспирисана овим јо-дишњим добом? Зима је била инспирација многим уметницима: сликарима, композицијорима, књижевницима. Антонио Вивалди компоновао је дело „Четири јодишња доба”, многи сликари овековечили су зиму, а зима је овековечена и на бројним уметничким и аматерским фотографијама. (Слушамо Вивалдијеву Зиму уз слајдове Шумановићевог зимског пејзажа и фотографије зиме.) Док слушамо дело Вивалдија, ученици говоре занимљивости из живота Војислава Илића које је требало да истраже. По потреби усмеравам и допуњавам.

Најављујем песму Војислава Илића *Зимско јутро* у интерпретацији драмског уметника Гојка Шантића. (**Напомена:** све време испод слајдова током презентације чује се Вивалди.)

⌚ Главни део часа

Сачекати неколико тренутака да се утисци слегну, а затим покренути питањима разговор о доживљености песме, о сликама и осећањима које оставља овај зимски пејзаж.

❖ Задаци за рад у пару:

- уочите колико има целина (строфа) у песми;
- издвојте песничке слике;
- насловите их;
- одредите тему, мотиве и књижевни род.

Налазећи одговоре на постављене задатке, ученици долазе до појма **опи-сна, дескриптивна песма**.

Изводимо закључке о одликама дескриптивне поезије.

❖ Задаци за рад у групи

(Истраживачко „читање с оловком у руци”)

Којим све чулима песнички субјект доживљава природу?

Прва група

- **Издвојте све доје из песме** (које доје запажате, која доја преовладава у слици зимског јутра, да ли препознајете **контраст**, издвојте примере за **контраст**).

Друга група

- **Издвојте звуке из песме** (шта се чује, са којим звуцима се смењује тишина, шта ремети мир зимског јутра).

Трећа група

- **Издвојте покрете из песме** (какав утисак оставља атмосфера у песми, ко се све креће у миру зимског јутра).

Четврта група

- **Анализа стиха** (колико има строфа у песми, колико је стихова у строфи, како се назива таква строфа, колико има слогова у стиховима, има ли риме, која врста риме је заступљена, какав је ритам песме, а какав темпо: брз или спор).

(Саопштавање резултата, белешке, коментари.)

❖ Задаци за све групе:

- пронађите „необичне” речи у песми и објасните како сте их разумели (архаичне речи и изрази: *лисје, сниски, у даљи, дрези, видокруї, шавни*); *йролеће* (глагол и именица – хомоними);
- објасните какав је мраз који је „спалио” лишће (мраз као пламен);
- запазите стилске фигуре у песми, почевши од наслова.

Подвлачим алатом Felt Tip Pen (у црвеној боји) на слајду епитете које су ученици уочили у песми.

Читање песме без епитета, упоређивање, шта се изгубило, коментари, закључивање.

Ученици затварају читанке и, на припремљеним листићима, покушавају да врате песми епитете који су издвојени са стране; на слајду епитети долазе на своје место; парови проверавају колико су били успешни; размењују листиће.

Листа за процену и вредновање рада у току часа кружи од групе до групе. Ученици процењују рад других група.

Бр.	Група	Задатак	Оцена
1.	Прва	Боје	
2.	Друга	Звуци	
3.	Трећа	Покрет	
4.	Четврта	Анализа стиха	

🕒 Завршни део часа

На слајду је црно-бела фотографија, пејзаж. Тражим од ученика да усмено опишу пејзаж. Затим следи иста фотографија у живом колориту. Питам ученике како би описали ову фотографију. Очекује се да ученици запазе да је исти пејзаж без боја једноличан, незанимљив за посматрање и описивање, за разлику од истог призора на фотографији у боји. Повезујемо **доју** као изражајно средство у **сликарству** и **епитет** као изражајну стилску фигуру у **књижевности** и изводимо закључке о функцији епитета у књижевноуметничком делу.

Ученике похваљујем за активан рад.

Задавање домаћег задатка

Очекујем да ће ученици после активног учешћа на часу и уз писано упутство као помоћни материјал, успешно обрадити тему коју ћу им саопштити као домаћи задатак (материјал може бити постављен на сајт, затворену групу одељења на интернету или одштампан, за ученике који немају приступ интернету).

УПУТСТВО ЗА ПИСАЊЕ ДОМАЋЕГ ЗАДАТКА

Зимско јујиро

Уводни део: *Одlike зиме. По чему је зима посебна?*

Разрада: *Хладноћа зимској јујира. Оштар „мирис” мрза. Где сје: у дому или на отвореном? Како изгледа улица? Да ли има пролазника? Како изгледају? Које доје зајажити: улица, кровови, димњаци, небо, природа, трагови у снегу... Ледени „догир” снега, ветар, дах.... Описати конкретне детаље, звуке: шкрипу снега под ногама, џуцкање леда, друјање аутомобила, вриску деце, цвркујућих режних жицица...*

Завршни део: Изразиће свој однос према зими и зимском јуџиру. Посебно дочарајће своја расположења и осећања. Користиће ејиће, ѿоређења, ѿерсонификацију...

Наставни материјали

Песма *Зимско јуџиро* Војислава Илића, сценарио за час, ПП презентација, видео и аудио-записи, фотографије, штампани материјал за рад у паровима и у групама, упутство за писање домаћег задатка.

Материјали за припрему часа

Литература за наставнике (било које издање):

1. Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд.
2. Павле Илић, *Српски језик и књижевност у наставној теорији*, Методика наставе.
3. Симеон Маринковић, *Методика креативне наставе српског језика и књижевности*, Креативни центар, Београд.
4. Др Борислав Стевановић, *Педагошка психологија*, Завод за уџбенике и наставна средства Србије, Београд.
5. Јован Деретић, *Историја српске књижевности*, Нолит, Београд.
6. Зона Мркаљ, *Наставна теорија и пракса 1*, Klett, Београд.
7. О. Радуловић, *Књижевни појмовник* за ученике виших разреда основне школе, Едука, Београд.

Литература за ученике:

1. Читанка
2. Интернет, библиотека, енциклопедије...
3. О. Радуловић: *Књижевни појмовник* за ученике виших разреда основне школе, Едука, Београд

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

Ученици оцењују

Наставница: Блаженка Тривунчић
ОШ „Бранислав Нушић”, Београд
Наставна јединица: Ученици оцењују

Час *Ученици оцењују* састоји се од низа часова на којима ученици процењују различите активности (групни рад приликом обраде песме *Диоба Јакшића*, писмени задатак на часу исправке, свој рад на часовима у протеклом периоду, часове српског језика) на основу образаца са критеријумима за процењивање које је припремио наставник.

Након одржана три часа, организује се јавни час на који се позивају други наставници и стручна служба школе. Том приликом се приказују резултати рада, наставник представља анализу ученичких процена часова српског језика са уопштеним освртом на ученичку оцену активности на часу; ученици износе запажања о сврсисходности и квалитету процењивања, одговарају на питања, а присутни добијају материјал и обрасце.

Продукти ученичког рада су изложени (хамери, процене, састави...). Ученици су подељени у три групе и окупљени око радова. Свака од група укратко каже шта се радило на часу и одговора на претходно дата питања:

Шта смо научили? Највише ће нам корисити... Најзанимљивији начин рада био је... Док смо оцењивали...

Циљ овог часа јесте размена утисака са ученицима о оцењивању, при чему се њихова запажања постављају у средиште дискусије, а колеге се упознају са обрасцима и критеријумима, на основу чега се отвара могућност за наградњу и усавршавање.

На крају, ученик се на свим часовима, усмено и писано, подстиче на критичко размишљање и изношење става путем оцењивања, а оно је „континуирана педагошка активност којом се исказује однос према учењу и знању, подстиче мотивација за учење и ученик оспособљава за објективну процену сопствених постигнућа и постигнућа других ученика и развија систем вредности” (*Правилник о оцењивању ученика у основном образовању и васпитању*, Службени гласник РС, бр. 72/09, 52/11 и 55/13, Сврха и принципи оцењивања ученика, члан 2).

Наставне јединице које се обрађују на часовима:

1. Књижевност: *Диоба Јакишића*;
2. Језичка култура: Исправка писменог задатка;
3. Језичка култура: Критички се односим према раду на часу.

Сва три часа повезује упознавање ученика са критеријумима за процењивање, ученичка оцена и критичко размишљање, а могу се реализовати и као засебне наставне јединице, без одржавања јавног часа (сваки од њих може бити угледни).

Први час: *Диоба Јакишића*, народна епска песма

Тип часа: обрада

Разред: седми

Метод: монолошка, дијалогска, рад на тексту, демонстрација, практичан рад, решавање проблема, истраживачки рад

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни

Наставна средства: читанке и друге књиге (додатна литература на коју су ученици упућени), свеске, наставни листови (истраживачки задаци), хамери

Корелација: историја, ликовна култура, информатика

Општи циљ: развијање креативности, истраживачког духа, аналитичког и критичког мишљења код ученика уз подстицање на одговорност у оквиру групног рада.

Образовни циљеви: ученици примењују књижевнотеоријска (и друга) знања и вештине у анализи епске песме кроз групни рад; стичу способност уочавања појма варијантности поређењем варијанти песама.

Васпитни циљеви: увиђање значаја и лепоте позитивних моралних вредности кроз разговор о епском свету; развијање социјалних и комуникацијских вештина уз увиђање свих сегмената који чине један тим успешним.

Специфични задаци: укључивање сваког ученика у рад, у оквиру групе, сходно афинитетима, а на основу упутства за рад и диференцираних задатака; подизање свести о сопственим могућностима; сагледавање и представљање књижевног дела кроз различите медијуме изражавања (мапе, шеме, дијаграме, цртеже...) самопроцењивање рада групе на основу датих критеријума.

Увођење новина

- Приступ епској песми заснован је на семантици појмова (истраживање значења речи), али и на начину на који се представљају резултати.
- Могућност да ученици самостално процене групни рад на основу јасно дефинисаних критеријума.

Мотивација

Ученици нису „затрпани” великим бројем задатака (од којих су неки тешки и неприлагођени могућностима и знању појединаца), већ су усредсређени на конкретно задужење у оквиру групе.

Задаци у којима је потребно истраживање, повезивање, асоцијативно размишљање углавном су изазов за децу. Захтеви који су прилагођени степену знања и могућностима (у оквиру групе за поједине ученике, диференцирани) подстичу на рад јер ученик зна да их уради. Мотивише их вршњачко дружење и наступ пред одељењем, а нарочито то што ће оцењивати.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

🕒 Уводни део

Разговор о утисцима поводом прочитаних песама.

🕒 Главни део

Ученици представљају своје радове. Остали ученици коментаришу, постављају питања, истичу квалитете или запажају недостатке. Наставник упућује ученике да запишу важно, даје завршни коментар или додатно објашњење (уколико је потребно).

🕒 Завршни део

Групе оцењују своје радове на основу датих критеријума. Извођење закључака на основу оцењивања (шта је важно у тимском раду).

Истраживачки задаци за песме *Диоба Јакшића* и *Ойеји диоба Јакшића*

Прва група

1. Локализујте песме и одредите њихов историјски контекст. (Којој групи народних песама припадају? На које време се односе? Ко су Јакшићи?)
2. Истражите реч ДИОБА/ДЕОБА (порекло речи, значење, синоними; симболика).

Друга група

1. Упоредите теме песама. Направите мотивску мрежу и упоредите њихову структуру.
2. Истражите значење и симболику мотива МОЛИТВЕНА ЧАША.

Трећа група

1. Издвојте ликове. Одредите главни лик. Уочите особине ликова и аргументујте их навођењем одговарајућих њихових поступака.

2. Именујте облик изражавања и запазите његову улогу у структури песме приликом Анђелијине дилеме. Цитирајте стихове. Истражите тежину дилеме (ПОЛОЖАЈ ЖЕНЕ, ПАТРИЈАРХАЛНО ДРУШТВО, МОРАЛНЕ ВРЕДНОСТИ).

4. група

1. Присетите се која су ОБЕЛЕЖЈА ЕПСКОГ ЈУНАКА и који је њихов ЗНАЧАЈ у епском свету. Наведите примере неких епских јунака и њихових обележја.

2. Истражите ЛИК ВЕРНЕ/НЕВЕРНЕ ЉУБЕ у епском свету. Наведите примере.

5. група

1. Од којих су речи настала имена АНЂЕЛИЈА и БОГДАН? Истражите ЗНАЧЕЊА и СИМБОЛИКУ.

2. Ове две песме су ВАРИЈАНТЕ епских песама у народној књижевности. Објасните зашто су оне варијанте на примеру песама. Информишите се шта је ВАРИЈАНТНОСТ (књига *Народна књижевност* Вида Латковића или неки други извор).

Упутство за рад (за све групе):

1. Користите у презентовању шеме: дијаграме, мреже, табеле, цртеже, мапе...
2. Различити извори (читанка, интернет, друга литература) могу вам помоћи у истраживању.
3. Поделите задатке у оквиру групе на основу склоности; договорите се како ћете представити резултате рада (ко ће, када и шта говорити).

Диференцирани задаци у оквиру групе:

Пронађи грб породице Јакшић (и нацртај га).

Осмисли (нацртај, направи, украси...) како изгледа молитвена чаша.

Када Дмитар увиђа да је погрешно? Нацртај сцену.

Напиши стихове које изговара соко и именуј стилску фигуру.

Замисли да говориш уместо сокола. Шта би рекао/рекла?

Нацртај лик Анђелије по сопственој замисли.

Процените групни рад

У самопроцени је важна искреност и критички став јер се тако могу уочити добре стране, али и недостаци. На тај начин се остварује НАПРЕДАК. Не заборавите да вас и други процењују, зато се потрудите да budete објективни.

1. СВИ чланови групе су учествовали.	Т	Н
2. Користили смо РАЗНЕ изворе у истраживању.	Т	Н
3. Рад смо приказали одабраном техником/-ама.	Т	Н
4. Одговорили смо на СВЕ задатке.	Т	Н
5. Одговорили смо на задатке (заокружите број):		
• тачно, аналитички, са примерима и извели закључке;		5
• тачно, аналитички, али без примера или без одговарајућег закључка;		4
• тачно, али без одговарајуће аналитичности у којој изостаје закључак;		3
• углавном тачно, без анализе и синтезе;		2
• углавном нетачно.		1
6. Излагање је било (заокружите број):		
• јасно, са разумевањем, уз објашњења, без застајкивања;		5
• јасно, са разумевањем, уз делимична објашњења, са застајкивањем;		4
• јасно, али без објашњења; само прочитано;		3
• делимично јасно, без објашњења, са потешкоћама у читању;		2
• нејасно, испрекидано, недовршено.		1
7. На питања наставника и других ученика (заокружите број):		
• дали смо све тачне одговоре;		5
• одговорили смо тачно на већину питања;		4
• одговарали смо делимично тачно на питања;		3
• одговорили смо тачно на мали број питања;		2
• углавном нисмо знали одговоре.		1

Критеријум за извођење сумативне оцене: Изведите бројчану оцену рада своје групе тако што ћете наћи просечну вредност четири оцене. Једна оцена добија се из прва четири задатка и то: 4т – 5, 3т – 4, 2т – 3, 1т – 2. Друга оцена је 5. задатак (заокружени број), трећа је 6. задатак (заокружени број) и четврта је седми задатак (заокружени број).*

Оцена рада _____ је _____.
(напишите име групе) (сумативна оцена)

* Критеријум за извођење сумативне оцене дати накнадно, када ученици заврше процену.

Други час: Исправка писменог задатка

Тип часа: утврђивање

Разред: седми

Метод: монолошка, дијалoшка, рад на тексту

Облици рада: фронтални, индивидуални

Наставна средства: вежбанке, критеријуми за процену писменог задатка

Циљ часа: подстицање ученика на самопроцену кроз понављање, утврђивање и примену свих елемената (формалне, садржајне, стилске и правописне одлике) током сагледавања и исправке писменог задатка кроз унапред дефинисане критеријуме.

Увођење новина

- Ученицима су познати критеријуми на основу којих се процењује писмени задатак.
- Кроз увиђање погрешака у задатку ученици проналазе конкретне недостатке, који не остају само на нивоу запажања наставника. Учење путем погрешака упућује ученике на то на које елементе треба посебно да обрате пажњу приликом писања следећег задатка.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

🕒 Уводни део

Подела писмених задатака и критеријума за процењивање.

🕒 Главни део

Наставник је претходно прегледао и проценио задатке, написао коментар (и сумативну оцену) како би свим ученицима било олакшано да прате и процене рад (нарочито из области правописа).

Ученици прегледају своје задатке, читају коментар наставника, а затим процењују свој рад на основу датих критеријума.

Издајамо неколико радова и заједнички их, после читања, сагледавамо.

Сви ученици су укључени (коментаришу, дају сугестије, истичу квалитете, запажају недостатке, са нарочитим освртом на дату, ученичку процену задатка).

Наставник подстиче ученике да износе своје мишљење, даје завршни коментар или додатно објашњење (уколико је потребно).

🕒 Завршни део

Наставник упућује ученике да размисле о томе шта треба да исправе у саставу јер ће на наредном часу писати исправку писменог задатка.

Упутство за вредновање/сагледавање састава

Драги ученици, критеријуми за вредновање вам помажу да видите у чему сте погрешили, шта треба да промените и које области више да вежбате. Тако брже учите и јасно вам је шта се све оцењује.

Процени свој састав тако што ћеш у одговарајуће колоне уписати знак ПЛУС.

(Уписује се по један плус у сваку табелу која се састоји од пет колона. Изабери ону колону у табели чији садржај највише одговара твом саставу).

Форма задатка	Постоје целине: увод, разрада, закључак и нови пасуси у разради.	Постоје све целине, али нема нових пасуса у разради.	Није издвојен увод.	Није завршен задатак.	Нема целина.
----- ----- ----- ----- ----- -----					

Избор грађе (Да ли сам промашио/-ла тему?)	Логично и поступно се развија тема.	Постоји непотребно скретање са теме.	Удаљавање од теме (доста препричавања/неодговарајући примери / изостаје аналитичност).	Рад је повезан са темом у појединим деловима.	Рад ниједним својим елементом не одговара на тему (наслов банално/погрешно схваћен).

Садржај Да ли је литерарно написано?	Реченице су јасне и целовите. Излагање је поступно и логично (води ка извођењу закључка и изношењу одговарајућег става).	У појединим деловима постоје мисли које немају јасну везу са осталим реченицама (делимично нарушена поступност).	Има нејасних, недовршених мисли. Склоп реченице је неодговарајући. Изостаје извођење закључка (садржајно, не формално).	Мисли су несређене, а реченице недовршене. Нема поступности у излагању.	Постоје бројне нелогичности у примерима (неповезане мисли/ смисаоно неповезане реченице).

Правопис Ух, имам ли речцу НЕ!	Нема правописних грешака.	Постоје правописне грешке (област која није обрађена).	Има грешака, али нису устаљене, поновљене.	Има доста (поновљених) грешака из области које су обрађене.	Постоје сталне грешке (употреба великог слова/речца <i>не</i> /управни говор и сл.).

Стил	оригинално/богат речник/сликовито (употреба стилских фигура)	јасно/једноставно	употреба устаљених израза/фраза/нехотична понављања речи	сиромашан речник/понављања, варирања мисли/употреба разговорног стила	непримерен речник/бројна понављања/нефункционално употребљен жаргон

* Мисли се на понављање грешака у саставу, али и на понављање погрешака из претходних састава или писмених задатака.

Став	аргументован критички став (упоређивање, резимирање, процена)	став са утисцима, без чврстих аргумената (лични доживљај)	став без образложења (изношење главних идеја без аргумената)	став са неодговарајућим образложењем	опажање, констатовање, препричавање

Писмо	писана ћирилица	писана ћирилица са неким штампаним словима ћирилице	замењивање одређених писаних слова (љ – ј, ћ – ч, ц – ђ...)	уз ћирилична слова има и латиничних (одређена слова која се понављају)	доста латиничних слова

Уредност и прегледност рада	читко/уредно	уредно, али (делимично) нечитко	углавном нечитко/са прецртавањем	зацрњено прецртавањем/неуредно/нечитко	потпуно нечитко, неуредно/пуно затамњених делова прецртавањем

Трећи час: Критички се односим према раду на часу

Тип часа: утврђивање

Разред: седми

Метод: монолошка, дијалoшка, рад на тексту

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни

Наставна средства: упутства за групни рад, обрасци за процену рада на часу, прилози (табеле)

Циљ часа: Проценом рада на часу, како свог, тако и наставничког, кроз уочавање принципа критичког мишљења и сврхе оцењивања, ученик се оспособљава за објективну процену постигнућа.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

🕒 Уводни део

Кратка игра везана за критичко размишљање (*Теорија шест шешира*, Едвард де Боно). Свака група добија по један „шешир“ са упутством. Тема: Критички размишљамо о недовољној оцени.

Упутства за групе (са могућим одговорима)

Бели шешир: неутралан, само га интересују подаци, чињенице и информације којима располаже. Одговор: Када ученик не остварује минималан напредак у савладавању градива и ни уз помоћ наставника не испуњавања захтеве који су утврђени на основном нивоу постигнућа, добија оцену недовољан (1).

Црвени шешир: јаке емоције: бес/мржња/љубав/симпатија; не осећа потребу за правдањем. Одговор: Мрзим недовољну цену и тада осећам љутњу.

Црни шешир: посматра негативне стране, критичар, мрзовољан. Истиче све што се не може решити. Одговор: Недовољна оцена изазива лоше расположење, казне, разочарање и тешко се може поправити.

Жути шешир: позитиван, оптимиста, пун наде, види само најбоље. Одговор: Недовољна оцена те може мотивисати да је поправиш. Она ти говори да нешто ниси урадио како треба.

Зелени шешир: размишља креативно, о могућем напретку, износи идеје, поставља питања. Одговор: Требало би да се уведе као обавезно правило да се поред јединице напише како се у датом случају она поправља.

Плави шешир: указује на недостатке и на оно што је корисно како би се извели закључци. Одговор: Свакоме се може десити да добије недовољну оцену. Нико је не воли. Важно је прихватити одговорност и уложити труд и рад да се она поправи.

⊕ Главни део

Закључак, заснован на разговору са ученицима, проистекао из игре, дати ученицима на папирићу.

Процењивање	Критичко размишљање	Чињенице
Просуђивање		Аргументи
Изношење става		Запажања
Закључивање		Предлози

Ученици добијају два обрасца. На једном треба да процене свој рад на часу, а на другом часове српског језика. Наставник даје додатна објашњења (уколико је потребно) и подстиче ученике на искреност.

⌚ Завршни део

Након краћег разговора о утисцима приликом рада, наставник даје ученицима подсетник, при чему наглашава сврху оцењивања.

Критичко мишљење	Оцењивање	Описно
		Бројчано
	Сврха	Напредак и развој

Домаћи задатак: Осмисли игру речима (песму, загонетку, питалицу...) којом ћеш исказати бројчане оцене речима. (Ученичке радове у наредном периоду поставити на пано у учioniци.)

Име и презиме: _____

Процени свој рад на часу тако што ћеш у одговарајуће колоне уписати знак ПЛУС:

Активност	Самоиницијативно одговарам.	Повремено одговарам/ одговарам само ако сам прозван/-а.	Допуњавам друге/ пратим шта други говоре.	Само пишем.	Нисам активан/ активна.

Одговори на часу	Углавном тачни.	Понекад тачни.	Дајем одговоре уз помоћ наставника.	Углавном нетачни.	Нема их.

Квалитет одговора	Дискутујем, доказујем.	Применујем, решавам.	Именујем, дефинишем.	Препознајем (једноставни примери/уз подстицај).	Не препознајем ни уз подстицај.

Израда задатака/ радова	Само-стално.	Углавном самостално.	Често уз подршку.	Стална подршка.	Не радим.

Квалитет задатака/ радова	Углавном тачни.	Понекад тачни.	Решавам уз вођење.	Углавном нетачни.	Нема их.

Заинтересованост	Веома сам заинтересован/-на.	Углавном сам заинтересован/-на.	Понекад сам заинтересован /-на.	Углавном сам незаинтересован/-на.	Нисам заинтересован/-на.
Упиши назив области					

Мотивација	Мотивише ме жеља за знањем.	Похвала/ критика	Оцена	Награда/ казна	Ништа ме не мотивише.

Процени часове _____
(назив предмета)

1. Користећи КЉУЧНЕ РЕЧИ, опиши ЧАС _____ .
(назив предмета)

Опис треба да садржи до 10 реченица.

Кључне речи:

часови, наставник/-ца, оцена, радна атмосфера, разумевање,
вежбање, захтеви, моји резултати

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

2. Наведи ТРИ РЕЧИ које приказују твоја ОСЕЋАЊА током часова _____ :
(назив предмета)

_____, _____, _____.

3. Нацртај асоцијацију везану за изучавање овог предмета.

ПРИЛОЗИ

Прилог бр.1: Анализа ученичких процена часова српског језика

Час је размена знања, ставова, вештина, идеја и – осећања

Ученици седмог разреда проценили су часове српског језика путем анонимне анкете која садржи три питања отвореног типа. Узорак од 52 рада није статистички обрађен јер је образац осмишљен са циљем да се испитају ученичка размишљања и запажања, осећања, однос према предмету.

Већина ученика је озбиљно и одговорно критички посматрала часове. Углавном се слажу да су вежбања честа и корисна, да је оцена „искрена и праведна”, да „наставница пита ученика за коју је то оцену”, да је оцена и „опширна” (препознају формативно оцењивање), да су захтеви „разумни и могу се испунити”, да су „очекивања веома јасна” и да се очекује само оно што је рађено.

Многи ученици наводе да могу да разумеју градиво, а када им није јасно, онда се „наставница труди да објасни”, а један ученик рече: „Наставница разумно предаје”. Кажу да се на часовима „прича (се) о животу”, али и да су часови „заморни, напорни, да се пуно ради”. Неколицина је истакла креативност и хумор, као и то да се захтева дисциплина и радна атмосфера.

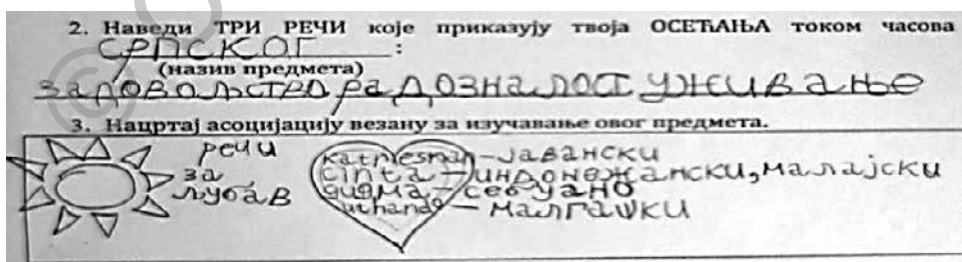
Предлози се тичу осмишљавања занимљивијих часова граматике, строжег кажњавања оних који ометају часове, оцењивања рада на часу, а има и оних који не воле домаће задатке те предлажу да се не формира оцена за ту активност. Девет ученика наводи да им је досадно, нарочито на часовима граматике. Требало би чешће користити презентације из граматике или понудити представљање граматичких садржаја на друге начине.

Цртежи су разнолики: срце, „смајли”, књиге, читанке; многи су користили мапе и шеме. Један ученик је написао план за јун, неки су писали речи са речцом *не*, неки писце и дела... Ученици су цртежима представили начин, садржаје, методе и технике рада.

Богатство речи које илуструју њихова осећања један је од најзначајнијих резултата анкетирања.

Речи и њихова фреквентност				Речи које се јављају једном		
срећа	23	рад	5	самопоуздање	2	подстицај, напор, напредак, умор, анализа, вежбање, понос, смешне и пријатне шале, разговор, читање, лагодност, одмор, упорност, трема, домаћи, мисао, поуздано, стрпљиво, љубав, учење, поука, објашњавање, сконцентрисаност, родољубље, лепа, нежна и пажљива осећања, паметно, „јесте”, „уф”, храбро, супер, књига, збуњеност, некад уплашено, неизвесност, туга
радост	9	знање	5	размишљање	2	
смех	5	занимљиво	9	лепо	2	
забава	6	слобода	3	сналажљивост	2	
заинтересованост	8	задовољство	2	тешко	3	
воља (за учењем)	4	уживање	3	досадно	9	
труд	3	расположеност	2	узбуђење	5	
разумевање	10	опуштање	6	радозналост	6	
				знатижеља	3	

Код ученика који су навели једно од негативних осећања (збуњеност, страх, неизвесност, туга) јасно је да су постигнућа слабија. Неки од њих су написали да имају двојку, а да желе тројку, другима је тешко, или не разумеју, или им „не иде граматика”. То су ученици којима је потребан **индивидуализовани рад**.

Моја омиљена ученичка процена – Тиџин рад; седми разред (један облик аутизма)
Научила ме је како се каже љубав на разним језицима.

Као што су став и личност наставника значајна подршка сваком ученику на путу до успеха, тако је **дечја процена, искрена и из срца, драгоцен**.

Прилог број 2:

Ученичке процене часова српског језика
(ради илустрације)

Колаж цртежа

Прилог број 3:

Радови у оквиру група за час „Диоба Јакшића”

НАПОМЕНА: Из прилога 2 и 3 овде су изостављени скенирани материјали (сви, или већина) које је ауторка приложила као илустрацију.

АНТОН ПАВЛОВИЧ ЧЕХОВ, *Чиновникова смрт*

Ауторка: др Вукосава Живковић

Разред: седми

Наставна јединица: Антон Павлович Чехов, *Чиновникова смрт* (угледна обрада: од драматизације, преко електронске преписке до стрипа)

Корелације:

- ванпредметна корелација: ликовна култура, музичко васпитање, грађанско васпитање, историја, рачунарство и информатика, руски језик (уколико се учи у одређеној школи);
- унутарпредметна корелација: функционална писменост (писмо), култура усменог изражавања (изражајно рецитоване);
- ваннаставна корелација унутар предмета: драмска секција (драматизација одељка новеле), литерарна секција (састављање делова животописа, стилске вежбе у замишљеним писмима, оригинална концепција домаћег задатка), рецитаторска секција (изражајно казивање напамет делова животописа).

Наставни циљеви: креативно учешће ученика, самосталност у раду, интердисциплинарни приступ, динамика у извођењу часа, линеарна надоградња знања и вештина у тумачењу жанра истог писца у различитим узрастима, развијање маште, стилска варирања, емотивна доживљеност књижевноуметничког дела.

Облици рада: групни и индивидуални

Припреме за час: (*сви наведени детаљи су и конкретно обрађени даље у тексту)

➤ Ученике поделити у неколико група са посебним задужењима:

- ❖ **Прва група:** Образовати три подгрупе од по два или више ученика са задатком да изуче детаље из живота Антона Павловича Чехова. Ученици треба да се подсети и новеле истог аутора *Вањка*, обрађиване у петом разреду. Свака подгрупа има посебан задатак да представи по једну етапу из пишевог живота и стваралаштва у десетак реченица, самостално или уз малу помоћ наставника. (Препоручена литература је: М. Бабовић, *Руска*

књижевности, Научна књига, Београд, 1971). Наставник или ученици између себе бирају по једног представника за сваку подгрупу који казује део из Чеховљевог живота и то: I општи подаци из живота; II посебан осврт на књижевно стваралаштво и развој кратке прозе којој припада и дело за обраду Чиниоикова смрти; III главне одлике Чеховљевог приповедања кроз кратке реченице (гесла). Све три подгрупе треба да направе плакат (у папирном или електронском облику) на коме ће бити истакнути главни подаци из њихових задужења (име писца, дела за обраду, називи најпознатијих текстова, основна својства стила изражена у кратким реченицама). Све време док ученици говоре ове делове у уводном делу часа и показују појмове на плакату, у позадини треба да иде лагана музика *Лабудовој језера* П. И. Чајковског.

- ❖ **Друга група** (шесторо ученика подељених у две подгрупе) добија задатак да напише кратак драмски приказ одломка када се Червјаков спрема да изађе и гледа позоришни комад и део када се вратио кући. У обе сцене ликови су Червјаков и његова супруга. Један ученик и једна ученица изводе те сцене.
- ❖ **Трећа група** ученика (њих десетак) добија задатак да свако за себе напише писмо извињења Червјакова генералу Брижалову. Ученици то могу урадити и у електронској форми, с тим што их наставник подсећа на форму писма која се изучава у петом разреду и која увек мора да има: оловљавање, садржај писма, потпис и, евентуално, ако се шта додаје, постскриптум. Наставник пре угледног часа чита пристигла писма и одабере 2–3 најуспелија (било да су духовита, оригинална, стилски успела и сл.). Ученицима се могу дати и засебна упутства за то у ком тону да саставе писма, што би била посебна стилска вежба: хумористичко, са понављањима свега што се десило; кратко и јасно извињење; прекорно писмо због тога што Червјаков никако није саслушан ни у једној прилици; молећиво, у коме се до детаља описује емотивно стање, и слично. (Било који од наведених задатака може се остварити у сарадњи са колегом који предаје руски језик, а ђаци га уче, превести и говорити на том језику.)
- Задужити два или три ученика који лепо цртају да сачине кратак стрип у неколико сцена у којима Червјаков покушава да се извини Брижалову, па одабрати најуспелији и умножити га за завршницу угледног часа. Такође, осим овог класичног смера као што је у Чеховљевом тексту, ученици могу начинити стрип у коме би Брижалов културно прихватио извињење у некој од ситуација.
- Сви ученици добијају као задатак да код куће прочитају дело *Чиниоикова смрти*, са посебним напоменама наставника типа: *Праишије ѿок новеле Чиниоикова смрт. Шиша се догодило ѿлавном јунаку? Како је из сшања задовољсшава ѿрешао у сшање сшаха? О каквом је сшаху реч?*

На које све начине Червјаков њокушава да се извини? Због чега му то не њолази за руком? Размислиће на који бисте начин ви њостуили да стие у сличној ситуацији. Да ли крај новеле изненађује? Размислиће због чега.

ТОК ЧАСА

⌚ Уводни део часа

Три ученика, као три представника подгрупа, казују етапе из Чеховљевог живота и рада, говорећи у првом лицу.

I Меня заут Антон Павлович Чехов. Зовем се Антон Павлович Чехов. Рођен сам у Таганрогу у Русији 1860. године. После завршене гимназије 1879. уписао сам и завршио студије медицине у Москви. Радио сам као лекар и истовремено писао. Међутим, како ме је моја болест туберкулоза све више мучила, напустио сам позив лекара и посветио се писању. Желео сам да упознам културу и књижевност и ван граница Русије, па сам зато путовао по Француској, Немачкој, Швајцарској, Италији. Тако је било све до мога краја, 1906. године у Баденвајлеру у Немачкој, где сам се затекао у потрази за леком. Један сам од најзначајнијих руских и светских писаца.

II Писао сам много. Моје стваралаштво броји више од петсто дела. Највише има кратке прозе, али су ми светску славу донеле и драме: *Ујка Вања*, *Три сестере* и *Галеб*. Почео сам веома рано да пишем, и то хумористичку прозу. Убрзо сам је напустио и од тада ме је занимао човек у свакодневним ситуацијама. Увек сам хтео да скренем пажњу на то како су лоше: лаж, глупост, лицемерје, полтронство, необразованост. Постао сам мајстор кратке форме на кога ће се угледати многи писци касније, а моје драмско стваралаштво битно је утицало на развој драме у 20. веку. Моји драмски комади изводе се и дан-данас на позоришним сценама широм света.

III Главне одлике мог начина приповедања јесу: сажетост, једноставност и одмереност. Стално сам имао на уму реченице: „Краткоћа је сестра талента” и „Писати треба тако да речима буде тесно, а мислима пространо”.

⌚ Главни део часа

И део – извођење кратких драмских дијалога

Сцена I

(пре одласка главног јунака да гледа позоришну представу)

ЛИЦА:

Иван Димитрич Червјаков – чиновник

Супруга Червјакова – домаћица

(Червјаков, свечано обучен за одлазак у позориште, стоји сиремајући се да отвори врати и изађе. Смешка се све време. Његова сукруја седи удобно заваљена у столицу.)

ЧЕРВЈАКОВ: О, драга моја, толико сам срећан, срећан да ти не могу описати.

Ја, обичан чиновник царске Русије, а ићи ћу вечерас у позориште.

СУПРУГА: Заиста. А, због тога ти тако певушиш откад си се вратио са посла.

Видим, зато си ми тражио да ти посебно изгланцам ципеле и потражим шешир који иначе ретко носиш.

ЧЕРВЈАКОВ: Да, драга моја, не иде се стално у позориште.

СУПРУГА: Шта ћеш гледати?

ЧЕРВЈАКОВ: Чувена Корневиљска звона. Набавио сам и дурбин да ми што не промакне на сцени.

СУПРУГА: Шта ће ти дурбин, драги мој? Рекао си ми да треба да седиш у другом реду.

ЧЕРВЈАКОВ: Нека, нека, ипак ћу га ја понети и користити. А тако сам срећан, срећан, драга моја, срећан да ти не могу описати. Ох, морам те још једном пољубити пре одласка.

(Червјаков се помера од врати ка жени, јасно је цмокне у образ и поскокује од среће.)

ЧЕРВЈАКОВ: Збогом, драга моја! Збогом!

Сцена II

(после повратка главног јунака са позоришне представе)

ЛИЦА: исти

(Червјаков улази несирејно, неколико њуша дрхтавим рукама не успевајући да ухвати кваку на улазним вратима.

Када му то из петом-шестом покушаја успе, несигурно улази и зашиче своју сукрују, која је задремала у столицу.)

ЧЕРВЈАКОВ: Драаага, драаага моја, спппаваш ли?

СУПРУГА (дуовно): Хм! Већ си се вратио? Када је пре свануло?!

ЧЕРВЈАКОВ: Нније, свануло, али мени никада неће ни сванути.

СУПРУГА: Зашто не легнеш? Испричаћеш ми сутра шта је било.

ЧЕРВЈАКОВ: Молим те, драга, пробуди се. Кинуо сам у позоришту и попрскао генерала Брижалова. *(Жена најло скочи)*

СУПРУГА: О, за име Бога! Генерала! То те може скупо у служби коштати!

ЧЕРВЈАКОВ: Није ми он директни претпостављени. Из другог је надлештва.

СУПРУГА: Пааа, онда је ваљда све у реду. Иди сутра и извини му се. Ајде сад да спавамо.

ЧЕРВЈАКОВ: Пробао сам да му се извиним, али он није честито хтео ни да ме погледа, а камоли саслуша.

СУПРУГА: Иди ти још једном сутра, за сваки случај; мада, мислим да немамо због чега да бринемо. Друго надлештво, други надређени... Време је за починак.

ЧЕРВЈАКОВ: Знам ја нешто боље... Написаћу сутра писмо... ма неколико писама... Брижалову. Једно ће макар отворити и прочитати...

II део – читање најуспелијих писама

Писмо I: Поштовани генерале Брижалов,

Надам се да ме се сећаште. Ја сам онај чиновник који Вас је ненамерно појр-скао кинувши пре неко вече у позоришту док смо гледали представу Корневиљска звона. Неколико пута сам покушао да Вам се извиним, али без успеха. И овом приликом желим да истакнем да се све догодило сасвим случајно и да не желим да стекнете утисак да сам на било који начин желео да Вас увредим.

Искрено,

Иван Дмитрич Червјаков

Писмо II: Поштовани господине,

Описао сам тако срећан да погледам позоришну представу, а вратио се тако несрећан због онога што се догодило. Неколико пута сам покушао да Вам се извиним: 1. одмах пошао сам кинуо, за време паузе; 2. у Вашој канцеларији док сте разговарали са неким молиоцем; 3. на други пут у истој канцеларији када сте викали на мене и избацили ме напоље. Можда сам мало прејерао и био досадан, али само сам желео да знам да нисам хтео намерно да Вас појр-скам. Такође, не бих волео да мислите како сам неваљалићан човек који не зна да се понаша. О свему сам причао и са својом супругом. И она такође мисли да треба да Вам се извиним. Оштак се све десило, ја не могу ни о чему другом да размишљам. Молим Вас да још једном примите моје највеће извињење!

Ваши понизни чиновник,

Иван Дмитрич Червјаков

П.С. Знају да сте ми сигурно одговорили ако ми одговорите на електронску адресу: crv@hotmail.com

🕒 Завршни део часа

Сваки ученик добија лист на коме је кратак стрип без текста. У облачиће свако треба да упише дијалог који се води између Червјакова и Брижалова, као и размишљања Червјакова док излази из канцеларије. Неколико њих чита.

Домаћи задатак: Написати састав о тзв. „малом човеку” данас: шта би се десило када би кинуо или урадио нешто нехотице непријатно неком моћнијем од себе. Ученици могу да бирају форму приче, драмског текста, писама или нечег другог у чему треба да представе: како би се осећао тзв. „мали човек”, начин на који би покушао да пружи извињење и како би се све то завршило. Сугерисати ученицима да цела ситуација може бити на линији: ученик/директор школе; наставник/министар просвете; незапослени/шеф бироа за запошљавање; локални моћник/обичан грађанин, и слично. Најуспешнији задаци могу се извести на часу, школској представи или бити послати на неки до текућих литерарних конкурса.

Вилијам Шекспир, *Ромео и Јулија*

Наставница: мр Марија Бјељац

ОШ „Бора Станковић”, Каравуково

Разред: осми

Предмет: српски језик

Тип часа: обрада

Наставна јединица: Вилијам Шекспир, *Ромео и Јулија*

Циљ часа: откривање уметничких карактеристика драмског књижевног дела кроз дидаскалије.

Образовни:

1. утврђивање раније стечених ученичких знања о драми и проширивање знања о драмској књижевности;
2. уочавање и откривање уметничких чинилаца трагедије *Ромео и Јулија* кроз примену дидаскалија;
3. упознавање ученика са карактеристикама сценске уметности и са њеним значајем.

Васпитни:

1. развити код ученика свест о значају дидаскалија и споредних делова текстова у књижевном делу;
2. заинтересовати ученике за трагедију као посебну књижевну врсту;
3. развити код ученика свест о значају уметности и о њеном присуству у свакодневном животу.

Функционални:

1. оспособити ученике да имају позитиван приступ драмском делу, посебно трагедији, и сценској уметности;
2. мотивисати ученике за читање комедија и трагедија, али и за одлазак у позориште;
3. оспособити ученике да уочавају детаље;
4. мотивисати ученике за читање Шекспирових дела.

Наставне методе: монолошка, дијалoшка, демонстративна, аналитичко-истраживачка

Облици наставног рада: фронтални, индивидуални, групни, ИКТ настава

Наставна средства: визуелна (презентација у Презију, видео-запис балета), текстуална, техника „обрнута учионица”, ЗЖН техника (знам – желим да знам – научио/-ла сам), техника *Шта би твој лик урадио?*, вршњачко учење

Корелација: унутар предмета (анализа драмског дела)

Активности ученика: слушају, повезују, читају, коментаришу, запажају, закључују, примењују стечена знања, процењују.

Активност наставника: дајем инструкције, усмеравам ученике, подржавам ученике, бодрим их у излагању личних ставова и запажања.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део

Ученицима је тема часа позната, техником „обрнуте учионице ученици” су се спремили за обраду данашње лекције. Код куће су на сајту <http://marijabjeljac.weebly.com/1056107710761086107410851072-1085107210891090107210741072.html> имали прилику да у презентацији Прези упознају живот и стваралаштво В. Шекспира, да упознају основне карактеристике дела *Ромео и Јулија*, да одгледају балет и спреме се на тај начин за час.

Час почињем тако што примењујем технику **ЗЖН (знам – желим да знам – научио/-ла сам)**. Ученици, који су распоређени у групе на основу нивоа постигнућа у које су укључени и ученици са напредног плус нивоа који имају задатак да кроз вршњачко учење омогуће бољи рад у групи, индивидуално испуњавају колоне З (знам), Ж (желим да знам). Ученици листиће задржавају и предају их тек на крају часа. Ученици читају своје белешке и на тај начин их уводим у тему часа.

🕒 Средишњи део

Средишњи део часа почињем тако што ученици изражајно читају одломак који се налази у *Чийанци*. Након изражајног читања одломка следи истицање најважнијих књижевноуметничких карактеристика дела до којих ћу доћи дроз дијалог са ученицима. На основу онога што су научили техником „обрнуте учионице” ученици успешно могу да одговоре на питања и да се на тај начин истакну основне уметничке карактеристике дела.

❖ Нека од питања која ћу поставити у току часа:

Ком књижевном роду припада дело *Ромео и Јулија*?

Којој књижевној врсти припада?

Зашто је ово дело трагедија?

Чија је судбина трагична?
Ко су главни ликови ове трагедије?
Окарактеришите Ромеа и Јулију.
Окарактеришите Ромеову и Јулијину љубав.
Шта ову љубав чини трагичном?
Зашто је љубав Ромеа и Јулије узвишена?
Шта је све Ромео спреман да учини не би ли остварио своју љубав са Јулијом?

Изнесите своје размишљање о Ромеовом карактеру.

Шта за Јулију значи реч *љубав*?

Шта су дидаскалије?

❖ Очекивани одговори:

- ✓ Ромео је племићког порекла, млад, осећајан, пати кад искрено воли; кад воли, спреман је на све...
- ✓ Јулија је лепа, стидљива, чедна, искрена и отворена, брзо доноси одлуке, пуна је несебичности и спремна на самоодрицања...
- ✓ Љубав Ромеа и Јулије јавља се на први поглед, обострана је, искрена, страсна, наилази на препреку, чиста је, показује се као једина вредност живота, трагична је...

Ученици, који су подељени у групе, добијају стваралачко-истраживачке задатке. Њихови задаци могу бити значајни и за *професионалну оријентацију* зато што се поред читања и разумевања прочитаног од ученика очекује да решавању задатака приступе и као глумци, режисери, костимографи, сценографи. Подсећам ученике и на дело обрађено у шестом разреду *Аска и звук* Иве Андрића и на значај и смисао уметности који су у том делу истакнути.

Прва група има задатак да кроз дидаскалије детаљно прикаже емоције које гаје Ромео и Јулија једно према другом.

Друга група има задатак да напише дидаскалије из којих ће се открити детаљи везани за костим Ромеа и Јулије.

Трећа група има задатак да напише дидаскалије које ће открити детаље сцене.

Свака група презентује резултате свог рада тако што чита део одломка у коме су бележили дидаскалије, на табли бележе само једну до две дидаскалије које сматрају кључним. Преостале групе након представљања резултата рада дају своје коментаре, утиске.

Затим примењујем технику *Шта би твој лик урадио?* тако што прозивам два ученика/-це и једном/-ој ученику/-ци додељујем Ромеа, а другом/-ој Јулију. Кажем им да замисле Ромеа и Јулију у садашњем времену и да

претпоставе како би се они понашали данас, на који начин би превазишли породични сукоб.

Ученицима дајем упутства за крај часа. Њихова **карта за излазак из учионице** јесте попуњавање табела за самовредновање, тј. сваки ученик уписује +/- код свог имена у зависности од тога да ли је задовољан својим учешћем на часу, исто ради и приликом процене рада група, али и приликом процене часа.

Карта за излазак из учионице					
Упиши своје име и презиме	Вреднуј свој рад на часу тако што ћеш уписати +/-	Вреднуј рад ПРВЕ ГРУПЕ тако што ћеш уписати +/-	Вреднуј рад ДРУГЕ ГРУПЕ тако што ћеш уписати +/-	Вреднуј рад ТРЕЋЕ ГРУПЕ тако што ћеш уписати +/-	Вреднуј час у целости тако што ћеш уписати +/-

Скрећем ученицима пажњу на значај уметности у животу, на чињеницу да је уметност свуда око нас и да нам управо она омогућава да откријемо себе, своје таленте, али и да своје недостатке претворимо у предности.

🕒 Завршни део

У завршном делу часа ученицима ћу пустити видео-запис балетске представе коју игра балетски пар инвалида са циљем да уметност почну гледати као нешто што открива најлепше и најдивније у нама самима и око нас. https://www.youtube.com/watch?feature=player_detailpage&v=LnLVRQCjh8c

Домаћи задатак: На Јутјубу наћи филм *Ромео и Јулија* и погледати га.

Изглед табле

Ромео и Јулија
Вилијам Шекспир
(1564–1616)

КЉУЧНЕ ДИДАСКАЛИЈЕ		
ПРВА ГРУПА	ДРУГА ГРУПА	ТРЕЋА ГРУПА

Листићи за рад

Прва група има задатак да кроз дидаскалије детаљно прикаже емоције које гаје Ромео и Јулија једно према другом.

Друга група има задатак да напише дидаскалије из којих ће се открити детаљи везани за костим Ромеоа и Јулије.

Трећа група има задатак да напише дидаскалије које ће открити детаље сцене.

Знам	Желим да знам	Научио/-ла сам

Наставница: мр Марија Бјељац

ОШ „Бора Станковић”, Каравуково

Разред: пети

Предмет: српски језик

Тип часа: обрада

Наставна јединица: Душан Радовић, *Кайеџан Џон Пиџлфокс*

Циљ часа: примена актанцијалног модела у анализи ликова кроз принципе „обрнуте учионице” и вршњачког учења.

Образовни циљ

1. упознавање ученика са термином *актанцијални модел* и са његовим карактеристикама и примена тог модела у даљој анализи дела;
2. проширивање ученичких знања везаних за карактеристике драме и примена раније стечених знања;
3. откривање уметничких карактеристика дела кроз групни рад, вршњачко учење и актанцијални модел;
4. подизање на ниво разумевања и примене термина: сцена, драмски сукоб, ликови, језик драме, кроз директно учешће ученика у драмском извођењу одломка.

Васпитни циљ

1. развијати моћ запажања и закључивања код ученика;
2. развијати потребу за новим сазнањима;
3. подстицати знатижељу и потребу за усвајањем и применом различитих приступа анализи књижевног дела;
4. развијати потребу за читањем драмских текстова;
5. развијати љубав према позоришту и сценској уметности, богатити духовну културу.

Функционални циљ

1. оспособити ученике да примењују принципе актанцијалног модела у даљем школовању и да кроз актанцијални модел уочавају комуникацију међу људима у свакодневном животу;

2. оспособити ученике за доживљавање и драмско извођење књижевних одломака;
3. оспособити ученике да уоче потребу за вршњачком подршком и да је пружају.

Наставне методе: монолошка, дијалогска, текст, демонстративна, истраживачка, аналитичка.

Облици наставног рада: индивидуални, фронтални, групни рад.

Наставна средства: визуелна, текстуална.

Корелација: унутар предмета (главни и зависни реченични чланови).

Активност наставника у току часа

Упознајем ученике са основним карактеристикама актанцијалног модела, дајем упутства и инструкције, мотивишем ученике, подржавам их, постављам питања, надгледам рад ученика, водим рачуна о томе да атмосфера на часу буде позитивна.

Активности ученика у току часа

Припремају и изводе сценски наступ, раде у групама, решавају задатке, истражују, уочавају, бележе, коментаришу, излажу, процењују и вреднују свој рад као и рад вршњака, остварују вршњачку подршку у току часа кроз решавање захтева.

ТОК ЧАСА

Уводни део

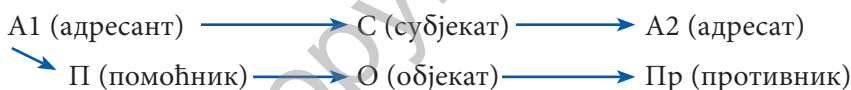
Час почињем тако што се понављају стечена знања везана за дело *Кайеџан Џон Пиллфокс* као и знања везана за живот и стваралаштво Душка Радовића. До тих знања ученици су дошли применом „обрнуте учионице”. На сајту су ученици могли да погледају презентацију која је садржала све неопходне податке, упутства и захтеве за разумевање и откривање основних уметничких карактеристика дела. Ученици су у свеске унели неопходне белешке и у уводном делу часа презентују резултате рада. Након представљања резултата рада до којих су ученици дошли поштујући правила „обрнуте учионице”, група ученика која је раније добила задужења да припреми сценски наступ приказује скеч. Ученици су током спремања скеча поштовали принципе вршњачког учења. После краће психолошке паузе следи кратак разговор о утисцима о одгледаном скечу, о начину глуме, о сарадњи и међусобној подршци ученика.

⌚ Средишњи део

Након одгледаног скеча и обновљених знања, приступа се даљој анализи дела која ће бити усмерена на ликове, на однос међу ликовима кроз примену актанцијалног модела.

Ученике сам на претходном часу поделила у три групе и од сваке групе ћу на овом часу захтевати да направи актанцијални модел из кога ће се видети однос ликова и динамика радње. Током поделе ученика у групе, водила сам рачуна о способностима и интересовањима ученика. **Прву групу** чине ученици који показују основни ниво знања, али у ову групу укључујем и ученике који показују велико интересовање за предмет, одлично знање и добре резултате и тако припадају напредном плус нивоу. **Другу групу** чине ученици који задовољавају средњи ниво знања, а и у ову групу су укључени ученици који показују велико интересовање за предмет, одлично знање и добре резултате и припадају напредном плус нивоу. **Трећу групу** чине ученици који задовољавају напредни ниво знања и у ову групу су укључени ученици који показују велико интересовање за предмет, одлично знање и добре резултате и припадају напредном плус нивоу. Укључивање ученика (који показују одлично знање, добре резултате на тестовима, усменим проверама, на часовима обраде, али и таленат и смисао за предмет и на тај начин превазилазе и критеријуме за напредни ниво знања) на овај начин у групни рад омогућиће примену вршњачког учења. Ови ученици ће имати улогу водитеља у групном раду и члановима групе ће омогућити да лакше и боље схвате, а затим и примене актанцијални модел.

Пре него што дам задатке за групе, објашњавам **актанцијални модел**.

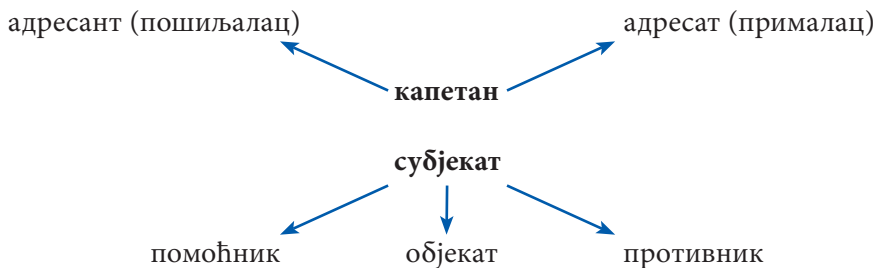

Пар помоћник–противник треба усмерити ка објекту јер се субјекат ствара око објекта. Адресант, па чак и адресат, у крајњем случају помоћник или противник, могу бити апстрактни, док је субјекат увек живо биће. Субјекат је оно или онај око чије се жеље организује радња, то јест – по налогу адресанта, субјекат тежи да задобије објекат у корист адресата. Актанцијални троуглови настају када нису у функцији све кућице актанцијалног модела.

Објашњавање актанцијалног модела доводим у везу са главним и зависним реченичним члановима и на овај начин остварујем корелацију унутар предмета. Од ученика не захтевам да запамте дефиницију актанцијалног модела већ само да схвате однос ликова.

Прва и друга група ученика имају исти задатак: да направе актанцијални модел полазећи од капетана.

Прва и друга група

Трећа група ученика, коју чине ученици напредног нивоа, има задатак да примени актанцијални модел тако што ће направити два актанцијална троугла у чијем ће центру бити капетан и чудовиште.

Актанцијални троуглови настају кад актанцијални модел престанемо да посматрамо као скупину од шест кућица и узмемо само одређен број кућица које одговарају односу који анализирамо и приказујемо.

Ученици имају петнаест минута да направе актанцијалне моделе, а затим представник сваке групе излази пред таблу и објашњава на који начин су ликови повезани у актанцијалном моделу који су они начинили. После презентовања, свака група активно учествује у коментарисању и анализи приказаног модела.

Следи игра знања (ланац знања) чији је циљ да повеже наставни садржај обрађен на претходном часу и наставни садржај обрађен на овом часу, али и да се провере знања ученика. На картицама знања са једне стране ће бити исписано питање, а са друге стране одговор, али не на питање са картице. Игру знања (ланац знања) почиње ученик који на картици има само питање, а завршава ученик који на картици има само одговор. Питања и одговори на картицама биће дати на основу образовних нивоа и на тај начин ће бити подељени и ученицима. Овакав принцип рада пружиће могућност свим ученицима из одељења да буду активни.

КАРТИЦЕ ЗНАЊА

Питање 1: Ко је био Душко Радовић?

Питање 2: Шта је тема одломка *Кайеџан Џон Пиџлфокс*?

Одговор: Душко Радовић је био писац, писао је за децу, рођен је 1922. године, а умро је 1984. године.

Питање 3: Који ликови су присутни у делу *Кайеџан Џон Пиџлфокс*?

Одговор: Тема одломка је судбина капетана Џона Пиплфокса.

Питање 4: Какав је надимак имао капетан Џон Пиплфокс?

Одговор: Ликови су: капетан Џон Пиплфокс, пећина, одјек, гусари, гусар Арчибалд, гусар Коновал, власт.

Питање 5: Колико рана је имао капетан Џон Пиплфокс?

Одговор: Надимак капетана Џона Пиплфокса био је Звоно.

Питање 6: Ко све ступа у разговор у одломку *Кайеџан Џон Пиџлфокс*?

Одговор: Капетан Џон Пиплфокс имао је 72 ране.

Питање 7: Којем књижевном роду припада дело *Кайеџан Џон Пиџлфокс*?

Одговор: Разговор воде: капетан и гусари, пећина и капетан, капетан и чудовиште.

Питање 8: Које врсте драме постоје према месту (медију) где је намењена за извођења?

Одговор: Књижевни род је драма.

Питање 9: Шта је радио-драма?

Одговор: Према томе да ли се изводи у позоришту, на ТВ-у или радију, драма може бити: позоришна драма, ТВ драма, радио-драма.

Питање 10: Шта је смешно у одломку који смо читали?

Одговор: Радио-драма је врста драмског текста која је писана за радио и за њу су важни дијалог, музика и звучни ефекти.

Питање 11: Уочите необичност гусара и набројте их.

Одговор: Смешно је то што су гусари у пензији, смешан је разговор између капетана и пећине.

Питање 12: Да ли је капетан играо на срећу у борби са чудовиштем?

Одговор: Гусари су у пензији, живе од бедне пензије, власт им омогућава да заврше занате, а требало би да гусари буду разбојници на мору, да имају много блага, да их власт прогони...

Питање 13: Шта су дидаскалије?

Одговор: Капетан је играо на срећу и, захваљујући срећи, и победио је чудовиште.

Питање 14: Шта је актанцијални модел?

Одговор: Дидаскалије су речи које стоје у заградама у драмском делу и служе као упутство редитељу, глумцима и читаоцима.

Питање 15: Ко је адресат?

Одговор: Актанцијални модел је посебан начин анализе ликова. Ликови се анализирају на основу службе коју имају као реченични чланови у реченици.

Питање 16: Ко је адресант?

Одговор: Адресат је онај ко прима поруку.

Питање 17: У каквом су односу субјекат и објекат у актанцијалном моделу?

Одговор: Адресант је онај који шаље поруку.

Питање 18: На коју врсту књижевних дела по својој структури подсећа радња у овом драмском делу?

Одговор: Субјекат директно делује на објекат.

ОДГОВОР за 19. ученика: Подсећа на бајку.

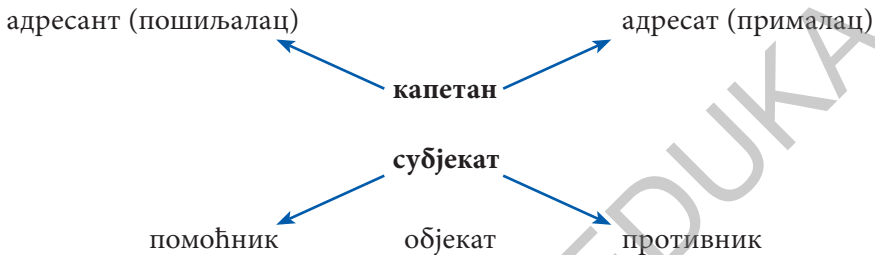
🕒 Завршни део

У завршном делу часа ученици вреднују рад своје групе, али и других група, износе утиске о часу и о разумевању лекције.

Листићи за групни рад

ПРВА ГРУПА И ДРУГА ГРУПА

– актанцијални модел

ЗАДАТАК: На основу дате схеме направите актанцијални модел тако што ће субјекат бити капетан.

ТРЕЋА ГРУПА

– пример актанцијалног троугла

СУБЈЕКАТ

ОБЈЕКАТ

ЗАДАТАК

На основу дате схеме актанцијалног троугла направите два актанцијална троугла тако што ће:

1. у првом троуглу субјекат бити капетан: ви одредите адресанта, адресата и објекат;
2. у другом троуглу субјекат бити чудовиште: ви одредите противника и објекат.

(Напомена: адресант и адресат могу бити једна особа, објекат може бити и циљ субјекта.)

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

Српски рјечник – Вук Стефановић Караџић

Наставник: Саша Чорболоковић

Наставна јединица: Српски рјечник – Вук Стефановић Караџић*

Наставна област: језик

Наставна тема: граматика (историја језика)

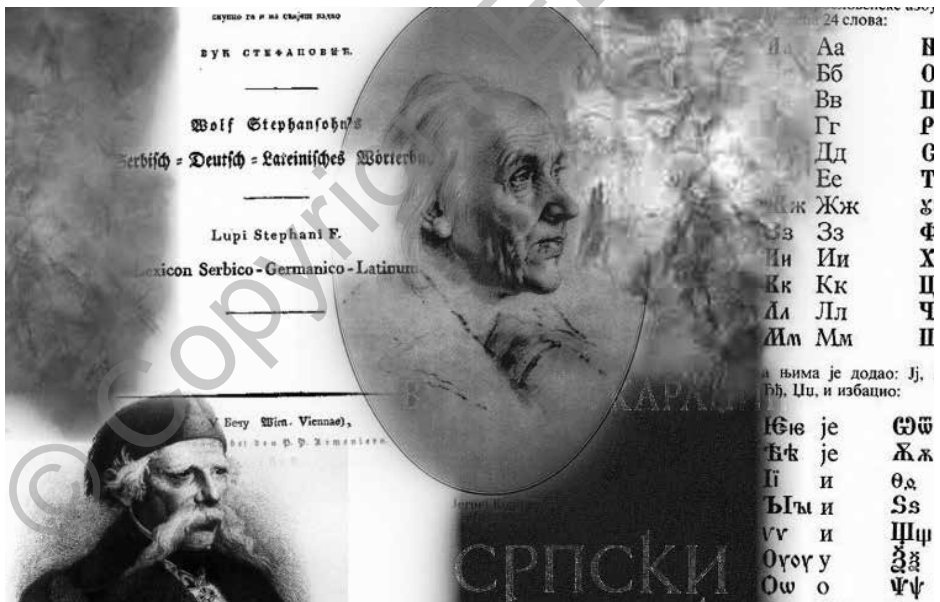
Наставне методе: дијалoшка, хеуристички приступ, рад на тексту

Наставна средства: наставни листић, припремљене асоцијације

Наставни стандарди: СЈ. 1.3.16, СЈ. 1.3.17, СЈ.1.1.7, СЈ. 1.1.8, СЈ. 2.1.5, СЈ.13.1, СЈ.2.3.2, СЈ.3.3.2, СЈ. 3.2.5

Тип часа: утврђивање и проширивање знања

Облик рада: рад у пару, индивидуални, фронтални

* Вуков *Српски рјечник* обрађује се у основној школи према важећем Плану и програму за осми разред у оквиру историјског развоја српског језика (Вуков рад или Значајне године у Вуковом раду) и засебно као одломак у читанкама за осми разред. Оба пута се на њему задржава не онолико колико би на основу његовог значаја требало. Ученици углавном запамте основне податке (годину издања, сарадника, број речи, основне разлоге неодообравања, употребу Вукове реформисане ћирилице). Читањем пак самих одредница из *Српског рјечника*, стиче се утисак да ученици немају свест о томе да су оне из самог речника, његов саставни део, већ као да су у питању неки засебни текстови који нису с њим у вези.

Образовни циљеви. Утврђивање и проширивање знања о *Српском рјечнику* (година издања, број одредница, сарадник, Вукова реформа азбуке, основни разлози неодобравања, јекавско јотовање, глас Х), о његовом садржају (*Предговор*, *Српска граматика* и *Рјечник*). Повезивање *Рјечника* са гласовним променама (не само са јекавским/најновијим јотовањем), фонолошким правописом и лексикографијом у циљу схватања језика као система. Подсећање на основне термине у лексикографији: одредница, речнички чланак. Функционално повезивање језика и књижевности кроз сагледавање *Српског рјечника* не само као лингвистичког лексикографског остварења него и као врло значајног књижевног дела из кога се много сазнаје о народним умотворинама, веровањима, обичајима, уопште о народном животу. Сврставање Вуковог *Српског рјечника* у одређени речнички тип према критеријуму лингвистичност/алингвистичност (речник и енциклопедија *народног стваралаштва*), затим према броју језика у речнику (тројезични речник), обиму (речник мањег обима). Компаративни приступ у анализи одредница у речнику савременог језика (РСЈ) и Вуковом уз уочавање сличности и разлика (начин дефинисања речи, навођење значења, примери употребе).

Васпитни циљеви. Побуђивање ученичке радозналости и љубави према српском језику и народном стваралаштву. Богађење опште информисаности и личне културе, развијање традиционалних вредности и поштовања лика и дела Вука Караџића, једног од најзаслужнијих људи за данашњи књижевни језик.

Функционални циљеви. Подстицање истраживачке радозналости и свестраности ученика; развијање критичког мишљења; оспособљавање ученика за вештину читања и разумевања прочитаног, затим за примену стеченог знања кроз решавање истраживачких и проблемских задатака. Сналажење ученика у новим и непознатим ситуацијама.

Литература за наставника

1. Зона Мркаљ, *Методичка слајалица*, Београд, Klett, 2013. године.
2. Весна Ломпар, Јелица Живановић, Наташа Кљајић, Марија Марковић, Биљана Никић, Саша Чорболоковић, *Асоцијације у настави српског језика и књижевности*, Београд, Klett, 2014. године.
3. Јелена Журић, *Ђачки језички приручник*, Београд, Едука, 2014. године.
4. РСЈ: *Речник српског језика*, Нови Сад, 2007. године.
5. Вук Стефановић Караџић, *Српски рјечник*, Београд, Нолит, 1967. године.
6. Рајна Драгићевић, *Лексиколоија српског језика*, Београд, Завод за уџбенике, 2007. године
7. Данко Шипка, *Основи лексиколоије и сродних дисциплина*, Нови Сад, Матица српска, 2006. године.

🕒 Уводни део часа

У уводном делу часа ученици решавају игру асоцијације (Ломпар и др. 2014: 25), чије је коначно решење *Вук Караџић*. Како би се постигла знатна уштеда времена, могу се одштампати и поделити асоцијације (отворена су сва поља, тражи се само решење колона и коначно решење) сваком пару. Решавањем асоцијације ученици ће се подсетити и основних података о Вуковом животу и раду. На тај начин направитиће се одличан увод и мотивација за утврђивање и проширивање знања о Вуковом *Рјечнику**.

А	Б	В	Г
оловка	валцер	енглески	Буквар
динамит	Аустрија	превод	писмо
налетети на...	Вијена	улични	ћирилица
графитна	захер торта	одредница	Брајева
Мина	Беч	речник	азбука

ВУК КАРАЏИЋ

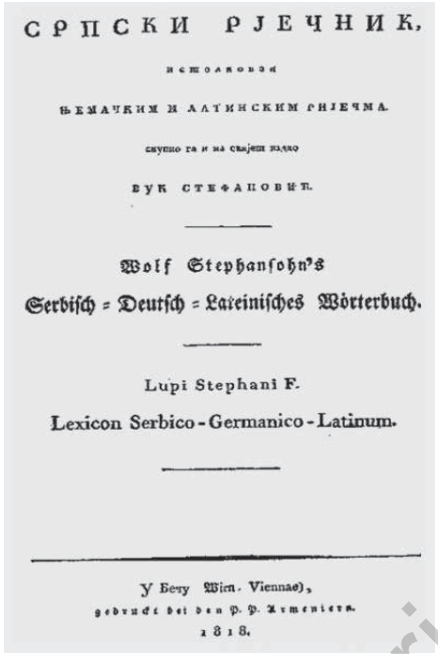
Оперативни део часа: ученици имају на располагању 25 минута да попуне дати наставни листић**.

* Пожељно би било да је наставник сам *Српски рјечник* већ показивао ученицима и да су ученици имали прилике да се упознају са његовим садржајем, историјатом настанка, начином прикупљања грађе (Вук је на позив Лукијана Мушицког боравио у фрушкогорском манастиру Шишатовца, где је састављао ово прво издање речника. Неке од речи је позајмљивао из хрватских речника које му је Копитар послао, неких се присећао, а неке је прикупио из манастирских књига). За потребе часа из библиотеке се може узети и РСЈ.

** Наставник све време прати рад, даје неопходне инструкције и правилно усмерава ученике. Наставни листић је тако конципиран да се кроз њега обнавља, али истовремено и проширује знање о самом речнику, а ученици се наводе на закључак каква је разлика између Вуковог *Рјечника* и РСЈ, једног од речника савременог српског језика, затим да учење језика не треба да буде парцијално и „изолирано“ од осталих језичких тема (гласовних промена, правописа) већ повезано јер је језик један уређен и међусобно условљен систем. Питања су осмишљена тако да се од ученика очекује да градиво повезује, пореди и закључује што треба да поспешу функционалност и трајност усвојеног знања.

Српски рјечник – прво издање (1818)

1. Пред тобом је насловна страна првог издања Вуковог Српског рјечника. Пажљиво погледај, па потом одговори на следећа питања:

Година издања: _____

Место издања: _____

- Овај речник је:
- а) једнојезичан;
  - б) двојезичан;
  - в) тројезичан.

Заокружи тачан одговор.

Образложи свој одговор. _____

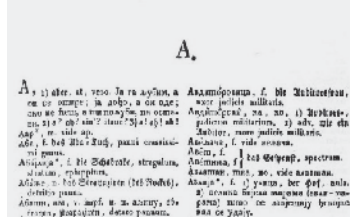
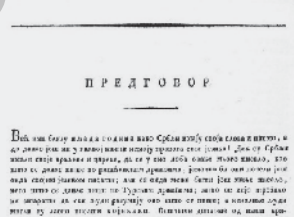
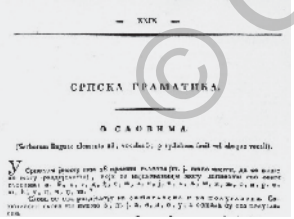
_____

_____

_____

_____

2. Бројевима 1–3 поређај делове Српског рјечника оним редоследом којим се налазе у њему:

____ Српска граматика   ____ Српски рјечник   ____ Предговор

Српска граматика је захваљујући _____ преведена на _____ језик _____ године (допуни).

3. Вуков сарадник на изради првог издања *Српској рјечника* био је _____, словенски цензор и кустос дворске библиотеке у Бечу. Речник садржи преко _____ речи (одредница), распоређених у 928 стубаца, које је он превео на _____ и _____ језик.

4. У *Српском рјечнику* из 1818. године први пут је употребљена Вукова реформисана ћирилица. Вук је додао _____ нових слова: _____, _____, _____, _____ и _____ (из латинице). Тако је Вук постигао начело идеалне азбуке: _____.

5. Речник је прво дело у коме је остварена Вукова правописна реформа, по којој се речи дословно пишу онако како се изговарају. Начело *Пиши као што говориш* Вук је преузео од _____, немачког филолога. Подвугци исправно написане облике у датим паровима речи *оца* или *ошца*; *ошче* или *оче*; *србски* или *српски*.

Сваки од подвучених примера илуструје једну или више гласовних промена. Допиши пример, па га потом повежи са називом једне или више гласовних промена које су у њему извршене.

_____	☐ Једначење сугласника по звучности
_____	☐ Непостојано А
_____	☐ Губљење сугласника
_____	☐ Палатализација

6. Пред тобом је објашњење речи *хајдук* и *хаљина* из *Српској рјечника*.

Ајдук, m. 1) der Straßenräuber, latro (in diesem Lande weniger abscheulich, und näher dem Heldenthume); омишао у ајдуке, er ist ein Räuber geworden, inter latrones abiit. 2) der Gerichtsheld in Ungern, Sirmien, haiduco, hajducus, lictor.

Аљина, f. das Kleid, vestis. Аљине, f. pl. das Gewand, vestimenta, (auch das Bettgewand), stragula. Аљиница, f. dim. v. аљина.

Под којим словом су дате ове одреднице? _____

Зашто? _____

Дакле, у *Српском рјечнику* није присутан глас _____, који Вук _____ враћа у употребу.

7. Примери *ћед*, *ђевојка*, *ћераји* представљају примере _____ јотовања сугласника Д и Т које је присутно/није присутно у Рјечнику (подвучи тачан одговор). Пронађи у пуном наслову *Српској рјечника* једну реч у којој је извршено јекавско јотовање. _____ Који је сугласник јотован? _____

8. *Српски рјечник* је наишао на неодобравање из више разлога:

Наведи бар три разлога које знаш.

9. Пред тобом су два речничка чланка* из *Српској рјечника* за одреднице *вила*, *корњача*.

Корњача, f. die Schildkröte, testudo. Србљи приповиједају, да је човек (прије него је корњача на свијету била) умијесно погачу и испевао кокош, па сјео да једе, а у тај час рупи кум његов на врата, а он онда брже боље метне кокош на погачу па поклопи чанком, и тако сакрије од кума. Кад кум опиде, и он устане онеш да довапи кокош и погачу да једе, али се оно све (кокош, погача и чанак) претворило у корњачу (што је сакрио од свога кума). И тако постане корњача.

Вила, f. die Wile (eine Art Nymphe), Vila (пумрџа). Виле живе по великим планинама и по камењацима око вода. Вила је свака млада, лијепа, у бијелу панку аљину обучена, и дугачке, низ леђа и прси распуштене косе. Виле ником не ће зла учинити, докле и ко не увриједи (нагазивши на њово коло, или на вечеру, или друкчије како), а кад и ко увриједи, онда га различно наказе: устријеле га у ногу или у руку, у обје ноге или у обје руке, или у срце, те одма умре.

Да ли су ове речи објашњене као у данашњим речницима**?

ДА

НЕ

Заокружи тачан одговор.

У овим речничким одредницама Вук је дао:

- а) научно тачне дефиниције;
- б) народна веровања;
- в) басне;
- г) митолошке песме.

Заокружи слово испред тачној одговора.

* Термини **речнички чланак**, **одредница** требало би да су ученицима познати.

** Као варијанта овог питања може бити задатак да се одреднице *корњача* и *вила* прво препишу из РСЈ, па тек онда упореде са датим из Вуковог *Рјечника*. Ученици би на тај начин имали бољу представу о разлици у начину објашњења речи у поменутим речницима.

10. Упореди два објашњења за Ускрс: једно из Вуковог *Рјечника*, а друго из *Речника српскога језика*.

Васколик, ка, ко, дан; totus quantus.
 Васкрс, ш. } Оџтерн, пасча. На ва-
 Васкрсеније, и } скрсеније треба сва-
 ко да узме навору: зашто у Србији
 зађу пред васкрсеније по селима
 намастирски ђаци с кошарицама
 те дају навору за јаја. О васкрсе-
 нију се плуку шареним и црвеним
 јајима, ш. ј, ударају врховима јаје
 о јаје, па које се разбије оно узме
 онај који је разбио. То чине код
 намастира и код цркве и незна-
 ти људи, али треба најприје да ви-
 де јаја један другоме: зашто неки
 пробију јаје од оздо те исцијече
 жуџе и бјеланце, па налију воска
 да је тврђе. Од васкрсенија до
 Спасова дне говорисе, кад се двоји-
 ца сретну на пушту, или кад који
 коме дође у кућу, ристос ва-
 скрс (мјесто добро јутро, помоз
 Бог и добар вече), подговарасе ва-
 испину васкрс; тако и кад се
 пије, мјесто спасујсе и на
 здравље.

Васкрс м.цсл. хришћански празник који се слави као дан Христовог ускрснућа, Ускрс

Заокружи Т уколико је тврдња тачна или Н уколико је нетачна.

Тврдња	Тачно	Нетачно
У оба речника дата су по два назива за исти празник.	Т	Н
У оба речника наведено је из ког језика потиче реч Васкрс.	Т	Н
У оба речника дат је опис обичаја код Срба за овај празник.	Т	Н
Из обе одреднице јасно је да је Васкрс дан Христовог ускрснућа.	Т	Н

🕒 Завршни део

У овом делу часа проверава се исправност одговора и дају се инструкције за домаћи задатак у виду групног рада. Свака група има задатак да осмисли тематски плакат који ће чинити бар три одреднице ликовно илустроване на основу једне од понуђених тема из Вуковог *Рјечника*: **1.** Музички инструменти, **2.** Празници, **3.** Игре **4.** Обичаји.

Славица Прпа

Техничко и сугестивно приповедање

Предметна наставница: Славица Прпа			Разред: седми	Одељење: VII/2
Писана припрема за час српског језика				
Наставна тема: То код нас не може да буде			Тип часа: обрада	
Наставна јединица: Техничко и сугестивно описивање				
Циљ часа: ученик препознаје одлике техничког и одлике сугестивног описивања и уме да разликује ове две врсте описивања; ученик уме да напише технички и сугестивни опис.			Облик рада: фронтални, индивидуални, групни	
Задачи часа				
Образовни	Васпитни	Функционални	Наставна метода: дијалогска, показивање, текст-метода, истраживачка, стваралачка	
Упознавање ученика са одликама техничког и сугестивног описивања. Оспособљавање ученика за разликовање техничког и сугестивног описивања.	Неговање језичког израза ученика. Развијање креативности ученика и међуученичке сарадње. Подстицање ученика на литерарно стваралаштво.	Развијање способности ученика за уочавање својстава техничког и сугестивног описивања. Примењивање стечених знања на конкретним задацима.		
Кључни појмови:			Наставна средства: вербална, ПП презентација, дневне новине, табеле и изрезани самолепљиви папирићи, мала врећа са разним предметима	
<ul style="list-style-type: none"> ➤ описивање ➤ сугестија ➤ техничко и сугестивно описивање 			Литература М. Николић, <i>Методика наставе српског језика</i> , Завод за уџбенике и наставна средства, 2008. Д. Бут, Л. Сворц, <i>Усљешно читање и писање</i> , Креативни центар, 2009.	

Структура часа

<p>Уводни део часа</p>	<p>мотивација</p>	<p>Понављамо градиво о облицима казивања уз помоћ слајда на којем се налази задатак препознавања облика казивања са одговарајућом илустрацијом. Задржавамо се на следећем слајду са врстама описивања према предмету описа. <i>Какво може бити описивање према предмету описа? (Порирети, њезаж, екшеријер, ентеријер.)</i></p> <p>Објашњавам да се описи разликују и по сврси описивања те да ћемо данас говорити управо о две врсте описивања са различитом сврхом.</p>
<p>Главни део часа</p>	<p>обрада</p>	<p>Записујемо наслов на табли и у школским свескама:</p> <p>Техничко и сугестивно описивање</p> <p>Разговарамо о појмовима <i>сујестија</i> и <i>сујестивно</i>. Постављам ученицима два питања: <i>Да ли је данас лепо време?</i> и <i>Зар не мислиш да је данас лепо време?</i> Која је разлика између ових питања? У ком питању могу да наслуते очекивани или жељени одговор? Разматрамо појам сугестивности на примеру дневних хороскопа. Читамо неколико примера дневног хороскопа (<i>Данас будиће изузетно њажљиви у саобраћају. Одирајће данас неку иру на срећу – сигурно добијаће. Планирајће излазак, шећу или неку сиориску активност...</i>). <i>Да ли сће се ионекад ионашали или осећали у складу са оним ишо сће ирећходно ирочийали у дневном хороскоју? Хороској нам често сујерише ионашање.</i> Заједно дефинишемо појам <i>сујестија</i> (<i>Навођење друје особе да некриички, али без ирисиле, ирихвати одређене идеје, уверења, сћавове или обрасце ионашања</i>), затим приказујем слајд са дефиницијом, а ученици је записују у школским свескама.</p> <p>Посматрамо слајд на којем се једна поред друге налазе фотографија жирафе и детаљ са слике „Жирафа у пламену“ Салвадора Далија. <i>Које су сличности, а које разлике између ова два ириказа?</i> Вероватно ћемо доћи до одговора да је први чињеничан, објективан, веран, а други личан, субјективан, сугестиван. Када смо разлике утврдили на сликама где су уочљивије и разумљивије, прелазимо на слајд на ком се налазе два различита текста. Читамо текстове и потом разговарамо: <i>Шта је заједничко овим описима? Шта их разликује? Какав је сћил у ирвом, а</i></p>

Главни део часа	обрада	какав у групо̄м њексѝу? Која је сврха ѝрвоѝ, а која групо̄ѝ њексѝа? Шѝа се у њима износи? Где бисмо моѝли ѝронаѝи ѝрви, а ѝде групо̄ѝ њексѝѝ? Ако сада њексѝѝове уѝоредимо са сликама жирафе које смо видели на ѝреѝходном слајду, која би слика одѝоварала коѝем оѝису? Постављамо слику испод описа коѝи јој одговара.
	увежбавање	Након што смо заједнички усмено утврдили одлике техничког и сугестивног описивања, дајем сваком ученику папир са празном табелом и изрезане самолепљиве папириће на којима се налазе подбројане ове одлике (Објекѝиван; Судјекѝиван; Веран, ѝреѝизан, деѝаљан; Садржи мисли, осећања и вредновања ауѝора; Исказује чињенице; Исказује лични сѝав; Тежи да обавесѝи и ѝружи ѝачну информацију; Тежи да код чиѝаоѝа изазове нека осећања; Сажетѝ, конѝизан; Оѝиѝран, машѝовѝѝ, са сѝилским фиѝурама; Јавља се у уѝбеницима, енциклоѝедијама, ѝприручницима; Јавља се у делима леѝе књижевности). Задатак сваког ученика јесте да разврста добијене папириће у складу са тим да ли се на њима налази одлика техничког или сугестивног описивања, те да га залепи у одговарајућу колону у табели. Након тога, приказујем слајд на ком је приказано како испуњена табела треба да изгледа.
	примена	Делим ученике у четири групе. Свака група извлачи по један предмет из вреѝице са предметима (кључеви, мобилни телефон, шоља, шампон за прање косе, јабука, кашика, кликер, наруквица...). Задатак је да извучени предмет писано опишу на оба начина: и технички, и сугестивно.
Завршни део часа	Провера усвојених појмова – текстове сваке од група коментаришу припадници других група, уз моју помоћ. Уочавамо да ли текстови имају одлике одређене врсте приповедања и процењујемо колико су успели. На тај начин још једном понављамо одлике приповедања према сврси и примењујемо стечена знања.	

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

Знаменити људи прве половине 19. века

Назив школе	Основна школа „Мирко Јовановић”, Крагујевац
Предмет	Српски језик
Наставнице	Јелена Антић, Зорица Михајловић
Разред	осми
Област	књижевност
Наставна јединица	Знаменити људи прве половине 19. века
Трајање часа	два школска часа
Тип часа	утврђивање (први час); систематизација (други час)
Циљ часа	систематизација књижевности прве половине деветнаестог века
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • утврђивање и проширивање знања о животу и раду личности и њиховим делима; • утврђивање знања о књижевно-научним врстама; • усвајање и примењивање научених књижевнотеоријских појмова.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> • развијање способности критичког и аналитичког размишљања код ученика; • сагледавање наставних садржаја из више различитих углова; • кроз светле примере неговати високе естетске и етичке принципе и животне критеријуме; • оспособљавање ученика за примену научених садржаја из историје у анализи књижевних дела.

Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • упознавање, развијање, чување и поштовање властитог националног и културног идентитета; • развијање родољубивих осећања код ученика; • неговати љубав према књижевности и интересовање за историју; • неговање позитивних духовних и моралних вредности; • обogaћивање језичке културе ученика; • васпитавати ученике у духу културних активности и сарадње међу људима, оспособити их да негују поштовање према знаменитим људима нашег народа.
Образовни стандарди	<ul style="list-style-type: none"> • СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела (предвиђених програмима од V до VIII разреда) са именима аутора тих дела; • СЈ.1.4.2. разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност); • СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму; • СЈ.2.4.2. повезује наслов дела из обавезне лектире и род, врсту и лик из дела; препознаје род и врсту књижевноуметничког дела на основу одломака, ликова, карактеристичних ситуација; • СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива; • СЈ.3.4.2. издваја основне одлике књижевних родова и врста у конкретном тексту; • СЈ.2.4.4. разликује књижевно-научне врсте: биографију, аутобиографију, дневник, мемоаре, путопис и научно-популарне текстове.
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	дијалoшка, истраживачка, игровна
Наставна средства	вербална, наставни листови, коцка, стикери, хамер
Место извођења наставе	кабинет за српски језик
Корелација	историја, информатика

<p>Литература и додатни материјал за наставнике</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Милија Николић, <i>Методика наставе српској језика и књижевности</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999. 2. Наташа Станковић Шошо, <i>Мали речник књижевних џермина за основну школу</i>, Нови Логос, Београд, 2010. 3. Оливера Радуловић, <i>Књижевни џојмовник</i>, Едука, Београд, 2013. 4. Дана Ђирић, Радица Смиљковић, <i>Сиваралачке активности у настави књижевности</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2014. 5. Душан Баранин, <i>Хајдук Вељко Петровић</i>, Српска књижевна задруга, Београд, 1986. 6. Душан Баранин, <i>Велики јосјодар (Милош Обреновић)</i>, Српска књижевна задруга, Београд, 1986. 7. Душан Баранин, <i>Карађорђе</i>, Српска књижевна задруга, Београд 1986.
<p>Литература и додатни материјал за ученике</p>	<p>Читанке за пети, седми и осми разред основне школе.</p>
<p>Напомене</p>	<p>Истраживачки задаци Ученицима је речено да се припреме за час тако што ће поновити градиво петог, седмог и осмог разреда (књижевнотеоријски појмови, књижевно-научне врсте, књижевна дела и писци прве половине 19. века, историјске личности из Првог и Другог српског устанка).</p>

ТОК ПРВОГ ЧАСА

<p> Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>Техника „мождана олуја” Ученици у своје свеске записују асоцијације на личности из историје и књижевности из прве половине 19. века, а након тога записујемо асоцијације на табли. Наставник издваја шест личности (Вук Стефановић Караџић, Доситеј Обрадовић, Петар Петровић Његош, Хајдук Вељко Петровић, Карађорђе Петровић, Милош Обреновић). Дели ученике у шест група. Свака група добија по један коверат у коме се налази портрет личности који треба од папирних делова да сложе и препознају (препозната личност је име групе).</p>
---	---

<p>Главни део часа (30 минута)</p>	<p>Техника „чинквина”</p> <p>Свака група ће написати чинквину за личност чије име као група носи.</p> <p>Чинквина је песма од пет стихова:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ наслов/тема (најчешће именица); ✓ опис (најчешће два придева); ✓ радња (три глаголске именице); ✓ фраза од четири речи које изражавају осећања у вези са темом; ✓ синоним којим се поново сажима суштина теме. <p>Техника „коцкарење” (ПРИЛОГ 1)</p> <p>За ову технику потребна је једна коцка од картона. Представници група бацањем коцке добијају један од шест задатака. Коцка има шест поља са конкретним задацима и то:</p> <p>Опиши – како изгледа, детаље (опиши Хајдук Вељка Петровића како га замишљаш на основу Вуковог портрета из обрађеног одломка <i>Жиције Хајдук Вељка Петровић</i>, карактерне особине, осећања...).</p>
<p>Завршни део часа (5 минута)</p>	<p>На овом часу имали смо прилике да завиримо у прошлост и видимо чиме су све наши преци били спремни да бране своју отаџбину на бојном пољу.</p> <p>Чиме ви данас у миру чувате своју отаџбину? Сетите се имена неке особе која данас чува име наше земље својим поступцима, а уједно је промовише и тако нас уверава да је прави родољуб. Ко би то могао бити? Ученици записују своје одговоре у свескама.</p>

ТОК ДРУГОГ ЧАСА

<p>Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>ПРИЛОГ 2.</p> <p>Наставник најављује драмски приказ и скреће пажњу ученицима да пажљиво слушају заседање Совјета јер ће у њему чланови Совјета изнети занимљивости из својих биографија које ученици нису имали прилике да чују на часовима редовне наставе. После драмског приказа следи квиз у којем ће бити и питања чије су одговоре ученици чули у драмском приказу.</p>
---	--

<p>Главни део часа (32 минута)</p>	<p>ПРИЛОГ 3.</p> <p>Квиз наставник организује помоћу презентације на којој се налазе питања за сваку групу. При овој активности ученици ће извлачити број од један до шест (пошто свака група одговара на шест питања) и одговарати на питање под редним бројем који су извукли.</p> <p>Питања су у вези са прочитаним књижевним делима и њиховим ауторима, поменути историјским личностима Првог и Другог српског устанка. Сваки одговор носи један поен.</p> <p>Победничка група је група са највише тачних одговора. Учествовањем у квизу ученици ће проверити и утврдити знања која су стекли на овом часу.</p> <p>Питања за квиз налазе се у ПРИЛОГУ 3.</p>
<p>Завршни део часа (3 минута)</p>	<p>Техника излазних картица</p> <p>Ученици ће добити по један самолепљиви стикер са задатком да напишу стих, изреку, свој став који су понели са овог часа. При изласку ће залепити на хамер. По завршеној активности следи обилазак галерије, где ће ученици имати прилику да прочитају и шта су њихови другари написали.</p>

ПРИЛОГ 1

- Опиши** (ученици могу да опишу изглед личности тога времена, или да опишу животну ситуацију појединца тога времена...)
- Повежи** (особине личности са својим животним ситуацијама... реаговање Вељка Петровића и Милоша Обреновића у сукобу за време великог одмора... или сл.)
- Рашчлани** – од чега се састоји (у оквиру наведених књижевних дела: *Мемоари*, *Горски вијенац*, *Житије Ајдук Вељка Петровића*, *Животи и ѝрикљученија* – ученици треба да разврстају књижевно-научне врсте уз истицање њихових карактеристика)
- Упореди** – у чему је сличан или различит од ... (на основу обрађених дела, ученици треба да упореде начин казивања, или особине ликова, или теме којима се дела баве, на пример: Доситеј и Вук, или Вук и Његош, или Карађорђе и Милош...)

5. **Примени** – како се могу користити стечена искуства читањем (стечено знање може се применити у новим ситуацијама, нпр. етичке вредности, мудрости, врлине (на пример, стихови из *Горској вијенца*, или поуке из Доситејевог аутобиографије и сл.)
6. **За и против** – заузми став, образложи (разматрање опречних ставова: нпр. понашање Вељка Петровића, или Вука Караџића, или Његоша, или Милоша Обреновића...)

ПРИЛОГ 2

Знаменити људи 19. века

Наратор: Када кренем кроз редове наших уџбеника, то постане путовање. Предели, људи, догађаји... Нешто ме задржи мање, нешто више. Путујући тако, многа прохујала времена постану ми веома блиска. Као да сам и ја живела у то време.

Период који могу назвати српским буђењем јесте прва половина деветнаестог века, о коме мало пре доста причасмо. Скинусмо јарам од Турака, описменисмо се, проговори и Црква и просвета. Петовековни мук се изгуби.

Сви ликови тог времена пролазе ми кроз мисли. Нису они сви живели у исто време, али су живели и радили за исту земљу, исти народ.

Тако их, рецимо, замислим на једном заседању Совјета како се договарају и расправљају као наши данашњи посланици. Само... мислим.... мислим да бих ипак ја ту нешто променила. У то доба жене нису имале право гласа. Сада би то било другачије.

Е, па, могла бих да осмислим како би то изгледало.

Ево, овако!

Нека изађе Карађорђе! Војсковођа Првог српског устанка.

Па јунак свога доба, хајдук Вељко Петровић!

Нека им се прикључи Доситеј Обрадовић, први министар просвете.

Своје место мора добити наш вредни Вук Караџић.

Из црногорског крша у Совјет бих обавезно позвала Петра II Петровића Његоша.

Смена власти у Србији и тада је била у моди. Зато у Совјет мора ући и Милош Обреновић, војсковођа Другог српског устанка.

Из чувене лозе Ненадовића, чији образ беше умивен великим родољубљем, позваћу у Совјет проту Матију Ненадовића.

А оних 30% жена чиниће књегиња Љубица, Мина Караџић и... и... е, то нека буде изненађење.

И замислите сада да сам ја новинар националне телевизије. Разуме се, пратила бих догађања у Совјету и извештавала, а по завршеном заседању

пресретала бих једног по једног члана и интервјуисала их, док ми не би утекли на својим разиграним коњима који би били „паркирани” пред скупштином. Тада мерцедеса није било.

Ослушнула бих о чему причају.

Ликови разговарају свађалачким тоном.

Доситеј Обрадовић: И ред је био да се окупимо.

Милош Обреновић: Да, ред је био да видимо како са Турцима даље преговарати.

Карађорђе: Лако ти је преговарати кад си мене из Србије избацио, а турску ношњу обукао.

Вук Караџић: Нека, вас двојица. И ви сте на кумство плънули.

Хајдук Вељко: Ма, лепо ја кажем: нема среће без кубуре!

Прота Матеја Ненадовић: Аман! Станите, децо моја! Под Божјим окриљем смо сви.

Његош: Браћо Срби, полако. Ничија није горела до зоре.

Наратор: Када их овако чујем, помислим: српска власт је одувек била иста. Али, да ја ипак покушам да се мало боље упознам са члановима мог српског Совјета.

Хоћете ли, господине Карађорђе, да нам кажете нешто о себи? Нешто што ми основци нисмо имали прилике да чујемо.

Карађорђе: Не знам, драга децо, шта су вам о мени причали. Јесам волео своју земљу и за њу живот дао. Тешко ми је пало ропство нашег народа, па сам се борио, како рече Наполеон за мене: окупио сам чобане без оружја и протресао турско царство. У избеглиштву сам много патио и зато сам се вратио. Нажалост, убише ме моји људи, а не Турци. Чак су моју главу у Цариград однели, где јој се губи траг. Тако вам ја и сад почивам на Опленцу без главе.

Наратор: Хвала Вам. А, *шта би нам о себи могао рећи хајдук Вељко Петровић?*

Хајдук Вељко: Драга децо, кад размислим о свом животу и ратовању са Турцима, могу да вам кажем да сам се добро тукао, а и напио вина, наслушао песама, наљубио жена. Ниједној лепој и младој жени нисам окренуо леђа. Миран живот је за мене био неподношљив. Постали су ми драги грмљавина топова, прасак пушача и луди галоп на челу коњице која срањује све пред собом. Постао сам војвода, јахао најбоље коње, и ништа што ми је срце зажелело нисам себи ускратио. Увек сам сам одлучивао. Куршуми су ме промашивали, сабље закачињале. Никога се нисам бојао и нисам дао да ме сломе. Оне који су се предавали никада нисам понижавао и убијао. Љубав и борба су ми биле најважније. Погинуо сам бранећи Неготин. Борили смо се нас 3000 Срба и 16 000 Турака. Одмах ме брат одвукао у мој конак и кријући сахранио, да војска не сазна. Ипак... два дана касније, Турци заузеле Неготин.

Наратор: *Не бисмо моли да нас ставимо у причу после јунака и војсковође Првој српској устанка а да не уознамо Досићеја Обрадовића, нашеј урвој министрa просвете. Господине Досићеју, будиће љубазни ђа нам кажиће нешто о себи.*

Доситеј Обрадовић: Живот сам провео учећи и путујући по целој Европи, образујући младе генерације. Лондон је био крајња тачка мојих путовања на Запад, као што је Смирна била последња станица на источним путовањима. Писао сам на ползу (корист) српског народа. Тежио сам да свој народ просветим и уздигнем на ниво других образованих људи Европе и да их ослободим тиранства, глупости и варварства. У писму Харалампију изнео сам свој програм штампања књига на народном језику. Написао сам аутобиографију *Живој и уриклученија* јер сам желео да на властитом примеру поучим младе људе и усмерим их према науци. У аутобиографији сам изнео своје идеје о просвећивању народа, борби против празноверја, о редовном школовању женске деце, која су била у потчињеном положају.

Као члан Совјета, радио сам без икакве плате за добро наше Србије. Прикупљао сам прилоге за устанике, прикључивши томе и пола своје уштеђевине. Основао сам 1808. у Београду Велику школу.

Наратор: *Причу ће нам о ликовима твој времена нас ставити наш чувени урвој. Појиче из знамениће уородице Ненадовић.*

Прота Матеја Ненадовић: Да, ја сам био сведок свих битних догађања у првој половини деветнаестог века. Све што сам могао да видим, трудио сам се да забележим у својим делима. Истакао бих да се нисам увек најбоље слагао са владавином Обреновића. Но, није то утицало на моју љубав према Србији. Први сам преговарао са Русима да нам помогну у набавци оружја и да се укључе као велика сила против турске власти. У цркви у Бранковини налазе се вредни дарови које сам добио од руског цара, а у порти цркве почивам заједно са Јаковом, Алексом, Чика Љубом.

Наратор: *Хвала Проји, а нама ће о себи нешто рећи човек који је обележио савремену српску уисменост, Вук Караџић.*

Вук Караџић: Рођен сам у Тршићу, у мрачној, увек задимљеној и влажној плетари, на Митровдан, 26. октобра 1787. године, као шесто мушко дете. Мајка ми није наденула име Митар, по дану на који сам се родио, нити Јоксим, по деди, него Вук – да би ме се вештице плашиле и поштеделе ми живот. Чујем да се у мом Тршићу сваке године одржава такмичење из српског језика у знак сећања на мој рад, што ме неизмерно радује. Поштење се код нас чувало као највећа светиња. Из такве средине понео сам у живот и свет љубав према народној песми и причи и другим умотворинама.

Нису мени сви били наклоњени. Многи су ме на путу успеха саплитали. Но, нисам се предавао. Понекад сам морао да будем и дрзак. У својој чувеној расправи са Јованом Хаџићем рекао сам му да не дира моје слово Ј, јер да њега нема – он не би био Јован, него ован.

У Бечу сам се оженио, засновао породицу и тамо умро. Решише браћа Срби па ме пренеше из Беча и сад почивам испред Саборне цркве у Београду.

Наратор: *Знамо да је Вуков рад наилазио на велики оштор многих садашњих иисмених Срба. Ииак је у свом раиу за српски језик и књижевности усиео, захваљујући подрици надахнутих људи, какав је био и Њеиош. Рециите нам, црнојорски владико, нешто о себи, неки додатак који ми основци нисмо имали ирилике да чујемо.*

Његош: Ђецо драга, баш сте ме изненадили и обрадовали овим позивом. Што бих вам ја могао рећи о своме не тако дугоме животу? Рођен сам 1813. у Његошима под Ловћеном. Звали су ме Раде. Стриц ми је за учитеља довео песника Симу Милутиновића Сарајлију, који ми је развио љубав према народниј поезији и подстицао ме на писање. Као верски и црквени поглавар српског народа у Црној Гори, подизао сам школе, градио путеве, увео сам порез. Ја сам вам био владар међу варварима, а варварин међу владарима. Срећан сам шо се моја Црна Гора ослободила од потурица, што сам описао у *Горском вијенцу*. Посветио сам га Карађорђу, оцу Србије. Оно што ви сигурно нисте знали јесте да сам ја једном и о љубави писао. То је песма „Ноћ скупља вијека”. Умро сам пре но што сам напунио 38 година. Сахранише ме на Ловћену, што ми је била жеља.

Наратор: *Хвала Вам. Поносимо се Вашим именом. А сада је ред да уиознамо човека чије име се исииче у овојодицињем обележавању двестиа година од Друјој српској усјанка. Усијанак је водио Милош Обреновић. Изволиите, рециите нам оно што дисите волели да ми још знамо о Вама.*

Милош Обреновић: Прво да вам кажем: презивао сам се Теодоровић. Обреновић сам постао јер сам тако хтео да припадам породици која је била чувена у то време, а из те породице је потицао мој брат по мајци. Прешао сам целу Србију пешке, терајући стоку, као сточар, радећи за богаташа. Све ми је то помогло да будем то што јесам. Борио сам се, преговарао и све радио са жељом да се српски народ ослободи зла. Када су ме Турци држали у затвореништву, где су ми рекли да ће ми главу на колац ставити, ја им одговорих: ја више и немам главу. Чим сам пошао у рат са вама, ја сам је сâм у торбу ставио. Не прође много, а Турци ме пустише...

Наратор: *А сада је време да уиознамо и шрећину женској Совјетиа. Књегиња Љубица је била иримеј женске честиијоси, али и борбеноси. Рециите нам нешто о шоме.*

Књегиња Љубица: Ех, жена треба да је скромна у својој причи, ал', истини за вољу, морам вам испричати како јесте. Када сам се родила, причала ми моја мати, наишао неки Турчин, и када му рекоше да се родило женско са два младежа међу плећима, он рече: „Чувајте је добро, та ће се за главара земље удати”. Тако је и било. Волела сам мог Милоша. Нисам хтела метар

од њега. Када је тражио да напустим са децом земљу, рекох му: жива нећу из моје земље, а мртву ме и пси могу појести. Храбрила сам и њега и војску. Када сам видела да посустају, рекох им: „Ви, јунаци, вежите женске кецеље, а ми жене у бој одосмо!” Тако су се због тих речи наљутили и тако разбеснели да су се одмах у бој вратили. Није ми било лако, мој Милош је „јурио сукње”. Морала сам се и са женама борити. Нека ми Господ опрости, али Петрију сам ја кубуром убила. Тако сачувах Милошев углед и срећу свога дома.

Наратор: *Видише, улога жене је изузетна. То ће нам појврдити и Мина (Вилхелмина) Караџић, кћи нашеј Вука.*

Мина Караџић: Моје право име је Вилхелмина. Мајка ми је била Немица Ана Краус. Од тринаесторо деце само смо Димитрије и ја преживели. Сви остали су још као мали помрли. Димитрије и ја смо чак рођени у исти дан, са разликом од осам година. Живела сам у Бечу, школовала сам се, свирала клавир, сликала и читала на српском, немачком, француском и енглеском језику. Удала сам се, родила сина Јанка. Преводила сам српске приповетке на немачки језик. Тако сам помагала оцу у раду. Када сам преминула, сахранили су ме на Ташмајдану, а почетком 20. века су мог супруга, сина и мене пренели у Савинац код Горњег Милановца, где смо сахрањени у крипти породичне цркве.

Наратор: *Ту би се завршило њедсјављање мога Совјетја, да животи није јун изненађења. Ево како се и у Совјетју чуда догађају...*

Чучук Стана (улази): Зашто си терао Турке кад су твоји момци гори пљачкаши од њих?

Хајдук Вељко (грско): Како то?

Чучук Стана: Тако. Они твоји ниткови су прошли кроз моје село и однели ми сву спрему из ковчега. Ја сам очи губила и прсте избола спремајући то за удају.

Хајдук Вељко (са осмехом, враћоластџо): Знаш ли ти, девојко, да ми се много свиђаш? Него, батали се спреме и пођи са мном. Имаћеш све што ти срце жажели.

Чучук Стана (враћоластџо): Ако се не шалиш, пошла бих.

Хајдук Вељко: Знаш ли да јашеш коња?

Чучук Стана (самоуверено): У селу нико није био бољи од мене. Умем и да бијем из пушке.

Хајдук Вељко (убедљиво): Ако је тако – моја си. (Сјана сега њоред њеја.)

Наратор: *Тако јо буге... увек је љубав чинила највећа чуда. Осјаше нам за сећање хајдук Вељко и њејова највећа љубав Чучук Сјана. ... И у Совјетју се рађала љубав на јрви њојед. Нејо, ред би био да нам чланови Совјетја осјаве нешијо као јоруку, као саветј за времена у којима ми живимо. (Зашим нарајор јрозира учеснике Совјетја.)*

Карађорђе: Слобода нема цену. Она се животом плаћа.

Хајдук Вељко: Човек се рађа да буде слободан. Слободом ћу испунити срце, душу, а сва моја снага и крв нека се источе за њу. За њу ћу да живим и умрем. Кад се слобода расцвета над Србијом, нека ми дође смрт. Главу дајем, Крајину не дајем!

Доситеј: Желим, децо, да вас упозорим – млада је душа подобна меком воску: у какав калуп да га метнеш, онакав образ од њега направиш.

Вук: Језик је хранитељ народа. Докле год живи језик, докле га љубимо и почитујемо, њим говоримо и пишемо, прочишћавамо, дотле живи и народ, може се међу собом разумијевати и умно саједињавати, не прелива се у други, не пропада.

Његош: Запамтите, децо, шта вам рекох:

У добру је лако добар бити, на муци се познају јунаци!

Без муке се песма не испија, без муке се сабља не сакова!

Свак је рођен да њо једном умре, часи и друка живе довијека.

Прота Матеја Ненадовић: Када се престоли на суд поставе, Господе, и теби на суђење дођу људи, цар неће бити претпостављен војнику, неће владица владати робом, него ће се свако због својих дела или прославити или постидети.

Милош Обреновић: Не заборавите, децо моја: ум царује, а снага кладе ваља. Лепа реч и гвоздена врата отвара.

Књегиња Љубица: На самрти сам своје сину поручила: „Остављам те у аманет народу твоме који је доказао да те љуби. Љуби, сине, и ти свој народ више него самог себе”.

Волела бих да тако и данашња власт мисли.

Мина Караџић: Поздравила бих вас, децо, песмом која спаја ваше и моје време. Мени је посветио Бранко Радичевић. (*Песма „Пјевам дању, њјевам ноћу”*; сва деца њевају и чланови Совјетиа се враћају у своје трује.)

Све ће њо народ њозлајшииши,
Лаза Лазаревић

Наставници: Славиша Шушулић и Биљана Ђорђевић
ОШ „Синиша Јанић”, Власотинце

Разред: осми

Наставна јединица: *Све ће њо народ њозлајшииши*, Лаза Лазаревић
(утврђивање)

1. Анализа услова

Антрополошке претпоставке

Реализација часа предвиђена је са ученицима осмог разреда ОШ „Синиша Јанић” у Власотинцу, током другог полугодишта. То су ученици који завршавају основну школу и налазе се пред значајним изазовима професионалне оријентације и будућег школовања. Истовремено, у узрасту су када су заинтересовани и довољно зрели за формирање првих личних вредносних система. Родна структура је таква да је међу ученицима 13 девојчица и 11 дечака.

Друштвено-културне претпоставке

Ученици који завршавају ову школу углавном постижу солидан успех и показују заинтересованост, како за наставне тако и за ваннаставне активности. Равномерна је заступљеност деце која потичу из сеоске и варошке средине. Разлике и ривалитет међу ученицима развијају позитивну радну атмосферу у којој увек има места за размену мишљења. Школа „Синиша Јанић” јесте установа у којој се остварују образовни, али и васпитни и друштвени циљеви. Технички је солидно опремљена, наставни кадар је стручан, а рад у савременим условима мотивише ученике да своју школу доживљавају као место на коме могу задовољити потребу за учењем и стицањем животног искуства.

2. Педагошке намере

Специфичност наставног предмета српски језик и књижевност огледа се у томе што он у себи практично обједињује три предмета: књижевност, гра-

матику и правопис и культуру изражавања. Као базичан предмет заступљен је у свим нивоима основношколског и средњошколског образовања. Област књижевности има образовни циљ да подуђује и развија интересовање ученика за свет писане уметничке речи којом се богати духовни свет човека и развија критички однос према друштву. Такође се кроз тумачење репрезентативне домаће литературе афирмише позитиван и проверен систем вредности, негује се љубав према својој култури и националном идентитету и доприноси се изградњи личности.

Педагошка намера полази од идеје да ученици треба да сасвим јасно дефинишу своје критичке ставове у вези са проблематиком положаја ратних војних инвалида о којој Л. Лазаревић говори, да те ставове изнесу и аргументују како би се дошло до позитивних закључака у смислу развијених хуманих начела.

Педагошка намера подразумева и припрему ученика за наставак образовања будући да је Лазаревић заступљен двема приповеткама и у средњошколском наставном програму. Реализација часа у сарадњи са професором средње школе требало би да потпомогне и процес професионалне оријентације.

3. Значај теме

Значај наставне теме „Трагом речи” у оквиру које се налази наставна јединица *Све ће њо народ њозлајшии* јесте у развијању љубави и поштовања према српском културном и историјском наслеђу с циљем да се очува национални идентитет, као и неговање позитивних људских особина као што су: искреност, саосећајност, моралност и патриотизам.

4. Дидактичка структура часа

У уводном делу часа, ученици ће најпре остварити кратак осврт на обраду приповетке која је рађена на претходном часу.

Ученица уз помоћ ПП презентације подсећа остале ученике на живот и јединствено стваралаштво Лазе Лазаревића у српској књижевности 19. века.

Пар ученика ће затим наративном методом дочарати садржај приповетке *Све ће њо народ њозлајшии*, а такође ће бити поменути и књижевно-теоријски и језичкостилски појмови који су обрађени на претходном часу (психолошка приповетка, реалистичка приповетка, карактеризација ликова, иронија, контраст, поређење, епитети...).

Други пар ученика временски ће локализовати текст уз истицање историјске важности српско-турских ратова 1876–1878, посебно у контексту наших крајева.

Наставник ће затим ученицима предложити наставак тумачења приповетке који би био базиран на посматрању проблематике ратних војних инвалида из различитих углова. У ту сврху ученици ће бити подељени у четири

групе које ће имати посебне истраживачке задатке исписане на наставним листићима. Предвиђено је да се прва група бави односом писца према ратним војним инвалидима, друга група односом државе према ратним војним инвалидима, трећа група односом народа према наведеној друштвеној категорији, док би четврта група размотрила однос своје генерације према тој категорији. Ученици би имали временски оквир у коме би било потребно да дефинишу своје ставове, а затим би уследила дискусија.

Известиоци сваке групе образложили би одговоре на постављена питања, а затим кључну реченицу, која сублимира став, записујемо на флипчарт табли.

Закључни део часа базираће се на сумирању изнетих ставова који треба да воде ка развијању хуманих и родољубивих осећања, али и ка осуди неправде и друштвене небриге према човеку страдалнику, ратном војном инвалиду.

5. Методичка размишљања

Предвиђено је за ову наставну јединицу да се користе различите методе, почев од текстовне, дијалогске, истраживачке, до демонстративне.

Поред индивидуалног рада, предвиђен је и рад у паровима, као и групни рад и тзв. корпоративно учење (термин *Гуил* наставника).

6. План тока часа

Фаза часа	Активност ученика	Социјална форма	Медији	Циљ
мотивација	Осврт на живот писца Л. Лазаревића, приказ садржаја приповетке обрађене на претходном часу, временска локализација текста.	индивидуални и фронтални рад, рад у пару, индивидуално излагање и историографски приступ (трајање 5–7 минута)	Читанка за осми разред, Историјска читанка, интернет, ПП презентације	Сагледати садржај обрађен на претходном часу и створити услове за даље тумачење текста, остварити корелацију са градивом историје.

Фаза часа	Активност ученика	Социјална форма	Медији	Циљ
информација	Припрема за тумачење односа према ратним војним инвалидима виђеног из различитих углова.	групни и индивидуални облик рада кроз поделу на групе и давање истраживачких задатака (трајање 5–7 минута)	наставни листићи, интер-активна табла	Омогућити ученицима да кроз одговарајуће истраживачке задатке суштински размисле о односу према ратним војним инвалидима са различитих аспеката.
обрада	Изношење и аргументовање ставова према истраживачким задацима.	групни рад и излагање известилаца групе (трајање 20 минута)	наставни листићи, интер-активна табла	Аргументовано износити ставове који појашњавају однос различитих друштвених чинилаца према судбини ратних војних инвалида.
дискусија	Разматрање суштинских ставова које су известиоци група изнели и формирање заједничког става.	индивидуално излагање и дискусија, а затим записивање кључних ставова (трајање 5–7 минута)	наставни листићи, флипчарт табла	Истицати хумане ставове у вези са проблематиком ратних војних инвалида и указати на потребу за човечнијим друштвом, развијати културу дијалога, уважавати различитост мишљења.

Фаза часа	Активност ученика	Социјална форма	Медији	Циљ
осигурање знања и генерализација	Закључивање дискусије у смеру неговања хуманости код ученика.	индивидуални рад у извођењу закључака који ће бити забележени и јавно истакнути (трајање 3–5 минута)	флипчарт табла	Јачати свест ученика о потреби да се сваки појединац стара о својој хуманости и да доприноси њеном ширењу. Охрабрити ученике да артикулисано говоре о негативним појавама у друштву.
евалуација	Вредновање организовања и тематске осмишљености ове наставне јединице.	индивидуална евалуација (трајање 3–5 минута)	евалуациони листићи са одређеним питањима	Остварити увид у то колико ученици сматрају значајним овакав вид организовања наставе.

7. Наставни материјали и средства

Предвиђено је да се током рада на овој наставној јединици користе: Читанка, наставни листићи, флипчарт табла, интерактивна табла, а на крају часа и евалуационе листе.

8. Циљеви наставе

Основни образовни циљ у настави књижевности јесте развијање читалачке културе код ученика, као и њихово оспособљавање да самостално анализирају и тумаче литерарне текстове. Овоме додајемо и навођење ученика на промишљање о конкретним друштвеним околностима које су описане у приповеци *Све ће њо народ њозлајити*, на дефинисање јасног става о негативним појавама у друштву којих се писац приповетке дотакао, на омогућавање да о томе дискутују са својим вршњацима и тиме допринесу јачању свести о важности одговорног и хуманог поступања у свим животним ситуацијама.

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налазе се ПП презентације.

Народне епске песме

ОШ „Бранислав Нушић” Српски језик осми разред професор Верица Арула	
Наставна јединица	Књижевност: Народне епске песме
Тип часа	систематизација
Циљ часа	Систематизација знања о народним епским песмама
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Подсећање на класификацију народне епске поезије. • Уочавање историјског контекста у песмама. • Тумачење општих одлика народне епске поезије. • Запажање стилских средстава и њихове функције. • Стицање и продубљивање знања о народној епској песми. • Читање, доживљавање, разумевање и тумачење прочитане народне епске песме. • Уочавање стилских особености народне епске песме. • Стицање целокупне слике наше националне историје виђене очима народног певача и стварних историјских догађаја.
Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Оспособљавање ученика за тумачење епских песама са више становишта. • Навикавање ученика на повезивање догађаја и ситуација. • Оспособљавање ученика за уочавање стилских средстава у прочитаним књижевним делима.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • Подстицање ученика на читање књижевних дела. • Неговање поштовања према прошлости свога народа. • Подстицање родољубивих осећања код ученика. • Богађење језичког израза ученика.

Кључни појмови	народна епска поезија
Новине	<p>Часови систематизације, на којима је потребно обрадити веома захтеван садржај, често се организују тако што групе ученика припремају паное и излажу садржај. Овакав начин рада најчешће је монотон и не даје тражене резултате јер се ученици обично недовољно концентришу на слушање излагања других, зато што се припремају за своје излагање и после њега не виде разлог да слушају даље. Да би се ови проблеми превазишли, час систематизације се организује као изложба ученичких продуката (плаката) који су истовремено изложени тако да формирају временску осу. Ученици стоје крај својих плаката и говоре о резултатима до којих су дошли. Мотивисани су да направе занимљив плакат, а да о садржају говоре компетентно, динамично и јасно (никако у репетитивном тону). На тај начин је могуће обрадити све што је потребно за једну целовиту систематизацију. Овим се остварује симултаност и динамичност, а ученици су у првом плану.</p> <p>На изложбу су позвани ученици других одељења и разреда (седми), али и други наставници, педагог, психолог... Посетиоци су мотивисани да постављају питања и да коментаришу/процењују и плакате и излагања.</p> <p>Важна добробит овако постављеног часа јесте у могућности вршњачког учења. Наиме, посетиоци изложбе су и ученици седмог разреда који траже одговоре на унапред постављена питања, обнављају и систематизују знања о циклусима које су управо обрадили.</p>
Компетенције	<ul style="list-style-type: none"> • комуникација на матерњем језику; • дигитална компетенција; • знање о томе како се учи; • друштвене и грађанске компетенције; • културна свест и вештина изражавања.
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	анализа, синтеза, монолошка, дијалошка, истраживачка, текстуална
Наставна средства	истраживачки задаци и радови ученика
Корелација	историја, ликовно, музичко, географија

1. Припрема:

а) истраживање
б) израда
плаката

- Ученике је потребно поделити у групе (прилагођено одељењу и ученицима) и дати им истраживачке задатке бар недељу дана раније.

Истраживачки задаци

Водичи

Група: О народној епској поезији – постанак, тематика и функција. Опште одлике народне епске поезије. (Консултујте се са наставником музичког и историје.)

Подела: Како је све могуће поделити народну епску поезију?

Излагачи

Група: Неисторијски тематски круг

О којим личностима и догађајима говоре епске песме неисторијског (легендарног) тематског круга? Које мотиве опевају? У којој књижевној врсти проналазите сличне или исте мотиве? Пронађите елементе митологије и објасните их у контексту народног веровања и обичаја. Које су најлепше песме овог тематског круга?

Група: Преткосовски тематски круг

Које је време обухваћено песмама преткосовског тематског круга? Које су личности и владарске породице обухваћене тим песмама? О чему најчешће певају? Како је историјско утемељење ове тематике? Које су најпознатије песме овог тематског круга?

Група: Косовски тематски круг

Који је историјски период обухваћен песмама косовског тематског круга? Које су личности његови носиоци? Какав је однос поетске и историјске слике Косовског боја? Објасни разлике. Који женски ликови употпуњују тематско јединство овог круга песама?

Група: Покосовски тематски круг

Који историјски период обухватају песме овог тематског круга? О којим личностима говоре песме? Који су основни мотиви тих песама? Које су најпознатије песме овог тематског круга?

1. Припрема:

- а) истраживање
- б) израда плаката

Група: Тематски круг песама о Марку Краљевићу

Ко је Марко Краљевић? Упореди историјски лик краља Марка и Марка Краљевића у машти народног певача. Чиме објашњаваш разлику и неслагања? Који историјски период обухватају песме о Марку Краљевићу? Која стилска фигура је доминантна у приказивању лика Марка Краљевића? Како је Марко приказан у епским песмама и кога штити? Које још ликове знаш из овог тематског круга? Које су најпознатије песме овог тематског круга?

Група: Хајдучки тематски круг

Ко су били хајдуци? Где су и како живели? Како је представљен лик хадука у народним песмама? Који историјски период обухватају ове песме? Који су најпознатији јунаци ових песама? Које су најпознатије песме овог тематског круга?

Група: Ускочки тематски круг

Ко су били ускоци? Како су представљени у песмама? Који историјски период обухватају ове песме? Ко су најпознатији ускоци у народним песмама? Које су најпознатије песме овог тематског круга?

Група: Тематски круг песама о ослобођењу Србије и Црне Горе

О чему певају ове песме? Који историјски период обухвата овај тематски круг? Које су личности овог тематског круга? Које су најпознатије песме овог круга?

Општи задатак за све групе

Галерија ликова и могући сусрети

- Истакните ликове носиоце тематских кругова и нагласите њихове најважније особине.
  - Издвојте историјске догађаје за које их везује песма.
  - Проверите да ли су заиста могли учествовати у тим догађајима. Уочите њихове могуће сусрете.
- Повежите их са јунацима из других тематских кругова и пронађите заједничке особине.

<p>1. Припрема:</p> <p>а) истраживање б) израда плаката</p>	<p>Књижевнотеоријски појмови</p> <ul style="list-style-type: none"> – Потражите формулативност у песмама које ви обрађујете. – Истакните важне књижевнотеоријске појмове (каталог, интернационални мотиви, структура, стилска средства...). – Поткрепите своје тврдње одговарајућим стиховима. <p>Плакат</p> <p>Представите своје истраживање на начин који вам највише одговара (мапе, осе, слике, текст). Уз језичко представљање дозвољене су и илустрације, различите врсте слова, боје и све оно што ће вашу презентацију учинити и визуелно привлачном и занимљивом посетиоцима. Било би одлично да, они који то желе, илуструју песме.</p> <p style="text-align: center;">Издвојте занимљиве стихове који су се претворили у сентенце. Не заборавите да ваше излагање треба да буде јасно и прецизно.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Важно је објаснити ученицима да на основу резултата истраживачког рада треба да ураде плакате које ће приказати на изложби. • Неопходно је испратити истраживање и рад на задацима, стално мотивисати ученике да процењују свој напредак у раду и подсећати их на критеријуме за процену резултата рада. • Ученицима седмог разреда потребно је дати наставни лист са задацима које ће решити када буду дошли на изложбу (у прилогу).
<p>2. Изложба – представљање резултата рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Плакате треба тако поставити да формирају временску линију и пружају увид у историјску и поетску реалност коју откривамо у народној епској поезији. Очекивано је и да се виде појмови и елементи који су везујуће нити народног стваралаштва.

<p>2. Изложба – представљање резултата рада</p>	<ul style="list-style-type: none"> • На изложбу ученици позивају наставнике и друге ученике. Било би веома добро позвати ученике седмог разреда којима би ово била прилика да обнове и систематизују знање о народној епској поезији. За ту прилику треба припремити сет питања на која они траже одговор у току обиласка изложбе (у прилогу). • Посетиоци ће моћи да бирају шта желе да гледају и о чему желе да слушају, тако да је важан ефекат који остављају и ученици, али и њихови плакати.
<p>3. Процена квалитета плаката и излагања ученика</p>	<p>Ученици процењују радове и излагање својих другова на основу следећих критеријума.</p> <p>Елементи и критеријуми оцењивања плаката</p> <ul style="list-style-type: none"> • Елемената који се оцењују: <ul style="list-style-type: none"> – организација материјала; – садржај и примереност слика, шема, дијаграма и сл.; – квалитет слика; – написани текст; – усмено представљање; – садржај (знање ученика); – начин представљања; – одговарање на питања. <p style="text-align: center;">Плакат</p> <ul style="list-style-type: none"> • Иновативан и стилски (провокативан, атрактиван, привлачи пажњу, оригиналан, јединствен, креативност визуално препознатљива, лична креација; актуелан, модеран, допадљив). • Организација омогућава једноставно сналажење у садржају – прегледан и систематичан – јасан распоред садржаја – наведени аутори плаката – маштовито изабране илустрације – преносе поруку на информативан начин. • Садржај слика, дијаграма... – усклађен однос слике и текста – слика или графика прати текст и обрнуто – употреба слика... које није потребно додатно описивати текстом – превладава слика која даје јасну поруку.

3. Процена квалитета плаката и излагања ученика

- Примерено коришћење текста – текст је кратак, што доприноси функционалности и квалитету – цитати (наводи) правилно коришћени.
- Порука јасна, истакнута, визуелно прегледна – тема је у целини обрађена – важни подаци су истакнути – подаци су тачни.

Излагање

- Садржај (знање ученика): тема у потпуности представљена/образложена; кратко и јасно представљање (без непотребних података); јасна, упечатљива порука, долази до изражаја на први поглед; порука препознатљива, логична и сажета; излаже самостално и тачно, повезује садржаје; приказ садржаја указује на њихову усвојеност и повезивање с многим садржајима (и других предмета) неопходним за потпуну изградњу концепта; добро увежбано представљање; уклапа се у временско ограничење.
- Начин: у излагању додатно развија разумевање теме; излагање привлачи пажњу публике, изнесено је смислено; говори течно и јасно, без читања с плаката.
- Одговарање на питања: показује висок ступањ разумевања садржаја; на одговарајућим местима прикладно проширује одговор

Остали посетиоци процењују на основу следећих критеријума

Најбољи утисак оставила је група:	<p>О народној епској поезији Неисторијски т. круг Преткосовски т. круг Косовски т. круг Покосовски т. круг Т. круг песама о Марку Краљевићу Хајдучки т. круг Ускочки т. круг Т. круг песама о ослобођењу Србије и Црне Горе</p>	<p>1. Зато што је задатак урадила у потпуности.</p> <p>2. Зато што говоре јасно, прецизно и занимљиво.</p> <p>3. Зато што су своје резултате представили на одговарајући начин, јасно, сликовито, динамично...</p>
-----------------------------------	--	--

Питања за ученике седмог разреда. Требало би да потраже одговоре у току посете изложби. О одговорима се може разговарати на часу систематизације народне епске поезије у седмом разреду.

❖ **НАВЕДИ ИЛИ НАБРОЈ**

1. Наведи имена тројице хајдука.
2. Наведи имена тројице ускока.
3. Наведи три песме хајдучког тематског круга.
4. Наведи три песме ускочког тематског круга.
5. Наброј муке које трпи Мали Радојица.
6. Наведи шта је Мали Радојица на крају учинио с благом.
7. Наведи имена бар два јунака који трпе мучење.

❖ **ПРЕПОЗНАЈ ЈУНАКА**

1. Због тешког и напорног рада одметнуо се у хајдуке и већ 30 година чува друмове од Турака, а „кадар је стићи и утећи”.
2. Издржао је најстрашније муке (остаје без очију), не одајући другове и јатаке.
3. Изложен је тешким мучењима која ће издржати, али ће му око заиграти пред женском лепотом.
4. Кроз сузе испраћа сина на мегдан обраћајући се коњу са молбом да му чува неискусног сина.
5. После дугог ропства враћа се и у двору затиче просце своје жене. Поручује им „ласно ћемо ако јесмо људи”.
6. Решава да се одвоји од дружине Старине Новака сматрајући да је овај престар за четовање, али убрзо схвата да је погрешио.
7. Иако млад и непромишљен, жељан доказивања, показаће храброст и одлучност да одбрани част родитеља.

❖ **ИЗБАЦИ УЉЕЗА**

Из датог низа избаци појам који му не припада и објасни критеријум по ком си то урадио/урадила.

1. Јанковић Стојан, Иво Сенковић, Смиљанић Илија, Старина Новак, Сењанин Тадија
2. Старина Новак, Сењанин Тадија, Стари Вујадин, Мали Радојица
3. Стари Вујадин, Мали Радојица, Старина Новак
4. Змија љута, вино ладно, верна љуба, тридесет хајдука, неношено злато
5. Јела, Хајкуна, Јелица, Бећирагиница
6. *Ройсџиво Јанковић Сџојана, Иво Сенковић и аја од Рибника, Смрџи Илије Смиљанића*
7. Стари Вујадин, Болани Дојчин, Старина Новак, Мали Радојица

❖ АНАГРАМ

Реши анаграм, објасни откривени појам и наведи пример из хајдучког и ускочког тематског круга.

1. УСТАЉЕНИ ПОЧЕТАК
2. СЛОВЕНСКА АНТИТЕЗА
3. ЈУНАЧКА ЖЕНИДБА
4. АЛЕГОРИЈА
5. ЕПСКА БИОГРАФИЈА
6. ЕПСКИ КАТАЛОГ
7. ЈУНАЧКИ АТРИБУТИ

❖ АСОЦИЈАЦИЈА (10 + 50)

оружје	закон	ексер	старост
Марко Краљевић	поступак	књига	лудост
сукоб	кривица	породица	лепота
победник	теорија	купус	радост

❖ ПОДСЕТИ СЕ, САЗНАЈ

Присети се у којим се песмама хајдучког и ускочког тематског круга појављују следећи мотиви:

1. прерушавање;
2. животиња помагач;
3. мегдан;
4. сан као предсказање;
5. покрштавање турске девојке;
6. ослобађање из тамнице;
7. искушавање јунака;
8. побратимство;
9. препознавање;
10. јуначка женидба.

Сумњиво лице Бранислава Нушића

Наставница: Ивана Цекић

Предмер: Српски језик

Разред и одељење: 8/3

Наставна јединица: *Сумњиво лице*, Бранислав Нушић

Циљеви: Откривање кључног појма путем решавања укрштенице; повезивање драмског теста и позоришног комада; побуђивање критичког мишљења код ученика; коришћење интернета и савремене технологије; способност креирања ППТ презентације; решавање проблема путем истраживања; упознавање са животом и делом писца; проширивање знања о драми, о композицији драме, о комедији као врсти и о типовима јунака у комедији; развијање стваралаштва код ученика; писање различитих врста текстова (интервју – новинарски стил); паралела (сличности и разлике) са обрађеним књижевним текстовима; корелација са другим предметима (информатика, историја и ликовна култура); развијање способности комуницирања и дијалога; формирање ставова, уверења и система вредности; усвајање умења коришћења извора информација.

Метод: решавање проблема, дивергентно стваралачко учење, интерактивно – коопертивно учење у групама ученика

Материјал: табла, интерактивна табла, лектира, интернет, наставни листићи, хамери, фломастери, бојице

Трајање: два часа.

Место: специјализована учионица за српски језик

ТОК АКТИВНОСТИ

---

1. ЧАС

Ученици су добили задатке на претходном часу.

1. корак → 5'

ТРАЖИ СЕ...

Ученици путем низа асоцијација откривају лице за којим се „трага“:

- човек који је у раном детињству напустио свој дом и постао хајдук;
- човек који је као дечак покушао да се отрује и на тровање наговорио своју прву љубав;
- човек који је хапшен и осуђиван због писања „опасних списа“ у стиховима;
- човек који је на коњу ушао у народну скупштину;
- човек који се појављује као Алкибијад Нуша и Бен Акиба.

СУМЊИВО ЛИЦЕ, БРАНИСЛАВ НУШИЋ

Откривањем „траженог лица“, разоткрићемо и циљ часа – *Сумњиво лице*, Бранислав Нушић.

2. корак → 10'

Ученици имају прилике да виде одломак из представе *Сумњиво лице* Звездара театра. У питању је одломак у коме Алекса Жунић долази да извести капетана о својим сазнањима.

Има ли и данас „среских шпијуна“?

Сви смо ми помало...

... Алекса Жунић.

3. корак → 20' Извештај „шпијуна“, коментари

То нас уводи у групни облик рада. Ученици су имали задатак да „шпијунирају“.

Шта су сазнали наши шпијуни?

✉ **ШПИЈУНИРАЛИ СМО...**

- ко је био Бранислав Нушић,
- каква је била бирократија у обреновићевској Србији.

✉ **ШПИЈУНИРАЛИ СМО...**

- необичну судбину *Сумњивој лица*.

♥ **ШПИЈУНИРАЛИ СМО...**

- драму,
- комедију,
- ликове.

◀ ШПИЈУНИРАЛИ СМО...

- композицију драме
- етапе драмске радње у *Сумњивом лицу*.

4. корак – Евалуација→5’

МИНИ КВИЗ: НАШЕ ШПИЈУНИРАЊЕ ЈЕ ПОКАЗАЛО....

1. Име које је аутор *Сумњивој лица* добио на рођењу гласи:

- а) Бранислав Нушић;
- б) Бен Акиба;
- в) Алкибијад Нуша.

2. Бранислав Нушић се родио исте године када је умро:

- а) Доситеј Обрадовић;
- б) Вук Стефановић Караџић;
- в) Петар Петровић Његош.

3. Нушић у свом *Сумњивом лицу* описује време владавине:

- а) династије Обреновић;
- б) династије Карађорђевић;
- в) Јосипа Броза Тита.

4. *Сумњиво лице* је:

- а) комедија интриге;
- б) комедија карактера;
- в) комедија нарави.

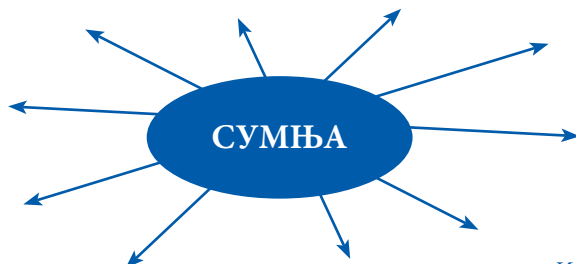
5. Етапа драмске радње која представља врхунац драме, када би радња могла да се заврши, зове се:

- а) заплет;
- б) увод;
- в) кулминација.

2. час

1. корак→5’

ТЕХНИКА ГРОЗД – Ученици имају задатак да кажу своју асоцијацију на реч СУМЊА→

2. корак → 15'

Ученици су подељени у већ формиране групе. Ученици добијају наставне листиће са конкретним задацима:

- ✉ Представите паланку из Нушићеве драме на раскрсници између традиционалног (патријархалног) и модерног. Упоредите је са паланком у приповеци Радоја Домановића *Мртво море*.
- ✉ Користећи технику „табела појмова”, направите упоредну анализу ликова кроз одређене карактеристике.

ЛИК	КАРАКТЕР	ПОЛОЖАЈ У ДРУШТВУ	АМБИЦИЈЕ	СРЕДСТВА ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉА
ЈЕРОТИЈЕ				
ВИЋА				
ЖИКА				
ПИСАРИ				

Пронађите сличности између чиновника у комедији *Сумњиво лице* и Нушићевих комедија *Власи* и *Аналфабетша*.

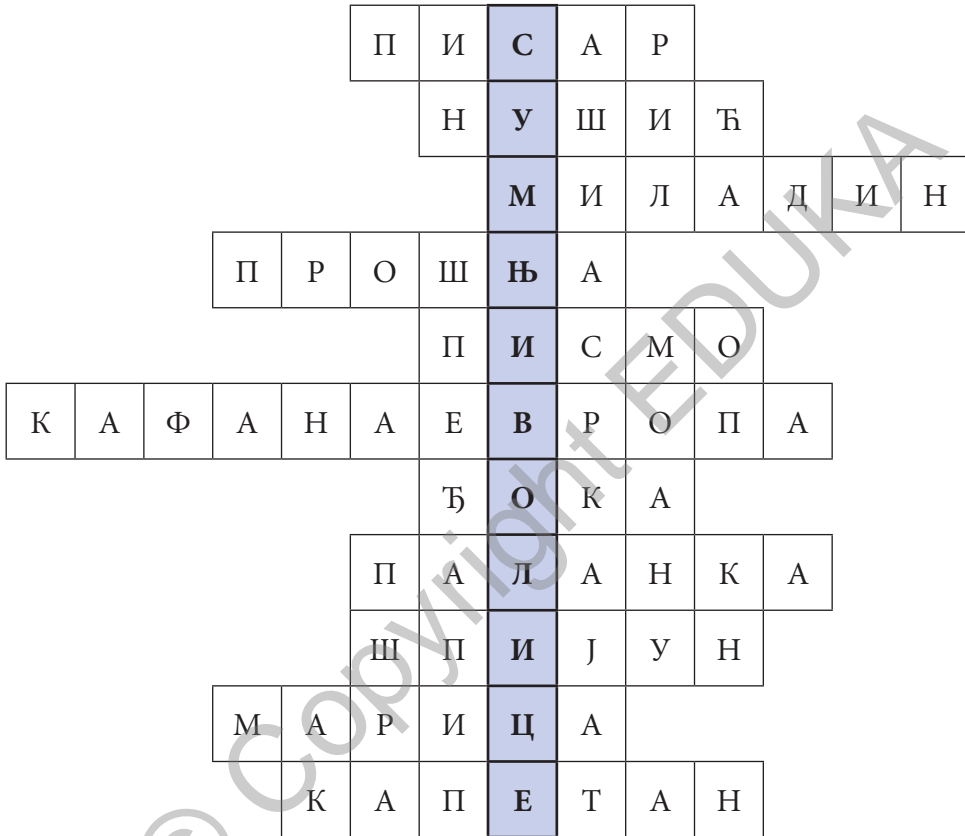
- ♥ **Нушић о љубави** – Један од ученика из ваше групе треба да на средини хамера нацрта Нушића. За то време ученици са једне стране исписују Нушићево виђење љубави из „властитог искуства” (прва љубав са Персом, из *Аудиографије*), а са друге приказ љубави у комедији кроз љубавни троугао Ђока – Марица – Вића.
- ✉ Напишите интервју са Браниславом Нушићем о комедији *Сумњиво лице*. За приказ интервјуа потребни су вам новинар и Нушић. Разговор писца и новинара приказаћете пред ученицима.

3. корак → 20' Приказ резултата рада група и коментари

4. корак → 10' Евалуација – УКРШТЕНИЦА

1. **Чиме се бавио Вића?**
2. **Презиме аутора комедије.**
3. **Лик који стално долази код писара Жике.**
4. **Глаголска именица од глагола *ћросићи*.**

5. Шта је покренуло заплет у причи?
6. Где је Алекса пронашао сумњиво лице?
7. Како се зове Маричина љубав?
8. Где је смештена радња комедије?
9. Које је занимање Алексе Жунџића?
10. Коме је писмо било намењено?
11. Шта повезује Јеротија и Куку?

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

Компаративно тумачење одломака из Његошевог *Горској вијенца* (репрезентативни епски, драмски и лирски одломак)

Обрада наставне јединице предвиђена је на једном часу, док је новина компаративно проучавање одломака из *Горској вијенца* Петра II Петровића Његоша (репрезентативни епски, драмски и лирски одломак) у основној школи. Ученици се упознају са три одломка из *Горској вијенца* и стичу увид у поетику дела. Досадашњи најчешћи вид обраде био је преко два писма – писмо Селима везира и отпоздрав Владике Данила (**репрезентативни драмски део**) или анализом дела *Посвете њрачу оца Србије* (**репрезентативни епски одломак**). Како би се ученици што потпуније упознали са *Горским вијенцем*, наставник им у анализи додаје, поред наведена два одломка, и изабрани **репрезентативни лирски одломак** *Сан Вука Мандушића*, преко кога, тумачећи, сазнају о нераскидивој вези народне књижевности и *Горској вијенца*.

Мотивација

Тумачење *Горској вијенца* на свим нивоима школовања велики је изазов. Ученицима у основној школи потребно је врло детаљно представити целину и контекст како би се што боље упознали са једним од најзначајнијих дела српске књижевности. Преко изабраних одломака ученици ће добити ширу слику о Његошевом историјском епу. На овај начин ученици у основној школи преко анализе одломака обнављају своје знање о књижевним родовима (лирика, епика, драма) и примењују у новој ситуацији (анализа одломака из епа). Изабраним тумачењем ученици ће увидети комплексност Његошевог дела (прожимање сва три књижевна рода). Такође, оваквим начином обраде отварају се могућности за вишеслојна разматрања, за интертекстуално повезивање и интердисциплинарни приступ у настави. Овим новинама ученици ће у средњу школу доћи са више знања, када је по плану и програму анализа дела у целини.

Наставне методе: хеуристичка, дијалогска, монолошка, текст-метода, аналитичко-синтетичка, метода запажања и показивања

Наставна средства: Моња Јовић, *Читанка за осми разред основне школе*, Едука, Београд, 2011; табла, материјали које припремају групе ученика, фотокопије одломака из дела.

Облици рада: индивидуални, рад у групама, фронтални.

Корелација са другим предметима: историја, географија, веронаука, грађанско васпитање.

Организација часа

Недељу дана раније сви ученици су добили задатак да прочитају одломке из *Горској вијенца* (*Посвећа њраћу оца Србије, Везирово њисмо и оћћоздрав на њеја, Сан Вука Мандушића*). Тексто­ве који не постоје у Читанци ученици ће добити, као фотокопирани материјал, од наставника. Одељење је подељено у групе са следећим истраживачким задацима:

Прва група: Биографија и стваралаштво Петра II Петровића Његоша

Поред наведеног задатка ученици треба да се подсети и текстова у којима се помиње Његошев лик и његово дело (*Љубомир Ненадовић, Писма из Ићалије* [одломак], *Иво Андрић, Њећош као ѡраћични јунак косовске мисли* [одломак])

Друга група: Историјски контекст у делу

(Косовска битка [1389], косовски култ, Милош Обилић, положај српског народа под турском влашћу, истрага потурица у Црној Гори [18. век], Владика Данило, Први српски устанак [1804], Караћорђе...)

Трећа група: Књижевне врсте (еп [спев]), епистоларна форма [писмо], есеј, путопис, гноме [афоризми, пословице])

Четврта група: *Посвећа њраћу оца Србије* (Његош *Горски вијенац* посвећује Караћорћу)

Пета група: *Везирово њисмо и оћћоздрав на њеја* (драмски концепт два писма – сукоб два погледа на свет)

Шеста група: *Сан Вука Мандушића* (лирски део *Горској вијенца*, женска лепота, веза са народном књижевности, забрањена љубав)

Седма група: Лексички слој *Горској вијенца* (због специфичности језика Његошевог дела, ученици добијају да анализирају лексички слој [архаизми, турцизми, историзми...]) три одломка и да напишу непознате речи и дају њихова објашњења.)

Свака група треба да свој истраживачки задатак откуца и одштампа (једна страна А4) и да подели свим ученицима, тако да ће сви имати материјал који ће им користити за рад на часу. Ученици су добили прецизна упутства за израду материјала који ће дати друговима и другарицама.

Наставник најављује наставну јединицу и даје реч представницима прве, друге, треће и седме групе. Представници **прве групе** износе податке о Петру II Петровићу Његошу (1813–1851), црногорском државнику (владика је био и световни и духовни владар Црне Горе), борцу против турске тираније и зачетнику просвете и културе у Црној Гори. Његош је један од највећих српских и јужнословенских песника деветнаестог века. Подигао је прву основну школу, основао штампарију. Као млад владар средно је политичке прилике у земљи, увео судове, порез и издејствовао помоћ од Русије. У Његошевом стварању могу се издвојити два тематска тока: космичка судбина човека и историјска судбина Црне Горе. Најважнија дела: мисаони еп о смислу и стварању света *Луча микрокозма* (1845), драмски спев *Горски вијенац* (1847) и историјска драма *Лажни цар Шћепан Мали* (1851). Његошев *Горски вијенац* значајан је за српску културу и због 1847. године, која је означила и победу Вукових реформаторских идеја. Вук се изборио да народни језик буде основа српског књижевног језика, а народна књижевност темељ нове уметничке књижевности. После наведеног излагања, ученици читају одломак из Андрићевог есеја „Његош као трагични јунак косовске мисли”, у коме се види опис тренутка у коме се млади Раде закалуђерио. Петар је за свога синовца изрекао пророчанске мисли: *Ово дијетје, ако узживи, биће одличан јунак и њамешан човјек. Изабран је за наследника врло млад ... њај необичан младић жива духа и ретке физичке лејошје, за њаву виши од највишеј Црнојорца... Острошки архимандрит Јосиф закалуђерио је њу на лицу месџа младој Рада, у њисусџву 60 свешћеника, обукавши ња у црне манџије њреминулој миџројолиџа и давши му у калуђерсџву име Пеџар... Народ је њеџресџано клицао и њуцао из њушака....* Након тога ученици су изабрали одломак и из путописа Љубомира Ненадовића *Писма из Иџалије* у коме је представљен физички изглед Владике (крупан човек у црногорским хаџинама с црногорском капом на глави...) и његов говор о слободи: *Ала се ми Словени нарџовасмо! .... Али ми, Црнојорци, доџами, нијесмо! Сваком слџобдном чџвјеку можемо слџобдно у очи њоџледаџи.... Шџа се Срџија има доџаџи слџобде? Срџија, коју је слџобда рџдила, која само са слџобдом може у њаџријед њоџи....* Представници **друге групе** износе историјске податке о Косовској бици (1389) и Милошу Обилићу. Косовска битка је вођена на Видовдан 28. јуна, између српских и турских снага. Специфичност је та што су оба владара погинула током битке (кнез Лазар и султан Мурат). Косовска битка је током наредних векова постала централни мотив српске народне епске поезије и централни догађај српског националног идентитета. Ученици читају одломак из Читанке о Косовском миту (култу)... *о једном од најважнијих срџских миџова. Свој основ налази у народном њредању у Косовском доју, којим се завршава злаџно време срџске средњовековне*

државе. Окосницу овој предања чини косовски круј народних њесама... Мисао народној њевача заокуљјају дођађаји који су се одијрали њре и њосле дијике... улавном њоворе о драми одредељења за борбу. Да ли њоћи у дијику за коју се унајред зна да је изјубљена?... Друји важан ѡренуѡак косовске драме даји је у лику Милоша Обилића, оклеветаној јунака, који верност кнежевом идеалу ѡѡврђује својом херојском смрћу... косовски завеш носи важну ѡоруку: да у живоју ѡстоје врхунске вредности, као шћо су слобода и оданости сојственим идеалима, без којих сам живој нема смисла... Ученици који представљају историјски подтекст дела говоре и о истрази потурица, која је главна тема Његошевог епа (осамнаести век, сукоб Црногораца који су остали верни православљу и оних који су примили ислам; потурице су онемогућавале унутрашње уједињење црногорских племена, па је ослобођење Црне Горе морало започети или њиховим поновним покрштавањем или ратом до истребљења; предање казује да је истрага извршена на Бадње вече, а главни покретач акције био је Владика Данило). Његош је Горски вијенац посветио Карађорђу, кога је доживљавао као симбол слободе свеколиког Српства (Први српски устанак, 1804, Орашац, борба са Турцима, поставља темеље савремене српске државе...). Његош је у Бечу 1837. године купио и Карађорђеву сабљу, којој посвећује и стихове *Сабљи бесмртноја вожда (књаза) Карађорђија*. Представници **треће групе** објашњавају књижевне врсте о којима ће бити речи на часу:

1. **Еп (спев)** највећа је епска форма, у њему се широко и опширно описују догађаји, средине, обичаји и јунаци. Дели се на певања, књиге или сцене. Због великог броја догађаја често се у главни ток радње умећу епизоде.

2. **Епистоларна форма (писмо)** јесте књижевна форма, писана у првом лицу једине, у којој се најбоље могу испољити ставови, емоције и погледи на свет онога ко пише (субјективност).

3. **Есеј** је краћи прозни запис у коме се излажу лични утисци и погледи на неко питање живота, науке, уметности или морала.

4. **Путопис** је књижевно-научна врста где се износе географски и историјски подаци о пределима кроз које се путује, али се износе и лични утисци о путовању и приповеда се о занимљивим догађајима и описују сусрети са различитим личностима.

5. **Њоме (афоризми)** јесу уметничке варијанте народних пословица; аутор афоризама је увек познат, за разлику од аутора народних пословица, доносе увек општеважећу мисаону досетку. Представници **седме групе** представљају своје лексичко истраживање три одломка и говоре да у њима има мноштво турцизама, архаизама, историзама, као и много дијалекатских облика који су својствени говорима Црне Горе. Примери из наведена три одломка: *ѡрајическо, зубља, сочиниѡељ, на знање ви, облазити, ѡрејунано, фукара, ѡучу, свијех, веља, не ѡредује, овацах, ућерасиѡе, колан, ѡевер, ѡе, цар од царах, дуниѡиѡе, ѡѡѡуз, сиње, диѡеја, ѡучина...*

Представљање рада **четврте, пете и шесте групе** (анализа одломака), а затим синтеза рада у табели.

Епски одломак <i>Посвећа њрачу оца Србије</i>	Драмски одломак <i>Везирово њисмо и ођијоздрав на њеја</i>	Лирски одломак <i>Сан Вука Мандушића</i>
<p>Одломак је у курзиву (графички издвојен у односу на дело).</p> <p>На појединим местима налазе се празнине означене тачкицама (одлика фрагментарности, која наводи читаоца да размишља о појави о којој говори).</p> <p><i>Горски вијенац</i> је посвећен Карађорђу, <i>бесмртном</i>, <i>хероју њојолскоме</i>, <i>буди лафска срца, од њеја се Сјамбол ѡресе, виђез</i>.</p> <p>Подигао је народ против Турака, крстио земљу, варварске ланце срушио, помиње се Карађорђева сабља.</p> <p>Пореди га са највећим српским и европским јунацима (Милош Обилић, Душан, Наполеон, Суворов).</p> <p>Његова глава <i>ѡраически венац</i> добија (убијен по наредби Милоша Обреновића).</p> <p>Његов гроб је светао (Ј. Јовановић Змај <i>Светили ѡрдови</i>).</p> <p>На самом крају <i>Посвеће</i> Његош тера клетву са српског народа јер је час ослобођења дошао.</p>	<p>Важност писама јер се јавно читају (савет Вука Миђуновића о чувању образа).</p> <p>Турски и црногорски свет у потпуном су контрасту (драмски сукоб).</p> <p>Сликама које је везир употребио Данило даје обрнут смисао (контраст).</p> <p>Афоризми доминирају наведеним одломком.</p> <p>Намера Турака да освоје Европу (поређење Црногораца са животињама [увреде, <i>миши у ѡикви, фукара, ѡучина је сѡкока једна ѡрна</i>], алегоријске слике, алузија на басну о лаву и мишу, позив Црногорцима да <i>ѡрине дарове</i> – ислам, па да живе као и раније, неминовно приклањање малих народа већим, претње војском).</p> <p>Црногорци на челу са Владиком Данилом објашњавају Турцима прилике у Европи, <i>веља крушка, крв је на нос ѡчела искакаѡи</i> (велики је залогај Европа за Турке, почетак краја Турског царства).</p> <p>Херојство, супротстављање тиранима, опрез Владике Данила, <i>виши ѡријаѡељи</i>.</p>	<p>Веза са народном књижевности – лирска поезија.</p> <p>Опис женске лепоте (попут виле, очи, чело, коса и глас).</p> <p>Забрањена љубав (поштовање кумства – патријархални модел, препрека остварењу љубави), може само у сну да се о њој прича.</p> <p>Негативна конотација у опису недозвољене емоције (ђаво га нагнао, мађије, вече, ноћ, месечина, вагра, сви спавају – подсећа на бајку).</p> <p>Тужбалица (расплела косу и нариче за ђевером Андријом, погинуо од Турака, свекар јој не да да одсече косу – веза са народном лирском песмом <i>Највећа је жалосѡи за браѡом</i>).</p> <p>Лирски елемент (1. лице једнине, док посматра њену лепоту, Вук Мандушић плаче и коментарише: <i>Блаѡо Андри ђе је ѡѡинуо, Дивне ли ѡа очи ѡѡлакаше Дивна ли ѡа усѡа ѡжалише</i>).</p>

Синтагме

Наставница: Биљана Кнежевић

ОШ „Десанка Максимовић” Београд

Разред: осми

Наставна јединица: Синтагме

Тип часа: утврђивање

Кључне речи: синтакса, синтагма, врсте (синтагми), служба (синтагми)

Образовни циљеви: ученици формулишу и описују синтаксичке јединице и именичку синтагму; објашњавају појмове; користе *Речник* Матице српске; категоришу синтаксичке јединице, закључују, аргументују своје закључке о језичкој појави; користе терминологију везану за ову језичку област.

Функционални циљеви: ученици конструишу шематски приказ, повезују старо и ново градиво, испитују тачност закључака, интерпретирају своје закључке.

Васпитни циљеви: ученици вреднују туђе мишљење, делују тимски у групи, испољавају самопоуздање у раду, заступају своје ставове, вреднују свој и туђи рад, користе се стандардним језиком.

Исходи: ученици описују језичку појаву, уочавају везу међу деловима ове језичке области; презентују своје закључке са самопоуздањем, заступају своје мишљење, раде у тиму, служе се асертивним облицима комуникације, владају стандардним језиком, вреднују свој и туђи рад.

Облици наставног рада: фронтални, групни, рад у пару

Наставне методе: метода разговора, рад на тексту, метода писања, демонстративна

Наставна средства: наставни листићи, ПП презентација, радови ученика

Место одвијања наставе: кабинет за српски језик

Корелација: информатика; унутарпредметна корелација – област језик и граматика: знање о глаголима из претходног разреда; област књижевност: књижевна дела обрађена у шестом разреду; област читалачка вештина: читање нелинеарних текстова.

Литература за наставнике:

1. Лук Продрому, Линдзи Кландфилд, *Технике њодучавања*, Klett, Београд, 2011.
2. М. Николић, *Методика насѡаве срѡској језика*, ЗУНС, Београд, 2002.
3. С. Маринковић, *Креативна методика насѡаве срѡској језика*, Креативни центар, Београд, 2000.
4. Наставни материјал са семинара *Добра ѡријрема за час*.

Литература за ученике:

1. В. Ломпар, *Граматиѡика за 8. разред*, Klett, Београд, 2012.
2. В. Ломпар, *Рагна свеска за 8. разред*, Klett, Београд, 2012.

Иновације: Учење преко мапе ума, Барометар расположења

Етапа часа	Облик рада	Метод рада	Трајање
Уводни део	фронтални, у пару	метод разговора, демонстративни метод	10 минута
Главни део часа	групни	рад на тексту, метод писања	30 минута
Завршни део часа	индивидуални	метод разговора	5 минута

Уводни део часа

Активности наставника

Пише на табли реченицу: *Данас ученици имају уљедни час из срѡској језика.*

- Подсетимо се реченичних чланова. Који треба прво одредити? (Предикат.) Зашто? (Зато што је носилац предикатске реченице, увлачи остале чланове у реченицу.)
- Одредимо синтаксичке јединице: који реченични чланови су исказани речју? (Субјекат, предикат, прилошка одредба.) Који члан је исказан групом речи? (Објекат.) Како гласи други назив за групу речи? (Синтагма.)
- Који део граматике проучава реченичне чланове? (Синтакса.)

Најављује циљеве часа (обнављање знања о синтагми и учење нових врста синтагми, вежбање примене градива) и исписује наслов лекције на табли:

Синтагма

Показује ученицима припремљене папире са исписаним синтаксичким терминима (предикат, субјекат, објекат, прилошка одредба, помоћни члан, придевски атрибут, падежни атрибут, главна реч).

- На овим папирима су термини које смо досад користили. Шта су *шермини*? Опишите овај појам својим речима.

Одређује два ученика који ће у пару урадити задатак: Пронађите у речнику ову одредницу и урадите задатке који су написани на папиру (радни лист се налази у прилогу).

Црта на поду два круга и у њима испишује речи СИНТАКСА и СИНТАГМА. Или: на табли у различитим угловима испишује ове речи. Тражи добровољце.

- Ко хоће да узме један од ових папира са написаним синтаксичким терминима и да одлучи којој страни припада: синтакси или синтагми? Нека стане са стране где мисли да припада.

Уколико је неко стао на погрешну страну, започињемо разговор о томе.

- Да ли се слажете са овим распоредом? Зашто? (Очекујем да ученици знају који појмови припадају реченици, а који делу реченице – синтагми.)

Анализира синтагму *угледни час из српског језика* из почетне реченице.

Нуди ученицима папире са исписаним речима: *угледни, час, из српског језика*.

- Нека свако од вас узме папир са натписом који мисли да му припада. Зашто си узео/узела тај натпис?
- Како се одређује врста синтагме по значењу? (Према томе којој врсти припада главна реч.)
- Одреди ову синтагму по функцији. (Објекатска.)

Још једном **истиче циљ часа**: обрада нових врста синтагми (касније следи провера савладаности и вежбање).

Наставник тражи да ученици који су радили на Речнику реферишу; лепи њихов папир на малу таблу.

Активности ученика

Пишу у школској свесци. Одређују реченичне чланове, обнављају стечено знање о реченичним члановима, као и стручну терминологију. Преписују наслов лекције. Ученици дефинишу и објашњавају појам *шермин*.

Два ученика узимају задатак и одлазе у посебну клупу на којој се налазе припремљен Речник, папир и фломастери. Самостално раде и спремају се за интерпретацију задатка.

Ученици излазе до катедре, бирају папир и одлазе на једну од понуђених страна.

Ученици узимају одређени папир. Објашњавају зашто су узели баш тај папир. Ученици који су радили на Речнику реферишу: објашњавају, тумаче.

⌚ Главни део часа

Активности наставника

Најављује рад у четири групе; помоћу разбрајалице **одређује вође група** и даје им прецизна упутства.

- Потребно је да запослите сваког члана групе како бисте брзо и добро урадили задатак.
- Методом мапе ума представите градиво о врсти синтагме коју анализираете.
- Смыслите једну синтагму у реченици из свог свакодневног живота и покажите делове синтагме на њој.
- Чланове групе бирајте по својој вољи.

ГРУПЕ: именичка синтагма, придевска синтагма, прилошка синтагма, глаголска синтагма.

Даје заједничко упутство за рад ученицима.

- Ваш задатак је да у року од 10 до 15 минута представите теорију везану за врсту синтагме коју сте добили уз помоћ технике мапе ума. Користите свој уџбеник (граматику).
- Смыслите реченицу из свакодневног живота у којој ћете употребити ову врсту синтагме. Покажите њене главне делове.
- Договорите се ко ће од вас реферисати о резултатима рада.

Обилази групе, помаже, упућује, подсећа их на време.

Даје упутство за извештавање.

- Пажљиво слушајте шта ваши другови излажу и наведите у којим елементима се ваша синтагма и претходна разликују а у којима су исте.

Лепи радове на пано са ученицима који извештавају један по један.

Активности ученика

- ❖ Ученици се окупљају у групе.
- ❖ Ученици раде у групама.
- ❖ Представник групе извештава.

🕒 Завршни део часа

Активности наставника

Задаје домаћи задатак: Вежба у Радној свесци на стр. 24.

Покреће презентацију са вежбањима о синтагми.

На малој табли **нацрта три емотикона** и објасни њихово значење.

- Пријатно, задовољан сам својим доприносом часу. 4
- Збуњено, нисам знао шта се очекује од мене. у
- Лоше, нисам разумео градиво о којем је било речи. h

Нека свако изађе и звездицом или крстићем означи како се осећао на данашњем часу.

Активности ученика

Записују у свесци шта имају за домаћи задатак или траже у радној свесци одређено вежбање.

Решавају вежбања.

Ученици излазе до табле и означавају како су се осећали.

ПРИЛОЗИ

Радни листови за уводни део часа – папири са исписаним називима:

- а) предикат, субјекат, објекат, прилошка одредба, помоћни члан, придевски атрибут, падежни атрибут, главна реч;
- б) огледни, час, из, српског језика.

Радни лист са задатком за рад у пару:

Задатак 1: Који речник сте користили? Наведите тачну библиографију.

Задатак 2: Препишите одредницу ТЕРМИН у целини.

Задатак 3: Спремите се да објасните значење скраћеница и протумачите одредницу. Да ли је ова одредница једнозначна или вишезначна (полисемична) реч?

Радни лист за све четири групе налази се у припреми.

Глаголски облици (аорист, императив, потенцијал, футур други)

Наставница: Биљана Кнежевић
ОШ „Десанка Максимовић” Београд

Разред: шести

Предмет: Српски језик

Наставна јединица: Глаголски облици (аорист, императив, потенцијал, футур други)

Тип часа: утврђивање

Кључне речи: глаголи, граматичке категорије, времена, начини, игра, писци

Образовни циљеви: ученици дефинишу и објашњавају глаголске облике аорист, императив, потенцијал, футур други; примењују знање о глаголским облицима на датом тексту.

Функционални циљеви: презентују научене појмове, повезују књижевна дела са глаголским облицима, вреднују и процењују свој и туђ рад, користе се теоријским знањем.

Васпитни циљеви: ученици вреднују туђе мишљење, делују тимски у групи, испољавају самопоуздање у раду, заступају своје ставове, развијају унутрашњу мотивацију за рад и изражавање у оквиру овладавања српским књижевним (стандардним) језиком.

Исходи: ученици повезују одређене појмове везане за глаголске облике и примењују их на узорку књижевних дела; презентују са самопоуздањем знање, заступају своје мишљење, раде у тиму, служе се асертивним облицима комуникације, владају стандардним језиком.

Облици наставног рада: фронтални, групни (у пару – припремни део).

Наставне методе: усмено излагање, дијалогска, игровна.

Наставна средства: презентација (квиз), рачунар, пројектор.

Место одвијања наставе: кабинет за српски језик.

Корелација: информатика; унутарпредметна корелација – област језик и граматика: знање о глаголима из претходног разреда; област књижевност:

књижевна дела обрађена у шестом разреду; област читалачка вештина: читање нелинеарних текстова

Литература за наставнике

1. Лук Продрому, Линдзи Кландфилд, *Технике њодучавања (Решења, сѝрашеїје и ѝредлози за усїеишнїје ѝредаваче)*, Klett, Београд, 2011.
2. М. Николић, *Метїодика насїяве срїскої језика*, ЗУНС, Београд, 2009.
3. С. Маринковић, *Креатїивна метїодика насїяве срїскої језика*, Креативни центар, Београд, 2008.
4. Наставни материјал са семинара *Добра ѝриїрема за час*.

Литература за ученике

1. Н. С. Шошо, *Чиїанка за 6. разред*, Klett, Београд, 2012.
2. В. Ломпар, М. С. Шошо, *Радна свеска за 6. разред*, Klett, Београд, 2012.

Иновације: квиз

Напомене: Вође и чланови групе унапред су изабрани; ученици „најслабија карика” претходно су добили списак од 25 питања која треба да науче о глаголима (на квизу ће бити постављено 12); договорена је унапред и награда победничкој екипи, али не у облику оцене (биће оцењивани из свих група), већ у облику слаткиша и сл.

Наставник не мора да одигра све игре са ученицима јер то зависи од нивоа знања ученика и од пратећих објашњења наставника, приложено је више игара.

Етапа часа	Облик рада	Метод рада	Трајање
Уводни део	фронтални	дијалошки	10 минута
Главни део часа	групни	игра – квиз	30 минута
Завршни део часа	фронтални	дијалошки	5 минута

🕒 Уводни део часа

Активности наставника

У кратком дијалошком уводу са ученицима, помоћу табеле, обновити знање о граматичким категоријама глагола, обновити глаголске облике обрађене у петом разреду; обновити начин грађења и значење футура другог, аориста, потенцијала и императива, указати на разлике и сличности међу њима; истаћи циљеве часа.

Поделити ученике на групе (на претходном часу ученици су припремљени за овај час – поделили су се у групе и имају припремљен списак, понудити им папириће са именима групе како би изабрали коју желе: Медведићи, Цветићи, Лептирићи, Птићи...). Подсетити их да предају списак имена чланова групе.

Активности ученика

Учествују у разговору, одговарају на питања, повезују, закључују, препознају граматичке појмове, наводе примере.

Бирају назив групе, припремају папир и оловку за квиз. Вође група припремају на папиру име групе и сваког од чланова, предају наставнику.

🕒 Средишњи део часа

Активности наставника

Квиз се одвија уз помоћ припремљене презентације у оквиру осам игара. Пре сваке игре саопштавам ученицима начин на који се стичу поени и правила сваке игре.

АСОЦИЈАЦИЈЕ (две игре): игра намењена обнављању граматичких појмова о глаголима: глаголски вид и род, лице, број, стање, подела на времена, начине, придеве и прилоге. Ученици откривају појмове и траже главни појам; отварају редом појмове све групе, 10 поена носи откривање централног појма.

ТАЈАНСТВЕНА СЛИКА (две игре): игра намењена примени теоријског знања где ученици најпре у реченици, а затим у појединачним облицима глагола одређују глаголски облик, лице, број и службу. Свака група има по три питања. Свако тачно питање носи 5 поена. Они који не знају тачан одговор уступају свој ред и бодове следећој групи. Испод ових питалица је фотографија Косте Трифковића, драмског писца, и Мирослава Антића, песника. Њихова дела смо учили у овој години. Извршићу корелацију са књижевношћу.

ЧИК ПОГОДИ: игра намењена корелацији са књижевношћу. На примеру песме Ј. Ј. Змаја ученици ће пронаћи облике футауа другоу, аориста, императива и потенцијала. Ови облици су подвучени. За сваки тачан одговор добиће 5 поена.

ВРЕМЕНСКА ОСА: игра намењена разумевању значења глаголских облика и њиховој временској условљености. Ученици ће сликовно уочити појам глаголских времена. Циљ ове игре јесте да ученици разумеју вербални текст исказан линеарно. За сваки тачан одговор добиће 5 поена. Имају могућност да покажу и више знања, тј. напредни ученици ће имати свој изазов у препознавању имперфекта и плусквамперфекта које тек треба да обрадимо али су информисани о њима.

БИРАМО ПОЕНЕ: игра питалица у којој ученици од најлакших (1 поен) до најтежих (5 поена) одговарају на питања која траже знање са основног, средњег и напредног нивоа (од препознавања преко класификације до повезивања знања из фонетике и морфологије – гласовне промене у облицима глагола).

НАЈСЛАБИЈА КАРИКА: игра намењена најслабијим ђацима, тј. онима који имају најмање знања из граматике. Ови ученици су добили списак од 25 питања које је требало да науче са својим вођама тима на часу допунске наставе. Ова питања представљају основни ниво знања, укључују и знање из прошле године на основном нивоу. У игри ће се појавити 12 питања. Сваки тачан одговор носиће 5 поена.

Активности ученика: Ученици учествују у квизу, анализирају, решавају питања, договарају се, закључују, одговарају, практично примењују знање о глаголским облицима; препознају књижевна дела и писце.

Завршни део часа

Активности наставника

Дели евалуационе листиће са емотиконима и радне листове са вежбањима за домаћи задатак.

Ученик-помоћник из старијих разреда сређује податке у алату ексел и проглашава победнике. Ученицима се показује табела резултата.

Вреднује знање ученика који су се истакли у својој групи, образлаже. Оцене уписује у свеску за евиденцију. Победничка екипа добија награду по договору (чоколада и сл.).

Активности ученика

Раде евалуацију часа: заокружују емотиконе (анонимно), гласник предаје листиће наставнику.

ДОМАЋИ ЗАДАТАК: Глаголски облици (аорист, футур други, императив, потенцијал)

ПРИЛОЗИ: Лист за евалуацију; ПП презентација, радни лист са граматичким вежбањима за домаћи задатак.

РАДНИ ЛИСТ – ГЛАГОЛСКИ ОБЛИЦИ

1. На линије упиши одговарајући облик глагола **БИТИ**:

а) Могли _____ да променимо донесену одлуку.

б) Под таквим притиском, да ли _____ ви учили?

2. Глагол *добити* стави у следеће облике (све у 2. лице множине, одрични облик):

Перфекат: _____

Потенцијал: _____

Футур први: _____

Футур други: _____

3. **Избаци уљеза:**

сецимо, похитајмо, дунимо, пишемо, гробимо, разумејмо.

Објасни зашто си одабрао/одабрала баш ту реч:

_____

4. *Погледах око себе, а зимски дан већ увелико свануо. Кроз хладан ваздух њочеше лејтејци са свих страна њахуљице снеја и њагати на јоло дрвеће чије су се јране ошћиро и црно оцрћавале.*

Из наведеног одломка **издвој глаголске облике** и одреди им **врсту**:

Глаголски облик како је дат у тексту	Врста глаголског облика

5. Попуни табелу:

Волели су ветар, игру, море...

ГЛАГОЛ	Волели су
Лице	
Род	
Број	
Глаголски вид (свршени/несвршени)	
Глаголски род (прелазни/непрелазни)	

ЛИСТ ЗА ЕВАЛУАЦИЈУ

Препознај своја осећања која су се исказала на овом часу и заокружи реч или речи које их именују.

На часу сам се осећао/осећала:

блажено

поносно

тужно

лепо

досадно

забринуто

захвално

иритантно

збуњено

изненађено

љутито

нестрпљиво

одушевљено

конфузно

радознало

срећно

охрабрено

уплашено

узбуђено

нервозно

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

Књижевност кроз игре

Наставници: Игор Јањатовић и Марија Радовановић

Одељења: 5₁ и 5₄

Наставна јединица: Књижевност кроз игре

Тип часа: квиз час

Циљеви часа

Образовни: обновити знања из књижевности стечена у петом разреду; остваривање континуитета о знању у књижевности; богаћење речника; развијање културе говора.

Васпитни: развијати код ученика осећај за вредности књижевних врста; развијање читалачких навика; мотивација за учење и интелектуални рад; подстицање тимског рада и сарадње међу ученицима; подстицање интелектуалне радозналости; изграђивање опште културе ученика; подстицање и развијање такмичарског духа.

Функционални: развијати код ученика моћ запажања и закључивања; појачати радозналост и истраживачки дух; развијање способности повезивања знања из различитих области; развијање и неговање говорне културе.

Овакав тип часа, пре свега, одабран је не би ли новоформирана одељења кроз тамичење развила осећање припадања. Појединац индивидуално, односно кроз групу, доприноси целом колективу.

Облици рада: фронтални облик рада, групни облик рада.

Методе рада: дијалогска, демонстративна.

Наставна средства: наставни листићи, презентација, табла, фломастери.

ТОК ЧАСА

Уводни део часа

Најављујемо циљ часа. Објашњење начина рада (квиз) и правила. Ученици су подељени у пет група по пет ученика. Бирају се вође група и жири (наставници и присутни гости). Најављују се игре.

🕒 Главни део часа

Прва игра – АСОЦИЈАЦИЈЕ

Отварањем једног по једног поља ученици откривају коначан одговор – скривени појам из књижевности. Свако наредно отварање поља одузима један поен!

(Појмови за асоцијације налазе се у презентацији.)

Друга игра – ПРЕПОЗНАЈ ЛИК

Након што извуку картицу са именом књижевног јунака, ученици се припремају да приповедају у првом лицу, правећи се да су у његовој кожи. Причају причу о себи не спомињући имена других ликова, као ни своје. Циљ игре је да отежају противнику пут до решења. Поене добијају ако противник не погоди име јунака, а прича је добра – тачна.

(Могућа имена јунака: Турчин из приповетке *Еро с оноја свијетја*, Туркиња из приповетке *Еро с оноја свијетја*, цар из новеле *Дјевојка цара надмудрила*, Душанка из приповетке *Прва бразда* и слично.)

Трећа игра – ЦРТАЈ КЊИЖЕВНОСТ

Ученици бирају једног/два члана екипе који добро цртају. Њихова вештина треба да помогне екипи да лакше погоди наслов књижевног дела. Задачи се налазе на картицама.

(Могући задаци: *Десетница*, *Вила зиди град*, *Кайетан Дон Пилфокс*, *Лейо на висоравни* и слично.)

Четврта игра – ИГРА ВЕШАЊА

Позната игра у којој ће уместо назива филмова, песама или музичких група ученици покушати да погоде задати књижевнотеоријски појам. Задачи се налазе на картицама.

(Могући задаци: дескрипција, унутрашњи монолог, обредне песме, приче о животињама и слично.)

Пета игра – НАПИШИ ПЕСМУ

Свака екипа добиће неколико мотива од којих, за задато време, треба да састави песму.

Гости, то јест чланови жирија, гласају за бољу.

(Могуће задате речи: *веверица*, *йарк*, *лисѝ*.)

🕒 Завршни део часа

Сумирање резултата квиза и проглашење победника.

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација (квиз).

Кад мало боље размислим

– Хасанајиница

Наставница: Вида Никић

ОШ „Андра Савчић”, Ваљево

Наставна јединица: Кад мало боље размислим – Хасанајиница
Берлински модел планирања наставе

Анализа услова

Припрема за час конципирана је за предмет српски језик у одељењу осмог разреда. У одељењу је приближан број дечака и девојчица, средњег социјалног статуса.

Ученици садржаје прихватају веома добро, а то закључујем на основу њиховог сталног ангажовања како у редовној настави, тако и у ваннаставним активностима везаним за српски језик. Да бих помогла ученицима да развијају критичко мишљење, да се ослободе предрасуда и афирмишу као личности, употребила сам метод активне наставе. Методом учења кроз ситуације управо се избегавају предрасуде које оптерећују и девојчице и дечаке (у већој мери). Радом у групи постигла сам и већу ангажованост код ученика који имају слабије оцене или су повучени. Успели су да се укључе у размену мишљења и искуства с друговима на један лакши и њима сигурнији начин, без бојазни да не погреше или испадну неспретни (те и од подсмеха вршњака), што ученике у овом узрасту највише оптерећује.

Педагошке намере

У оквиру теме „Кад мало боље размислим” циљ часа је да ученици практикују објективно критичко мишљење и појачају свест о моралним вредностима.

Испуњавајући постављене захтеве кроз игру (групни рад), ученици ће се упознати са појмом морала, а кроз животне примере, у којима би се могао наћи свако од њих, желим да мотивишем ученике да повежу лични осећај за морал и сагледају га кроз досадашње наставно градиво из књижевности. Такође ће упоредити моралне вредности некад и сад и размислити да ли се моралне норме мењају кроз време и да ли је морал променљива категорија.

Активности су конципиране тако да ученици буду активни и отворени за нова решења. Инсистирала сам на разбијању стереотипа и предрасуда,

а то сам постигла тиме што сам активности усмерила тако да се ученици апстраховањем поставе у себи блиске ситуације из савременог живота и предвиде могућа решења.

Задаци су прилагођени интересовањима ученика, што је веома важно за активан наставни процес.

Значај теме

Питање морала је свевременска тема. Осим што ученици усвајају неопходна знања, схватају и повезаност теме са свим областима живота везаним за родну равноправност и поштовање других људи. Истицањем моралних вредности поставља се васпитни аспект рада.

Методска размишљања

Темом часа „Кад мало боље размислим”, покушаћу да код ученика на примеру народне баладе *Хасанаџинаца* раздијем стереотипна мишљења, развијем свест о родној равноправности и поштовању других људи са њиховим специфичностима и одликама.

Најпре ученицима постављам питање на које они, системом погађања, тачним одговорима у форми *да – не*, долазе до правог одговора. Питање гласи: „По чему је Хасанаџинаца јединствена за српску народну књижевност?” Заједничким разговором долазимо до тога да је *Хасанаџинаца* **прва песма** која је скренула пажњу европске културне јавности на српску народну књижевност. Откако ју је А. Фортис објавио 1774. године, превођена је на многе европске језике, доживела је низ тумачења, и различите драматуршке интерпретације.

Пошто је у основи баладе природа неспоразума, наш задатак јесте да откријемо шта је узрок овом неспоразуму, које проблеме он покреће, и то проблеме који су и етичке и психолошке природе.

Први корак увођења у проблем јесте раздијање стереотипа кроз радионицу преузету из Приручника за професионалну оријентацију. Уједно ћу покушати да спојим час одељењског старешине, у којем ће ученици кроз радионицу повећати свест о родној равноправности у свету личних особина и карактеристика и о поштовању других, са часом српског језика. На другом часу радила би се анализа и дебата.

Ученике ћу поделити у групе и дати им картоне на којима ће исписати карактеристике мушкараца и жена. У оквиру групе ученици набрајају што више карактеристика. Питање гласи: „Какве су жене а какви су мушкарци?” Особине уписују на картончиће. Усаглашавају аргументацију о томе зашто су те особине превасходно мушке, односно женске. Затим представници групе презентују рад своје групе. На хамер лепе картончиће на којима су исписане карактеристике мушкараца и жена, и образлажу зашто су то изабрали. Кроз анализу одговора ученици уочавају да ли постоје разлике у групама и које су то особине које се највише понављају. Затим питам ученике да ли су

сви мушкарци, односно жене исти. Потом развијамо дискусију о стереотипима и последицама мишљења и понашања, руководећи се њима. Стереотипи су генерализација, тј. претпоставка да сви имају исте особине, на пример: све жене су нежне, а сви мушкарци су јаки.

Ученици схватају колико је важно превазилажење стереотипа за уочавање сопствених особина и карактеристика, као и за поштовање туђих.

Ситуација за учење

Прича о Хасанагиници је наоко веома једноставна и концизна. Хасанага је тешко рањен, обилазе га мајка и сестра, а „љубовца од стида не могла”. Увређени Хасанага поручује жени да га не чека ни у двору ни у роду његовом. Брат Хасанагинице убрзо стиже и одводи је, а недуго затим је и преудаје. Када су сватови пролазили поред Хасанагиног двора, пред Хасанагиницу излазе синови и моле је да сврати у кућу. Она зауставља сватове, дарује децу, а Хасанага их позива да се врате у двор, речима: „кад се неће смиловати на вас, мајка ваша срца каменог”. Те речи су веома погодиле Хасанагиницу и она умире од туге.

Ученици добијају одштампане листиће са тврдњама које треба да заокруже ако се са њима слажу.

1. Жена треба да се уда, да води домаћинство и васпитава децу.
2. Жене које планирају да се удају и васпитавају децу не треба да се школују.
3. Мушкарци више зарађују од жена и треба да одлучују о питањима везаним за породицу.
4. Жена по природи има склоност ка брижном понашању.
5. Хасанагиница је жена која не воли мужа јер није дошла да га обиђе.
6. Мајка и сестра су боље жене од Хасанагинице јер је за њих стид мање важан од љубави и бриге.
7. Иако има децу, Хасанагиница се преудаје без обзира на њих.
8. Хасанага с правом тражи од жене да га обиђе и олакша му самоћу и боловање.
9. Морал је исти и за мушкарца и за жену, без обзира о ком времену говоримо.
10. Хасанага има право да управља животом своје жене и да господари њеном судбином.
11. Хасанагиница је могла да се предомисли кад је пролазила поред двора и да се врати деци и мужу.
12. Хасанагиница је сама крива за своју несрећу и несрећу своје породице.

После попуњавања листића ученици образлажу своје одговоре. Почиње дебата између оних који мисле другачије. Прва четири питања природно деле ученике на оне који мисле да је Хасанагиница крива и на оне који мисле да је Хасанага крив. Из искуства знам да ће већина дечака бранити Хасанагину одлуку и половина девојчица, док ће остатак девојчица бранити Хасанагину.

Након почетне расправе ученици највише дискутују о моралу Хасанагинице упоређујући је са Хасанагином мајком и сестром. Полако их наводим да размисле о времену у ком се дешава радња ове песме и да из те перспективе посматрају и Хасанагу и Хасанагинуцу. Затим ученици анализирају однос народног певача према Хасанагиници, и закључују да је он на њеној страни јер указује на добре особине по којима је надалеко позната. Иако је отерана из мужевљевог дома, кривица је пала на њеног мужа, и њу не бије лош глас: „добру каду просе са свих страна”. Како је то могуће? Како то да она није крива, кад због „стида”, који немају мајка и сестра, није отишла да посети тешко рањеног мужа, који ће можда и умрети?

Ученицима објашњавам околности и време у коме су живели јунаци ове песме.

Патријархалне норме су наметале одређена понашања. Жена није смела да показује осећања према мужу, није смела чак ни име да му спомене пред другима и тиме покаже блискост. Да је отишла аги под шатор, направила би велики патријархални преступ и учинила велику срамоту.

Сада се поставља питање: Зар и Хасанага не живи у истом том времену, зар и он не зна за те норме које спутавају жену?

Сада ученици анализирају личност Хасанаге, његове жеље и хтења. Хасанага у својој усамљености потајно жели да жена пређе преко забрана и дође да га обиђе. Он заборавља и време и место и обичаје и има само своју слепу жељу да му жена дође и олакша самоћу. Овде ученици треба да узму у обзир још једну чињеницу, а то је различит положај жене и мушкарца. Жена је робиња која зна само за мужа, децу и кућу, и зато је доследна у поштовању правила које патријархално друштво намеће. Она мисли да су њени поступци исправни и да другачије и не може да буде. Са Хасанагом је другачија ситуација: он је мушкарац који слободно може да путује, упознаје друге обичаје који су слободнији од крутих патријархалних стега. Он је зато либералан и очекује од жене да му дође. Када она то не учини, Хасанага се разбесни и тера жену од себе и деце. Његов поступак је израз беса мушке сујете и осећања мушке надмоћности, али и, могуће је, осећања повређености – као и права да управља животом своје жене.

Након анализе очекујем промену код ученика који су одговорили са *да* на питања од 10 до 12.

Сада се враћам на тему „Кад мало боље размислим” и са ученицима дискутујем о моралу: колико су етичке норме (нарочито оне „неписане”)

променљиве кроз време и какав је положај жене данас. Мотивишем их да размисле о својим поступцима, да сагледају себе и своје жеље у односу на друге људе. Да размисле колико су истина, правда и надамте љубав важни за све и свакога, и да никада, али баш никада, не чине оно што не би желели да други чине њима.

ПЛАН ТОКА ЧАСА

Фаза часа	Активност ученика	Социјална форма	Медији	Циљ
<i>Мотивација</i>	Ученици погађају особеност баладе <i>Хасанајница</i> .	Метода погађања ради одрживог памћења – Менсин систем учења (мапе ума).	Читанка за осми разред	Да се ученици заинтересују за тему.
<i>Информација</i>	Ученици активно учествују у 1. радионици професионалне оријентације.	Метода рада по групама	Картончићи, хамер и маркер	Да активно учествују и дискутују о теми, и схвате шта су стереотипи.
<i>Обрада</i>	Самостално попуњавање листића са тврдњама.	Фронтални рад	Листићи с тврдњама	Да самостално искажу своје мишљење.
<i>Дискусија</i>	Активно учешће у дебати.	Метода рада у две групе	Листићи с тврдњама	Да развијају способност и спремност за критичко мишљење и да превазилазе предрасуде.

Фаза часа	Активност ученика	Социјална форма	Медији	Циљ
Осигурање знања и генерализација	Понављање усвојених знања, поновно истицање циља часа.	Фронтални рад	Свеска, оловка	Да су ученици стекли потребно знање о наставној теми, развили свест о родној равноправности и поштовању других људи, и размислили о својим поступцима и како они утичу на друге људе.
Евалуација	Ученици дају мишљење о самом часу, сугестије, позитивне и негативне коментаре.	Ученици дају мишљење о самом часу, сугестије, позитивне и негативне коментаре.	Ученици дају мишљење о самом часу, сугестије, позитивне и негативне коментаре.	Ученици дају мишљење о самом часу, сугестије, позитивне и негативне коментаре.

Прилози:

Зорица Несторовић, Златко Грушановић, Читанка за осми разред основне школе *Речи мудрости*, Klett, Београд, 2012.

Др Станиша Величковић, *Интеријеретиције из књижевности*, „Школска штампа”, Београд, 2008.

Професионална оријентација, ГИЗ, Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије, Београд

Берлински модел планирања наставе је сасвим нов приступ припреми часа којим сам покушала да на нетрадиционалан методолошки начин при-ближим ученицима баладу *Хасанајиница* и направим корелацију с часом одељењског старешине или грађанским васпитањем.

Оваква припрема за час, за разлику од традиционалне, садржи анализу услова, педагошке намере, значај теме, методска размишљања, ситуације за учење и план тока часа. Угледни и огледни час би требало да у својој основи донесу нешто ново, другачије, да буду час за углед, да унапреде наставу и покажу већу ангажованост наставника, што оваква припрема и захтева. У пракси је остварен циљ часа. Ученици су активно учествовали, самостално су исказали своје мишљење, развијали су способност и спремност за критичко мишљење и превазилазили предрасуде, развили свест о родној равноправности и стекли потребно знање о наставној теми.

Баладе

Наставница: Светлана Дробњак, проф. српског језика
ОШ „Бранко Радичевић”
Нови Београд

Наставна јединица: БАЛАДЕ

Сажетак: Час посвећен жени кроз игру, народну песму и драмски комад настао је као резултат сарадње ученика и наставника, са циљем примене интердисциплинарног приступа. Акцент је на вршњачкој едукацији и разумевању развојне фазе у којој се ученици осмог разреда налазе. У раду се доказује да ученици на оваквом типу часа могу постићи далеко више него у класичној настави. Дефинисане су основне смернице часа које могу послужити другим наставницима, а остављен је простор за индивидуалну и колективну креативност јер је избегнута форма наставничке припреме.

Кључне речи: вршњачко учење, креативност, тимски рад, корелација.

- *Подаци о часу*
- *Дефинисање часа*

Предмет: српски језик

Наставна тема: Песмом и играма кроз положај жена у прошлости, вршњачко учење

Наставна јединица:

Припремне активности: подела на групе и давање упутстава

1. час: *Хасанајиница* – баладе, утврђивање
2. час: Историјски квиз и позоришни комад

Разред: осми

Увођење новине

Давно је речено да добар наставник инспирише. Новина овог рада јесте храброст да ученицима препустимо угледни час. Уз добру контролу долази се до потврде теоријског става о добробити вршњачке едукације. Ово је

један од примера интегрисане наставе, наставе са савременим приступом и савременим методама.

Мотивација

Размишљајући о развојној фази у којој се ученици осмог разреда налазе, имајући у виду већ богато знање из историје, културе, политике – дошли смо до идеје да ученици једни другима прикажу своје визије жене кроз векове. Утврђујући знање о баладама на примеру *Хасанаџинице*, имали смо идеју како се може говорити о жени као обрасцу универзалности без граница у простору и језику.

Стављање ученика у положај драмског ствараоца и реализатора колективних идеја задовољава дечију непресушну жељу за игром у којој није ни свестан да креативно ствара, а кроз вршњачко подучавање и размењивање идеја долази до заједничких плодова.

Ово је један од начина како на само два часа можемо ујединити: знање и игру, синтезу и анализу – све кроз дружење и креативност, што све доприноси томе да ученицима осмог разреда (који се ускоро растају) остане трајна успомена на лепоту слоге, заједништва, размењивања идеја, стварања, међусобног уважавања и подучавања. Посебна добробит садржана је у искуству размишљања о мушко-женским односима, породици и правим, универзалним вредностима.

➤ **Планирање и организација часа**

➤ **Циљеви часа**

Утврдити појам *балада*. Одредити у песми епске и лирске елементе, уочити драмске елементе, испитати ритам, стих, стилске фигуре. Развијати способност проналажења и памћења битних појединости путем анализе, поређења, закључивања. Оспособљавање ученика за схватање лепоте живљења и животних вредности. Подстрек на заједништво, дружење, толеранцију и уважавање, креативност и проналажење путева за изражавање, размишљање о различитостима кроз образце јединства.

На првом часу ученици ће се подсетити појма и особености *балада* и кроз унапред дату поделу на групе проналазити особености балада у епско-лирској песми *Хасанаџиница*. Синтетишући знање о расправи која је обрађена у осмом разреду, ученици ће кроз замишљену игру пребацивања у лик *Хасанаџинице* и *Хасан-аге* размењивати осећања и мисли, учећи и показујући једни другима како се слуша, поштује и уважава мишљење саговорника. Игра асоцијација, као почетни корак часа, има задатак да створи опуштену атмосферу игре у којој се креативност лако изражава.

Други час почиње игром историјског квиза. Круна часа је ученичка представа о положају жене у прошлости. Наставници су дали историјски мате-

ријал, смернице, оквирне идеје, задужења у оквиру групе (главни сценаристи, редитељ, сценограф) – са упутством да цело одељење треба да учествује, чиме се долази до неговања осећаја заједништва, што је главни циљ. Задужења су ученицима подељена петнаест дана пре реализације часа, а наставник им успутне сугестије и одговоре на питања при решавању препрека даје путем имејла и друштвених мрежа, као и у директном контакту на часовима.

Методe и облици рада

Методe: вршњачко учење, истраживачка и проблемска настава, текстуална метода, пројект метода, самостално проучавање песме и анализа, демонстрација, закључивање, практичан рад са програмима на рачунару, дијалогска, монолошка.

Облици рада: фронтални, групни, рад у пару, индивидуални, тимски рад

Усаглашеност са наставним планом и програмом: Обрада балада је предвиђена у осмом разреду, као и осврт на женске ликове у народној поезији, тако да се тема уклапа у важећи План и програм рада. Позоришна уметност је присутна кроз редовно школовање од самог почетка и ученицима је најомиљенији вид учења и изражавања. Успостављена је корелација са историјом (квиз), информатиком (рад на презентацијама, претраживачима, тексту), позоришном (сценарио и сцена) и ликовном уметности (сценографија и костимографија), наставом енглеског језика (могућност билингвалног дела часа кроз асоцијације и анализу песме), наставом музичке културе (музика у представи) и техничког образовања (сценографија и израда сценских помагала), географијом (простор као елемент културе и историје).

Услови за реализацију часова

За оба часа је неопходан видео-бим повезан са рачунаром. За други час је потребна и позорница.

За сценографију обезбедити хамер папир, фломастере, маркере, дрвене летве, костиме у складу са могућностима.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА (ТОК ЧАСА)

Припремне активности

Планирани садржај рада	Уводни део: Представљање идеје, формирање група и подела упутстава за рад. Договор у вези са датумом реализације.
• Активност наставника	Бира вође група и дели одштампана упутства за рад.
• Активност ученика	Слушају наставниково излагање и питају ако је нејасно; вође група бирају чланове.
• Планирано време у минутима	10 минута
• Методе и облик рада	монологска, дијалогска, метода демонстрације; фронтални
• Начин праћења рада ученика	Пажљивим слушањем и гледањем.
• Очекивани ефекти	Ученик разуме основну идеју и упутства.

1. час

Уводни део

Планирани садржај рада	Асоцијације
• Активност наставника	Отвара поља асоцијација.
• Активност ученика	Дају решења колона и коначно решење.
• Планирано време у минутима	5 минута
• Методе и облик рада	монологска, дијалогска, метода демонстрације; фронтални
• Начин праћења рада ученика	На основу тачних одговора.
• Очекивани ефекти	Ученици су обновили знање о балади као епско-лирској врсти.

🕒 Главни део

Планирани садржај рада	Метричка и стилска анализа песме, доживљајна анализа
• Активност наставника	Усмерава дискусију.
• Активност ученика	Вође група преузимају улогу наставника: анализа форме, садржаја, имплементирање у ликове и путем „ја говора” изражавање доживљених осећања; суђење Хасанагиници и Хасан-аги.
• Планирано време у минутима	35 минута
• Методе и облик рада	монолошка, дијалогска, метода усменог излагања; индивидуални, групни, рад у пару
• Начин праћења рада ученика	На основу излагања.
• Очекивани ефекти	Укључено цело одељење, сви су добили прилику да се искажу.

🕒 Завршни део

Планирани садржај рада	<i>Мойив жене у историји, култури, савременом добу – најави следећег часа, попуњавање евалуационих листића и усмена анализа часа.</i>
• Активност наставника	Поставља питања, прати излагање.
• Активност ученика	Присећају се познатих жена прошлог и савременог доба, попуњавају евалуационе листове.
• Планирано време у минутима	5 минута
• Методе и облик рада	монолошка, дијалогска; фронтални
• Начин праћења рада ученика	На основу датих одговора и попуњених евалуационих листова.
• Очекивани ефекти	Понос, задовољство, успостављено јединство у колективу и превазилажење комуникацијских баријера.

2. час

🕒 Уводни део

Планирани садржај рада	Уводна мотивација помоћу фотографија
• Активност наставника	Поздравља ученике и присутне колеге, позива ученике да подигну фотографије и изговоре име жене са слике.
• Активност ученика	Приказују припремљене фотографије.
• Планирано време у минутима	5 минута
• Методe и облик рада	монолошка, демонстративна; индивидуални
• Начин праћења рада ученика	Пажљивим слушањем.
• Очекивани ефекти	Укљученост целог одељења и отклањања почетне треме.

🕒 Главни део А

Планирани садржај рада	Историјски квиз: Положај жене у прошлости
• Активност наставника	Успутно руководи током часа.
• Активност ученика	Одговарају на питања, прате друге ученике и слушају.
• Планирано време у минутима	15 минута
• Методe и облик рада	монолошка, дијалoшка; фронтални, индивидуални, тимски, групни
• Начин праћења рада ученика	Путем бодова.
• Очекивани ефекти	Задовољство и понос због учења кроз забаву.

🕒 Главни део Б

Планирани садржај рада	Позоришни комад: Положај жене у прошлости
• Активност наставника	Најављује, прати и успутно усмерава.
• Активност ученика	Реализују представу.
• Планирано време у минутима	20 минута
• Методе и облик рада	монологска, дијалогска, пројект метода, метода демонстрације; фронтални, индивидуални, тимски
• Начин праћења рада ученика	Гледањем, слушањем.
• Очекивани ефекти	Ученици су задовољни реализацијом.

🕒 Завршни део

Планирани садржај рада	Процена групног и тимског рада
• Активност наставника	Дели штампани материјал за процену, после попуњавања и други део упутства за извођење бројчане оцене групног и индивидуалног залагања.
• Активност ученика	Попуњавање процене рада.
• Планирано време у минутима	5 минута
• Методе и облик рада	монологска, дијалогска, текстуална; индивидуални, фронтални
• Начин праћења рада ученика	Путем писане и усмене процене.
• Очекивани ефекти	Ученици су позитивно оценили ток и ефекте свог рада и желе да се поново окушају у активностима тог типа.

Наставни материјали

Листићи за евалуацију, листићи за процену рада, асоцијација, презентације.

➤ Праћење и вредновање

Вредновање постигнућа ученика

Ученицима и присутним наставницима поделити евалуационе листове. На основу тих евалуационих листова, као и наставничког става, ученици ће бити и оцењени бројчаном оценом. Свака група има и електронску презентацију или презентацију на хамеру које ће бити постављене на сајт школе. На другом часу ученицима и присутнима дати штампани материјал за процену индивидуалног, групног и тимског рада (образац дат у презентацији).

Планирање даљих активности

Отварање затворене *Facebook* групе. Неговање позоришних активности. Представа ће бити изведена поводом краја школске године. На предстојећем писменом задатку радићемо тему у вези са мотивом жене. Обновили смо основне појмове књижевне и метричке анализе, што ће користити за предстојећи тест из књижевности.

Коментари наставника

Ученици су веома задовољни радом на оваквом типу часова, жељни су доказивања и рада чак и они који се ретко укључују на осталим часовима. Ови часови су динамични, интересантни. Наставник мора добро познавати ученике како би задаци били добро обављени, одн. ради адекватне поделе задужења. Сви ученици су активно били укључени, за шта су заслужне највише вође група, али и вршњачка мотивација од стране других чланова. Треба пажљиво пратити време реализације свих планираних етапа да би све могло да се уклопи у школски час.

Литература

- Мирољуб Вучковић, *Драмско дело у настјави књижевности и језика*, Просвета, Београд, 1994.
- Томас Гордон, *Како бити усјешан настјавник*, Креативни центар, Београд, 2003.
- Вук Караџић, *Српске народне њјесме I*, Просвета – Нолит, Београд, 1987.
- Симеон Маринковић, *Методика креативне настјаве српској језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2000.
- Владимир Ђоровић, *Илустрирана историја Срба 1-6*, Народна књига, Београд, 2005.

Невена Миловановић

Село, Јован Дучић

Школа: ОШ „Дуде Јовић” Жабари, Брзоходе

Наставни предмет: Српски језик

Разред: шести

Датум реализације: 29. V 2014.

Наставница: Невена Миловановић

ПОДАЦИ О ЧАСУ

Наставна тема	Живот је леп
Наставна јединица	Књижевност: Село, Јован Дучић
Тип часа	обрада
Циљ часа	Књижевнотеоријска и доживљајна обрада ауторске лирске песме.
Образовни задаци	Проширивање знања о ауторској лирској поезији и делу Јована Дучића: усвајање нових књижевнотеоријских појмова (сонет, интонација, темпо), систематизовање знања о врстама риме (укрштена, парна, обгрљена) и повезивање са претходним знањем о поезији овог песника.
Функционални задаци	Оспособљавање ученика за читање (гласно читање и читање у себи), разумевање, доживљавање и тумачење књижевног текста (усвајање и примена књижевнотеоријских појмова).
Васпитни задаци	Развијање и неговање читалачке радозналости и љубави према књижевности, посебно поезији. Развијање потребе за тимским радом и неговање сарадничких способности.
Кључни појмови	сонет, интонација, темпо, рима

Образовни стандарди	<p>CJ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму</p> <p>CJ.1.4.4. препознаје врсте стиха (римовани и неримовани; осмерац и десетерац)</p> <p>CJ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, оноματοпеја)</p> <p>CJ.2.4.5. препознаје и разликује одређене (тражене) стилске фигуре у књижевноуметничком тексту (персонификација, хипербола, градација, метафора, контраст)</p> <p>CJ.3.4.4. проналази и именује стилске фигуре; одређује функцију стилских фигура у тексту</p> <p>CJ.3.4.5. одређује и именује врсту стиха и строфе</p>
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни
Наставне методе	дијалoшка, истраживачка, текстуална
Наставна средства	вербална, Читанка (страна 172), радне свеске уз Читанку (страна 45), наставни материјал (песма), хамери са задацима, папири у боји са питањима
Корелација	унутарпредметна (књижевност), ликовна култура
Литература и додатни материјал за наставнике	<ol style="list-style-type: none"> 1. М. Николић, <i>Методика наставе српског језика</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008. 2. С. Маринковић, <i>Методика креативне наставе српског језика и књижевности</i>, Креативни центар, Београд, 1994. 3. З. Мркаљ, <i>Наставна теорија и пракса 2</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010.
Литература и додатни материјал за ученике	<ol style="list-style-type: none"> 1. Н. Станковић Шошо, <i>Читанка, Српски језик за шести разред основне школе</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010. 2. Н. Станковић Шошо, <i>Радна свеска уз читанку, Српски језик за шести разред</i>, Издавачка кућа Klett, Београд, 2010. 3. Др Оливера Радуловић, <i>Књижевни јојмовник</i>, ИК Едука, Београд, 2013.
Напомене	

<p>Уводни део часа (10 минута)</p>	<p>Дајем задатак ученицима да кажу што више речи које их асоцирају на реч <i>поље</i>. Наводим их да се присете песме под истим називом коју су обрадили у петом разреду и да кажу основне биографске податке о писцу. [Ученици истовремено обнављају научено: облике казивања (дескрипцију), опис природе у књижевном делу (пејзаж), појмове строфа, стих, рима.]</p>
<p>Главни део часа (30 минута)</p>	<p>Записујемо у школским свескама и на табли:</p> <p style="text-align: center;">„Село” Јован Дучић (1871–1943)</p> <p>Изражајно читам песму <i>Село</i>, затим прозивам једног од ученика који се јављају да прочита песму, подсећајући га да води рачуна о темпу, интонацији и знаковима интерпункције. Након читања, тај ученик прозива још једног ученика да прочита песму.</p> <p>После читања песме ученици уобличавају и изражавају своје утиске, осећања и запажања.</p> <p>Пошто се заврши доживљајна анализа, ученике делим у три групе и објашњавам им да ћемо песму обрадити кроз две игре. Прва игра се зове „Коло наоколо” а друга „Баци коцкицу”.</p> <p>За прву игру делим свакој групи по један хамер. Објашњавам им да је на сваком хамеру различито питање у вези са песмом и да је њихов задатак да што потпуније одговоре на питања, уз договор и коришћење Читанке. Напомињем им да у сваком тренутку могу да ме питају за помоћ уколико наиђу на потешкоће. Време за рад је 10 минута. Упућујем их да, када заврше с исписивањем одговора, свој хамер прослеђују другој, па трећој групи, да допуни уколико је било неких пропуста. За допуњавање одговора имаће пет минута. Игра је завршена када свака група добије поново свој хамер. Након тога, по један ученик из сваке групе излази до табле и качи свој хамер. Затим сви заједно тумачимо и разговарамо о урађеним задацима.</p> <p>Упознајем ученике са термином сонет (песма од четири строфе – два катрена и две терцине) и подсећамо се <i>ојкорачења</i> (покупка када се мисао не завршава у једном стиху, већ се преноси у наредни стих, или строфу). Најважније записујем на табли, а ученици у свесци. Проналазе у песми примере за опкорачење.</p>

	<p>Упознајем ученике са правилима игре „Баџи коцкицу”. И даље су подељени у три групе. Свака група добија по две коцкице за јамб. На табли се налази шест папира у боји. На страни која је окренута ка табли налазе се питања у вези са песмом, а на супротној страни, окренутој ка ученицима, исцртани су симболи идентични симболима на коцкицама. Један члан групе баца коцкицу и који број добије, то питање се отвара. Ученици те групе се договарају око одговора, користећи уџбеник и моју помоћ или помоћ ученика из других група, уколико је то потребно. Време за рад је два минута. Ученици усмено одговарају на питање. Након тога коцкицу баца члан друге, па треће групе, па сви још једном, док се не отвори свих шест папира са питањима.</p>
<p>Завршни део часа (5 минута)</p>	<p>Након анализе песме разговарамо о утисцима, запажањима и осећањима ученика везаним за ову песму након њене анализе.</p> <p>Подсећамо се најважнијих података о обрађеној песми (књижевни род, врста, тема, форма песме, стилске фигуре).</p> <p><u>ДОМАЋИ ЗАДАТАК</u></p> <p>Ученици добијају задатак да песму науче напамет и да се припреме за аутодиктат. Да би аутодиктат био добро урађен, подсећам их да, сем текста песме, треба да запамте и распоред строфа и интерпункцијских знакова.</p>

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ

<p>„Село” Јован Дучић (1871–1943)</p> <p>СОНЕТ (четири строфе – два катрена, две терцине)</p> <p>ИНТОНАЦИЈА ТЕМПО</p> <p>РИМА (укрштена, парна, обгрљена)</p> <p>ОПКОРАЧЕЊЕ</p>	<p>29. V 2014.</p>
---	--------------------

– Наставни материјал: Песма Јована Дучића

ПОЉЕ

Јечмена жута поља зрела,
Речни се плићак зрачи;
Купина сја сунчана, врела,
Ту змија кошуљу свлачи.

Пут прашљив куд се мр̀ава вуче
За четом црна чета;
Железну жицу цврчак суче,
Најдужу овог лета.

И скакаваца мину јато...
С топола јастреб млади
Бази у сунчев сјај и злато
Свој крик вечите глади.

© Copyright EDUKA

Романтизам и реализам

Наставница: Биљана Никић

Основна школа „Војвода Мишић”, Београд

Разред: осми

Наставна јединица: Романтизам и реализам*

Тип часа: обрада

Облик рада: фронтални, групни

Наставне методе: демонстративна, дијалогска, монолошка, текстуална

Образовни стандарди: СЈ.1.4.1. повезује наслове прочитаних књижевних дела са именима аутора тих дела; СЈ.1.4.3. разликује основне књижевне родове: лирику, епику и драму; СЈ.1.4.8. има изграђену потребу за читањем књижевноуметничких текстова и поштује национално, књижевно и уметничко наслеђе; СЈ.1.4.9. способан је за естетски доживљај уметничких дела; СЈ.2.4.1. повезује дело са временом у којем је настало и са временом које се узима за оквир приповедања; СЈ.3.4.1. наводи наслов дела, аутора, род и врсту на основу одломака, ликова, карактеристичних тема и мотива; СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело.

Наставни циљеви часа

Образовни циљеви: упознати ученике са основним одликама стилских праваца романтизма и реализма, утврдити знања о обрађеним књижевним делима (ауторима, времену настанка, књижевним родовима и врстама, карактеристичним темама и мотивима). **Васпитни циљеви:** уочавање значаја универзалних порука из прочитаних књижевних дела (љубав, искрене емоције, духовна лепота, родољубље, вера, и њихове важности за људски живот). **Функционални циљеви:** примена теоријских знања из књижевности при проучавању књижевних дела; подстицање на читање; упућивање на изворе

* Обрада наставне јединице реализује се у оквиру наставне теме у којој су обрађена дела реализма („Све ће то народ позлатити” Лазе Лазаревића, „Пилипенда” Симе Матавуља, *Мемоари* Проте Матеје Ненадовића, *Писма из Италије* Љубомира Ненадовића), а у претходној наставној теми обрађена су дела која припадају романтизму („Светли гробови” и *Ђулићи* Јована Јовановића Змаја, *Горски вијенац* Петра Петровића Његоша, „Отаџбина” Ђуре Јакшића), као и Вуков рад на реформи језика, писма и правописа.

за самостално учење; упућивање на самосталне начине истраживачког рада при анализи књижевног дела.

Наставна средства и материјали: табла, фломастер, одштампане репродукције слика и питања за групе, селотејп/шпенадле и пано, свеске, Читанке, одштампани папири са задацима који се задају за домаћи

Корелација

Унутарпредметна корелација: књижевнотеоријска знања, познавање књижевних дела и аутора. Међупредметна корелација: ликовна култура, музичка култура, историја, енглески и немачки језик.

Литература: 1. Моња Јовић, *Чијанка за осми разред основне школе*, Едука, Београд, 2011. 2. Милија Николић, *Методика наставе српског језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2006. 3. Ђина Пискел, *Општа историја уметности: сликарство, скулптура, декоративне уметности* [превео Душан Ловрић], Вук Караџић, Београд, 1969. 4. Тања Поповић, *Речник књижевних термина*, Логос Арт, Београд, 2007.

🕒 Уводни део часа (око 7 минута)

Наставник најављује да ће на овом часу бити повезана знања из књижевности која су ученици стекли у овом и у претходним разредима. Наставник дели свакој од трију група по две репродукције слика (наставник саопштава назив слике и име аутора, о чему ће на крају нешто више рећи) и питања која ће ученике усмерити на оно на шта треба да обрате пажњу.

Прва група:

Силав Медузе
Теодора Жерикоа

Христ у родитељској кући
Џона Еверета Милеја

Размисли! 1. Шта је приказано на сликама? 2. На којој слици је приказан живот обичних људи? 3. Каква су осећања ових људи? 4. У каквим околностима живе?

Друга група:

Пућник над морем мајле
Каспара Давида Фридриха

Добар дан, Ђосјодине Курбе
Гистава Курбеа

Размисли! 1. Шта је приказано на сликама? 2. Претпоставите о чему размишљају људи приказани на сликама. 3. Претпоставите чиме се они баве. 4. Шта бисте рекли: какве књиге читају?

Трећа група:

Море оковано ледом
Каспара Давида Фридриха

Волови крећу у њоље
Констана Троајона

Размисли! 1. Шта је приказано на сликама? 2. Који су вам предели блискији? 3. Каква осећања у човеку буди природа са ових двеју слика?

⌚ Главни део часа (око 30 минута)

После договора, групе описују слике и износе своје закључке. Наставник лепи селотејпом слике прве групе на таблу (или их шпенадлама качи на пано) како би их цело одељење видело. Наставник ће записивати запажања ученика на табли, у две колоне.

Прва група закључује да су на првој слици приказани изузетни тренуци (људи на сплаву после бродолома; поцепана застава на врху композиције асоцира их на родољубље и борбу; неки се још боре за живот, док су други клонули после безуспешних покушаја; осећања су пренаглашена, а чула напет), док су на другој слици, иако с новозаветном темом о Христовом детињству, приказани тренуци спокоја у свакодневном животу (столарска радионица, у првом плану је дечак са повредом на длану; повреда не доноси негативне емоције – све је под контролом, мајка теши дечака).

Затим наставник показује целом одељењу слике које је добила друга група ученика. Друга група анализира слике. Описују да је на првој слици приказан човек који се налази на врху планинске литице (необично место) и претпостављају да он воли да машта и сањари; авантуриста је, могуће песник или уметник. Ученици претпостављају да човек на слици може да се осећа надмоћно пошто се налази на „врху света”, али може да се осећа и беспомоћно пред величином природе (огољене стене упућују на опасност). На другој слици приказан је човек у уобичајеном окружењу и свакодневној ситуацији: сликар који у шетњи сусреће људе; закључују да је сликар изабрао да уметника (седе) прикаже реално, у обичној ситуацији. Мисле да човек са прве слике чита лирска и драмска дела, а да други чита романи и приповетке. Слику *Пућиник над морем мајле* придружују слици *Сјлав Мегузе*, пошто су на њима приказане несвакидашње ситуације и људи који имају појачана осећања. Слику *Додар дан, јосјодине Курбе* придружују слици *Христ у родитељској кући* јер обе приказују стварне, свакидашње слике из живота.

Трећа група закључује да је оно што је заједничко сликама које су добили то што обе приказују пејзаж. Међутим, прва слика приказује далеки, непознати предео, што ову слику придружује сликама *Сјлав Мегузе* и *Пућиник над морем мајле*, док друга слика приказује пејзаж предела који нам је близак, што ову слику придружује сликама *Додар дан, јосјодине Курбе* и *Христ у родитељској кући*. На слици на којој је приказано море оковано ледом човек се осећа немоћно пред суровом природом – у леду је олупина неког брода, док на слици са човеком који тера волове човек има контролу над природом.

Запажања ученика наставник записује на табли у две колоне, остављајући неколико редова на врху колоне. Затим пита ученике: Ако би вам биле дате две речи – *реално* и *романтично*, за коју колону бисте рекли да описује нешто што је реално, односно романтично? Ученици правилно закључују

да прва колона описује нешто што је романтично, а друга оно што је реално. Наставник уписује називе на врху колона. Разговарамо о значењима ових речи. Наставник објашњава да су од речи *реално* и *романтично* изведена имена уметничких праваца **реализам** и **романтизам** (на табли записује назив правца изнад одговарајуће колоне, као и наслов наставне јединице), а затим саопштава основне информације о романтизму и реализму (време када су се јавили у свету и код нас; на пример, Курбе је сковао назив „реализам” за излагање својих дела на Светској изложби у Паризу 1855. године, његово дело је критиковано, а израз „реализам” имао је негативно одређење). Ученике пита о историјским догађајима који су обележили епоху романтизма у српској књижевности, а који су подстакли ствараоце на одређене теме и мотиве у уметности (време борбе против непријатеља; револуције букте готово у читавој Европи). Ученици закључују да такви, револуционарни догађаји доносе родољубиве теме у књижевност. Наводе дела и ауторе који пишу у деветнаестом веку о теми родољубља (*Горски вијенац* Петра Петровића Његоша и *Оштрадина* Ђуре Јакшића). Појачана родољубива осећања навела су Вука Караџића да сакупља народне умотворине и, између осталог, да изабере народни језик за основу књижевног језика (утврђујемо знања о овим сегментима Вуковог рада). Такође, ученици наводе утицај народне књижевности на ствараоце тог времена, нарочито на Његоша и Јована Јовановића Змаја. Значење речи *романтично* повезују и са осећајношћу (љубављу), па као романтичарско дело наводе и *Ђулиће* Јована Јовановића Змаја. Затим наставник разговара са ученицима о томе шта су донели ратови и револуције (права човека, формирање класног друштва, неправду међу припадницима различитих класа). На основу наведених карактеристика ученици треба да у колони реализам наведу књижевна дела која би овде припадала. Наводе приповетке *Све ће њо народ њозлајити* Лазе Лазаревића, *Пилипенга* Симе Матавуља, роман *Пој Тира и њой Сџира* Стевана Сремца итд.

На основу наведених дела ученици закључују о књижевним родовима и врстама који преовлађују у романтизму, односно реализму. У романтизму преовлађују лирика и драма; од књижевних врста преовлађују љубавне и родољубиве песме. Примећују да границе међу књижевним врстама, а често ни родовима не постоје (што је последица природе романтичарског ствараоца и његовог схватања уметности – његових пренаглашених осећања и потребе за уметничком слободом). Тако романтичари пишу драму и роман у стиховима, драмске спевове и сл. У реализму преовлађује епика као књижевни род, са својим врстама приповетком и романом.

На основу уочених особина праваца, говоримо и о музичким делима која би била карактеристична за један или други уметнички правац. Ученици закључују да је музика као уметност много више својствена романтизму као стилском правцу, а да су музичка дела која би се могла приближити реализму она која имају више текста, нпр. опера.

Завршни део часа (око 8 минута): На крају часа понављамо шта смо сазнали о романтизму и реализму. Ученици закључују да су романтизам и реализам код нас били присутни као уметнички правци у 19. веку, али да се и пре и после тог времена нешто може назвати романтичним или реалним (разлике између правца/епохе и метода). Наставник задаје домаћи задатак; припремљено је неколико задатака, од којих ученик треба да уради најмање један задатак, а изабраће га према својим интересовањима.

Дакле, уметник романтизма бира оно што је изузетно, несвакидашње, узвишено, егзотично, необично, удаљено од баналне људске свакодневице (у људима, просторима и догађајима) – док уметник реализма своју пажњу поклања управо ономе што је обично, свакодневно у животу тзв. „малог човека”.

Осим тога, пажња романтичара је, и када је реч о природи, усмерена на несвакидашње, необичне, неприступачне, удаљене пределе, који изазивају машту и осећања. Реалисти су заокупљени пејзажом у коме се човек свакодневно креће и са којим је социјално повезан.

Домаћи задатак

1. Опиши изабрани пејзаж на романтичарски и реалистички начин.
2. Пронађи песму романтичара коју ћеш научити напамет.
3. Пронађи информације о немачким и енглеским романтичарима и прочитај по једну њихову песму у оригиналу.
4. Пронађи информације о развоју науке у 19. веку.
5. Изабери једну своју фотографију и преради је у програму за обраду слика тако да фотографија има романтичарски тон.
6. Нацртај човека/жену обученог/обучену у духу романтичарског времена.
7. Погледај још једном шесту слику. Она се зове *Христ у родитељској кући*. Размисли о томе да ли би Христ, на основу тога шта му се догодило, био романтичарски или реалистички јунак, а затим о томе како је приказан на слици Џона Еверета Милеја. Претпостави како је ова слика дочекана у јавности (са одушевљењем или са оштром критиком).

Пої Ти́ра и ѿої Сї́ира, Стеван Сремац

Наставница: Јелена Симић

Асистент: Биљана Вукашиновић (педагог школе)
Основна школа „Војвода Мишић”, Пецка

Разред: VII

Наставни предмет: Српски језик

Наставна тема: Свако чудо за три дана

Наставна јединица: *Пої Ти́ра и ѿої Сї́ира*, Стеван Сремац

Тип часа: утврђивање

Циљ часа: На основу одломка из прочитаног Сремчевог романа пратити како се шири трач и повезати пример из књижевног дела са овим обликом вербалног насиља у свакодневном животу.

Образовни задаци: развијање способности самосталног вербалног изражавања мисли и осећања; утврђивање основних теоријских и функционалних појмова: роман, драматизација, дидаскалије, афиша, градација, хипербола, књижевни лик.

Функционални задаци: оспособљавање ученика за увиђање битних детаља и њихово представљање у сопственом приказу; развијање способности ученика за самостално драмско стваралаштво на основу прочитаног епског књижевног дела.

Васпитни задаци: подстицање ученика на критичко и аналитичко размишљање; богаћење језичког израза и фонда; неговање љубави према писаној речи и позоришној уметности; уочавање последица ширења трача.

Кључни појмови: трач, вербално насиље, драматизација

Образовни стандарди:

СЈ.1.2.5. свој језик прилагођава медијуму изражавања (говору, односно писању), теми, прилици и сл.; препознаје и употребљава одговарајуће језичке варијетете (формални и неформални);

СЈ.1.4.6. препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту;

- СЈ.2.2.1.4. зна основне особине говорног и писаног језика;
- СЈ.3.2.1. организује текст у логичне и правилно распоређене пасусе; одређује прикладан наслов и поднасловe деловима текста;
- СЈ.3.4.6. тумачи различите елементе књижевноуметничког дела позивајући се на само дело.

Облици рада: фронтални, индивидуални, групни.

Наставне методе: дијалoшка, текстуална, истраживачка, стваралачка.

Наставна средства: одломак из романа *Пој Ђира и њој Сџира* (XIII и XIV глава), афиша, илустрације ликова, хамер, стикери, анкетни листићи, реквизити.

Корелација: ликовна култура, Тим за заштиту ученика од насиља, злостављања и занемаривања, Час одељењског старешине.

Литература за наставнике

Милија Николић, *Методика наставе српског језика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008.

Стеван Сремац, *Пој Ђира и њој Сџира*, Просвета, Београд, 1966.

Марија Бјељац, *Школска сцена*, Едука, Београд, 2013.

Литература за ученике: Стеван Сремац, *Пој Ђира и њој Сџира* (било које издање)

ИСТРАЖИВАЧКИ ЗАДАЦИ

1. Како Габријела започиње причу о томе шта је чула о сукобу попа Ђира и попа Спире?
2. На који се начин обрачунавају поп Ђира и поп Спира? Пронађи у тексту чиме је поп Спира ударио поп Ђиру.
3. Које су последице обрачуна, како је и колико поп Ђира повређен?
4. Размислите о разлозима ширења трача и изнесите своје мишљење.

АНКЕТА О ГЛАСИНАМА/ОГОВАРАЊУ/ТРАЧУ

Попуни анкету тако што ћеш уписати знак + на одговарајућа места.

1. Да ли оговараш?	Никада	Понекад	Свакодневно
2. Ко, по твом мишљењу, чешће оговара?	мушкарци	жене	подједнако мушкарци и жене

3. Са ким најчешће оговараш?	са најбољим пријатељем / са најбољом пријатељицом	у друштву	са родитељима
4. Да ли си ти некада био/ била предмет оговарања?	да	не	не знам
5. Оговарање је	досадно	забавно	штетно

Активности наставника

Договара се са ученицима у вези са улогама. Дели ученике у пет група, чији су представници: Габријела (у овој групи су и Цвечкенмајерка и Рада Чилашев), нотарошевица, Сока, Гециница Марта и Пела. Даје упутства ученицима за израду афише. Помаже им у драматизацији одломка, избору костима и реквизита. У сарадњи са наставником ликовне културе подстиче ученике да илуструју ликовне романа. Даје ученицима истраживачке задатке. Усмерава ученике да разликују епско дело од драмског, да тумаче поступке ликовна позивајући се на само дело.

Активности асистента (педагога школе)

Разговара са ученицима о гласинама и трачевима на тему *Радио Милева*: карактеристике гласина, карактеристике трача, разлози за ширење трача, начини заустављања трача. Даје ученицима да раде анкету.

Активности ученика

- ✓ Илустровали су ликовне – породицу попа Спире, породицу попа Ћире, Шацу, Перу и Габријелу; саставили афишу – обавештење о називу драматизованог одломка (*Свој хлеб једе, а њућу брију води*), улогама, месту и времену одржавања драматизованог одломка и истакли на огласној табли школе.
- ✓ Ученици су по групама драматизовали одломак и поделили га у пет сцена:
  - прва група: сусрет Габријеле и Цвечкенмајерке и шта преноси Рада Чилашев да је чуо о тучи попова и последицама овог сукоба;
  - друга група: долазак Габријеле у време ручка код нотарошевице и Кире нотароша;
  - трећа група: разговор Габријеле и Соке;
  - четврта група: Габријела код Марте, Геце касира супруге;
  - пета група: долазак Габријеле код Пеле и како Пела даље шири трач.

🕒 Уводни део часа (7 минута)

Ученици ће се подсетити да заплет романа *Пој Ђира и њој Сџира* Стевана Сремца настаје доласком учитеља Пере, кога оба попа и обе попадије виде као добру прилику да удају своје кћерке, Меланију и Јулу.

Кулминацију (врхунац) представља туча попова која се развија из свађе. На примеру одломка из XIII и XIV поглавља пратићемо како после физичког насиља попова – туче, настаје један вид вербалног насиља – трач, како се преноси и мења.

Повезаћемо садржај ове епизоде са свакодневним животом и разматрати разлике између гласина, оговарања и трача; да ли има истине у трачу; ко га преноси и зашто; које су последице овог насиља.

🕒 Главни део часа (30 минута)

На хамер папир записујемо наслов дела, име аутора и време када је стварао. Лепимо илустрације ликова овог романа, а испод тога наслов који смо дали драматизованом одломку на основу народне изреке која најбоље представља садржај одломка и тему данашњег часа: *Свој хлеб једе, а њуђу дрићу води.*

Ученици препознају да се ова народна изрека највише односи на Габријелу, коју су, сликовито, отменији звали „сеоски телеграф”, а паори „сеоски добош”. Са Цвечкенмајерком, месном бабицом, такмичи се која ће држе пренети шта је сазнала. Радознале да чују и пренесу све што Габријела зна и како приповедач каже, *оно што не зна*, јесу: нотарошевица, Сока, Гециница (Марта) и Пела. Који облик је добио почетни Габријелин трач после низа измена, сазнаћемо од Рада Чилашева.

Ученици изводе по улогама драматизовани одломак, а потом раде по групама истраживачке задатке.

Уочавају да је заједничко за све приче да су учесници сукоба поп Ђира и поп Спира и да је поп Спира напао попа Ђиру.

Разликује се начин како Габријела започиње разговор са сваком женом о истој теми и како подстиче радозналост саговорника:

код нотарошевице и Кире нотароша из разговора о ручку, код Соке из приче о баловима и пролазности живота, Марти говори о свом изгледу – *као да су њу њукли, а не њосиодина Ђиру*, Пелу пита да ли се и она тукла, *јер је то сада ушло у моду, њуку се и њојови.*

На хамер записујемо ко преноси трач – имена жена, начин сукоба, последице обрачуна.

Мења се и начин на који су се попови сукобили: *њесконицом* (=пескаонича: посуда с песком за посипање слова писаних мастилом, уместо упијача),

пошукли се, шишом (пеглом), кључем за сено, цишом, шовеним вилама, левчама (деловима колског точка). Одговоре ученици записују на стикере које лепимо на хамер.

Које су последице (избијен зуб – леви кушњак, сви зуби и расуши по шорши, сви зуби и ко зна да ли ће жив ошши, окрену му вилицу на леђа, ако шреживи...).

Ученици и ове одговоре записују на стикере и додају на хамер.

Закључују да су за ширење трача употребљене стилске фигуре: **градација** и **хипербола**. То најбоље показује приповедачево поређење: *Мала шруда снећа кад се ошисне с врха брећа, на шодножје шшине као ошромна лавина...*

Ученици дају своје мишљење зашто Габријела и остале жене трачаре – из досаде, пакости, слабости да се суоче са сопственим бригама, зато што сви то раде.

⊕ **Завршни део часа** (8 минута)

Педагог ће разговарати са ученицима о ширењу трачева у свакодневном животу. Ученици ће попунити анкету о гласинама/оговарању/трачу. Резултате анкете коментарисаће на часу одељењског старешине.

СВОЈ ХЛЕБ ЈЕДЕ, А ТУЉУ БРИГУ ВОДИ **По роману Пош Ђира и шш Сшра Стевана Сремца**

Драматизација одломка и режија – ученици седмог разреда у сарадњи са наставницом српског језика и шедатошом школе

УЛОГЕ:

Фрау Габријела: Марија Ранковић

Нотарошевица: Јелена Васиљевић

Кира нотарош: Марко Радаш

Сока: Кристина Гајић

Марта Гециница: Данијела Јовановић

Пела: Јована Гајић

Цвечкенмајерка: Александра Пешировић

Рада Чилашев: Ђорђе Марковић

Четвртак, 19. 2. 2015.

3. час, у 9.40

кабинет српског језика

*Мала шруда снећа кад се ошисне
с врха брећа, на шодножје шшине
као ошромна лавина...*

Наставно проучавање приповетке *Аска и звук* Иве Андрића

Наставница: Јелена Јовановић

Разред: шести

Школа: ОШ „Лаза К. Лазаревић”, Шабац

Предмет: Српски језик

Наставна јединица: Наставно проучавање приповетке *Аска и звук* Иве Андрића

Врста часа: обрада

Облик рада: фронтални, групни, индивидуални

Наставне методе: демонстративна, дијалогска, текстуална, исраживачка, групни рад.

Наставна средства: пано, постер, стикери, касетофон, музика из балета, фотографије које презентују уметности, свеске ученика, Читанка (стр. 66–72), књига, задаци за групни рад.

Корелација: музичка култура, ликовна култура.

Образовни циљеви:

- разумевање, доживљавање и тумачење прочитане приповетке;
- откривање симболике приповетке;
- проучавање ликова.
- подстицање на размишљања о значају уметности и судбини уметника.

Васпитни циљеви:

- подстицање на испољавање врлина и племенитих осећања;
- развијање љубави према књижевности (и другим врстама уметности) и стварање читалачких навика;
- повезивање садржаја дела са животним приликама.

Функционални циљеви:

- активно учествовање у разговору о садржају приповетке и другим активностима;
- навикавање ученика на тимски рад и уважавање туђег мишљења;
- подстицање креативности, радозналости и маштовитости;
- развијање способности за запажање и упоређивање;
- повезивање књижевности са другим врстама уметности.

ЛИТЕРАТУРА ЗА НАСТАВНИКЕ

1. Милија Николић, *Методика наставе српској језика и књижевности*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 1999.
2. С. Маринковић, *Методика креативне наставе српској језика и књижевности*, Креативни центар, Београд, 2003.

ЛИТЕРАТУРА ЗА УЧЕНИКЕ

1. Јелена Журић, *Чезнем да ти кажем* – читанка за шести разред основне школе, Едука, Београд, 2011.
2. Др Оливера Радуловић, *Књижевни њомовник*, Едука, Београд, 2013.

ИСХОДИ

ОСНОВНИ НИВО

- ✓ Разуме важност књижевног језика.
- ✓ Разликује основне књижевне родове.

СРЕДЊИ НИВО

- ✓ Проналази, издваја и упоређује битно и небитно.
- ✓ Самостално решава задате проблеме.
- ✓ Чита „с оловком у руци”.
- ✓ Препознаје стилске фигуре (епитет, поређење).

НАПРЕДНИ НИВО

- ✓ Проналази, издваја и упоређује информације.
- ✓ Своје тврдње поткрепљује садржајима из текста.
- ✓ Изражава свој став о делу.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (5 минута)

- ❖ Покренути причу о уметности. Пуштањем мелодије балета *Охридска лејенда* Стевана Христића и показивањем фотографије балерине полако их уводити у садржај приповетке. *Балет је свој неколико уметности. Којих тио?* (Музике и плеса, као најважнијих, али и књижевности и глуме; када се поставља на сцену, укључују се: кореографија, сценографија, костимографија...) *Чиме уметности осваја?* (Лепотом.)

Пошто су ученици прочитали текст на претходном часу, одредили елементе драмске радње и подсетили се података из живота и дела писца, залепићу постер на коме ће се налазити кратак садржај приповетке распоређен према елементима драмске радње који ће им током часа служити као подсетник.

Одређујемо књижевни род, књижевну врсту и тему приповетке. (Упућујем их да отворе читанке.)

🕒 Главни део часа (35 минута)

- ❖ Следећим питањима припремам ученике за рад у групама:
- Како се зове место где Аска живи? На шта вас подсећа придев СТРМ? Које су опасности вредале? Шта се очекивало од сваке овце у овчијем свету? Како овчији свет доживљава уметност, а како Аска? Како она доживљава природу? Зашто њу очарава трава у дубини шуме, а не она на пашњацима? Образложите. Какву функцију у развоју радње имају описи природе? Шта представља млечна магла која се лагано подиже? Шта ће се ускоро пред нама појавити?

Овчији свет живи на Стрмим Ливадама. (Ученици говоре на шта их све асоцира придев СТРМ.) Од сваке овце се очекивало да буде мирна овца домаћица која иде за овном предводником (води устаљен живот, не мислећи много). Путем уметности не полази ниједна овчица из добре куће (тај пут се сматра неморалним). Аска је занета природом. Не размишља о опасности. Њен циљ је уживање у лепоти. Она представља уметника који види свет око себе на другачији начин од обичних људи, воли изазове и трага за лепотом тамо где можда други не би смели. Аску је привукла дуга (симбол радости, али и прелазак у неки други свет када се испод ње прође) и трава која јој је изгледала сочнија у дубини букове шуме. „Млечна магла која се, као остатак неке чудне ноћне игре, повлачила пред сунцем” предстаља завесу која открива позорницу на којој ће нам Аска ускоро заиграти своју животну игру. „Зачаран предео у ком простор и даљина нису имали мере и у ком је време губило своје значење”, представља уметнички свет, тренутке инспирације, стварања.

- ❖ Делим ученике у групе које ће представљати Аску, Ају и вука. Ако има довољан број ученика, поделити их на три пута по две исте групе. Свака група ће имати по два већа задатка. Један ће се односити на особине, а други на праћење промене у личности сваког од актера.

I задатак: Ученици ће добити стикере и сваки од ученика би требало да напише или предложи барем по једну особину, да представник групе изађе и залепи на пано на део који се односи на њихов лик. Ишчитају особине, а представници ће образложити оне које сматрају најбитнијим (позивајући се на текст, уз претходни договор са члановима своје групе). Док раде, као подстицај, пустићу им мелодију балета.

Аска: жива, расејана, добра, њамејна, даровића, чедна, безазлена, знаиће жељна, неукројива, чистића, њанка, „лака и њокрејна као бела врдова маца коју носи вејар”(навесиће их да је реч о њоређењу), ујорна, њврдојлава...

Аја: крујна овца њешкој руна и крујлих очију, одговорна, брижна, добро-намерна, обазрива, зашћићник свој дејшећа, њуна разумевања и љубави, јака, издржљива...

Вук: *искусан, сћар, дрзак, олињалої зеленкастїої и смеђеї крзна, искежен, подвијеної реїа, дуїоїодишњи и невидљиви крвник Аскиної сћада, лукав, хладан, пословично ойрезан...*

II задатак: (Када ученици одговоре, користећи се Читанком, одредиће једног представника групе за читање питања, а другог за читање одговора. Друге групе ће, уз моју помоћ, допуњавати и дискутовати.)

АСКА 1 Када се већ видело да је Аска другачија? Како реагује на мајчина упозорења? Како је расположена пре сусрета са вуком? Како се њена осећања мењају када се сусретне са смрћу? Зашто се брани баш балетом? Прочитај реченице које то показују. Зашто не сме да стане?

АСКА 2 Како се Аскина игра пред вуком развија? У ком тренутку Аска и вук престају да буду противници? Објасни каква је Аска била пре сусрета са њим, а каква када је спасавају пастири. Шта је створила? Кога она представља?

„Чим је сћало да ирчи и иасе самосћално, одмах је иочело да иоказује своју ћуд... волело је да луића иуићевима које је само налазило, да итражи одвојену иашу на удаљеним местима”. Она је неукроиива и својеїлава. Обузеїа умеиношћу, не размишља о ойасностима. На дан сусреїа са вуком, Аска је нарочиїо уживала у јесењем дану (ойис ирприоде у складу је са њеним расїоложењем). Била је занесена и зачарана. Ойијао је мирис маховине, „ирейирчавала је свеїле зелене чисїине”. Задивљеносї су заменили ужас и зайрейаићење када се иред њом укаже сїраиши вук. Наїире ће је сїрах иаралисаїи, а онда ће инсїинкїиивно одїовориїи оним иїио чини суиїишну њеної дића: балеїом (умеиношћу), наїире наученим иокреїима (знањем), а онда ће иочейи да сївара. (Ойис у иоследњем иасусу на сїрани 36.) Уместо да иоклекне иод иреїињом смрїи, схвайишла је „да живи и да ће живейи док иїра, и иїио боље иїра”.

Њу и вука ће иовезаїи умеиносї у иренуцима њеїове ойчињеносїи њеним сїваралаиїиївом. Њена исцїиљеносї и обамрлосї након завршеїка илеса, и добијене диїке за живойи, сїоји у конїирасїи са Аском иуном живойиних радосїи и снаїе ире сусреїа са вуком. Она иредсїавља умеїника који улаже своје духовне (и физичке) снаїе за сїварање живойної дела. Уложила је све иїио је имала јер је иїиме сїасавала свој живойи.

АЈА 1 У каквим околностима Аја гаји Аску? Зашто је њој било теже него другим овцама да подиже своје дете? Због чега ће се противити ћеркиној жељи? Чега се плаши? Како покушава да је одврати?

АЈА 2 Које је најјаче осећање које ће водити Ају да промени став према Аскиној жељи да се бави балетом? Наведи и друге разлоге. Прочитај реченице (Ајина размишљања) о уметности пре и после прихватања.

Аја осећа одїоворносї јер сама иаји геїе („јер је Аја уїраво иїих дана изїудила мужа коїа је мноїо волела”). Такве мајке осећају већи сїрах и немају иодршку. Одїоворносї и обавезе носе саме. Очекивала је да ће Аска биїи

мирна и послушна овца, истиа као и све у сџаду. Поред неодобравања сџада („Шџа ће, најџосле, казати цео овај наш овчији свети кад чује да је моја кћерка џошла ујраво џим џуџем?“), Ају је дринуо Аскин избор и збоџ џоџа џиџо је џо несиџуран и неуобичајен џозив: „Умејносџ је, џоворила је мајка, несиџуран џозив који ниџ храни ниџ драни оноџ ко му се ода. Пуџ умејносџи уџиџије је неизвесџан, варљив и џежак, а иџра је џонајџежа и најварљивија од свих умејносџи, чак озлолашена и оџасна сџвар.“

Ају ће џубав џрема ћерки најћерати да џромени сџав. Исџрва се надала „да ће џако можда донекле укרוџиџи њен уроћени немир“. Иџак, добро је џознавала нарав своџ деџеџа и њену велику уџорносџ. На крају ће сасвим џрихваџиџи Аскин избор: „... мајка воли своје деџе џолико да уз њеџа заволи и оне њеџове особине које не одобрава у души.“ Ајино миџљење о умејносџи се мења: „Она се џиџала џиџа, на крају крајева, може биџи ружно у умејносџи? А иџра је најџлемениџија од свих веџиџина, једина код које се служимо искључиво својим роћеним џелом.“ Уз џо, схваџала је да је Аскин џаленаџ велики и да је за џо роћена.

БУК 1 Како је вук представљен у приповеци? Шта он оличава? Какве су му намере? Како реагује када први пут види Аску како игра? Због чега полако заборавља да је ту само да би је појео? Шта се догађа са његовом опрезношћу? Пронађи реченице које говоре о његовој постепеној промени.

БУК 2 Како се вукова мисао о Аски и ономе што се пред њим дешава мења током њеног балета? Због чега ће постати неопрезан? Упореди вука који сусреће Аску и оног кога убијају ловци. Шта тај преображај вука (од крвожедног вука до обожаваоца Аскине игре) говори о утицају уметности?

Вук је џредсџављен као сџар, искусан, лукав, веџиџо се џрикрива, крволочан. Предсџавља саму смрџ. Води џа наџон за задовољењем џлади и само је ка џоме усмерен. Иџак видимо њеџову опрезносџ и џодозривосџ када се џиџа „како је овако младо, бело и леџо, моџло залуџаџи чак овамо и доћи му џако рећи џод зуб“. Полако је заборављао заџиџо је џу. „Јоџ увек је џонављао у себи да му, џре или џосле, крв и месо овоџ џиџежеџа не џину никад, само да види џоџиџуно и до краја њеџову иџру, али је џо џонављао сваки џуџ све краће и сладије, јер је у њему све више месџа заузимала иџра и џоџискивала све остџало.“ (Напоменула бих ученицима да се размиџљање јунака у оквиру управног говора зове **унутрашњи монолог**.)

Вукова џтрансформација је џредсџављена џрадаџиџки. Он је најџре изненађен, заџим зачуђен, џосџаје радознао и коначно џа обузима дивљење. Уживао је у умејносџи, џосџајао је њен „уживалац“. То је џренуџак највеће блискосџи Аске и вука: „Она је живела а он је уживао“. То је џренуџак и њеџове неоџрезносџи, збоџ чеџа ће џлаџиџи живоџом. Када се џојавио џред Аском, био је крвожедна живоџиња. Током Аскиноџ џлеса, џоџискивао је своју крволочну сџрану, џосџајао занесен, очаран и оџијен. Заборавља да је звер. Умејносџ има велику снају која оџлемењује и мења човека.

🕒 Завршни део часа (5 минута)

ПИТАЊА ЗА СВЕ: Зашто Аска свој балет назива *Игра за живој*, а критичари *Игра са смрћу*? Упоредите различите погледе на уметност. Зашто је уметност важна? Какви би људи били када би сви могли да схвате уметност? Које нам особине могу помоћи у опасности? Истакните поруке дела.

Балет је оно што је Аска најбоље знала и истински осећала. Зато је игра и била једина шанса за њен сас. Упорнос, знање, љубав и издржљивост сасли су јој живој, па ошуда тако име балету. Критичари овај дојајај ледају дружачије. За њих је Аска била недовољно опрезна и зато се нашла лицем у лице са смрћу, те игра како би се издала. Да је више заљубљеника у уметност, било би мање звери (злик људи).

Главна идеја, порука: „Ми и не знамо колике снаге и какве све моћности крије у себи свако живо створење. И не слушамо шта све умемо. Будемо и прођемо, а не сазнамо шта смо све моћи дати и учинили. То се открива само у великим и изузетним тренуцима као што су ови у којима Аска игра игру за свој већ изубљени живој.”

ДОМАЋИ ЗАДАТАК

- Свако од ученика да напише састав зависно од тога којој је групи припадао.

Испричати причу у првом лицу из перспективе Аске, Аје или вука, под насловом „Чудо у овчијем свету”.

Гласовни систем српског језика

Наставница: Љиљана Ивановић Јованчевић

ОШ „Рада Миљковић”, Јагодина

Предмет: Српски језик (шести разред), у корелацији са биологијом

Наставна тема: Језик

Наставна јединица: Гласовни систем српског језика

Тип часа: утврђивање градива.

Метод рада: дијалoшки, рад на тексту, интерактивна метода.

Облик рада: фронтални, групни.

Наставна средства: ПП презентација, картице за поделу у групе, картице са задацима.

Циљ часа: утврђивање знања о гласовном систему српског језика, говорним органима и подели гласова; повезивање са одговарајућим наставним садржајем из биологије; развијање језичких и социјалних компетенција помоћу усмеравања ка правилном говору и аргументативном заступању мишљења; подстицање групног рада и сарадње; учење учења кроз организацију рада у групи и времена за рад; утврђивање знања о основним појмовима у фонетици; препознавање одређених гласова у једноставнијим и тежим примерима; оспособљавање за разумевање битних појмова, чињеница и закључивање; схватање значаја класификације гласова за проучавање фонетике и гласовних промена; развијање међусобне сарадње; развијање одговорности и прецизности у раду; развијање љубави према језику; вршњачка подршка у реализацији квиза: осмаци подржавају шестакe.

Исходи

Усвојена знања о терминима у вези са фонетиком. Препознавање разноврсности гласовног система српског језика и примена на практичним примерима. Унапређена вештина самопроцене, вршњачког процењивања и вршњачке подршке.

Главни кораци часа

1. **корак** – уводна реч и истицање циља часа
2. **корак** – подсећање на органе помоћу којих се формира глас
3. **корак** – подела у групе
4. **корак** – инструкција за реализовање квиза
5. **корак** – квиз од 10 питања
6. **корак** – евалуација квиза / постигнуће група
7. **корак** – асоцијација

ТОК ЧАСА

---

1. **корак** – уводна реч и истицање циља часа
Подсећање на обарађено градиво и објашњење начина реализације часа. Истицање циља часа и покретање ПП презентације.
2. **корак** – подсећање на органе помоћу којих се формира глас
Уз помоћ ПП презентације ученици се подсећају који све органи учествују у формирању гласова и о значају кретања ваздуха при обликовању гласова.
3. **корак** – подела у групе
Ученици треба да се поделе на вокале, сонанте, звучне и безвучне сугласнике, помоћу картица са словима. Формирање група и подсећање на поделу гласова.
4. **корак** – инструкција за реализовање квиза
Следи квиз. Квиз се састоји од 10 питања подељених у групе: Избаци уље-за; Састави реч од задатих слова; Тачно/нетачно; Пронађи у реченици и Препознај правилно написане речи. Квиз ће бити реализован тако што ће свака група добити картице са словима и речима ТАЧНО/НЕТАЧНО, које ће подизати по договору, а за одређена питања групе ће добити материјал за рад. Групе треба да имају представнике који ће одговарати, а рад група пратиће ученици осмог разреда у улози евалуатора.
5. **корак** – квиз од 10 питања
Реализација квиза уз помоћ ПП презентације. <https://onedrive.live.com/view.aspx?cid=cfbbf13a866a4495&id=documents&resid=CFBBF13A866A4495%21250&app=PowerPoint&authkey=!AIl3LPOKjBp8llc&&wdSlideId=271&wdModeSwitchTime=1424969049185>
6. **корак** – евалуација квиза / постигнуће група
Ученици евалуатори говоре резултате по групама.
7. **корак** – асоцијација
Играње игре асоцијација уколико остане времена, ради сумирања часа.

Питања за квиз:

1. Избаци уљеза!

- а) Ч   б) Ш   в) З   г) Љ

2. Избаци уљеза!

- а) Р   б) П   в) М   г) Б

3. Избаци уљеза!

- а) Ж   б) Г   в) Д   г) Т

4. Наведена тврдња је тачна или нетачна?

Најотворенији вокал је **О**.

5. Наведена тврдња је тачна или нетачна?

Африкате су **Ђ, Ч, Џ, Џ, Ђ**.

6. Наведена тврдња је тачна или нетачна?

Л је латерални сонант.

7. У датој реченици пронађи све сонанте:

НАЈГЛАСНИЈИ НА ЧИКА ЖАРКОВОМ ВЕСЕЉУ
БИЛИ СУ НАЈМЛАЂИ.

8. У датој реченици пронађи све безвучне сугласнике:

ЦВРЦА СЕ ЗАДРЖАО КОД ТАЊИНЕ КУЋЕ ПА ЈОШ
НИЈЕ ЧУО ЗА ИЗНЕНАЂЕЊЕ.

9. Пронађи правилно написане речи:

РАЗШТРКАТИ, РАШТРКАТИ, ПЕТСТО, ПЕСТО,
ЂЕВАБЏИЈСКИ, ЂЕВАБЏИСКИ, ИШЧЕШЉАТИ,
ИЗЧЕШЉАТИ, ПРЕЦЕДНИК, ПРЕДСЕДНИК.

Решења питања за квиз:

1. Избаци уљеза!

- а) Ч   б) Ш   **в) З**   г) Љ

2. Избаци уљеза!

- а) Р**   б) П   в) М   г) Б

3. Избаци уљеза!
а) Ж   б) Г   в) Д   г) Т
4. Наведена тврдња је тачна или нетачна?
Најотворенији вокал је **О**. **НЕТАЧНО**
5. Наведена тврдња је тачна или нетачна?
Африкате су **Ђ, Ч, Џ, Џ, Ђ**. **ТАЧНО**
6. Наведена тврдња је тачна или нетачна?
Л је латерални сонант. **ТАЧНО**
7. У датој реченици пронађи све сонанте.
Н, Ј, Л, Н, Ј, Н, Р, В, М, В, Љ, Л, Н, Ј, М, Л,
8. У датој реченици пронађи све безвучне сугласнике.
Ц, Ц, С, К, Т, К, Ђ, П, Ш, Ч.
9. Пронађи правилно написане речи.
Правилно: РАШТРКАТИ, ПЕТСТО, ЂЕВАЂЦИЈСКИ, ИШЧЕШЉАТИ, ПРЕДСЕДНИК.
Неправилно: РАЗШТРКАТИ, ПЕСТО, ЂЕВАЂИСКИ, ИЗЧЕШЉАТИ, ПРЕЦЕДНИК.

Асоцијација:

Падежи – систематизација

Наставник: Марко Глишић

Назив наставне јединице: Падежи

Разред: пети

Наставни предмет: Српски језик

Тип часа: систематизација

Облици рада: фронтални, групни, рад у пару, индивидуални.

Наставне методе: дијалогска, демонстративна, утврђивање кроз игру.

Наставна средства: табла, креда, пано, ђачке свеске, Граматика, лопта.

Примењени стандарди:

1.3.9. препознаје и правилно употребљава падеже у реченици;

2.3.7. препознаје главна значења падежа у синтагми и реченици;

3.3.6. познаје главна значења падежа;

3.1.2. издваја кључне речи и резимира текст;

3.1.3 издваја из текста аргументе у прилог некој тези;

1.15. проналази и издваја основне информације из текста према датим критеријумима.

Корелација: физичко (бацање, хватање, сналажење, брзина реакције, рефлекс); математика (круг, центар, пречник, полупречник, тетиве, лук).

Образовни циљеви: утврђивање знања о падежима; подстицање ученика на разликовање падежних облика и промену именица по падежима; оспособљавање ученика за разликовање падежа на основу службе коју дате именице врше у реченици.

Васпитни циљеви: развијање љубави према учењу и љубави према матерњем језику; усмеравање ка креативности; подстицање такмичарског духа, саиграштва и осећаја припадности колективу; подстицање рада у групи и за групу; неговање фер-плеја; подуђивање радости због учења и игре.

Функционални циљеви: усвајање нових техника учења и утврђивања наученог; утврђивање градива кроз игру; развијање моћи анализе и закључивања; упућивање у креативан однос према језику (стваралачко играње речима) кроз разигравање сувопарног граматичког градива.

🕒 **Уводни део (5 минута)**

Осврт на падежни систем српског језика

Облик рада: фронтални

Наставна метода: дијалoшка

Наставна средства: пано с падежним системом (креда и табла)

Наставник од ученика тражи да наброје падеже и да за сваки падеж наведу питања.

Добијене одговоре, уколико школа не поседује пано, бележи на табли.

🕒 **Главни део часа (25 минута)**

Прва фаза (10 минута)

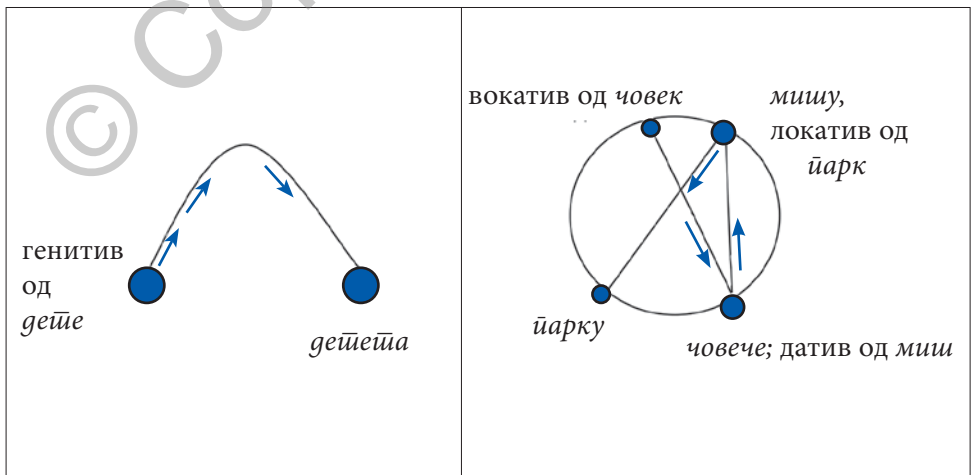
Промена именица по падежима

Облик рада: групни рад

Наставна метода: учење кроз игру

Средства: лопта

Наставник на табли црта круг и ученицима објашњава правила игре. Ученици устају са својих места и формирају круг. Игра се тако што ученик код кога је лопта гласно изговара зависни падеж и реч коју треба променити. Потом баца лопту неком од својих другова, који ће, пошто ухвати лопту, покушати да у најкраћем року да тачан одговор. Лопта се баца у високом луку преко пречника или преко тетива круга да би ученик коме је лопта намењена имао довољно времена да реч промени у тражени падеж.

Уколико ученик исправно одговори, остаје у игри, задаје нови задатак (падеж – реч) и баца лопту даље. Уколико погрешно или исувише дуго размишља, испада из игре, али не напушта круг! Лопта се у том случају враћа ономе који ју је последњи бацао. Ученици који су испали из игре држе руке у џеповима или иза леђа. Игра траје све док се не сведе на седам ученика (због седам падежа☺). Уколико у одељењу има мало ученика, игра се до последњег пара. Ако се игра одвија исувише споро, наставник стаје у центар круга и преузима улогу постављача питања и бацача лопте.

Друга фаза (20 минута) Главне одлике и значења падежа

Облик рада: индивидуални, рад у пару

Наставна метода: учење кроз игру

Средства: ђачке свеске, граматике

Циљ овог дела часа јесте да се, за овај узраст збуњујућим, латинским називима падежа придодом креативно име или надимак који ће својим обликом јасно упућивати на одређени падеж и на неку његову битну карактеристику*. Ново име/надимак мора недвосмислено указивати на конкретан падеж и мора бити лак за памћење. Као корен новог падежног имена узимамо његове одреднице – питања, предлоге, значења и сл.

Пример:

- Ко би овде могао да се зове Тршко Брчић? – пита наставник.
- Наставник! – одговарају ученици.
- Тачно (због дркова и фризуре). А ко је Строга Строжић? – поново пита наставник.
- Директор! – одговарају ученици.
- Опет тачно. А ко се крије иза имена Смешко Трчкаралић?
- Марио Стојановић из друге клупе!!!
- Браво! Победили сте!

Кад наставник установи да су ученици разумели смисао игре, прелази на падеже. Први пример, као модел и смерницу, задаје сам наставник:

- Добро, децо, да вас видим сад! Који падеж се крије иза уметничког имена – Радишић Кошта?
- Знамо!!! Номинатив!!!
- Тачно. Како сте знали?

* У основи ове идеје јесте чињеница да ученици веома брзо и готово трајно памте имена другара из школе.

- Номинатив означава вршиоца радње (Радишић) и добија се на питање...? (Ко? Шта?)
- Тако је, победили сте, ја напуштам брод, преузмите кормило.

Наставник оставља ученицима простора и времена да сами, или у пару, искреирају нова имена за остале падеже. Дозвољено је коришћење свезака и уџбеника.

Након 10–15 минута, ученици представљају своје идеје. Одељење бира најбоља решења, а наставник их записује на табли.

СЕДАМ ВЕЛИЧАНСТВЕНИХ

Номинатив – Радишић Кошта.

Генитив – Својко Делић.

Датив – Премка Наменић

Акузатив – Аки Видић

Вокатив – Дозив Узвичковић

Инструментал – Ема Омић

Локатив – Уна Местић*

Потом следи свечано упознавање ученика и падежног тима званог „Седам величанствених” у стилу: „Поштоване даме и господа, имам част да вам представим...”

Домаћи задатак / Завршни део часа**: У сврху бољег упознавања са новим, креативним именима наших драгих падежа, ученици код куће с пажњом осмишљавају професију за сваки падеж понаосод. Професија треба да одговара новом имену падежа, тј. одликама падежа.

Нпр.

Кошта Радишић – рудар;

Својко Делић – бизнисмен, власник деоница неколико државних предузећа;

Премка Наменић – оснивачица хуманитарне организације „Нашој деци”;

Аки Видић – шпијун;

Дозив Узвичковић – чобанин;

Ема Омић – сарадник у настави;

Уна Местић – локални водич.

* Наведена имена осмишљена су на угледном часу у ОШ „Академик Радомир Лукић” у Милошевцу, у одељењима V/1 и V/2, 2014. године.

** Ако су вам досадиле асоцијације, „Домаћи задатак” можете организovati као завршни део часа.

🕒 **Завршни део часа (10 минута)**

Облик рада: групни (по редовима)

Наставна метода: учење кроз игру

Средства: табла и креда

Утврђујемо знање помоћу асоцијације.

АСОЦИЈАЦИЈА

A1: предшколско

A2: субота

A3: година

A4: 9 наглавачке

ШЕСТ

Б1: жице

Б2: чивије

Б3: трзалица

Б4: акустична

ГИТАРА

Коначно решење:
ИНСТРУМЕНТАЛ (Ема Омић)

ДРУГ

ОРУЂЕ

В1: књига

В2: пас

В3: брачни

В4: из клупе

Г1: рало

Г2: чекић

Г3: грабуља

Г4: за рад

Наставник награђује најкреативније и најактивније ученике.

На наредном часу правимо скицу за пано са новим, креативним падежним именима и професијама.

Иво Андрић, *Мосџови* (одломак)

Наставник: Радиша Ивановић
ОШ „Велимир Станковић Корчагин”
Велики Шиљеговац

Наставни предмет: Српски језик

Разред: V₁

Наставна тема	Књижевност: лирика
Наставна област	књижевност
Наставна јединица	Иво Андрић, <i>Мосџови</i> (одломак)
Тип часа	обрада
Циљ часа	обрада књижевног текста
Образовни задаци	Упознати ученике са животом и радом Иве Андрића. Оспособљавање ученика за разумевање и тумачење књижевног дела; подстицање ученика да самостално читају, доживљавају и тумаче књижевно дело. Усвајање појмова: лирски запис, епитет, компарација, ономатопеја, персонификација.
Функционални задаци	Истраживачким задацима оспособљавати ученике за самосталан рад – за самостално читање и тумачење књижевног дела.
Васпитни задаци	Оспособљавање ученика за процењивање прочитаног дела. Јачање чулног, литерарног и језичког сензибилитета ученика. Неговање језичке културе ученика.

Образовни стандарди	<p>CJ.1.4.2. Разликује типове књижевног стваралаштва (усмена и ауторска књижевност).</p> <p>CJ.1.4.5. Препознаје различите облике казивања у књижевноуметничком тексту: нарација, дескрипција, дијалог и монолог.</p> <p>CJ.1.4.6. Препознаје постојање стилских фигура у књижевноуметничком тексту (епитет, поређење, ономатопеја).</p> <p>CJ.1.4.7. Уочава битне елементе књижевноуметничког текста: мотив, тему, фабулу, време и место радње, лик...).</p> <p>CJ. 1.4.9. Способан/способна је за естетски доживљај уметничких дела.</p> <p>CJ. 2. 4. 6. Одређује мотиве, идеје, композицију, форму, карактеристике лика (психолошке, социолошке, етичке) и њихову међусобну повезаност.</p> <p>CJ. 2. 4. 7. Разликује облике казивања у књижевноуметничком тексту: приповедање, описивање, монолог/унутрашњи монолог, дијалог.</p>
Облици рада	фронтални, индивидуални, групни рад
Наставне методе	текстуална, дијалогска, монологска, демонстративна
Наставна средства	Читанка, свеска, фотографије, наставни филм, презентација
Корелација	српски језик, историја, музичко васпитање, ликовна култура
Иновације	
Литература за наставнике	<ol style="list-style-type: none"> 1. Милија Николић, <i>Методика наставе српског језика</i>, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2008. 2. Симеон Маринковић, <i>Методика креативне наставе српског језика и књижевности</i>, Креативни центар, Београд, 1994. 3. Јован Деретић, <i>Историја српске књижевности</i> (4. издање). 4. Милош И. Бандић, <i>Савремена проза</i>. 5. Милош И. Бандић, <i>Зајонейка ведрине</i>. 6. Драган Јеремић, <i>Прсти неверној Томе</i>.
Литература за ученике	<ol style="list-style-type: none"> 1. Моња Јовић, <i>Читанка за петти разред основне школе</i>, Едука, Београд, 2011. 2. Др Оливера Радуловић, <i>Књижевни јојмовник</i>, Едука, Београд, 2013.

<p>Уводни део часа око 5 мин.</p>	<p>Према истраживачким задацима које је наставник раније поделио ученицима, ученици су се поделили у групе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. група представља кључне моменте из биографије писца, наводи најзначајнија његова дела и важност коју она имају за српску књижевност; 2. група излаже о значењу непознатих и мање познатих речи у тексту (застареле речи, стране речи) и имена и појмова (историјске личности и географски појмови); 3. група излаже о томе који су мостови описани у тексту и које су њихове главне карактеристике; 4. група излаже о стилским фигурама којима се уверљиво и сликовито описују мостови, уз издвајање примера (епитет, компарација, ономатопеја, персонификација); 5. група издваја придеве из текста и одређује њихову заступљеност и врсту. <p>Питање за све ученике је проблемско: истражити пренесено значење мостова у Андрићевом тексту.</p> <p>Час почиње извођењем песме „У лијепом старом граду Вишеграду” (група ученика пева уз пратњу хармонике; увежбано на додатној настави музичког васпитања). Следи уводни дијалог наставника са ученицима, према питањима:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ По чему је познат Вишеград? ✓ Шта знате о Старом мосту? ✓ Које значајне трађевине, настале у нашој земљи, можете да издвојите по њиховој лепоти и значају? ✓ Шта мислите о човековој потреби да гради? ✓ Какав се град гради данас у Вишеграду? ✓ Ви сте на екскурзији посетили необичан град на Мокрој јори. Какве сте утиске понели одатле? Какве трађевине на вас остављају најјачи утисак?
--	---

**Главни део
часа**
око 35 мин.

Ученици излажу по групама – према истраживачким задацима датим на неком од претходних часова.

Прва група (био-библиографски подаци о Андрићу: о Андрићу песнику, приповедачу и романсијеру; периоди стваралаштва и најзначајнија дела).

Друга група (непознате и мање познате, застареле речи и њихово значење: *амбар, храм, ксилофон, ћурија, дрвно, кујунџија, кайела, дршљан*; имена и појмови: Сарајево, Миљацка, „судбинско име” – Гаврило Принцип).

Трећа група (велики камени мостови, железни мостови, дрвени мостови, дрвна; сарајевски, шпански, швајцарски, римски, турски).

Четврта група (стилске фигуре: епитет – нпр. *ћанки, чудесни, фанџасџични, верни, ћуљиви*; компарација – *слепо ујорни као мрави, они су као камени џриљенови, увучен у се као добра и ћуљива џврђава, ћанки и бели као џривиђења, као кайеле, као скелети на сџражи, као на вечџиу и вечно незасићену џудску жељу; ономатопеја – *звече*; персонификација – *моѕиови... иџио дрхџе и звуече... као да јоѕ чекају; моѕиови... замиѕљени нађ сојсџивеном сликом у џамној води; моја мисао наилази на верне и ћуљиве моѕиове*).*

Пета група (издвајање описних придева као најбројнијих – позитив, компаратив: *важнији, светији, оиѕџији, корисни, иѕџрајнији, велики, сиви, окрзани, ћанки, мали, вредни, бели* итд.; градивни – *камени, железни, дрвени*; присвојни – *босански, јорски, иланински, сарајевски, римски*).

- ✓ ПРОБЛЕМСКО ПИТАЊЕ за све ученике. Свака група има задатак да покуша да одговори на питање, и да потом образложи одговор.

У чему се састоји пренесено значење мостова?

Ученици треба да се врате на текст и да истраже према потпитањима.

Потпитања:

По чему се, изнад свих грађевина, издвајају мостови? Зашто се за њих каже да су „светији од храмова”?

Зашто су сви мостови „подједнако вредни наше пажње”?

<p>Главни део часа око 35 мин.</p>	<p>Којих се мостова писац најпре сећа: оних преко којих је највише прелазео или неких других? Шта то значи када каже да су ти мостови „највише задржали и занели моју пажњу и мој дух”?</p> <p>Обрати пажњу на последњи пасус: на чему се најпре задржава пишчева мисао, „свуда на свету”? На какву „вечиту и вечно незасићену људску жељу” они подсећају?</p> <p>Дакле, шта чине мостови? Које је њихово пренесено (симболичко) значење? Формулишите главну идеју <i>Мосићова</i>.</p> <p>Које значење имају устаљени изрази: <i>израдиши мостове</i> (пријатељства, нпр.) и <i>порушиши мостове</i>?</p> <p>Нацртајте свој мост и дајте му име.</p> <p>Ученици постављају своје цртеже на пано и образлажу пренесено значење.</p> <p>Уколико остане времена, гледају наставни филм <i>На Дрини ћурџија</i>.</p>
<p>Завршни део часа око 5 мин.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Систематизација градива уз помоћ презентације. ✓ Извођење закључака о писцу и делу.
<p>За наредни час</p>	<p>Ученици добијају задатак да за наредни час одаберу одломак из <i>Мосићова</i>, науче га напамет, и образложе свој избор.</p>
<p>(Само)евакуација</p>	<p>Анализа постигнутих резултата на часу.</p>
<p>Изглед табле током часа односно ПП презентација</p>	<p style="text-align: center;">МОСТОВИ (одломак) Иво Андрић</p> <p>Књижевна врста: лирски запис</p> <p>Стваралаштво Иве Андрића (1892–1975):</p> <ul style="list-style-type: none"> – песник: <i>Ех Ронто, Немири</i> – приповедач: <i>Пућ Алије Ђерзелеза, Панорама, Лица, Мосић на Жейи</i>, приповетке о деци (<i>Деца, Кула, Прозор, На обали, Књића</i> и др.) – романсијер: <i>На Дрини ћурџија, Травничка хроника, Госиођица, Проклећа авлија, Омер-џаша Лајлас</i> (недовршени) – лирско-медитативна проза: <i>Знакови њоред њућа</i> <p>Добитник Нобелове награде за књижевност (1961).</p>

<p>Изглед табле током часа односно ПП презентација</p>	<p>Непознате и мање познате речи: <i>амбар, храм, ксилофон, ћуџрија, дрвно, кујунџија, кайела, бриљан.</i></p> <p>Имена и појмови: Сарајево, Миљацка, „судбинско име” – Гаврило Принцип.</p> <p>Тема текста: Мостови као материјалне грађевине и творевине људског духа.</p> <p>Форма казивања: нарација и дескрипција</p> <p>Врсте мостова: велики камени мостови, железни мостови, дрвени мостови, брвна; сарајевски, шпански, швајцарски, римски, турски</p> <p>Стилске фигуре: епитет, компарација, оноματοпеја, персонификација</p> <p>Основна идеја текста: Мостови су племенита дела људи, грађевине које служе приближавању, спајању људи и савладавању препрека. Мостови су руке које спајају обале и људе. Мостови су сведоци прошлости и очи будућности. Мостови су пријатељство и мир.</p> <p>Устаљени (фразеолошки) изрази: људи обично у говору користе реч <i>мостови</i> као симбол спајања и раздвајања – каже се: <i>изирадији (ионово) мостове; йорушији (сиалији) мостове за собом.</i></p>
<p>Напомене</p>	<p>Часу су присуствовали психолог и педагог школе и наставници српског језика.</p> <p>У прилогу, у додатку Зборника (ЦД): ПП презентација.</p>

© Copyright EDUKA

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Adjectives Describing Personality

Наставна тема: *Adjectives*

Наставна јединица: *Adjectives Describing Personality*

Разред: седми

Наставни садржаји и методологија

Циљеви часа и задаци	Образовни: понављање претходно наученог вокабулара, усвајање нових речи, способност разумевања, способност давања одговора. Васпитни: развијање способности комуникације, дијалога, неговање осећања припадности тиму, развијање заинтересованости за енглески језик. Функционални: повезивање и примена знања.
Исходи часа	богаћење вокабулара, поспешивање разумевања слушањем
Тип часа	обрада и увежбавање
Облик рада	фронтални, индивидуални, групни
Метод рада	монолошка, дијалошка, демонстративна
Место извођења наставе	учионица
Корелација	психологија, општа култура, претходна искуства
Наставна и техничка средства	табла, књига, слике, папирићи са придевима

ТОК ЧАСА И АРТИКУЛАЦИЈА

❖ Артикулација структурних елемената часа:

уводни део: 5 мин.

средишњи део: 35 мин.

завршни део: 5 мин.

🕒 Уводни део (5 мин.)

Задатак: **Увођење теме**

Наставник на табли пише следеће: ITS RF MNOSEIRSPI

Наредни корак је да наставник објасни ученицима да је њихов задатак да открију које две речи се крију на табли. Овај задатак ученици обављају индивидуално. Победник је ученик који први тачно открије о којим се речима ради. Одговор је – *FIRST IMPRESSION*.

Затим наставник поставља следећа питања на које ученици дају одговоре:

- *What does "first impression" mean?*
- *Do you make first impressions based on someone's face (eyes, nose, mouth, hair)?*
- *Have you ever been wrong about your first impression of other people?*

🕒 Средишњи део (35 мин.)

Задатак: **увођење нових придева и понављање већ познатих.**

Корак 1: Наставник лепи четири слике људи на табли (слике у Прилогу 1) (1 мин.)

Корак 2: Наставник дели ученике у групе од по 4–5 ученика и замоли децу да се договоре ко је представник групе.

(2 мин.)

Корак 3: Наставник свакој групи даје по коверту у којој се налазе 24 папирића, 20 придева и четири имена (придеви и имена су у Прилогу 2). Сваки придев је на одвојеном папирићу као и име. Затим објашњава да је задатак сваке групе да свакој особи са табле доделе по име и по пет придева, односно да им доделе карактеристике на основу црта лица. Ученици имају 5–6 минута да ураде овај задатак. Наставник помаже свакој групи (значање и изговор придева).

(7 мин.)

Корак 4: Наставник пише на табли решење испод сваке слике. Решење:

- Особа 1: *Ted the Sad – pessimistic, depressed, creative, serious, suspicious.*
- Особа 2: *Timmy the Authority – strong-willed, independent, practical, insensitive, aggressive.*
- Особа 3: *Lazybones John – lazy, calm, reliable, selfish, humorous.*
- Особа 4: *Happy Bunny – happy, friendly, cheerful, optimistic, sensitive.*

За то време ученици рачунају колико су поена освојили. Сваки тачно постављени придев носи по поен, а тим који је освојио највише поена је победнички тим.

(10 мин.)

Корак 5: Наставник поставља питање: *Can you rely on first impressions?*

После тога наставник објашњава ученицима да су на табли четири типа личности: меланхолик, колерик, флегматик и сангвиник и да су карактерне црте заправо основне карактеристике ових типова личности. Такође треба да појасни и то да већина људи спада у мешовите типове, односно да има одређени проценат од сваког.

После тога наставник свакој групи дели по папир на коме су четири кратка текста о основна четири типа личности (Прилог 3). Свака група чита по један текст а заједнички се анализира наведено. (10 мин)

🕒 Завршни део (5 мин.)

Задатак: **задавање домаћег задатка.**

Наставник чита цитат који објашњава типове личности (Прилог 4).

Затим објашњава домаћи задатак. Ученици треба да напишу свој профил – колико процентуално припадају ком типу личности и које карактеристике их најбоље представљају.

НАПОМЕНА: Сви прилози се налазе у додатку Зборника (ЦД).

Adverbs of Frequency

Наставница:	Невена Стоилков
Школа:	ОШ „Милисав Николић”, 12 313 Божевац
Предмет:	Енглески језик
Наставна тема:	<i>Free Time</i>
Наставна јединица:	<i>Adverbs of Frequency</i>
Тип часа:	обрада
Разред:	пети
Број ученика:	20

Циљеви часа:

1. разумевање употребе прилога за учесталост при описивању радњи;
2. разумевање положаја прилога у реченицама;
3. оспособљавање ученика за примену стеченог знања о употреби прилога за учесталост решавањем задатака путем квиза.

Наставне методе: демонстративна, дијалошка

Облици рада: фронтални, групни

Наставна средства: лаптоп са интернет конекцијом, пројектор, листови са одштампаним вежбама за сваку групу, сличице са називима група

ТОК ЧАСА

Уводни део часа (око 5 минута)

Ученици слушају обавештење које даје наставница о наставној јединици и о начину на који ће се радити током часа.

Затим се ученици деле у четири групе од по пет ученика по критеријуму степена знања. Све групе треба да буду уједначеног степена знања. Свака група има свој назив: *Butterflies, Hearts, The Sun, Flowers* (на столу су сличице са називом групе).

Након формирања група ученици се подсећају на творбу као и на употребу времена *Present Simple*, одговарајући на питања наставнице. Наставница

тражи од ученика да наведу за које се радње користи ово време (за радње које се понављају с времена на време – устаљене радње).

⌚ Главни део часа

Активност 1 (до 5 минута)

Ученицима се пушта кратак видео о прилозима за учесталост (<https://www.youtube.com/watch?v=bOzc-vF3jOQ>), ученици пажљиво слушају и прате видео (главни лик описује свој дан, при чему употребљава прилоге за учесталост при описивању радњи).

После тога наставница наводи неке од реченица из видео-прилога и пита ученике да ли знају шта те реченице значе. Информише их да ће у наставку часа обрађивати такве реченице (реченице са прилозима за учесталост).

Активност 2 (6 минута)

Ученици прате ПП презентацију „Прилози за учесталост” и прилоге са којима ће се сусретати.

Наставница позива ученике да прочитају реченице са трећег слајда (наставница бира ученике), потом она објашњава који прилог описује који степен учесталости.

Ради лакшег разумевања, реченице од 1 до 6 распоређене су према проценту учесталости који описује прилог у реченици (реченице 1–6 = 100%–0%).

Активност 3 (до 8 минута)

Наставница позива ученике да прочитају реченице са петог слајда (прва група реченица која представља положај прилога у реченицама са било којим глаголом потврдног облика сем глагола *to be* [сама процењује који ученици ће прочитати]). Допушта ученицима да претпоставе на ком месту прилог стоји. Глагол и прилог су дати у различитим бојама да би ученици лакше закључили положај прилога (испред глагола).

Затим се прелази на другу групу реченица (одричне и упитне) – слајд 6. Понавља се исти поступак као и за прве групе реченица. Ученици би требало сами да закључе да се прилог налази испред главног глагола.

На наредном слајду (7) представљене су реченице са глаголом *to be*. Ради се на исти начин као и у претходне две групе реченица, при чему се очекује да ученици сами закључе да је у овим реченицама прилог иза глагола *to be*.

Наставница поставља питања о положају прилога понављајући неке од прочитаних реченица ради провере разумевања обрађеног градива.

Активност 4 (сва четири задатка укупно 18 минута)

Следи квиз.

Ученици раде у групама.

Правила рада су следећа (тражи се од ученика да пажљиво саслушају која су правила):

- Пре сваке вежбе свака група добија лист на коме ће радити (на листу је исписан задатак као на слајду).
- Након завршетка сваке од три вежбе, наставница скупља ученичке листиће са одговорима.
- На слајду ће бити приказани тачни одговори, а наставница ће их упо­ређивати са ученичким одговорима и давати одређени број поена за сваки тачан одговор.
- Табела са унетим поенима биће на постеру окаченом о таблу.
- За сваки тачан одговор у оквиру једне вежбе добија се одређени број поена.
- Бодовање се врши према тежини задатака:
  1. задатак 6 б. (сваки тачан одговор носи 1 бод)
  2. задатак 6 б. (сваки тачан одговор носи 1 бод)
  3. задатак 12 б. (сваки тачан одговор носи 3 бода)УКУПНО 24 Б.

Први задатак (5 минути)

На слајду 9 дати су прилози као и проценти који описују учесталост радње. Задатак ученика је да на свом листу (који су добили пре почетка квиза) по­ред процентуалне вредности (100%–0%) упишу одговарајући прилог (прилог који описује ону учесталост неке радње колики је дати проценат).

Након завршетка вежбе наставница прикупља листиће са одговорима. Наставница на слајду 10 показује ученицима тачна решења, а затим се про­веравају ученички одговори и бодови се уписују у табелу.

Ученици се похваљују и прелази се на наредну игру.

Други задатак (5 минути)

Задатак ученика је да допуњавају реченице на листићу одговарајућим прилозима према проценту који је дат за сваку реченицу.

У овој вежби ученицима нису дати прилози, већ је они сами решавају.

Након завршетка вежбе понавља се исти потупак као и на крају прве.

Трећи задатак (8 минути)

На слајду 11 дате су четири групе измешаних речи од којих ученици састављају реченице. При томе, морају да пазе на правило о положају при­лога у различитим реченицама.

Наставница приказује решења на слајду, уписује освојене бодове, а затим похваљује све ученике за труд и проглашава победника.

🕒 Завршни део часа (3 минута)

Наставница у разговору подсећа ученике на правила о употреби прилога за учесталост.

Анализирају се најчешће грешке и дају се додатна објашњења. Задаје им домаћи задатак.

Прилог 1 (слајд 3)

1. *I always go to bed at 10 pm.* (100%)
2. *I usually do my homework after school.* (80%)
3. *I often play computer games.* (60%)
4. *I sometimes read books in the evening.* (30%)
5. *I hardly ever watch horror movies.* (5%)
6. *I never do judo.* (0%)

Прилог 2 (слајд 5)

1. *I always go to bed at 10 pm.*
2. *I usually do my homework after school.*
3. *I often play computer games.*

Прилог 3 (слајд 6)

1. *I don't always go to bed at 10 pm.*
  2. *I don't usually do my homework after school.*
  3. *I don't often play computer games.*
-
1. *Do you always go to bed at 10 pm?*
  2. *Do you usually do your homework after school?*
  3. *Do you often play computer games?*

Прилог 4 (слајд 7)

1. *He is always happy.*
2. *I am never late for classes.*
3. *They are sometimes busy at work.*

Прилог 5

Вежба 1	Решења
1. 100%	• Always
2. 80%	• Usually
3. 60%	• Often
4. 30%	• Sometimes
5. 5%	• Hardly ever
6. 0%	• Never

Вежба 2	Решења
1. She _____ listens to music. 100%	• She always listens to music.
2. She _____ reads magazines. 80%	• She usually reads magazines.
3. She _____ does her homework. 60%	• She often does her homework.
4. She _____ does sport. 30%	• She sometimes does sport.
5. She _____ goes to the cinema. 5%	• She hardly ever goes to the cinema.
6. She _____ tidies her room. 0%	• She never tidies her room.
Вежба 3	Решења
1. hardly / is / She / school / at / ever	• She is hardly ever at school.
2. go / usually / bus / to / by / I / school	• I usually go to school by bus.
3. are / garden / You / the / always / in	• You are always in the garden.
4. cinema / parents / the / to / your / go / sometimes / Do	• Do your parents sometimes go to the cinema?

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

WILL/GOING TO

Методички подаци о часу	
Наставник	Ана Станојловић, наставница енглеског језика
Школа	ОШ „Херој Света Младеновић” Сараорци
Разред	осми
Наставна јединица	WILL /GOING TO
Тип часа	обрада
Облици рада	фронтални, индивидуални, рад у пару
Циљеви и задаци часа	Обрада нове наставне јединице; навикавање на отвореност у комуникацији; увежбавање писања визиткарти; увежбавање употребе <i>Will/going to</i> ; усклађивање интонације, ритма и висине гласа са комуникативном намером.
Наставне методе	вербална, текстуална, визуална
Наставна средства и потребан материјал	уџбеник, табла, маркер, хамер папир, бојице или оловке у боји, папир у боји
Активности ученика	Слуша, понавља, реагује на захтеве, поставља питања, одговара на питања, повезује, прича и пише на задату тему.
Активности наставника	Води и усмерава интеракцијски однос у учионици. Изражаје градиво кроз питања, захтеве, објашњава нове речи и изразе. Даје упутства за индивидуални рад, рад у пару. Мотивише ученике за рад, организује рад на часу, проверава, контролише.
Резултати часа – исходи	Ученици праве своје визиткарте о томе чиме желе да се баве у будућности, уз коришћење знања стечених на часу енглеског језика.
Корелација	Професионална оријентација на часовима енглеског језика.
Коришћена литература	Реченице и материјал који је наставник сам осмислио.

Опажање са часа:**Ток часа:**

Уводни део часа (5 минута)	Наставник улази на час и поздравља ученике (<i>Hello children, how are you today?</i>). Затим уписује час и одсутне ученике. Након тога дели ученицима листиће на којима они треба да нацртају како виде себе сада и како виде себе у будућности (Прилог 1). Наставник прати рад ученика и похваљује их.
Главни део часа (35 минута)	<p>Наставник, затим, пише наслов на табли и објашњава ученицима да ће данас бити речи о будућем времену; ставља хамер (на коме су исписана правила и примери) на таблу, и наглашава ученицима да после оба облика иде глагол у инфинитиву (Прилог 2).</p> <p>Потом наставник дели ученицима вежбање са реченицама у којима морају да употребе ова два облика. Ученици раде свако за себе, а касније ће заменити са другом из клупе да ураде сами проверу. Наставник ставља на таблу хамер на коме су тачни одговори овог вежбања, тиме ће ученици употребити стечено знање а касније то и проверити (Прилог 3). Наставник ће замолити ученике да пишу одговоре плавом оловком, а ученике који прегледају да то чине црвеном оловком, да не бришу одговоре које су дали како би касније, када се врате на њих, били у прилици да виде где су грешили. Наставник похваљује ученике за показану активност на часу. После ове вежбе наставник почиње конверзацију са ученицима о томе шта они желе да постану, шта желе да раде након завршетка основне школе. Наставник ће се трудити да извуче што више одговора од ученика. Наставник лепи на таблу називе занимања о којима можемо да причамо, а и касније да употребимо за следећу активност (Прилог 4).</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>What would you like to become?</i> • <i>What is your vision of the future?</i> • <i>Why would you like doing that?</i> • <i>What are your plans?</i> • <i>What will it be like?</i> <p>Ово су само нека од питања јер остала зависе од одговора ученика.</p>

Завршни део часа (5 минута)	<p>Наставник даје ученицима папире у боји да свако за себе направи визиткарту, даје објашњење шта све садржи визиткарта (име и презиме, испод тога занимање, број телефона, интернет адреса и могу нацртати нешто карактеристично за занимање које су сами одабрали). Те визиткарте ће ученици разменити са другом из клупе.</p> <p>Наставник даје ученицима мете (<i>targets</i>) да оцене како им се свидео час, а он ће касније урадити евалуацију часа и унети у припрему. Након тога наставник захваљује ученицима на пажњи и још једном их похваљује за сарадњу.</p>
ИЗГЛЕД ТАБЛЕ:	<p style="text-align: center;">WILL/GOING TO</p>
(Само)евалуација и корекција часа	<p>У складу са очекивањима ученика прилагођавати теме за час.</p>
Прилог 1	<p><i>This is me now!</i> <i>This is me in the future!</i></p>
Прилог 2 (изглед хамера)	<ul style="list-style-type: none"> • We use the structure BE GOING TO in the following situations: <ol style="list-style-type: none"> 1. When we have already decided to do something in the future: <ul style="list-style-type: none"> – They are going to get married next week. 2. When there are definite signs that something is going to happen: <ul style="list-style-type: none"> – It is going to rain, I just felt a drop. 3. When something is about to happen: <ul style="list-style-type: none"> – Watch out! The glass is going to fall. • We use WILL in the following situations: <ol style="list-style-type: none"> 1. For the things that we decided to do now: <ul style="list-style-type: none"> – I will buy this green skirt. 2. When we think about the future: <ul style="list-style-type: none"> – My football team won't win the championship this season. 3. To make a promise or an offer: <ul style="list-style-type: none"> – I promise I will behave better next time.

Прилог 3	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ana <i>is going to have</i> a birthday party next Monday. (to have) 2. They <i>will arrive</i> at 10 o'clock in the morning. (to arrive) 3. I promise I <i>will do</i> this in the morning. (to do) 4. Just a moment! I <i>will help</i> you to make a cake. (to help) 5. Look at the clouds! It <i>is going to snow</i>. (to snow) 6. Helen`s sister <i>is going to have</i> a baby. (to have) 7. I think my father <i>will like</i> this car. (to like) 8. I <i>am going to check</i> the email after dinner. (to check) 9. The wedding cake <i>will be ready</i> this afternoon. (to be) 	
Прилог 4	ACTOR ASTRONOMER BANKER BASKETBALL PLAYER CHEF DESIGNER ENGINEER DETECTIVE GAME DESIGNER INVESTIGATOR JUDGE PAINTER PROFESSOR POLICEMAN TEACHER WAITER PRESIDENT CHEMIST	ACTRESS BABYSITTER BASEBALL PLAYER BAKER DANCER DOCTOR FARMER FOOTBALL PLAYER HAIRDRESSER DENTIST NURSE PILOT POLICEWOMAN SINGER TAXI DRIVER POLITICIAN BALLERINA

ИСТОРИЈА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Србија у 12. веку и почетком 13. века

Наставница: Љиљана Дукић Рајковић
ОШ „Бранислав Нушић”, Београд

Наставни предмет: Историја
Разред: шести
Наставна јединица: Србија у 12. веку и почетком 13. века
Тип часа: утврђивање
Циљеви и задаци часа: <ul style="list-style-type: none">
– утврђивање знања о коренима српске државности у средњем веку;
– уочавање веза и међусобних односа средњовековне Србије са најзначајнијим државама Европе, Медитерана и Балкана;
– подстицање самосталног стваралаштва, информатичке писмености, вежбање вербалног изражавања;
– подстицање одговорности према раду, неговање сарадње и тимског рада;
– подстицање интересовања за упознавање детаља националне историје;
– развијање позитивног односа према сопственој историји, традицији и култури;
– стварање што објективније слике о догађајима из прошлости коришћењем различитих извора (текст, слика...);
– оспособљавање ученика за истраживачки рад, самостално учење и утврђивање знања;
– оспособљавање ученика за самостално презентовање усвојених садржаја;
– развијање радозналости, интересовања и способности за активно упознавање прошлости нашег народа;
– развијање свести о националној припадности и о потреби очувања националног идентитета;
– развијање толеранције, критичког мишљења и уважавања традиције и културе других народа;
– богаћење речника ученика.

Исходи: ученици ће бити у стању да уоче значај и улогу српске државе на Балкану у средњем веку; знаће најзначајније догађаје везане за владаре из династије Немањића и њихову владавину; биће способни да препознају споменике тј. цркве и манастире, фреске српског средњег века; биће у стању да покажу на историјској карти простор који су населили Срби и правце ширења српске средњовековне државе, као и места која је обишао Свети Сава.

Облици рада: комбиновани – фронтални, индивидуални, групни.

Наставне методе: комбиновани рад – вербалне методе: монолошка, дијалогска; рад на тексту; демонстративна; истраживачки рад ученика; метода посматрања.

Наставна средства: текстуална, визуелна, аудио-визуелна, мануелна (Power Point презентације, пано са ученичким радовима, макета Храма Св. Саве и црква Студенице, Жиче, ЦД *Светосавска химна*, сувенири, припремљени програми „агенција”, евалуационе листе).

Активности ученика: представља резултате истраживачког групног рада, усмено излаже, показује фотографије и објашњава појмове, показује на историјској карти, прати презентацију и правце кретања на историјској карти, записује у свесци, поставља питања, одговара на питања.

Активности наставника: формирање и организовање група, давање упутстава и објашњења, коментарисање излагања ученика, усмеравање дијалога, пројектовање Power Point презентације, постављање питања, праћење рада ученика, подстицање ученика и похвала.

Корелација: српски језик, музичка култура, ликовна култура, географија, верска настава.

Кључни појмови: Стефан Намања, задужбине, Жича, Студеница, Хиландар, Стефан Првовенчани, краљевина, IV крсташки рат, путовања Светог Саве, архиепископија, фреска.

Образовни стандарди: ИС.1.1.7, ИС.1.1.9, ИС.1.2.1, ИС.1.2.4, ИС.2.1.1, ИС.2.1.2, ИС.2.1.4, ИС.2.2.1, ИС.2.2.2, ИС.2.1.5, ИС.3.1.3, ИС.3.1.4, ИС.3.1.6, ИС.3.2.1.

Литература:

Раде Михаљчић, *Историја за 6. разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд 2011;

Марко Шуица, Радивој Радић, *Историја за 6. разред основне школе са чиианком и радном свеском*, Фреска, Београд 2011;

Марко Шуица, Снежана Кнежевић, *Радна свеска из историје са одабраним текстовима за шести разред основне школе*, Завод за уџбенике, Београд 2008;

Историја српског народа 1–2, Београд, 1982;

К. Жиречек, *Историја Срба 1–2*, Београд, 1988;

Ј. Калић, *Срби у позном средњем веку*, Београд, 2001;

М. Благојевић, *Србија у доба Немањића*, Београд, 1989.

У договору с наставником ученици ће користити и интернет.

Анализа рада на часу и сопствена процена часа: Час је успешно реализован, сви ученици су активно учествовали у раду. Циљеви и задаци часа су у потпуности остварени. Време одржавања часа се случајно поклопило са Сајмом туризма, који је одржан у Београду, што је дало значај теми часа. Публика је уживала и имала веома позитивне утиске о часу. У завршном делу часа потребно је групу туриста појединачно испитати за коју агенцију су се определили и захтевати да аргументују зашто су изабрали баш то путовање. На тај начин ће се кључни појмови још једном поновити.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа

- Ученици унапред распоређени у групе заузимају своја места.
(На претходним часовима ученици су подељени у пет група по принципу диференциране наставе, тако да у свакој групи има ученика који су на основном, средњем и напредном нивоу знања. Сваки ученик у групи је од наставника добио упутства, литературу и интернет адресе везане за тему истраживања. Приликом поделе у групе водило се рачуна и о месту становања ученика како би истраживачки рад ван школе био успешнији. Основна идеја часа и задатак за групе био је да организују путовање кроз историју Србије 12. и почетка 13. века, а да чланови четири групе уједно симулирају представнике „туристичких агенција”. Као мотивација приликом истраживања свакој групи дата је могућност да смисли име агенције, нацрта лого, припреми програм путовања и направи сувенире који би били повезани са темом часа. Пету групу чине ученици који симулирају туристе.)
- Најава наставне јединице и истицање циља часа.

⌚ Главни део часа

- Ученици на часу кроз групни и самостални рад утврђују, проширују и примењују стечена знања везана за националну историју 12. и првих деценија 13. века.
- Кроз Power Point презентације које су ученици сами правили, уз ситне корекције и усмеравања наставника, обнављамо знања о историји Србије у доба Стефана Немање, Стефана Првовенчаног и Светог Саве. У оквиру сваке групе ученици се смењују и у симулацији улога туристичких водича причају о локалитетима које су одабрали, а сваки локалитет је повезан са личношћу коју група представља. Приликом презентовања „агенцијске понуде” путовања, ученици показују фотографије (портрете владара, слике манастира, материјалних остатака, накита, фресака...) и демонстрирају на историјској карти.

1. група – Путовање стазама Стефана Немање

Агенција „Влахерна” води туристе у обилазак Рибнице, Куршумлије, Цариграда, Хиландара. Водичи упознају слушаоце са биографијом Стефана Немање, Рибницом као местом рођења, ратовима са Византијом и заробљеништвом у Цариграду, градњом задужбина, замонашењем и одласком на Свету Гору.

2. група – Путевима Стефана Првовенчаног

Агенција „Севастократор” презентује понуду путовања у Ниш, Венецију, Жичу и Студеницу. Водичи током виртуелног путовања причају о времену и начину доласка на власт Стефана Немањића, о његовом рату са братом Вуканом, о паду Цариграда у руке крсташа, о ратовима и ширењу граница Србије, о добијању краљевске круне од папе 1217. године и о значају тог догађаја. Наводе и занимљивости из живота Стефана Првовенчаног, причају о његовим женама и деци. Показују слику краљевог прстена.

3. група – Путевима Светог Саве

Агенција „Сава травел” организује путовање у Свету земљу, Палестину, са најдужим задржавањем у Јерусалиму, а у програм путовања је укључена посета центрима православних патријаршија – Антиохији, Александрији и Цариграду, у којима је боравио Сава Немањић на свом другом путовању 1234. године. У повратку са путовања обилази се Света гора, затим Трново у Бугарској, у којем је Сава умро, а путовање се завршава у Храму Светог Саве у Београду, где водич упознаје туристе са детаљима везаним за градњу и намену храма. Ученици ове групе показују на историјској карти места која су одабрали да посете, а презентацију прати пано на коме су нацртали лик и Храм Светог Саве. У току излагања ученика пуштамо тихо мелодију *Свейосавске химне*.

4. група – Путовање у задужбине Немањића из 12. и почетка 13. века

Са Агенцијом „Пирг” туристи од Београда крећу на виртуелни пут ка Краљеву и Новом Пазару, у чијој се близини налазио Рас, престоница Србије у време Немањића. Посетиће манастире: Жичу, Студеницу, Ђурђеве ступове, Милешеву, у којима ће путници имати прилику да виде живопис и најлепше фреске српског средњег века, између осталог и Белог анђела, старог око 800 година. Путовање у задужбине завршава се у Хиландару, у коме се чува најбогатија колекција старих рукописа, икона и фресака, међу којима су најзначајнији Карејски типик (12. век) и икона Богородице Тројеручице.

4. група – Ученици у улози туриста прате презентације, записују питања која ће поставити на крају, фотографишу.

🕒 Завршни део часа

Ученици који чине групу туриста и гости на часу постављају питања представницима „агенција”, „туристичким водичима”. Водичи одговарају на питања. Туристи се опредељују за жељену дестинацију, потписују сагласност.

Похвала ученицима за уложени труд.

Домаћи задатак: Попунити евалуациону листу о утисцима са часа.

ПРИЛОГ 1:

Програми путовања

АГЕНЦИЈА „ПИРГ”

ПУТОВАЊЕ У ЗАДУЖБИНЕ НЕМАЊИЋА ПРОГРАМ

1. ДАН – Полазак аутобусом из БЕОГРАДА (Улица Светог Саве бр. 1) ка манастиру **ЖИЧА**. Од Београда до Краљева путује се око три сата. Након обиласка манастира Жича, наставак пута до **СТУДЕНИЦЕ**, путује се 2–3 сата **воловским запрегама и коњима** да се доживи време средњовековне Србије. Разгледање манастира, вечера и ноћење у коначима Студенице (по жељи одлазак на вечерњу службу).

2. ДАН – Полазак аутобусом у 8.00 сати, возња ка археолошком локалитету Стари Рас и обилазак манастира Ђурђеви ступови (пут до манастира

траје око 1,5 сат). Из Ђурђевих ступова полазак око подне и наставак пута долином Ибра, а потом долином Лима ка манастиру **МИЛШЕВА**. Разгледање манастира, вечера и ноћење у коначима.

3. ДАН – Полазак из Милшеве у раним јутарњим сатима (5.00) аутобусом ка Нишком аеродрому. Наставак пута авионом до Солуна. Из Солуна наставак пута бродом до Халкидикија. Смештај у хотел летовалишта у Уранополису.

4. ДАН – Након доручка у хотелу цела група иде у обилазак Свете горе трајектом. Мушкарци излазе из трајекта на Хиландарском пристаништу и настављају пут 15 км циповима до манастира **ХИЛАНДАР**. Ноће у манастирским коначима, по жељи присуствују вечерњој литургији.

Жене се трајектом враћају у Уранополис, иду на плажу, спавање у хотелу.

5. ДАН – Доручак за жене у хотелу. Повратак мушкараца у преподневним часовима из Хиландара у Уранополис. Састанак групе и слободно време. У касним послеподневним часовима окупљање туриста на заказаном месту и повратак за Београд, аутобусом. Вожња ауто-путем.

6. ДАН – Долазак у Београд у раним јутарњим часовима.

ЦЕНА ПУТОВАЊА: 25.000 дина

Агенција „САВА ТРАВЕЛ”

Путујте са агенцијом САВА ТРАВЕЛ, дочекајте Ускрс у **ЈЕРУСАЛИМУ** и обиђите сва места која је и наш Свети Сава посетио када је два пута (1229. и 1234. године) путовао у Свету земљу.

Ходочашће траје 8 дана.

Превоз луксузним дабл-декером до Будве, бродом (крузером) до Мале Азије, Палестине, Свете горе....

Улазнице у светиње и музеје укључене у цену. Стручно вођењеgratis.

Рок пријаве: 15 дана пре поласка.

Аранжман обухвата минимум 15 путника.

Полазак: 3. маја 2013.

Цена: 26.000 динара.

Све детаљније информације потражите на нашем сајту www.savatravel.com.

СА АГЕНЦИЈОМ „СЕВАСТОКРАТОР” ПУТУЈТЕ У **ВЕНЕЦИЈУ**

Полазак 2. 5. 2013.

Повратак 6. 5. 2013.

5 дана аутобусом

1. ДАН

Полазак из Улице Стефана Првовенчаног у 15.00. Вожња ауто-путем ка НИШУ. Смештај у Хотел „Наис” и традиционална вечера која обухвата је-

ловник и намирнице које су се налазиле на трпези приликом посете цара Фридриха Барбаросе Стефану Немањи (дивљач, воће, риба, месо, поврће).

2-4. ДАН

Полазак из Ниша за Венецију. Боравак у Венецији обухвата два ноћења. Обилазак Дуждеве палате и разгледање Цркве Светог Марка, у којој се налазе скулптуре коња које су крсташи донели из Цариграда.

5. ДАН

На повратку у Србију планирана посета манастирима Жичи и Студеници.

Цена: 20.000 динара

АГЕНЦИЈА „ВЛАХЕРНА”

ЕКСКУРЗИЈА

Ми смо агенција „Влахерна”, једна од најбољих у Србији. Водићемо вас у обилазак значајних места за нас и за Стефана Немању. Екскурзија траје осам дана. Цена је 18.600 динара (урачунати храна и пиће).

1. и 2. дан

- Обилазимо Подгорицу, средњовековну Рибницу. (Са аеродрома у Београду полазимо у 12 сати, у Подгорицу стижемо за 30 минута, у граду се задржавамо два дана.)

3. и 4. дан

- Враћамо се у југоисточни део Србије, у Куршумлију (првог дана обилазимо манастир Светог Николе, а у поподневним сатима првог дана и цео други дан агенција вас части одмором у Пролом бањи – сауна, базени, спа...).

5. и 6. дан

- Из Србије идемо у Будву, затим у Цариград. (Путујемо шест сати бродом – Јадранским, Јонским, Егејским, Мраморним морем и Босфорским мореузом; у Цариграду обилазимо познате грађевине и „Влахерну”, задржавамо се два дана.)

6. и 8. дан

- Из Цариграда путујемо на Свету гору, обилазимо манастирску ризницу, библиотеку, лозу Светог Симеона и ноћимо у конацима Хиландара. Осмог дана обилазимо остале манастире на Светој гори.

ПРИЛОГ 2:

Сагласност коју потписују туристи

САГЛАСАН САМ ДА НА ПУТОВАЊЕ КРОЗ ИСТОРИЈУ 12. И 13. ВЕКА
ИДЕМ ПРЕКО АГЕНЦИЈЕ (Заокружите број под којим је наведено име
агенције.):

1. „ВЛАХЕРНА”
2. „СЕВАСТОКРАТОР”
3. „САВА ТРАВЕЛ”
4. „ПИРГ”

Име и презиме: .....

Уколико желите, наведите утиске о часу (критике, примедбе, похвале,
предлоге)

ПРИЛОГ 3:

Домаћи задатак – Упитник за ученике

Утисци о одржаном часу из: _____

- 1) Шта је било најинтересантније од онога што си сазнао/сазнала
на овом часу?

- 2) Да ли би волео/волела да се понови овакав час?   ДА   НЕ
Зашто?

ПРИЛОГ 4:

Нека од питања која су поставили туристи:

1. Да ли су потребне визе и пасоши за пут у Венецију?
2. Да ли путовање које организује „Влахерна” може да се плати чековима?
3. Да ли су собе у конацима Милешеве вишекреветне?
4. Којим превозним средством агенција „Влахерна” организује повратак са путовања?

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налазе се ученичке презентације.

Први светски рат

Методички подаци о часу	
Школа	ОШ „Бранислав Нушић”
Разред	осми
Наставник	Љиљана Дукић Рајковић
Наставни предмет	Историја
Наставна тема	Савремено доба – Први светски рат и револуције у Русији и Европи
Наставна јединица	Први светски рат
Тип часа	утврђивање
Облици рада	Тематска настава, групни, индивидуални, фронтални
Наставне методе	вербална, демонстративна, илустративна, дискусија, вршњачко учење
Наставна средства	бим пројектор, рачунар, меморијски флешевеи, упитници.
Корелација:	српски језик, географија, биологија, музичка култура, ликовна култура, информатика и рачунарство
Циљ часа:	<ul style="list-style-type: none"> ➤ утврђивање знања, вештина и способности ученика везаних за Први светски рат кроз примену ИКТ-а у настави и кроз ширу употребу различитих историјских извора; ➤ вежбање наративе – излагања историјског процеса; ➤ неговање патриотских осећања; ➤ развијање одговорности према раду, радозналости и сарадње у групи, као и креативности и критичког мишљења.

Активности ученика	Ученици: <ul style="list-style-type: none"> ➤ презентују своје истраживачке задатке; ➤ записују своје мишљење и процену свог рада и радова других ученика; ➤ одговарају на питања публике.
Активности наставника	Наставник: <ul style="list-style-type: none"> ➤ даје уводну реч и инструкције за начин представљања рада и попуњавање упитника; ➤ координира између ученика презентатора и публике; ➤ пружа помоћ ученицима уколико је потребно.

Напомена:

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа

Наставник даје уводну реч и упознаје присутне са циљем часа; даје инструкције за начин представљања истраживачких радова ученика и за попуњавање упитника.

🕒 Главни део часа

Ученици унапред задужени за одређене теме истраживачких задатака представљају резултате до којих су дошли:

1. Представљање рада на тему – *Први светски рат* (документарни филм)
2. Представљање рада на тему – *Сарајевски атентат* (Prezi) https://prezi.com/bh5hyelnpkz4/sarajevski-atentat/?utm_campaign=share&utm_medium=copy
3. Представљање рада на тему – *Заставе, униформе и одликовања Првој светској рату* (документарни филм)
4. Представљање рада на тему – *Бишке Првој светској рату* (ПП презентација)
5. Представљање рада на тему – *Личности Првој светској рату* (документарни филм)
6. Представљање рада на тему – *Жене у Првом светском рату* (ПП презентација)
7. Представљање рада на тему – *Авијација Првој светској рату* (документарни филм)
8. Представљање рада на тему – *Први светски рат у књижевности* (Prezi) <https://prezi.com/zp4oa0v-ufsn/copy-of/>

9. Представљање рада на тему – *Болести и епидемије у Првом светском рату* (Prezi) <https://prezi.com/yjbnvtqjbye/i/>
10. Представљање рада на тему – *Гробља Првој светској рату* (Prezi) <https://prezi.com/jkw89pn2mlb2/copy-of/>
11. Представљање рада на тему – *Музика Првој светској рату* (ПП презентација)
12. Представљање рада на тему – *Оружје Првој светској рату* (документарни филм)
13. Представљање рада на тему – *Споменици посвећени Првом светском рату* (пано)
14. Представљање рада на тему – *Бродови и подморнице Првој светској рату* (пано)
15. Представљање рада на тему – *Млада Босна* (пано)
16. Представљање рада на тему – *Солунски фронт* (пано)

🕒 Завршни део часа

Попуњавање упитника.
 Постављање питања ауторима презентација.
 Одговарање на питања публике.
 Похвала ученицима за уложени труд.

ПРИЛОГ 1

Упитник за публику

Највише су ми се допали:

- а) документарни филмови;
- б) презентације у алату Prezi;
- ц) панои.

Тема/ученици који су најуспешније презентовали свој рад јесу:

Тема која је најзанимљивија јесте : _____

Тема коју бих ја најрадије истраживао/истраживала јесте: _____

Да ли би волео/волела да се понови овакав час?   ДА   НЕ
 Зашто?

Ако желиш, напиши још нешто (критика/похвала/препорука):

Упитник за ученике

Да ли си имао/имала потешкоћа током обраде теме?   ДА   НЕ

– У чему су се оне огледале?

Које си програме/алате користио/користила у раду? _____

Да ли су ти извори били доступни? _____

Које си вештине развио/развила током припреме овог часа? ____

Да ли ти се овакав начин учења допада?   ДА   НЕ

Зашто? _____

Колико су ти упутства и савети наставника били од помоћи?

Да ли нешто са овог часа можеш да искористиш у свакодневном животу?

Шта би следећи пут могао/могла боље и другачије да урадиш?

Коју би оцену за рад дао/дала себи? _____ А осталима? _____

Ако желиш, додај још нешто: _____

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налазе се ученичке презентације.

© Copyright EDUKA

ΓΕΟΓΡΑΦΙЈΑ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Сунчев систем

Облик и величина Земље: континенти, океани, глобус

ПРИПРЕМА ЗА ЧАС бр.7

Разред и одељење	V ₁	Школска 2014/15.
Наставница	Савица Ђурђевић	
Иновације приказаног часа (иновативне методе)	<ol style="list-style-type: none"> 1. долажење до циља путем решавања визуално-текстуалних задатака у тематским наставним листовима (индивидуални задаци и задаци за групе); 2. кооперативно међусобно (вршњачко) оцењивање (замена листова); 3. примена стеченог знања на конкретне задатке (различите лекције); 4. у начину на који ученици повезују тематске садржаје (ротациони лист).	
Наставна тема	Васиона и Земља	
Наставна јединица	Сунчев систем Облик и величина Земље: континенти, океани, глобус	
Наставни циљ и задаци	Ученици треба да: <ul style="list-style-type: none"> ✓ реше задатке у наставним листовима различитог илустративног материјала; ✓ примене знања; ✓ ураде вршњачко оцењивање; ✓ попуне Инсерт и ротациони лист.	
Тип часа	Тематско понављање и провера знања помоћу визуално – текстуалних наставних листова.	

Наставни облици	индивидуални, фронтални, рад у групама и пару
Наставне методе	<ul style="list-style-type: none"> • илустративно-демонстративне (тематске карте, слике, цртежи); • вербално-текстуалне (дискусија, дијалог); • иновативне (кооперативне [замене листића, попуна ротационог листа] интерактивне); • вршњачко вредновање.
Наставна средства 	уџбеник, радна свеска, слике, тематске карте, рачунар, штампач
Образовни стандарди	<p>Основни ниво ГЕ.1.2.1. ученик/ученица именује небеска тела у Сунчевом систему и наводи њихов распоред.</p> <p>Средњи ниво ГЕ.2.1.3. уме да препознаје и објашњава географске чињенице – објекте, појаве, процесе и односе који су представљени моделом, сликом, графиком, табелом и схемом; ГЕ.2.2.1. зна да описује небеска тела и њихова кретања.</p> <p>Напредни ниво ГЕ.3.1.1. ученик може да доноси закључке о просторним (топографским) и каузалним везама географских чињеница – објеката, појава, процеса и односа на основу анализе географске карте.</p>
Активности ученика	Слушају упутства, учествују у разговору, попуњавају наставне листове, упитник, прегледају радове, процењују своја знања, бележе бодове.
Активности наставника	Припрема наставне листове, даје упутства за рад ученицима, дели наставне листове (групне и индивидуалне), прати рад ученика, црта табеле на табли, процењује знање ученика према стандардима, одговара на постављена питања, најављује активности, усмерава ученике на то како да остваре боље резултате, упућује их на додатне изворе знања.

ОРГАНИЗАЦИЈА ЧАСА

🕒 Уводни део часа (10 минута)

Кроз неколико питања увести ученике у рад:

Шта је васиона? Која небеска тела чине Сунчев систем? Колико износи површина Земље?

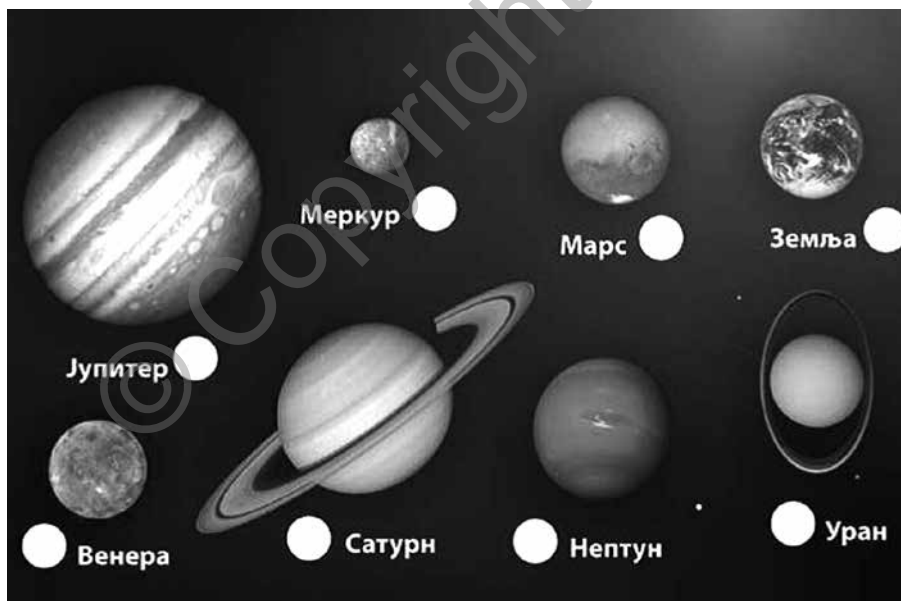
Набрајају се наслови обрађених лекција о васиони и Земљи. Наставник ученицима даје упутства како да ураде предвиђене задатке и пише их на табли.

🕒 Главни део часа (20 минута)

Ученици раде задатке са индивидуалних наставних листова (рад у пару), затим ученици мењају листиће, прегледају их и на њима уписују остварене бодове (вршњачко бодовање).

1. Задатак за све ученике – израда 5 минута (вршњачко бодовање)

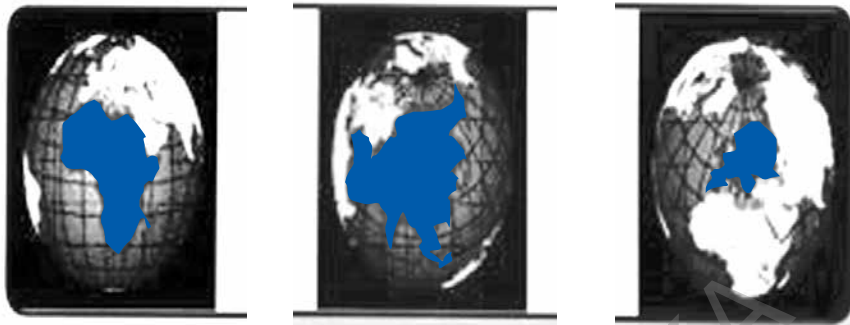
У белом кружићу поред назива планете упиши број који одговара њеном распореду у Сунчевом систему.

(Вредновање: за тачан број остварује се 1 бод [максимално 8])

2. Задатак за групе (3 групе ученика) – израда 5 минута

На линију испод слике упиши назив плаво обојеног континента.

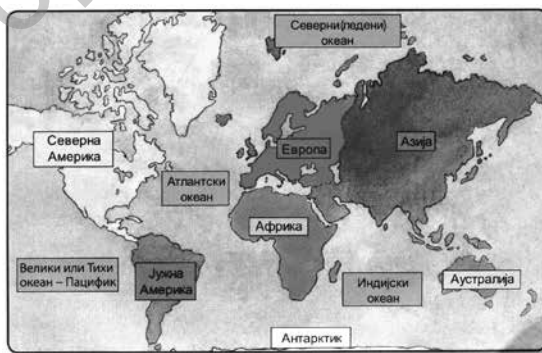
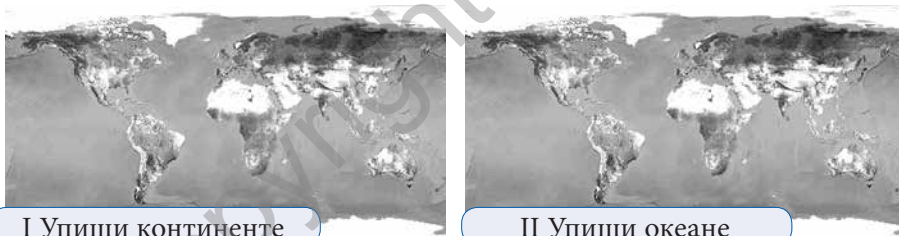

(Вредновање: уписан тачан назив континента носи 1 бод)

(Прилог из уџбеника: Н. Поповић, *Географија за 5. разред*, страна 43, *Едука*)

Наставник са ученицима исписује на табли резултате са листића 1 и 2.

3. Задатак обухвата 2 групе: на исти графички приказ ученици уписују континенте (1. група) или океане (2. група) – рад 10 минута.

[Вредновање: зависно од тачног одговора 7 [група I] или 5 [група II])

Ученицима се показује исправно попуњена карта (Прилог из уџбеника: Н. Поповић, *Географија за 5. разред*, страна 41, *Едука*).

🕒 Завршни део часа (10 минута)

РОТАЦИОНИ ЛИСТ (ученици на листовима са припремљеним задацима набрајају планете, небеска тела и континенте тако што свако упише по један појам у задате табеле, а затим проследи лист следећем ученику)

„**ИНСЕРТ**”: У приложеној табели ћете забележити како сте савладали обрађене теме, користећи следеће знаке:

- + ознака коју стављамо поред теме коју смо знали;
- ознака коју записујемо ако тему не знамо;
- ?! ако је у питању нејасан садржај и
- ? ако желимо нешто више о томе да сазнамо.

Попуњавање индивидуалних табела:

Назив теме	+	–	?!	?
Васиона				
Земља				

5 минута

Одговорити на постављена питања ученика. Најава следеће наставне јединице (Географска карта).

Материјал за припрему наставника: уџбеник и приручник Н. Поповић, *Географија за 5. разред*, страна 21–43, Едука.

Изглед табле

Упутство за рад:

Задатак бр.1: Упишите одговарајуће бројеве.

Задатак бр. 2: Упишите одговоре у означеним пољима.

Задатак бр. 3: Појмови тематске садржине.

- * У **ротациони лист** упиши 1. задати термин и проследи следећем ученику.
- * Табела са бодовима
- * Инсерт табела

Провера остварености циљева часа

Вредновање ученика се прати у току самог часа, према активностима у групи, као и према продуктима рада (бодовањем, прегледом радова, попуном ротационог листа и израдом индивидуалних задатака).

Оствареност циљева се може проценити на основу табела у којима се налазе критеријуми дати у форми захтева. Очекујемо од ученика да сами себе оцене на основу датих критеријума и њихових радова.

Домаћи задаци

Урадите у књизи задатке бр. 3, 4 и 5 (страна 43).

Евалуација часа: ученици су попунили тематски евалуациони лист.

Белешке о часу:

Падавине

Основна школа „Душан Тасковић Срећко”, СИЋЕВО	Наставни предмет: Географија	Разред и одељење: V ₁
Школска 2014/15. година	Датум:	Наставница: Савица Ђурђевић

ПРИПРЕМА ЗА УГЛЕДНИ ЧАС

Наставна тема	Планета Земља. Ваздушни омотач Земље
Наставна јединица	Падавине
Тип часа	обрада
Циљ часа	<ul style="list-style-type: none"> • усвајање основних знања о атмосфери, падавинама и времену; • стицање географских знања о падавинама потребних у свакодневном животу и за наставак образовања; • оспособљавање ученика да примене знање из географије кроз самостално учење и истраживање атмосфере; • јачање способности ученика за посматрање, именовање и описивање временских или метеоролошких елемената у непосредном окружењу; • разумевање потребе очувања и заштите атмосфере.
Образовни задаци	<ul style="list-style-type: none"> • повезивање претходно стечених знања са новим знањима о атмосфери; • стицање знања, вештина и навика коришћењем статистичког материјала о падавинама који је систематизован у табелама; • усмеравање ученика на разумевање значења речи и на изградњу мреже појмова о падавинама; • примена и повезивање усвојених знања и вештина из других предмета на часу географије.

Функционални задаци	<ul style="list-style-type: none"> ➤ активно учествовање у раду на часу; ➤ постепено и систематично упознавање нових појмова о атмосфери; ➤ оспособљавање ученика за успешно коришћење података са интернета о падавинама; ➤ разумевање и значај личног ангажовања у бележењу података о падавинама и изради графикана.
Васпитни задаци	<ul style="list-style-type: none"> ✓ развијање позитивних ставова и одговорног односа према природном окружењу; ✓ уочавање важности повезивања знања о падавинама у смислену целину; ✓ поступно и систематично оспособљавање ученика за логичко схватање и критичко мишљење.
Образовни стандарди	<p>Основни ниво: ГЕ 1.2.3. Именује Земљине сфере. Препознаје основне одлике атмосфере. Препознаје појам време и наводи метеоролошке елементе.</p> <p>Средњи ниво: ГЕ 2.1.3. Препознаје и објашњава чињенице које се односе на појам <i>време, метеоролошке елементе и појаве</i>, а које су представљене моделом, сликом, графиком или схемом. ГЕ 2.2.2. Разликује и објашњава географске чињенице које се односе на појам <i>време, метеоролошке елементе и појаве</i>.</p> <p>Напредни ниво: ГЕ 3.2.2. Објашњава физичко-географске законитости у атмосфери. Објашњава појам <i>време, метеоролошке елементе</i> и њихове одлике, као и начине мерења и осматрања.</p>
Облици рада	фронтални, индивидуални и групни
Наставне методе	дијалошка, рад са текстом
Наставна средства	интерактивна табла, карта света, тематска карта (графички прикази падавина), штампач, скенер, фото-апарат
Корелација	информатика, физика, математика, ликовна култура

Иновације (технолошке)	<ul style="list-style-type: none"> ❖ коришћење интерактивне табле; ❖ презентација о падавинама са анимацијама; ❖ електронско учење (рад о падавинама налази се на сајту savica.wix.com/padavine); ❖ наставна метода „грозд“; ❖ „инсерт” техника.
Литература за наставнике	<p>Н. Поповић, <i>Географија за 5. разред и Приручник за наставнике</i>, Едука, Београд, 2008. Интернет ресурси http://www.hidmet.gov.rs/ Слике падавина, sr.wikipedia.org/sr/Падавине</p>
Литература за ученике	<p>Н. Поповић, <i>Географија за 5. разред</i>, Едука, Београд, 2008, стр. 137–139. Интернет ресурси прогноза времена, sr.wikipedia.org/sr/Метеорологија</p>
Наставни материјал	<p>цртежи, наставни лист, инсерт табела за ученике, лист неме карте, слике и илустрације, фломастери</p>
Активности ученика	<ul style="list-style-type: none"> ✓ користи своја постојећа знања о климатским елементима, мерним јединицама, табелама (Excel) и програмима (Word); ✓ попуњава табеле и наставне листиће; ✓ користи податке са интернета по датим упутствима; ✓ посматра и уочава атмосферске појаве у простору; ✓ описује појаве и процесе у атмосфери; ✓ решава интерактивни задатак.
Активности наставника	<ul style="list-style-type: none"> • припрема, реализује и анализира наставни процес; • дефинише циљеве, задатке, исходе, активности и садржаје; • креира и реализује час тако да ученици стекну и развију знања, вештине, способности и ставове о појавама које их окружују; приказује делове аутоколажа – приказане слике падавина; • презентује наставну јединицу; • пише кључне речи на табли; • упућује ученике да користе додатне изворе знања.

Резултати часа
– исходи

Ученик ће:

- **разликовати и именовати** временске елементе и моћи ће да их опише;
- **уочити и објаснити** међусобну повезаност и условљеност временских елемената;
- **умети да користи** мерне инструменте за падавине, да чита податке, анализира их и користи при изради дијаграма;
- **препознавати** временске непогоде – фронталне и термичке.

ТОК ЧАСА Активности наставника/ученика

🕒 Уводни део часа (10 минута)

На почетку часа **поновити** са ученицима климатске елементе. Наставник приказује на слајду аутоколаж³ падавина. Ученици описују Сliku 1 (аутоколаж падавина).

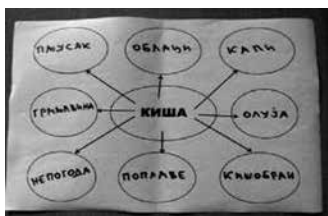

Шта је приказано на мањим сликама?

🕒 Главни део часа (25 минута)

Наставник ученицима приказује падавине на интерактивној табли и објашњава нове појмове (кључне речи). **Дефинише падавине, илуструје** наставне садржаје о високим и ниским падавинама, о мерењу падавина и временским непогодама. **Истиче значај** падавина и објашњава поплаве (велике количине падавина) и сушу (недостатак падавина).

Ученицима се деле празни папири (стикери), на којима они треба да испишу појмове везане за падавине (**грозд**), а затим да ураде задатак на табли (**заокружи**).

Следећи задатак за ученике обухвата **наставни лист** у коме повезују реченице о падавинама уписујући одговарајуће бројеве на црти испред њих.

Прочитај све реченице па испред сваке напиши број како би прича о падавинама била исправна.

- ___ II Високе падавине се излучују из облака.
- ___ Према месту формирања, падавине се деле на ниске и високе.
- ___ У облацима настају киша, снег, град.
- ___ Падавине се мере плувиографом.
- ___ I Ниске падавине се образују на тлу.
- ___ Падавине настају преласком водене паре у течну или чврсто стање.
- ___ Ниске падавине су роса, слана, иње, поледица.

Провери да ли си одговорио/одговорила тачно!

Редослед реченица је: 5, 2, 6, 7, 3, 1, 4.

🕒 Завршни део часа

Ученици попуњавају „инсерт” табелу.

Шта знам о падавинама	Сазнао/сазнала сам ново о падавинама	Волео/волела бих још да научим о падавинама

Домаћи задаци: Погледајте предложене интернет ресурсе.

Изглед табле

ПАДАВИНЕ

Падавине могу бити: **високе** (киша, снег и град) и **ниске** (роса, слана, иње и поледица).

Мере се кишомером (плувиографом).

Временске непогоде = погоршања времена. *Поплаве *Суша

(Прилози са часа savica.wix.com/padavine)

Оријентација у простору и оријентација карте

МЕТОДИЧКИ ПОДАЦИ

Наставник: Катарина Чутовић, професорка географије
Основна школа „Танаско Рајић”, Чачак

Наставни предмет: Географија

Разред: пети

Наставна тема: Географска карта

Наставна јединица: Оријентација у простору и оријентација карте

Тип часа: обрада (усвајање нових знања)

Облик рада: фронтални, индивидуални рад, рад у групама

Методе рада: монолошка, дијалошка, илустративно-демонстративна, практични рад

Наставна средства: уџбеник, зидна карта Европе и света, атлас, интернет, компас, лењир GPS уређај

Литература:

- Рудић, В. (1989): *Методика наставе географије*. Београд: Научна књига.
- Влајев, Р., Ковачевић, В. (2008): *Приручник за наставнике географије*. Београд, Klett.
- Ковачевић, В., Влајев, Р. Ракочевић, Ј. (2012): *Уџбеник географија за 5. разред основне школе*. Београд: Klett.
- Јоксимович, М., Бировљев, Н, Поповић, С. (2012): *Уџбеник географија за 5. разред основне школе*. Београд: Нови логос.
- Поповић, Н. (2011): *Уџбеник географија за 5. разред основне школе*. Београд: Едука.
- Шмигић, А., Јокић, В., Гавриловић, В. (2008): *Уџбеник географија за 5. разред основне школе Моја планета*. Београд: Бигз.
- Тадић, М. (2011): *Картографија: или карту чини и никога не чини*. Београд: Креативни центар.

Место рада: кабинет за географију.

Корелација: географија, познавање природе и друштва за трећи разред, математика

Циљ часа: усвајање знања за конкретну примену различитих карата, оспособљавање за мерења на карти, оријентисање карте.

Задачи часа: оспособити ученике за коришћење различитих врста карата.

Образовни:

- оспособљавање ученика да оријентишу карту у односу на стране света;
- одржавање правца кретања на терену помоћу карте;
- оријентација у простору помоћу компаса;
- препознавање објеката у природи и њихово читање на карти;
- оријентација у простору помоћу GPS уређаја.

Функционални:

- оспособљавање за оријентацију.

Васпитни:

- развијање моторичких способности уз коришћење карте, компаса и GPS уређаја.

Стандарди: ГЕ. 1.1.3, ГЕ.2.1.3.

Напомена:

Ученици су на претходном часу подељени у 5 група и изабране су вође група. Остали ученици су извучили папире са бројевима и тако се поделили у групе. Потом је сваки представник извукао по папире са одређеним задатком за наредни час и пришао својој групи. Групе добијају и одређено време за које треба да презентују свој задатак и оно је максимално 2 минута.

Подељени су следећи задаци:

1. група има задатак да се оријентише помоћу маховине на кори дрвета и да донесе модел;
2. група има задатак да се оријентише помоћу година на посеченом пању и да донесе модел;
3. група има задатак да се оријентише помоћу положаја цркве и да то нацрта на хамеру;
4. група има задатак да се оријентише помоћу часовника и сунца и да то покаже на часу;
5. група има задатак да се оријентише помоћу звезде Северњаче, и да то представи цртежом.

 Уводни део часа (5 минута)

- ❖ Наставник истиче циљ часа, даје детаљна упутства о току часа и записује назив наставне јединице на табли. Ученици то записују у своје свеске.

🕒 Главни део часа (30 минута)

- ❖ У току главног дела часа, вођа групе (по горе наведеном реду) излази испред табле и излаже осталим групама закључке до којих је дошла његова група. Након излагања сваке групе, наставница географије кратко резимира градиво истичући најбитније чињенице које ученици морају научити (*Прилој 1*).
- ❖ Затим наставница географије даје опис компаса, детаљна упутства и објашњења оријентације уз помоћ компаса и GPS уређаја. Исте инструменте показује ученицима који су до овога часа помињали појам компаса, али након овог часа, поред основног описа, они ће бити обучени да користе два нова инструмента, а то су компас и GPS уређај. Затим следи и објашњење како географску карту или план оријентисати помоћу компаса (*Прилој 2*).
- ❖ Следећа активност и практични задатак за групе јесте да уз помоћ компаса одреде стране света на датој карти или плану.

🕒 Завршни део часа (10 минута)

- ❖ У завршном делу часа, ученици понављају обрађено градиво путем квиза који је дат у прилогу (*Прилој 3*). Ову активност ученици раде у групама. Свака група одговара на постављено питање. У случају да група не зна тачан одговор, на исто питање може одговорити следећа група. Квиз води наставница географије и групе имају одређено време да одговоре на постављено квиз питање. Након квиза наставница географије задаје домаћи задатак који је дат у прилогу (*Прилој 4*).
- ❖ На крају часа ученици ће попуњавати евалуационе листиће, и на тај начин ће исказати своје мишљење о часу (*Прилој 5*).

ПРИЛОЗИ ЗА ЧАС

Прилој 1

Ако немамо компас, север можемо да одредимо на неколико начина:

1. помоћу маховине на кори дрвета – северна страна дрвета је више обрасла маховином;
2. помоћу година на посеченом пању – години су збијенији на северној страни;
3. помоћу положаја цркве – код православних објеката улаз је на западу, а код католичких на истоку;
4. помоћу часовника и сунца – малу казаљку усмеримо према сунцу, правац југ–север показује нам права која пролази између мале казаљке и броја 12;
5. ноћу помоћу звезде Северњаче – најсјајнија звезда у сазвежђу Малог медведа означава правац север.

Прилој 2

Основни део компаса је магнетна игла чији је један крак јако обојен. У кутијици са стакленим поклопцем игла се слободно помера на осовини. Када се компас постави водоравно, умирена магнетна игла усмери се увек приближно у правцу југ–север (обојеним краком према северу).

GPS уређаји служе за одређивање положаја на непознатом терену. То је мини-компјутер у који се могу унети подаци о кључним тачкама планиране путање. GPS уређај има много предности над компасом, али није савршен. Он одређује положај на основу сигнала примљених са најмање три сателита, па због тога није употребљив у затвореном и полузатвореном простору. Зато уз њега увек треба понети компас.

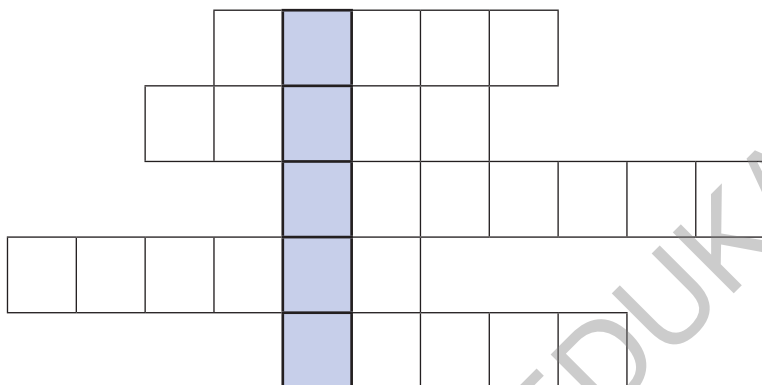
- Упутство како географску карту или план оријентисати уз помоћ компаса:
  1. карту или план поставити водоравно;
  2. уз бочну страну рама карте поставити ивицу компаса;
  3. карту лагано заокретати све док магнетна игла не буде усмерена дуж бочне стране рама карте – тада је карта оријентисана.

Прилој 3

1. задатак: Набројте главне тачке хоризонта полазећи од западне тачке и идући у смеру супротном од смера казаљке на сату.
2. задатак: Допуни следећу реченицу:
Када смо окренути према истоку, западна тачка нам се налази _____, јужна _____, а северна _____.
3. задатак: Набројте главне и споредне тачке хоризонта полазећи од југозападне тачке и идући у смеру казаљке на часовнику.
4. задатак: Допуни следећу реченицу:
Када смо окренути према североистоку, југозападна тачка нам се налази _____, југоисточна _____, а северозападна _____.
5. задатак: Упишите стране света које су изостављене у наредној песмици.
На _____ сунашце се рађа,
ка _____ плови његова лађа,
на _____ сунце подне одмерава,
ка _____ сенке тачно усмерава.

6. Реши укрштеницу:

1. Мапа
2. Страна света
3. Објашњење знакова на карти
4. Инструмент помоћу кога можемо да одредимо стране света
5. Страна света коју одређујемо помоћу северњаче.

Домаћи задатак (Прилој 4)

1. Напишите објашњење које бисте дали неком странцу о томе како може да стигне од ваше куће до школе. У тексту подвуците све оријентире које сте навели.
2. Научити песмицу:
*Сунце с јуја леђа треје,
Сенка иде север иде је.
На десницу исток њада,
Лева њежи њуј зајада.*

Евалуациони листић за ученике (Прилој 5)

Испред тебе се налазе питања на која је потребно искрено да одговориш, а она се односе на час **географије – Оријентација у простору и оријентација карте.**

1. На овом часу сам научио/научила занимљиве и корисне ствари:

ДА НЕ МОЖДА
(Заокружи одговор.)

2. Допада ми се овакав начин рада:

ДА НЕ МОЖДА
(Заокружи одговор.)

3. Да ли би волео/волела да чешће имаш часове као што је био овај:

ДА НЕ МОЖДА

(Заокружи одговор.)

4. На овом часу ми се највише допало:

---

5. Да ли би нешто променио/променила на овом часу

---

6. Час бих оценио/оценила оценом:

1   2   3   4   5

(Заокружи одговор.)

БИОЛОГИЈА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Мерење крвног притиска

Школа	Основна школа „Светозар Марковић”, Крагујевац
Наставни предмет	биологија
Датум реализације	30. мај 2014.
Разред и одељење	7 ₆
Наставнице	Ања Срећковић, проф. биологије, Виолета Мишић, проф. физике, Снежана Стефановић, проф. физичког васпитања
ПИСАНА ПРИПРЕМА ЗА ЧАС	
Наставна тема	Грађа човечјег тела
Наставна јединица	Мерење крвног притиска
Тип часа	вежба
Облици наставног рада	фронтални, групни, индивидуални
Наставне методе	монолошко-дијалoшка, демонстративна, метода рада на табели и графикону
Наставна средства	учбеник, табеле и графикони, апарати за мерење притиска (ручни и дигитални апарат за мерење), штоперица
Наставни објекат	учионица / кабинет биологије
Корелација	физика (6. разред), физичко васпитање
Литература	<i>Школски анатомски атлас</i> , Креативни центар, Београд, 2002; Michel Wilson, <i>Џовјеџије тело</i> , „Школска knjiga”, Zagreb, 1973; <i>Како ради моје тело? анатомска функција, нећа</i> : DeAGOSTINI, 2009

Циљ часа	Образовни (материјално-сазнајни) циљ
	<ul style="list-style-type: none"> • Ученик разуме појам крвног притиска у крвним судовима и срцу. • Ученик учи како се користе различити апарати за мерење крвног притиска. • Ученик разуме начине како да сачува своје здравље.
	Функционални (развојни) циљ
	<ul style="list-style-type: none"> • Ученик развија способност логичког расуђивања и критичког мишљења. • Ученик стиче способности за уочавање, формулисање, анализирање и решавање проблема. • Ученик повезује знања различитих наставних предмета (научних дисциплина) ради бољег разумевања наставне јединице.
	Васпитни циљ
	<ul style="list-style-type: none"> • Ученик развија и негује културу здравог начина живота и разуме мере превенције за очување сопственог здравља.
Исходи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ученик развија вештине мерења пулса и крвног притиска на ручном мерачу. 2. Ученик уме да очита и разуме вредности крвног притиска. 3. Ученик разуме важност редовне провере крвног притиска ради очувања здравља. 4. Ученик уме да повезује знање из различитих предмета. 5. Ученик разуме важност умерене и редовне физичке активности на очување здравља.
Компетенције	<ul style="list-style-type: none"> ✓ одговоран однос према здрављу; ✓ комуникација; ✓ сарадња; ✓ рад са подацима и информацијама.

Образовни стандарди	БИ. 1.2.4 – познаје основну организацију органа у којима се одвијају различити животни процеси; БИ. 1.2.7 – зна да организми функционишу као независне целине у сталној интеракцији са околином; БИ. 1.5.5. – препознаје основне знаке поремећаја функције појединих органа и основне симптоме инфекције и разликује стање у коме може сам да интервенише од стања када мора да се обрати лекару; БИ.1.5.8. – зна и разуме каква значај за здравље имају умерена физичка активност и поштовање биолошких ритмова (сна, одмора); БИ. 2.5.1 – зна основне механизме деловања превентивних мера у очувању здравља; БИ. 3.5.6 – разуме механизме поремећаја функције појединих органа.
Кључне и нове речи	крвни притисак, систолни притисак, дијастолни притисак, хипертензија, хипотензија, атлетско срце
Припремна активност наставника	Договор око реализације наставне јединице; истраживање по интернету и припремање материјала за час; набављање апарата за мерење притиска; припрема ученика који знају да користе апарате за мерење притиска; одабир ученика за активности на часу; писање припреме и одређивање временског распореда часа.
Временска структура часа	5 минута уводни део часа, 33 минута централни део, 7 минута завршни део часа
Артикулација часа	Уводни део часа <ul style="list-style-type: none"> • Наставница биологије дефинише циљ часа и пише наслов на табли. • Наставница биологије уводи ученике у активности часа кратким утврђивањем знања о систему органа за циркулацију: <ol style="list-style-type: none"> 1) Објаснити грађу срца човека. 2) Набројати крвне судове. 3) Која је функција артерија, а која вена? 4) Која је улога крви? • Ученици се јављају и дају тачне одговоре на постављена питања.

Артикулација часа

Централни део часа

- Наставница биологије поставља питање: „Колико куца срце човека у минуту?“ / – Ученици одговарају.
- Наставница биологије записује вредности откуцаја срца.
- Наставница биологије подели ученицима, који су већ унапред распоређени по групама, табелу са примерима откуцаја срца људи различитих година и пола и и графикон са вредностима крвног притиска.
- Ученици анализирају и дискутују о резултатима табеле откуцаја срца.
- Унапред одабраним ученицима (по једна девојчица и један дечак) мери по један ученик пулс артерије на подлактици или на врату, у стању мировања или активности (трчање са једног до другог краја ходника школе).
- Наставница биологије записује резултат пулса у табелу. Ученици потврђују промену пулса.
- Наставница физике подсећа ученике на то шта је притисак и објашњава зашто се вредност пулса повећава током физичке активности. Наставница физике поставља питање ученицима: „Зашто крв држе отиче из повређеног крвног суда који је ближи срцу (вратна артерија), него из крвног суда који је удаљенији од срца?“
- Ученици размишљају, претпостављају одговоре и дискутују.
- Наставница биологије објашњава појам крвни притисак и записује на табли:

Горњи притисак: **сistolни притисак** – притисак у коморама током скупљања, потискивања крви у артерије.

Доњи притисак: **дијастолни притисак** – притисак у коморама током ширења, примања крви из преткомора.

- Наставница биологије записује: Вредности **нормалног притиска** су **120/80 ммHg стуба**. Ученици анализирају графикон са вредностима крвног притиска.

<p>Артикулација часа</p>	<ul style="list-style-type: none"> Наставница биологије записује називе поремећаја крвног притиска на табли. <p>Поремећаји крвног притиска: повећан крвни притисак – хипертензија (висок крвни притисак, изнад нормалних вредности); умањен крвни притисак – хипотензија (низак крвни притисак, испод нормалних вредности).</p> <ul style="list-style-type: none"> Одабрани ученици мере и објашњавају технику мерења крвног притиска мануелним и дигиталним мерачима. <p>Ученици вежбају мерење крвног притиска, на себи или на другим ученицима.</p> <p>Завршни део часа</p> <ul style="list-style-type: none"> Наставница физичког васпитања објашњава значај рекреације, бављења спортом и правилне исхране за рад срца – препоруке за рад срца и очувања здравља. Наставница физичког објашњава да прекомерна физичка активност може да штети срцу и долази до појаве АТЛЕТСКОГ СРЦА (ПРОШИРЕНО СРЦЕ), а исхрана масном храном не само што доводи до гојазности, већ и ремети правилан рад срца и доводи до повишеног крвног притиска. Наставница физике потврђује да је лоше узимати масну храну цртањем пресека крвног суда на чијем зидовима се лепе масти и долази до пропадања крвних судова и повећаног притиска у срцу. Ученици заједно, уз помоћ наставнице биологије, износе закључак о важности редовне провере стања крвног притиска. Наставница биологије подели ученичким групама листове за проверу наученог на часу. Ученици проверавају тачност одговора јављањем.
<p>Активности ученика</p>	<p>Ученици одговарају и учествују у разговору и дискусији. Ученици постављају питања. Ученици мере пулс и користе апарате за мерење крвног притиска. Ученици учествују у групном раду. Ученици проверавају стечена знања и примљене информације.</p>

Изглед табле

Мерење крвног притиска

70–72 откуцаја срца/минут

Мерење pulsa	Мировање	Активност (трчање)
Ученица		
Ученик		

Вредност нормалног крвног притиска 120/80 ммHg стуба.

Горњи притисак: **сistolни притисак** (120) – ко-мора се скупља; потискује крв у аорту.

Доњи притисак: **дијастолни притисак** (80) – ко-мора се шири; прима крв из преткоморе.

Повишен крвни притисак – хипертензија (висок крвни притисак) 180/110.

Умањен крвни притисак – хипотензија (низак крвни притисак) 100/60.

„Здраво” срце

– умерена физичка активност;

– правилна исхрана.

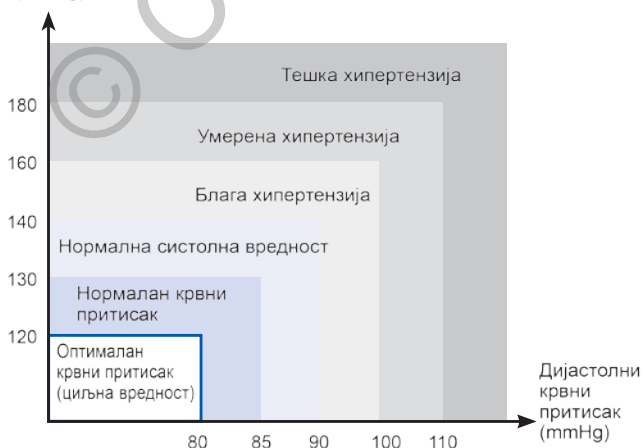
изглед здравог крвног суда

изглед крвног суда на који су се „залепиле” масти

Материјал за час

Сistolни крвни притисак (mmHg)

Табела вредности крвног притиска

ПРИМЕРИ ОТКУЦАЈА СРЦА								
НОВОРОЂЕНЧЕ	120-160 откуцаја / мин							
БЕБА (0-12 месеци)	80-140 откуцаја / мин							
ДЕЦА	60-140 откуцаја / мин							
ЗДРАВА И ОДМОРНА ЖЕНА	60-70 откуцаја / мин							
ЗДРАВА И ОДМОРНА ЖЕНА ТОКОМ ВЕЖБИ	90-120 откуцаја / мин							
ЗДРАВА И ОДМОРНА ТРУДНИЦА	59-90 откуцаја / мин							
	апсолутно мировање (после буђења)	дневно мировање (седење)	тренинг					
			годиште					
ОДРАСЛА ОСОБА	60 поват.	70 неак. и рекреа.	20	30	40	50	65	70
			200	190	175	165	155	150
			-максимални напор (100 %)-					
			160	152	144	136	124	120
			-тренинг издржљивости (80%)-					
			140	133	126	119	109	105
			-сагоревање масти (70%)-					
			120	114	108	102	93	90
			100	95	90	85	78	75
			-уобичајене активности (50 и 60%)-					

Табела вредности пулса

Листић за проверу знања

1. Колико износи нормална вредност крвног притиска?

- а) 180/80 ммHg стуба; б) 120/80 ммHg стуба; в) 180/20 ммHg стуба.
(Заокружи слово испред тачног одговора.)

2. Шта је крвни притисак?

- а) притисак крви у преткоморама; б) притисак крви у коморама;
в) притисак крви у крвним судовима (артеријама).
(Заокружи слово испред тачног одговора.)

3. Шта је систолни притисак?

- а) притисак у коморама током скупљања;
б) притисак у преткоморама током скупљања;
в) притисак у коморама током ширења.
(Заокружи слово испред тачног одговора.)

4. Човек који има хипертензију не сме да једе:

- а) житарице; б) масну храну; в) слаткише.
(Заокружи слово испред тачног одговора.)

5. Зашто крв отиче у брзим млазовима из пресечене вратне артерије, а споро из пресеченог крвног суда на прсту?

Посета заштићеном природном добру Шалиначки луг

Пројекат: Упознавање, заштита и очување заштићеног природног добра Шалиначки луг.

Врста наставе према критеријуму дидактичког моделовања:
тимска настава.

Посебан вид наставног рада: биолошка наставна екскурзија (излет) – теренски рад.

Наставна јединица је реализована кроз три повезане целине:

<p>1. Припрема за реализацију главне активности (реализована 20. 2. 2013)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Кратка уводна предавања Дејана Радовановића, председника друштва за очување овог добра, о Шалиначком лугу и предметног наставника Владете Живковића о заштићеним природним добрима. • Постављање изложбе о заштићеном природном добру у холу школе, коју чине панели са фотографијама и текстом, и компјутер на коме се приказују: филм <i>Чудна шума</i>, чији је аутор познати музичар Љуба Нинковић, и презентација о особинама хрста лужњака, коју су израдили ученици. Изложба траје до недеље, када се реализује други део угледног часа. После тога се наставља уз додате слајдове са излета.
<p>2. Наставни излети (реализовани 3. 3. 2013. и 13. 4. 2013. са ученицима одељења VI₆, VIII₆ и VIII₇)</p>	<p>На излетима су ученици подељени у више група обављали задатке према добијеним наставним листићима. Пре поласка имали су задатак да погледају поново комплетну изложбу у школи и да се помоћу литературе, штампане и електронске, припреме за реализовање добијених задатака. После реализованих излета, електронској изложби у холу школе додат је кратки филм „Шалиначки луг” и слајд шоу о томе.</p>

<p>3. Угледни час (одржан као шести час, 10. 5. 2013, у одељењу VIII₆)</p>	<p>Наставник у уводном делу часа указује на угроженост природних добара и на потребу и значај њихове заштите. Посебно истиче угроженост добра које су посетили на излетима, а у завршном наглашава потребу и значај едукације становника Шалинца, као и активности свих заинтересованих на заштити и обнављању овог и других заштићених природних добара.</p> <p>Ученици приказују мултимедијалне презентације на добијене теме и врше евалуацију, бирајући најбољу, према усвојеним критеријумима.</p>
<p>Циљ наставног часа</p>	<p>Ученици треба да непосредно упознају једно заштићено природно добро, проблеме и активности у његовој заштити и обнављању.</p>
<p>Материјално-сазнајни задаци</p>	<p>Ученици треба да усвоје важне појмове и чињенице о основним карактеристикама заштићеног природног добра, о угрожености овог и других заштићених подручја и о начинима да се очувају и да се унапреди њихово стање.</p>
<p>Формално-функционални задаци</p>	<p>Оспособљавање ученика за посматрање, опажање, уочавање битних појмова и закључивање, тимски рад, процена и оцењивање (евалуација) свог рада, рада своје и осталих група.</p>
<p>Васпитни задаци</p>	<p>Развијање сарадничких односа, аналитичких способности, реалне процене и оцене остварених резултата и еколошке свести.</p>
<p>Тип часа</p>	<p>вежбање/активност/активна настава/ рад на терену/ презентација /евалуација</p>
<p>Наставне методе</p>	<p>Метода усменог излагања, метода разговора, метода демонстрације, метода илустрације, метода читања и рада на тексту, метода мултимедијалне демонстрације.</p>
<p>Наставна средства</p>	<p>наставни листићи, лупа, доглед, фото-апарат, карта подручја, текстуални материјали о заштићеном природном добру, кључеви за одређивање различитих биљака и животиња, компјутер и др.</p>
<p>Наставни објекат</p>	<p>заштићено природно добро; кабинет за биологију, учионица, хол школе</p>
<p>Образовни стандарди</p>	<p>БИ. 1.4.1 до БИ. 1.4.8; БИ. 1.5.1. до БИ. 1.5.5; БИ. 1.6.1. ДО БИ. 1.6.3; БИ. 2.4.3; БИ. 2.4.8; БИ 2.4.9; БИ. 2.6.1; БИ. 2.6.4; БИ. 3.2.6. до БИ. 3.2.8; БИ. 3.4.6. до БИ. 3.4.8; БИ. 3.6.4.</p>

АРТИКУЛАЦИЈА АКТИВНОСТИ

<i>Уводни гео</i>	<p>Наставник дефинише циљ и задатке наставне јединице. Усмено образлаже начине на које ће се реализовати посета једном заштићеном природном добру.</p> <p>Презентује ученицима основне карактеристике изабраног природног добра (уз приказивање ТВ филма <i>Чудна шума</i>, слајдова и мултимедијалних презентација).</p> <p>Заједно са ученицима дефинише план посете, средства и начине за њену реализацију.</p>
<i>Главни гео (на локалитету заштићеног природног добра)</i>	<p>Наставник дели ученике у четири групе (5–7 ученика у групи). Свака од њих добија задатак (на наставном листићу).</p>
<i>Завршни гео активности одвија се у кабинету после посете, заштићеном природном добру, уз мултимедијалне презентације на табли и екран-лајну.</i>	<p>Проверавају се постављени задаци. Ученици, по групама, презентују оно што су забележили. Води се дискусија о томе. Доносе се заључци о стању тог заштићеног природног добра и сугеришу се начини за његову заштиту и унапређивање.</p>

ЗАДАЦИ НА НАСТАВНИМ ЛИСТИЋИМА

Тема: Посета заштићеном природном добру

Материјал: фото-апарат, доглед, лупа, карта подручја, текстуални материјали о заштићеном природном добру, кључеви за одређивање врсте.

Задаци

1. Упознајте основне карактеристике природног добра (географски положај, особине рељефа, клима, особине реке, језера, основне особине екосистема, најзначајније биљне и животињске врсте). Забележите их.

2. Учите и забележите проблеме – чиниоце који угрожавају природно добро (загађивање ваздуха, загађивање воде, загађивање земљишта, ерозија земљишта, уништавање природних екосистема, уништавање врста, урбанизација, туризам).
3. Упознавање са биолошким особинама и систематиком врста.
4. Упознавање са састојинама и шумама које формира храст лужњак и са врстама које га прате (пољски јасен).
5. Упознавање са храстом лужњаком као обновљивим природним ресурсом, нарочито у традицији словенских народа.

Напомена

Реализује се тимска настава (шесто и седмо одељење осмог разреда и Шесто одељење шестог разреда).

Екстерни стручњаци – водичи активисти су Друштва за заштитиу шалиначкој луџи, који помажу у реализацији постављених задатака. Председник Друштва Дејан Радовановић ујознао је ученике са бијним чињеницама о овом заштитеном добру.

У припреми и реализацији овог пројекта наставник је применио знања сачена на различитим семинарима и другим облицима стручној усавршавања: „Учимо да учимо” (1. и 2. 12. 2012), „Уледни час прилика за све” (4. 11. 2012), одржаним у РЦ Смедерево; семинар о оцењивању, евалуацији и самоевалуацији (који је одржао директор школе).

Разноврсност сисара и значај

Назив школе: ОШ „Десанка Максимовић”, Београд

Наставница: Мирјана Богићевић

Разред: шести

Датум реализације: април

Наставна тема: Царство животиња

Наставна јединица: Разноврсност сисара и значај

Временски оквир реализације: један наставни час

Тип часа: обрада новог градива

Циљ часа: упознавање ученика са неким од систематских категорија сисара и њиховим представницима у циљу сагледавања значаја њихове разноврсности за човека и природу и развијање свести о важности очувања природе.

Образовни задаци: стицање знања о разноврсности и значају неких од група сисара; разумевање разлика међу сисарима у изгледу, начину живота, животном простору.

Функционални задаци: уочавање основних одлика група сисара и њихов значај; примена знања решавањем Веновог дијаграма и квиз питања; развијање усменог изражавања и закључивања.

Васпитни задаци: изграђивање свести о значају биодиверзитета; подстицање љубави према животињама; развијање сарадничких односа и тимског рада.

Кључни појмови: кљунари, торбари, бубоједи, љиљци, глодари, зечеви, перајари, китови, слоновии, звери, копитари, папкари, мајмуни, разноврсност, распрострањење, значај

Исходи – са реализацијом наставног часа ученик ће моћи да:

- ✓ наводи битне одлике и значај група сисара, објашњава разлике међу сисарима (**садржај**);
- ✓ пореди разлике и сличности између група сисара, примењује критеријуме за разликовање група сисара на примерима, закључује о значају сисара за човека и природу (**вештине**);
- ✓ просуђује о значају одговорног односа према животињама, сарађује са другима у групи (**вредности**).

Образовни стандарди:

БИ. 2.2.3. зна карактеристике и основне функције спољашње грађе биљака, животиња и човека;

БИ. 2.4.3. уме да на разноврсним примерима одреди основне материјалне и енергетске токове у еко-систему, основне односе исхране и најважнија својства биоценоза и популација;

БИ. 2.4.7. зна да објасни основне прилагођености живих организама на живот у ваздушној, воденој и земљишној средини;

БИ. 3.1.4. познаје критеријуме по којима се царства међусобно разликују на основу њихових својстава до нивоа класе/реда најважнијих група;

БИ. 3.2.1. зна карактеристике и основне функције унутрашње грађе биљака, животиња и човека.

Облици наставног рада: фронтални, групни, индивидуални.

Системи учења: рецептивно, кооперативно, логичко, практично-смислено.

Врста наставе: активна, егземпларна, менторска, проблемска.

Наставне методе: усмено излагање – монолог и дијалог, разговор, читање и рад на тексту, самостални рад ученика, објашњавање, описивање, постављање питања, демонстративно-илустративна, игровна активност.

Наставна средства и помагала: мапа појмова, уџбеник биологије, зидне слике, зоолошки атлас, наставни листићи, квиз питања, рачунар, пројектор, табла.

Наставни објекат: учионица, кабинет.

Корелација унутар предмета: биологија 5. разреда – систематске категорије и појам биодиверзитета; биологија 6. разреда – сисари: начин живота, грађа, корелација са стаништем.

Корелација са другим предметима: географија 6. разреда – распоред животињског света на Земљи по климатским зонама и биомима; српски језик 6. разреда – усмено изражавање; математика 5. разреда – Венови дијаграми (скупови).

Литература за ученике/-це

Миличић, Д., Кризманић, И., *Биологија 6* – уџбеник за шести разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2012.

Миличић, Д., Кризманић, И., *Радна свеска уз уџбеник биологије за шести разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2012.

Тагић, Б., *Школски зоолошки атлас*, Те-ма, Београд, 2004.

Литература за наставнике/-це

Букуров, Н., *Методички приручник за наставу биологије у шестом разреду основне школе*, БИГЗ школство, Београд, 2009.

Миличић, Д., Кризманић, И., *Биологија 6* – уџбеник за шести разред основне школе, Нови Логос, Београд, 2012.

Миличић, Д., Кризманић, И., *Радна свеска уз уџбеник биологије за шести разред основне школе*, Нови Логос, Београд, 2012.

Калезић, М., Томовић, Љ., *Хордаџи*, Биолошки факултет, Београд, 2005.

Костић, Д., *Практикум из уџоредне анатомије и систематике хордаџа*, Студио Верис, Нови Сад, 2006.

Костић, Д., *Основи уџоредне анатомије и систематике хордаџа* – скрипта, Студио Верис, Нови Сад, 2005.

Костић, Д., *Основи зоологије хордаџа* – скрипта, Студио Верис, Нови Сад, 2005. Интернет.

АРТИКУЛАЦИЈА НАСТАВНОГ ЧАСА

🕒 Уводни део часа (време реализације 5 минута)

Наставник поставља питања и у дијалогу са ученицима понавља се стечено знање о основним одликама сисара уз надовезивање на нову наставну јединицу.

Питања су: На основу којих особина се нека животиња сврстава у класу сисара? Које све рожне творевине постоје код сисара? Чиме је одвојена грудна од трбушне дупље код сисара? Где се дешава развиће ембриона сисара? Како се зове тај период развића младунчета сисара? Да ли су постељица и пупчана врпца присутне код свих сисара? Колико је важна брига о потомству?

Одговори се записују на табли у виду мапе појмова.

❖ *Активносџи наставника*: испитивач, демонстратор.

✓ *Активносџи ученика*: рецептивне: слушају питања;
репродуктивне: одговарају на питања;
продуктивне: дискутују, користе се претходним знањем.

🕒 Главни део часа

(време реализације 30 минута, од тога 5 минута наставник презентује пример)

Наставник истиче циљ и задатке часа. Представља ученицима ред мајмуна као пример на основу ког ће ученици самостално обрадити друге редове сисара. Пре излагања наставник даје могућност ученицима да изложи претходна знања и искуства која имају о мајмунима. Следи излагање наставника уз коришћење прези презентације (**Прилог: прези презентација – Примати**). **Примати** је стручни израз за ред мајмуна. То је најсложенија група животиња међу сисарима. Имају најразвијенији велики мозак и високе интелектуалне способности (учење, памћење, исказивање осећања). У примате сврставамо и човека. Битна одлика ове групе јесте палац предњих удова, који је поста-

вљен насупрот другим прстима. Зато су врло спретни у обављању разних радњи. Имају по пет прстију са ноктима на удовима и газе целим стопалом. Прилагођени су животу на дрвећу, у грмљу или на земљи. Крећу се по дрвећу, клатећи се.

Распрострањени су у топлијим крајевима. Живе у друштвима. Често се мајмуни користе у експерименталне сврхе, за циркуске атракције, а понекад као кућни љубимци. Реду примата припадају полумајмуни као најпримитивнија група. Они су са крупним очима, дугачким репом. Живе по дрвећу, хранећи се плодовима, и ноћне су животиње. Врсте: лори, који живи у југоисточној Азији, и лемур на Мадагаскару. Друга група су мајмуни које зовемо широконосни и усконосни, због величине носне преграде. Представници широконосних мајмуна су дрекавац и капуцин, који живе у тропским шумама Јужне Америке. Усконосни мајмуни живе у Африци и Азији. Њихови представници су павијан и мандрил. Трећа група су човеколики мајмуни, од којих шимпанза и горила живи у Африци, а орангутан у Индонезији. Наставник поставља питања: На којим континентима нису распрострањени мајмуни? Зашто човек припада групи примата? Ученици закључују, коментаришу, аргументују одговоре. Затим наставник приказује Венов дијаграм, где упоређује сличности и разлике између човеколиких мајмуна и човека. Човеколики мајмуни живе у групама, крећу се по дрвећу и на земљи помоћу четири екстремитета, исхрана је биљна и распрострањење им је Африка и Азија. Одлике човека у односу на човеколике мајмуне: усправан ход, способност говора, израда оруђа и оружја, разноврсна исхрана и живот на свим континентима. Заједничке одлике човека и човеколиких мајмуна: покретни палац који је насупрот другим прстима, газе читавим стопалом, немају реп; лице, дланови и табани су без длака. **(Прилог: прези презентација - Венов дијаграм)**. После тога, наставник дели ученике у 6 група (разбрајањем), дели наставне листиће за рад **(Прилог др.1)** и даје потребна упутства. Сви ученици треба да прочитају из уџбеника текст и да погледају слике два одређена реда сисара, да упоређивањем нађу сличности и разлике у изгледу, величини, начину живота, исхрани, станишту, распрострањењу, значају у природи и за човека и да упишу одговарајуће појмове у Венов дијаграм. На располагању су зидне слике и зоолошки атлас. Треба да изаберу груповођу који ће бити одговоран за поделу активности унутар групе. Време за рад је 10 минута. Представник групе излагаће податке до којих су заједничким радом дошли.

Задаци по групама су следећи:

1. група: кљунари и торбари;
2. група: бубоједи и љиљци;
3. група: глодари и зечеви;
4. група: перајари и китови;
5. група: слонов и звери;
6. група: копитари и папкари.

Наставник обилази групе ученика, помаже им у раду, подстиче сарадњу свих ученика унутар групе.

- ❖ *Активносџи наставника:* излагач, демонстратор, ментор.
- ✓ *Активносџи ученика:* рецептивне: слушају излагање и питања; репродуктивне: одговарају на питања; продуктивне: решавају Венов дијаграм; креативне: осмишљавају текст извештаја.

Следи извештавање ученика по групама. Сви слушају и по потреби допуњују или коментаришу. Наставник приликом извештавања указује на значајне појмове и руководи излагањем ученика.

- ❖ *Активносџи наставника:* усмерава излагање, водитељ.
- ✓ *Активносџи ученика:* рецептивне: слушају излагање; продуктивне: извештавају, аргуменуују, дискутују.

Завршни део часа (време реализације 10 минута)

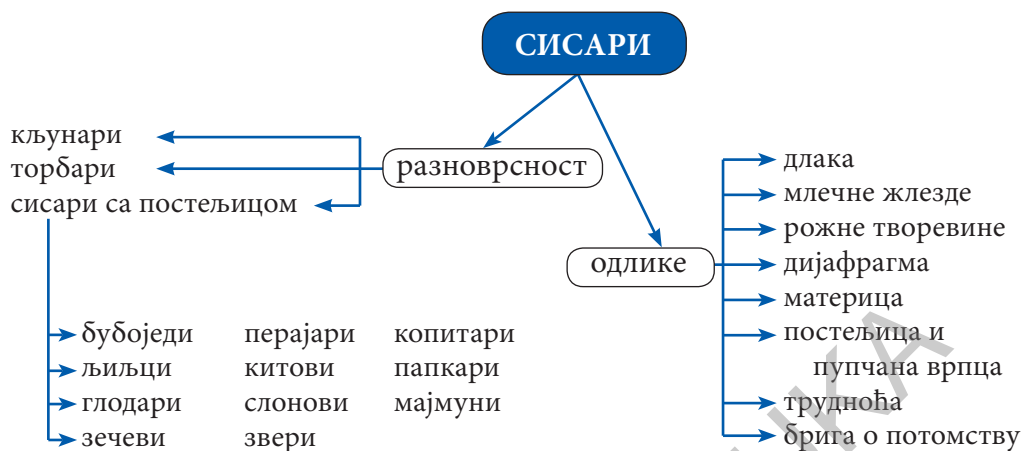
Наставник узима испуњене наставне листиће. Следи игра погађања врста животиња и припадности одређеној групи сисара на основу слике. Наставник показује слике животиња, а ученици покушавају да дају тачан одговор уз образложење – на основу чега су закључили којој групи сисара припада дата животиња. (**Прилог: прези презентација – Погоди ко сам!**) Група која да највише тачних одговора биће похваљена. Путем ове игре ученици примењују стечено знање, развијају моћ опажања, користе претходно знање и повезују га са новим. Следе слике животиња по реду: куна (из групе звери); окапи (из групе папкара); шакал (из групе звери); волухарица (из групе глодара); опосум (из групе торбара); ровчица (из групе дубоједа); уљешура (из групе китова); слепо куче (из групе глодара).

- ❖ *Активносџи наставника:* испитивач, водитељ.
- ✓ *Активносџи ученика:* рецептивне: гледају слике животиња; репродуктивне: одговарају на питања; продуктивне: учествују у игри погађања.

За крај, наставник задаје домаћи задатак: Описати једну животињску врсту из групе сисара која живи у нашој земљи, а да је заштићена законом.

На крају часа ученици предају наставнику попуњене евалуационе листиће. (**Прилог др. 2**)

ИЗГЛЕД ТАБЛЕ: РАЗНОВРСНОСТ СИСАРА И ЗНАЧАЈ

Напомена: Приликом реализације часа ученици треба да буду ефикасни у самосталном раду, да извештавају сажето, кратко, јасно и да поштују задато време.

(Само)евалуација и корекција: Евалуација наставног рада вршиће се кроз квалитет одговора које ученици дају, способност усменог излагања и спремност на сарадњу у групи.

НАПОМЕНА: Прилози се налазе на ЦД-у, а презентација на интернет адреси: http://prezi.com/aufpvhr-hz5w/?utm_campaign=share&utm_medium=copy&rc=ex0share

Разноврсност и структура екосистема (природних и антропогених)

Наставни предмет: Биологија

Наставница: Драгица Јеремић

Разред: осми

Наставна тема: Угрожавање, заштита и унапређивање екосистема – животне средине

Наставна јединица: Разноврсност и структура екосистема (природних и антропогених)

Тип часа: утврђивање

Наставне методе: дијалoшка, демонстративна и практични радови.

Наставни облици: фронтални и рад у групи.

Наставна средства: основна помоћно-техничка, маркери у боји, хамер папир.

Корелација: унутар градива.

Активност наставника: води дијалог са ученицима и даје задатке.

Активност ученика: ради задатке у групи и презентује своје резултате.

Циљ часа: систематизовати стечено знање о разноврсности и структури екосистема и применити га у практичном раду, где ученици сами препознају одређене типове екосистема у својој околини.

Задаци часа

- Образовни: утврдити основне одлике водених и копнених екосистема; ученици разумеју разлике између природних и антропогених екосистема, знају који екосистеми постоје у Србији и умеју да их препознају.
- Функционални: развијање логичког мишљења, вештине уочавања и способности решавања проблемских задатака; развијање способности усменог и ликовног изражавања.
- Васпитни: побуђивање интересовања и радозналости, подстицање на рад у групи, подстицање одговорног односа према природи и развијање еколошке свести. **Образовни стандарди:** БИ. 1.4.1, БИ. 1.4.4, БИ. 1.4.6, БИ. 2.4.5, БИ. 2.4.7, БИ. 2.4.8, БИ. 3.4.5, БИ. 3.4.6, БИ. 3.4.7.

Литература

Др Г. Субаков Симић, З. Лазич, *Приручник за наставнике биологије за 8. разред основне школе*, Логос, Београд, 2011.

Д. Тусић, *Биологија, уџбеник за 8. разред основне школе*, Бигз, Београд, 2011.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (10 минута)

У уводном делу часа наставник поставља кратка питања у вези са наставном јединицом. Питања на која ученици дају кратке одговоре:

1. Како се деле **екосистеми**?

Очекивани одговор: У односу на животну средину деле се на **копнене** и **водене**, а у односу на начин постанка на **природне** и **вештачке**.

2. Који **водени екосистеми** постоје?

Очекивани одговор: Постоје екосистеми **мора** и екосистеми **копнених вода**.

3. Који екосистеми спадају у **копнене**?

Очекивани одговор: **Шумски** и **травни** екосистеми.

4. Шта су то **антропогени** екосистеми?

Очекивани одговор: Антропогени екосистеми су они који су **настали посредством људске делатности**.

6. Које екосистеме препознајеш у својој околини?

Очекивани одговор: зависи од места где ученици живе.

🕒 Главни део часа (30 минута)

После кратког пропитивања наставник ученике подели у пет група. Ученици сами у свакој групи бирају представника. Представници извлаче коверте са задацима. На столу сваке групе стоје маркери и хамер папир. У свакој коверти се налазе слике и наставни листић са следећим задацима:

1. На основу пет слика, које се налазе у коверти, препознати екосистем.
2. На хамер папиру маркерима скицирати структуру задатог екосистема, илустровати његову организацију, препознати врсту на слици и одредити део екосистема који насељава.
3. Припремити кратко излагање о датом екосистему.
4. Препознати у околини задати тип екосистема и написати нешто о њему.

Група која је извукла **љубичасту коверту** са сликама чапље, белог локвања, дабра, штуче и рогоза треба да препозна екосистем стајаћих вода. Потребно је да скицирају зоне у стајаћим водама и да означе зону коју насељавају врсте које су препознали на сликама. Ученици припремају кратко предавање о екосистемима копнених стајаћих вода. Наводе пример екосистема стајаћих вода из непосредне околине.

Група која је извукла **плаву коверту** са сликама ацетабуларије, морске корњаче, морске звезде, рака витичара и галеба треба да препозна екосистем

мора. На хамер папиру ученици скицирају зоне животних заједница у мору, означавају две велике еколошке целине, морско дно (бентос) и слободну воду (пелагијал). Припремају кратко предавање о морским екосистемима. Наводе пример морског екосистема.

Група која је добила **зелену коверту** и слике вргања, детлића, глога, храста и јелена треба да препозна да се ради о екосистему листопадних шума. Потребно је да ученици скицирају структуру шуме, односно да прикажу њену спратовност и да означе којим спратовима припадају врсте које су добили да препознају. Након тога припремају предавање о лишћарским листопадним шумама. На крају наводе пример овог типа шумског екосистема из околине.

Група која је добила **жуту коверту** слике гороцвета, зрикавца, текунице, дропље и ковила може да закључи да се ради о травном екосистему типа степа. Ученици треба да на папиру илуструју екосистем степа, да наведу који још травни екосистеми постоје, и да употпуне своје презентовање примером из околине.

Група која је извукла **црвену коверту** и слике сунцокрета, голуба, винограда, кромпирове златице и града треба да закључи да се ради о антропогеним екосистемима. Потребно је да на хамер папиру припреме плакат за презентовање антропогеног екосистема. Наводе пример из своје околине.

Када ученици ураде задатке, једна по једна група ученика презентује свој рад. Ученици имају слободу да сами организују своје излагање и да свој рад представе на хамер папиру и на табли.

🕒 **Завршни део часа (5 минута)**

Након завршетка излагања ученика наставник организује гласање за најбољу презентацију. Сваки ученик даје по један глас, с тим што не може да гласа за своју групу.

Изглед табле

Изглед табле зависи од активности ученика.

Садржај коверте

Наставни листић који се налази у свакој коверти

1. На основу пет слика, које се налазе у коверти, препознати екосистем.
2. На хамер папиру маркерима скицирати структуру задатог екосистема, скицирати његову организацију, препознати врсту на слици и одредити део екосистема који насељава дата врста.
3. Припремити кратко излагање о датом екосистему.
4. Препознати у околини задати тип екосистема и написати нешто о њему.

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налазе се садржаји коверти.

ФИЗИКА

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Електрично коло, везивање отпорника, мерење

Методички подаци о часу VIII	
Наставни предмет	Физика
Наставна тема	Електрична струја
Наставна јединица	Електрично коло, везивање отпорника, мерење
Тип часа	утврђивање
Облици рада	групни, ротациони модел
Наставне методе	вербална, практична
Наставни приступ	вршњачко учење
Наставна средства	рачунар са приступом интернету, сет за демонстрацију редне и паралелне везе са мерним инструментима, листићи са питањима, листићи са рачунским задацима, уџбеник из физике, збирка рачунских задатака из физике
Циљ	<p>Утврђивање знања о:</p> <ul style="list-style-type: none"> • појму, особинама и ефектима електричне струје; • појму и везивању отпорника. <p>Оспособљавање ученика за практичну примену усвојених знања приликом састављања електричног кола и за мерење физичких величина у њему.</p> <p>Развијање способности самосталне примене знања.</p> <p>Развијање способности за рад у групи.</p>

<p>Стандарди</p>	<p>1.3.1. Ученик/ученица уме да препозна да струја тече само кроз проводне материјале.</p> <p>1.3.2. Ученик/ученица уме да препозна магнетне ефекте електричне струје.</p> <p>1.4.1. Ученик/ученица уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег подеока.</p> <p>2.3.1. Ученик/ученица зна да разликује електричне проводнике и изолаторе.</p> <p>2.3.2. Ученик/ученица зна називе основних елемената електричног кола.</p> <p>2.3.3. Ученик/ученица уме да препозна да ли су извори напона везани редно или паралелно.</p> <p>2.3.4. Ученик/ученица уме да израчуна отпор, јачину струје или напон ако су познате друге две величине.</p> <p>3.3.1. Ученик/ученица зна како се везују отпорници и инструменти у електричном колу.</p> <p>3.4.2. Ученик/ученица уме да мери јачину струје и напон у електричном колу.</p>
<p>Компетенције</p>	<p>Развијање компетенција за:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ целоживотно учење; ✓ комуникацију; ✓ рад са подацима и информацијама; ✓ дигиталну писменост; ✓ сарадњу.
<p>Активности ученика</p>	<p>Ученици у виртуелној лабораторији спајају елементе електричног кола.</p> <p>Ученици у виртуелној лабораторији мењају услове у електричном колу и мере вредности различитих физичких величина.</p> <p>Ученици одговарају на питања у вези са особинама електричне струје, напона, електричног отпора.</p> <p>Ученици спајају елементе електричног кола и мере вредности струје и напона мерним инструментима.</p> <p>Ученици асистенти дају упутства и помажу другим ученицима у задацима на сваком радном месту.</p>

**Активности
наставника**

Даје уводну реч (инструкције за рад на радним местима, време ротације и објашњава улогу ученика асистената).

Координира између ученика.

Пружа помоћ ученицима уколико је потребно.

Даје упутства за следећи час.

Напомена: Ученици асистенти (четири ученика) на претчасу су самостално прошли кроз сва четири радна места. Они на самом часу помажу другим ученицима уколико у исто време помоћ тражи више ученика.

ТОК ЧАСА

- Постоје четири радна места и нулто радно место.
- Ученици су подељени у четири мешовите групе.
- Свака група прође кроз сва четири радна места (планирано време на једном радном месту је 9 минута).
- *Нулто* радно место садржи додатну литературу која може бити потребна ученицима у току часа (учбеник, збирка рачунских задатака, упутство за употребу мерних инструмената). Ученици у сваком тренутку уз наставничку координацију могу приступити овом радном месту ради консултација.

* **Прво радно место *Go-lab***

Ученици преко рачунара приступају порталу Go-lab (<http://www.golabz.eu/lab/electrical-circuit-lab>). На том порталу се налази оглед у коме они самостално формирају електрично коло и, у зависности од тога да ли су то исправно урадили, сијалица у колу ће светлети.

* **Друго радно место *Питајте се сами***

Ученици имају серију питања у вези са темом **електрична струја** и треба да на њих одговоре у писаној форми. (1. Свака група има различита питања – на следећем часу кроз извештај размењују информације. 2. Свака група има иста питања – на следећем часу пореде одговоре.)

* **Треће радно место *Правимо сами***

Ученици од понуђених елемената формирају електрично коло. Две групе имају задатак да формирају редну везу и да измере вредности напона. Друге две групе формирају паралелну везу и мере вредности струје.

* Четврто радно место *Феџ симулације*

Ученици преко рачунара приступају сајту Phet симулације на српском језику (<https://phet.colorado.edu/sr/simulations/translated/sr>). Тамо изабери Комплет за електричну струју и приступе понуђеном огледу. У овој анимацији ученици самостално склапају електрично коло, мењају услове у електричном колу и уочавају промену струје, напона или отпора практично доказујући Омов закон.

У случају да не постоји још један рачунар, на овом радном месту може се дати рачунски задатак у коме ученици самостално израчунавају вредност еквивалентног отпора код редне и паралелне везе у датим специфичним случајевима.

- Наставник даје упутства за писање извештаја и евалуацију овог часа на следећем часу.

Име и презиме наставнице: Сања Булат

Назив школе: ОШ „Бранислав Нушић”, Београд

ПИТАЊА

Група ААА

1. Шта је електрична струја (ознака и мерна јединица)?
2. Чиме се мери јачина електричне струје и како се тај инструмент везује у електрично коло?
3. Који извори електричне струје постоје?
4. По односу према електричној струји – како се деле материјали?

Група БББ

1. Шта је електрична отпорност?
2. Шта су отпорници?
3. Како се отпорници могу везивати у коло (нацртај шему)?
4. Како се израчунава еквивалентна отпорност у електричном колу?

Група ВВВ

1. Шта је напон?
2. Чиме се мери напон и како се тај инструмент везује у коло?
3. Која је ознака и мерна јединица напона?
4. Шта је електромоторна сила?

Група ГГГ

1. Како гласи Омов закон за цело коло?
2. Како гласи Омов закон за део кола?
3. Нацртај паралелно везана два отпорника са извором струје и обележи струје и напон у колу.

РАЧУНСКИ ЗАДАЦИ

ААА

Напиши колика је јачина струје у електричном колу прикљученом на градску мрежу у Европи, у коме су два отпорника од по $30\ \Omega$ и $20\ \Omega$ везана:

а) редно:

б) паралелно:

БББ

Ако је напон у колу 220 V , а отпор $11\text{ m}\Omega$, колика је јачина електричне струје?

ВВВ

Два отпорника вредности $15\ \Omega$ и $20\ \Omega$ везана су редно. Ако је вредност напона на првом отпорнику 120 V , колики је напон на другом?

ГГГ

Ако је јачина електричне струје у потрошачу 200 mA , а уређај прикључен на градску мрежу у Србији, колика му је отпорност?

© Copyright EDUKA

Ненад Грозданић

Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина

Предмет: Физика Наставник: Ненад Грозданић Школа: ОШ „Душан Јерковић” Жарка Зрењанина 36, Банатски Карловац Датум реализације часа:		Разред: шести Одељење: 1, 2
Наставна тема	Механичко кретање	
Наставна јединица	Променљиво праволинијско кретање. Средња брзина – утврђивање	
Тип часа	обнављање	
Облик рада	индивидуални, групни, фронтални	
Наставне методе	дијалoшка, демонстративна, објашњавање	
Циљеви	Практична примена формуле за средњу брзину.	
Задаци	Образовни: утврђивање – променљиво праволинијско кретање. Функционални: развијање вештине уочавања и препознавања; увежбавање бележења; развијање способности слушања; развијање логичког мишљења. Васпитни: подстицање на рад и учење; развијање радних способности; развијање самопоуздања; развијање радних навика.	
Наставна средства	мерна трака, хронометар, свеска, оловка, уџбеник	
Активност ученика	Учествовање у разговору, трчање, постављање питања, одговарање на питања, повезивање претходног са новим знањем, сумирање рада, извођење закључка.	
Активност наставника	Води и усмерава интеракцијски однос у учioniци и ван ње. Објашњава и даје упутства за рад.	

Литература	Уџбеник <i>Физика 6</i> са збирком задатака, лабораторијским вежбама и тестовима за шести разред основне школе, Милан О. Распоповић.
Корелација	физичко васпитање и техничко и информатичко образовање
Место извођења наставе	Учионица и кошаркашки терен или фискултурна сала, у зависности од временских услова.
Исходи	Ученици ће знати на практичном примеру да примене формулу за средњу брзину. <div style="text-align: right;"> $v_{sr} = \frac{s_u}{t_u}$ </div>
Могући проблеми и решења	<p>Временске неприлике. Уколико се деси да падне киша, део часа предвиђен за мерење може се одржати у фискултурној сали.</p> <p>У случају да мерење траје дуже од предвиђеног, израчунавање средње брзине може се урадити наредног часа.</p>
ТОК ЧАСА	
Уводни део часа (око 5 минута)	<p>Наставник улази у учионицу, поздравља ученике. Затим образлаже циљеве часа, пише наставну јединицу на табли и обраћа се ученицима:</p> <p>На претходном часу упознали сте се са средњом брзином, рекли сте да је то брзина која је количник укупног пређеног пута и укупног временског интервала. На овом часу практично ћемо применити ову формулу тако што ћемо изаћи на кошаркашки терен и премерити његову дужину. Свако од вас ће претрчати терен и то време уписати у свеску. Затим се враћамо у учионицу, убацујемо податке у формулу и тада ћемо израчунати вашу средњу брзину којом сте претрчали терен.</p>
Главни део часа (око 35 минута)	<p>I део (до 25 минута)</p> <p>По изласку из учионице, деца премеравају кошаркашки терен. Затим трче оним редом како су уписани у дневнику. Време уписују у свеску (један ученик ће бити задужен за уписивање, а један за мерење времена).</p> <p>Када се мерење заврши, враћамо се у учионицу.</p>

Главни део часа (око 35 минута)	II део (до 10 минута) Ученик који је записивао времена извештава о резултатима. Свако од ученика своје време бележи у свесци, као и дужину кошаркашког терена, која је иста за све. Ученици рачунају (свако за себе) своју средњу брзину.
Завршни део часа (око 5 минута)	Домаћи задатак: Поделити ученицима још примера за израчунавање средње брзине. (Задаци су претходно припремљени и одштампани на листићима.)

Домаћи задатак

1. Колики пут је прешао пешак за 30 min ако је његова средња брзина била 1,5 m/s?
2. Бициклиста креће на пут до излетишта које је удаљено 18 km. Средња брзина којом он вози бицикл је 2 m/s. После колико времена стиже на излетиште?
3. На једном путовању аутобус је за 3 h прешао 270 km, а затим направио паузу од 1 h. После паузе је у следећа 2 h прешао 150 km. Колика је била средња брзина аутобуса на том путовању?

Густина тела. Одређивање густине

Назив школе: ОШ „Љупче Шпанац”

Предмет: физика

Разред и одељење: VI₂

Редни број часа: 52.

Наставна тема: Маса и густина

Наставна јединица: Густина тела. Одређивање густине

Циљ и задаци часа

Циљ часа: обрада појма *густина* и начин одређивања густине.

Задаци часа

Образовни: усвајање новог појма – *густина*, као и успостављање везе између појмова *густина*, *запремина* и *маса тела*.

Функционални:

- извођење закључака на основу посматрања и анализе физичких појава;
- јачање способности бележења мерених вредности датих физичких величина;
- развијање способности концентрације и пажње;
- развијање логичког мишљења.

Васпитни:

- развијати кооперативност и толеранцију при комуникацији;
- подстицање ученика на тимски рад и учење;
- јачање мануелних способности;
- стицање радних навика.

Стандарди који се реализују:

ФИ.1.4.1. Уме да чита мерну скалу и зна да одреди вредност најмањег поделка.

ФИ.1.4.3. Зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време.

ФИ.1.4.4. Уме да препозна јединице за густину.

ФИ.1.4.5. Зна основна правила мерења, нпр. нула ваге, хоризонтални положај, затегнута мерна трака.

ФИ.1.4.6. Зна да мери дужину, масу, запремину, температуру и време.

ФИ.2.1.5. Разуме и примењује концепт густине.

ФИ.2.6.1. Разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност.

ФИ.2.6.3. Уме да користи и интерпретира табеларни и графички приказ зависности физичких величина.

ФИ.3.7.1. Уме да донесе релевантан закључак на основу резултата мерења.

Кључни појмови: густина

Тип часа: обрада

Наставне методе: монолошко-дијалoшка, илустрациона, демонстративна.

Облик рада: фронтални рад, рад у групама.

Активности ученика: слушају и посматрају, постављају питања и одговарају на постављена питања, анализирају појаве, записују.

Наставна средства, дидактички материјал: уџбеник и збирка, рачунари и пројектор, ПП презентација, табла, креда.

Корелација: хемија.

Напомена. На овом часу од изузетне је важности да ученици упоредо прате припремљену ПП презентацију уз тиху музику уграђену у ПП. Треба час учинити што занимљивијим како би се побудило занимање за физику и радозналост ученика. Најбоље је час држати у дигиталном кабинету.

ТОК И САДРЖАЈ ЧАСА

🕒 Уводни део часа (5 минута)

Обнављање

Питања:

Шта је маса? (Ознака, јединице.) Шта је запремина? (Ознака, јединице.)

🕒 Главни део часа (30 минута)

Путем примера који су им познати и разговора са ученицима – постављање питања, анализе појава – увести појам густине.

Питања:

Колико у простору запрема један метар кубни?

Наведи неки реални предмет чија је запремина отприлике толика (нпр. фрижидер).

Да ли бисте могли да подигнете фрижидер?

А камен истог облика и величине, тј. исте запремине? Зашто?

А да је направљен од стиропора?

Зашто се тим предметима, мада су исте величине (запремине), разликује маса? (Од различитог су материјала.)

Како се мери маса тела?

Како бисте измерили тражену масу течности?

Како се одређује запремина тела? Од чега зависи?

Одговори како се одређује запремина тела ако су у питању:

- чврста тела правилног геометријског облика;
- чврста тела неправилног облика, нерастворљива у течности;
- течности.

Написати формулу за густину.

$$\rho = \frac{m}{V}$$

- Прочитати је.
- Објаснити како се израчунава густина и која ознака се користи за густину.
- Дати дефиницију густине као особине супстанце од које је тело саграђено.
- Дати дефиницију густине као односа масе и запремине тела.
- На основу јединица за масу и запремину (које саопштавају ученици), написати мерну јединицу за густину и њихов однос.

Основна мерна јединица јесте kg/m^3 , а мања је g/cm^3 .

$1\text{g/cm}^3 = 1000\text{kg/m}^3$.

Задатак: Користећи формулу за израчунавање густине, напиши израз за израчунавање масе тела ако су му познате густина и запремина. Затим напиши израз за израчунавање запремине тела ако је позната маса и материјал од ког је тело сачињено.

Одабрати један задатак из уџбеника и урадити.

🕒 Завршни део часа (10 минута)

Ученике организовати да раде у групама. Ученици треба да израчунају густину тела (различитог материјала) за дате вредности масе и запремине. Користити интернет ресурс – фет (PhET) симулације при изради задатака.

<http://phet.colorado.edu/sr/simulation/density>

1. група – стиропор
2. група – дрво
3. група – цигла
4. група – лед
5. група – алуминијум

А затим добијене вредности густина упоредити са табеларним вредностима. Дискусија у вези са подацима у табели.

Домаћи задатак

Обновити мерење масе, одређивање запремине и **научити** одређивање густине.

Задати ученицима за домаћи рад задатак из уџбеника.

Изглед табле

Густина тела. Одређивање густине

$$\rho = \frac{m}{V}, \quad V = \frac{m}{\rho}, \quad m = \rho \cdot V$$

$$1\text{g/cm}^3 = 1000\text{ kg/m}^3.$$

Анализа часа: (самоевалуација и корекција, процена остварености стандарда)

НАПОМЕНА: У прилогу (ЦД) налази се ПП презентација.

ТЕХНИЧКО И ИНФОРМАТИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката, техничка документација (појам, врсте и примена пројекта)

ОШ „Душан Радовић”, Ниш

ПРИПРЕМА ЗА ИЗВОЂЕЊЕ НАСТАВЕ		
Наставник	Маријана Бачанин	
Предмет	Техничко и информатичко образовање	
Наставна тема	ТЕХНИЧКО ЦРТАЊЕ У ГРАЂЕВИНАРСТВУ	
Наставна јединица	Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката, техничка документација (појам, врсте и примена пројекта)	Час: 5–6. 15.9–19.9.2014.
Разред	шести	
Место рада	кабинет за техничко образовање	
Облик рада	фронтални, индивидуални, рад у пару	
Метод рада	излагање, демонстрација	
Средства рада	уџбеник, лаптоп, пројектор, радна свеска, прибор за техничко цртање, табла, креда	
Тип часа	обрада новог градива	
Задаци: – образовни – васпитни – функционални	Упознати ученике са фазама у реализацији грађевинских објеката. Развијати радне навике, осећај одговорности, сарадничке односе. Оспособити ученике да читају једноставније грађевинске цртеже.	
Исходи	У 6. разреду ученик треба да уме да препозна врсту техничке документације у свим фазама реализације грађевинских објеката.	

Литература:	Техничко и информатичко образовање за 6. разред основне школе, Klett, Београд, 2012. Интернет извори.
Организација часа	
Део и трајање	Садржај рада
Уводни део часа (10')	<p>Активност наставника</p> <p>Приказати фотографије занимљивих објеката и поставити питања:</p> <p><i>Како су настали ови објекти? Чиме се бави архитекта? Чиме се баве грађевинари?</i></p> <p><u>На табли написати назив наставне теме:</u></p> <p style="text-align: center;">ТЕХНИЧКО ЦРТАЊЕ У ГРАЂЕВИНАРСТВУ</p> <p><u>Испод тога написати назив наставне јединице:</u></p> <p style="text-align: center;">Поступци и фазе у реализацији грађевинских објеката, техничка документација (појам, врсте и примена пројекта)</p> <hr/> <p>Активност ученика:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ прате излагање; ✓ одговарају на питања; ✓ записују и свесци назив наставне теме и наставне јединице.
Главни део часа (65')	<p>Активност наставника</p> <p>Садржаји и појмови које методом разговора, усменог излагања и демонстрације ученицима треба објаснити: како настаје грађевински објекат и како изгледа пут од идеје до реализације.</p> <p>Задаје испремештане речи (планирање, пројектовање и извођење радова).</p> <p>Дели ученике у парове – први члан пара је инвеститор, а други члан пара је архитекта и чита задатке.</p> <p>1. Задатак за инвеститора:</p> <p>Замислити и саопштити архитекти где и какву кућу бисте желели да имате.</p>

Главни део
часа
(65')

2. Задатак за архитекте:

Запамтите што више захтева инвеститора. (За ову активност имаће 5 минута.)

Слуша и коментарише неколико идеја.

Користи презентацију, објашњава и показује планове важне за следеће фазе.

Фаза планирања изградње:

- Урбанистички план (Град Ниш, 2010–2025)
- Ситуациони план шире околине
- Ситуациони план градилишта

Задатак за архитекте и инвеститоре (у пару):

Назив плана	Шта садржи	Размера
Урбанистички план		
Ситуациони план шире околине		
Ситуациони план градилишта		

Фаза пројектовања:

- Идејни пројекат
- Главни пројекат и добијање грађевинске дозволе
- Извођачки пројекат

Фаза извођења радова:

- Извођачки пројекат

Задатак за архитекте и инвеститоре (у пару):

Назив пројекта	Садржај пројекта	Размера
Идејни пројекат		
Главни пројекат		
Извођачки пројекат		

Најуспешније и најактивније ученике похвалити и наградити, дати им подстицај за рад.

Активност ученика:

Ученици:

- ✓ записују белешке;
- ✓ размишљају;

Главни део часа (65')	<ul style="list-style-type: none"> ✓ одговарају на питања; ✓ износе сопствене идеје; ✓ гледају цртеже и коментаришу их; ✓ решавају задатке; ✓ попуњавају табелу.
Завршни део часа (15')	<p>Наставник проверава задатак који су ученици завршили.</p> <p>Дели ученике у групе по 4 ученика и задаје задатак:</p> <p>Посматрајући школу и објекте који је окружују, скицирајте ситуациони план њене шире околине. Границе плана иду, са једне стране, од Нишаве до Трошарине (правац север – југ), а са друге стране од улице Бранка Миљковића до улице Мајаковског (правац исток – запад).</p> <p>Излазна карта на стикерима – појмови које сам запамтио/-ла...</p> <p>Најава наставне јединице за следећи наставни час.</p> <p><i>Активност ученика:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ размишљају; ✓ цртају ситуациони план шире околине школе; ✓ попуњавају стикере.
Запажања наставника	<p>Све активности је могуће реализовати у потпуности.</p>

Принципи обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине

ДАТУМ: Број часа: блок-час

ПРЕДМЕТ: ТЕХНИЧКО ОБРАЗОВАЊЕ

РАЗРЕД: VII

НАСТАВНИК: Петрана Јаковић

НАСТАВНА ТЕМА: Технологија обраде материјала

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Принципи обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине

ТИП ЧАСА: обрада новог градива.

НАСТАВНЕ МЕТОДЕ: дијалогско-монологска, илустративно-демонстративна, практичан рад, решавање задатака.

ОБЛИК РАДА: фронтални, индивидуални.

НАСТАВНА СРЕДСТВА: укрштеница, слике, папир у боји, наставни листићи, пауер поинт презентација, школска табла, креда, фломастери за таблу, уџбеник ТО за седми разред, фотокопиран материјал за ученике, материјал, алат и прибор за рад (ручне маказе, турпија за метал, комплет за фину обраду материјала).

ЦИЉ ЧАСА

Упознати ученике са основним принципима обраде метала скидањем струготине и обраде метала без скидања струготине, и са алатом, прибором и машинама који се употребљавају за обраду метала.

ЗАДАЦИ ЧАСА:

ОБРАЗОВНИ, ВАСПИТНИ И ФУНКЦИОНАЛНИ

- Ученици усвајају основне појмове о технологији обраде метала.
- Ученици усвајају принципе обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине.
- Упознају алате, прибор и машине који се примењују за механичку и пластичну обраду метала.
- Разликују ручни алат и машине за обликовање и обраду метала.
- Проширују знања о технологији машинских материјала.

- Схватају повезаност природних и техничких наука у свакодневном животу.
- Развијање логичког мишљења код ученика и подстицање на самостално креативно стваралаштво.
- Подстицање ученика на прецизност и истрајност у раду и решавању задатака.
- Истаћи значај остваривања безбедних услова за рад и мера заштите на раду.

КОРЕЛАЦИЈА СА ДРУГИМ ПРЕДМЕТОМ

У ОКВИРУ ПРЕДМЕТА: технологија материјала

(машински материјали, метали)

ХЕМИЈА: хемијски елементи, метали

ФИЗИКА: мерење, мерне јединице

ЛИТЕРАТУРА

Литература за ученике:

Голубовић, Драган, Перишић, Ђурђе, *Техничко образовање за седми разред основне школе*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 2005.

Литература за наставника:

Голубовић, Д., Стојановић, Б., Гудељ, М., Липовац, С., *Методика наставе техничкој и информатичкој образовања*, Компјутер библиотека, Београд, 2008.

Голубовић, Драган, *Приручник 7 за наставнике техничкој и информатичкој образовања*, Едука, Београд, 2011.

Дјечја научна енциклопедија, Стварност, Загреб, 1988.

Приручник за наставнике техничкој и информатичкој образовања 7, Нови Логос, Београд, 2013.

Интернет: http://www.scribd.com/obrada_metala_rezanjem

<http://www.sr.wikipedia.org/wiki>

http://www.google.rs/Google_pretraga_slike

АРТИКУЛАЦИЈА ЧАСА

САДРЖАЈ, ОРГАНИЗАЦИЈА И АКТИВНОСТИ

Уводни део часа (до 12 минута)

Представљање ученицима. Стављам на сто плочицу са својим именом.

На припремљене папире у боји ученици пишу своја имена.

Ученици решавају УКРШТЕНИЦУ (у прилогу).

Ученици одговарају на постављена питања.

Одговоре, решења укрштенице, уписујем у одговарајућа поља, хоризонтално.

Коначно решење укрштенице: ОБРАДА МЕТАЛА, вертикално.

Истицање циља часа. (Данас ћемо упознати принципе обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине.) Пишем наслов наставне јединице на табли, а ученици записују у своје свеске.

(пауер поинт презентација, слајд 1)

⌚ Главни део часа (35–38 минута)

Кроз разговор са ученицима, пажњу усмеравам тапкањем по металној плочици са својим именом.

– Од којег материјала је направљена ова плочица? (Од метала.)

Неко од ученика покушава да савије плочицу. Подсећам ученике на то да су раније учили о својствима метала.

Показујем кључеве и питам ученике од којег материјала су направљени.

– Шта се све од метала налази у учионици? (Ручни сат, накит, спајалица, цибзар... Ученици уочавају предмете од метала.)

– Шта је обрада метала?

– Каква може бити обрада метала? Који су поступци обраде метала?

(Обрада метала скидањем струготине – механичка обрада и обрада метала без скидања струготине – пластична обрада метала.)

Обрада метала скидањем струготине – механичка обрада метала

Објашњавам ученицима обраду метала скидањем струготине.

– Уклањање вишка материјала, струготине. Како се то постиже? (Машине, прибор и ручни алат.)

– Који су поступци обраде метала? (презентација, слајд 2.)

– Да ли сте били у машинској радионици? Који се алат тамо може видети?

❖ Сечење секачем – алат – ручни секач (презентација, слајд 2)

– За шта служи секач? Објашњавам појам стеге – менгеле.

Основни принцип резања метала

❖ Тестерисање – алат – тестере

– Да ли сте некада видели тестеру? Како изгледа тестера?

– Која је њена намена? (одсецање, сечење материјала)

– Врсте тестера: ручна тестера за метал, лист-тестера, машинска тестера. (презентација, слајд 3)

❖ Турпијање – алат – турпије

– Показујем ученицима турпију и питам их да ли знају који је то алат.

– За шта служи турпија? (равнање површина, израда жлебова)

Објашњавам ученицима врсте турпија (према облику, квалитету).

❖ Бушење – алатне машине – бушилице

Алат – завојна бургија

– Шта се израђује бушењем?

– Показујем ученицима завојну бургију за метал. Који је ово алат?

Подсећам их на то да постоје и бургије за дрво, за бетон...

– Које врсте бушилица постоје? (ручна електрична бушилица, стона бушилица)

– Да ли сте некада видели електричну бушилицу? (слајд 4)

❖ Стругање – машине – стругови

Алат – стругарски нож

Објашњавам ученицима принцип рада на стругу – обрада метала цилиндричног облика, израда навоја, бушење.

– За који облик кажемо да је цилиндричан? (презентација, слајд 4)

❖ Глодање – машине – глодалице (презентација, слајд 5)

Алат – глодала са више оштрица

Показујем ученицима слику глодала и глодалице.

– Шта се обрађује глодалима? (равне површине, зупчаници, жлебови)

❖ Рендисање – машине – рендисаљке

Алат – нож сличан стругарским (презентација, слајд 5)

– Шта се обрађује овим машинама и алатом? (равне површине, профилсане површине, жлебови)

❖ Брушење – машине – брусилице

Алат – брусне плоче, тоцила

Показујем ученицима слику стоне електричне брусилице са два тоцила.

– Каког облика су брусне плоче?

Обртно кретање алата.

– Када се користе брусилице? Када се метал обрађује брусилицом? (Брусилицама се оштри алат – бруси: оштре се ножеви, пресецају се цеви и шипке.)

Заштитна средства за рад (презентација, слајд 6)

❖ Израда навоја – ручна и машинска израда навоја

Алат – нарезнице и урезници

Ручни алат за израду навоја и машински на стругу

– Кључ – нарезивање кључева. Како се, и где, нарезују кључеви?

– Упоредимо кључеве. По чему се разликују? (Разговарам са ученицима.) (презентација, слајд 6)

Обрада метала без скидања струготине – пластична обрада

Објашњавам ученицима обраду метала без скидања струготине.

Без уклањања вишка материјала.

– Који су поступци обраде метала без скидања струготине? (пауер поинт презентација, слајд 7)

❖ Ливење метала

– Шта је ливење метала? (Уливање растопљеног метала у калупе.)

Ученицима објашњавам појам одливак – охлађен истопљени метал.

Подсетити ученике на то да је топљење физичка особина метала. (презентација, слајд 7)

❖ Деформисање – сабијање(ковање) – ручни алат и ковачка преса

❖ Савијање лима (савијање олука)

❖ Одвајање одсецањем ручним маказама

Показујем ученицима ручне маказе за лим и сечење лима маказама.

❖ Извлачење лима

– Где се примењује овај начин обраде метала? (У аутомобилској индустрији, за израду посуђа, за израду кућних апарата...) (презентација, слајд 8)

❖ Спајање металних делова – раздвојивим и нераздвојивим везама

– Да ли неко зна шта је ово у мојој руци? (завртањ и навртка)

– Који су делови завртња? (глава и стабло)

Кључеви за притезање

– Шта су раздвојиве, а шта нераздвојиве везе?

Спајање заваривањем (презентација, слајд 9)

Истаћи: Оно што је заједничко за све ове принципе обраде метала јесу посебне мере и средства за заштиту на раду – остваривање безбедних услова рада.

Припремљен материјал за ученике – налази се у прилогу. (Делим ученицима материјал, уз пропратно објашњење.)

🕒 Завршни део часа (10–12 минута)

Сада ћемо покушати да – помоћу мини-алата из комплета прибора за фину обраду материјала – на неки од поменутих начина обрадимо метал.

Комплет алата и прибора за фину обраду материјала. Показати ученицима шта се налази у комплету и истаћи најважније појмове.

Практичан рад

Домаћи задатак: наставни листић – у прилогу.

(Дајем ученицима упутства за рад.)

Евалуација часа – Семафор!

ПЛАН ТАБЛЕ:

Укрштеница:

1. Назив предмета;
2. Један вештачки грађевински матерјал;
3. Један природни грађевински матерјал;
4. Течно гориво;
5. Дериват нафте (две речи);
6. Врста чврстог горива;
7. Врста мазива;
8. Основна мерна јединица за дужину;
9. Шта су Al, Su, Fe...? У коју групу елемената периодног система спадају?;
10. Мек метал златножуте до црвенкасте боје;
11. Мешавине два или више метала, или метала и неметала;
12. Основна мерна јединица за масу.

Т	Е	Х	Н	И	Ч	К	О	О	Б	Р	А	З	О	В	А	Њ	Е
								Б	Е	Т	О	Н					
				Д	Р	В	О										
				Н	А	Ф	Т	А									
					Д	И	З	Е	Л	Г	О	Р	И	В	О		
	У	Г	А	Љ													
			М	А	С	Т	И										
			М	Е	Т	А	Р										
	М	Е	Т	А	Л	И											
			Б	А	К	А	Р										
				Л	Е	Г	У	Р	Е								
К	И	Л	О	Г	Р	А	М										

Принципи обраде метала скидањем струготине и без скидања струготине
– Механичка обрада метала – уклањање вишка материјала, струготине
– Пластична обрада метала – без уклањања вишка материјала
Пауер поинт (Power Point) презентација

ПРИЛОЗИ

- Прилог број 1 – укрштеница.
- Прилог број 2 – пауер поинт презентација.
- Прилог број 3 – припремљен материјал за ученике.
- Прилог број 4 – домаћи задатак.

НАПОМЕНА: Укрштеница, ПП презентација и наставни листић (ЦД) налазе се у Зборнику.

Полуга и њена примена

Увод

Осавремењавање наставе различитим облицима, методама и техникама јесте саставни део рада сваког наставника. Применом различитих метода и техника рада ученици добијају могућност да се више укључе у наставу, да чешће дискутују, развијају своја интересовања, искажу своје мишљење, процењују своја постигнућа, али и постигнућа других у циљу стицања нових знања, али и њихове примене у свакодневном животу.

Применом више наставних метода рада на истом часу, постижу се већа оствареност васпитних циљева часа, као и планираних исхода и стандарда.

Пример добре праксе у нашој школи јесте час који је реализован 23. 02. 2015. године тимском наставом, у одељењима 7₅ и 7₂, уз елементе интерактивне наставе и поштовања принципа очигледности.

Час су одржале Биљана Даничић, наставница физике, и Зорка Стефановић, наставница техничког и информатичког образовања, уз велику сарадњу Драгана Егерића, професора информатике. Час је реализован презентацијом и демонстрацијом различитих примера – различите врсте полуга, стрме равни, котура и др. Час има посебну вредност зато што је организација тимске наставе веома захтевна. Успех зависи од сталног договарања и сарадње у тиму. Захтева се прецизно остваривање договореног начина рада и дословно поштовање јасно утврђене поделе послова у тиму.

Тимска настава јесте заједнички, стваралачки рад и одговорност више наставника и других сарадника на реализацији програмског садржаја. У тимској настави сарадници заједно бирају садржај, заједно планирају, праве флексибилан садржај, реализују образовне, васпитне и функционалне задатке, прате напредовање ученика и пружају међусобну помоћ.

Једна од предности тимског рада је већа активизација ученика. Они су у активнијем положају, имају прилике да чешће питају, да одговарају, да уђу у дијалог, да исказују своје мишљење.

Чланови тима: Биљана Даничић, професор физике; Зорка Стефановић, професор техничког и информатичког образовања; Драган Егерић, професор техничког и информатичког образовања; Сунчица Агатоновић, професор физике ОШ „Нада Поповић” у Крушевцу.

Увођење новине

Новине у извођењу ових часова састоје се у следећем:

- мултидисциплинарност и корелација наставних предмета: физика, техничко образовање и основи информатике и рачунарства;
- коришћење информатичке технологије;
- коришћење метода активног учења (проблемска настава и демонстрациони огледи);
- практична примена стеченог знања са часова физике на часовима техничког образовања и основима информатике и рачунарства.

ОШ „Нада Поповић” у Крушевцу

Наставна тема: Равнотежа тела (7. разред)

Наставна јединица: 42. (по редовном плану и програму)
Полуга, моменат силе. Равнотежа полуге и њена примена
(корелација: математика, ТИО)

Тип часа: утврђивање

Наставне методе: монолошка, дијалoшка, демонстрациона.

Облици рада: фронтални и индивидуални.

Услови за реализацију часа: Кабинет за ТИО

Наставна средства: презентација у Power Pointu, лењир, пластелин, затварач од плуте.

Циљеви часа:

Образовни:

- ученици треба да одговарањем на питања утврде појам полуге, врсте полуге, као и примену полуге у свакодневном животу;
- утврде услове равнотеже на полузи;
- примене знања при извођењу демонстрационог огледа и решавању рачунског задатка са овим садржајем.

Функционални:

- увежбавање бележења;
- развијање способности слушања;
- увежбавање изражавања мишљења;
- развијање логичког мишљења;
- развијање аналитичког мишљења;
- развијање мануелних способности при извођењу демонстрационог огледа.

Васпитни:

- подстицање на рад и учење,
- развијање способности за истрајан и предан рад.

СТАНДАРДИ КОЈИ СЕ РЕАЛИЗУЈУ:

ФИ.1.4.3. зна да користи основне јединице за дужину, масу, запремину, температуру и време;

ФИ.2.1.3. уме да препозна када је полуга у стању равнотеже;

ФИ.2.4.1. уме да користи важније изведене јединице SI и зна њихове ознаке;

ФИ.2.4.2. уме да препозна дозвољене јединице мере изван SI, нпр. литар или тону;

ФИ.2.4.3. уме да користи префиксе и претвара бројне вредности физичких величина из једне јединице у другу, нпр. километре у метре;

ФИ.2.6.1. разуме и примењује основне математичке формулације односа и законитости у физици, нпр. директну и обрнуту пропорционалност;

ФИ.2.6.2. уме да препозна векторске физичке величине, нпр. брзину и силу;

ФИ.3.1.1. разуме и примењује услове равнотеже полуге.

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (до 5 минута)

А) МОТИВАЦИЈА – ПОНАВЉАЊЕ КРОЗ ИГРУ

Кратко упознавање ученика са циљем часа (корелација наставних предмета физике и ТИО).

🕒 Главни део часа (30 минута)

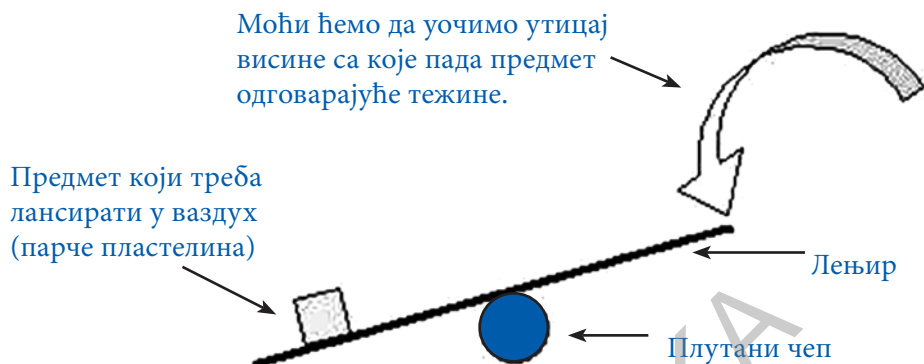
Б) ПРОВЕРА ЗНАЊА

Предавање се одвија помоћу интерактивне табле уз помоћ припремљене презентације „Полуга и њена примена”, одакле ученици записују у свеске.

Питања за обнављање (питања постављати у току огледа и израде задатака):

- Ко је тражио ослонац и шта је тиме мислио?
- Шта је полуга?
- Која је практична улога полуге?
- Шта је тачка ослонца?
- Шта је крак силе?
- Шта је момент силе и којом се јединицом мери?
- Који је услов равнотеже на полузи?
- Које врсте полуга постоје?
- Који је услов да полуга буде у равнотежи?
- Навести примере полуга.

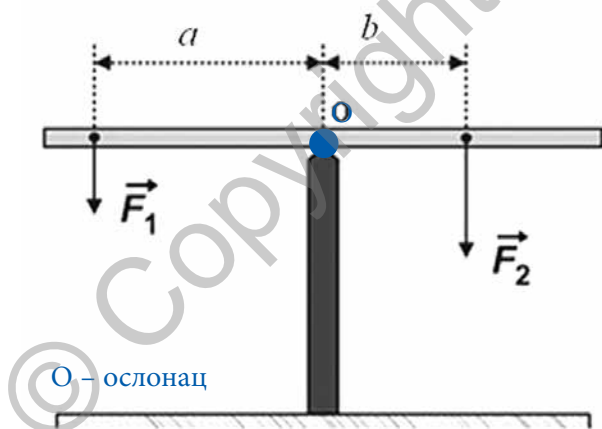
- ✓ Ученици самостално изводе оглед по упутству:

- ✓ Ученици самостално раде задатке:

Коликом силом треба деловати на полуку $F_1 = ?$, на растојању $a = 1$ m да би се успоставила равнотежа са силом $F_2 = 200$ N, која делује на растојању $b = 40$ cm?

ДВОСТРАНА ПОЛУГА

Наставник обилази ученике, контролише рад и помаже ученицима који имају проблема. На основу уочених проблема приликом рада наставник прилагођава анализу задатака.

Наставник евидентира ученике који први ураде задатке.

Наставник контролише рад и помаже ученицима који имају тешкоће у раду. У току рада наставник поставља питања за обнављање ученику у зависности од проблема на који наиђе.

Један од ученика ради задатак на табли уз коментаре у току рада. Посебну пажњу обратити на коментарисање решења.

🕒 **Завршни део часа** (5 минута)

Резиме урађеног.

ПИСАНА ПРИПРЕМА ЗА ЧАС (41–42)

Школа: ОШ „Нада Поповић”, Крушевац	
Наставни предмет: ТИО	Датум реализације: 23. 02. 2015. год.
Разред: СЕДМИ	Наставник: Зорка Стефановић

Наставна тема: МАШИНЕ И МЕХАНИЗМИ

Наставна јединица:

Основни појмови и принципи рада машина и механизма

Временски оквир за реализацију: двочас

Тип часа: **обрада**, утврђивање, провера знања и оцењивање (усмено, писмено и практично, комбиновано), понављање и вежбање, систематизација целине, лабораторијска вежба, практични рад, самостални рад ученика/-ца, тестирање, контролни задаци, петоминутна вежба за проверу знања, есејски задаци, комбиновани тип (више различитих типова часа).

Циљ часа (блок часова): упознати ученике са основним појмовима и принципима рада машина и механизма, као и с елементима компонената из области машинства.

Постигнућа ученика	Образовна (материјално-сазнајна)	Ученици ће се упознати са принципима рада простих машина: полуге, стрме равни, клина, тачка, ваљка и котурача.
	Функционална (развојна)	Ученици треба да знају принцип рада полуге; шта је момент силе, да се употребом полуге постиже увећање силе; да знају за једностране, двостране полуге и полуге код којих сила заузима средишње место између тачке ослоњаца и силе отпора; да знају где се све употребљава овај принцип; да знају принцип стрме равни; да знају да се тако тела лакше подижу на жељену висину; да знају да је то зато што се тежина разлаже на компоненте;

Постигнућа ученика	Функционална (развојна)	да знају како се разлажу силе (вектори); да знају принцип рада клина и котурача; да се код њих такође постиже уштеда у сили, јер савлађујемо само компоненте (део) тежине тела.
	Васпитна	Оспособити ученике да препознају примену основних принципа код неких алата и механизма, уочавање тесних веза техничког окружења и природних наука и закона; подуђивања радозналости и интересовања, јачање и развијање способности техничког мишљења и техничке културе.
Образовни стандарди/исходи		Зна просте механизме и законе на којима се заснива њихов рад.
Облици наставног рада и системи учења		Облици рада: индивидуални, рад у пару или групи, тимски рад, фронтални (цело одељење). Системи учења: механичко, смислено, практично-смислено , рецептивно, логичко, стваралачко, учење целовитих радњи, кооперативно, интерактивно, учење путем открића, учење по моделу. Врста наставе: рефератска, програмирана, тимска, лабораторијска, проблемска, рачунарска, егземпларна, активна , менторска.
Наставне методе		излагање, демонстрација, илустративно-демонстративна
Наставна средства		слике и шеме, узорци полууга, клина, стрме равни, одговарајући софтвер, рачунар и видео-пројектор
Наставни објекат (место рада)		кабинет ТИО
Корелација са истим или другим предметима		ТИО 5. разред: теме – Увод и Саобраћај; Физика 7. разред: теме – Рад, снага и енергија и Топлота ; ТИО 6. разред: тема – Саобраћајни системи.
Обавезна и додатна литература и остали извори података за ученике/-це и наставнике/-це		Иван Ђисалов, Дијана Каруовић, Марија Ђурисић, <i>Техничко и информатичко образовање за 7. разред</i> , Логос, Београд, 2013.

Иновације	Мултимедијска – рачунар, паметна табла.
(Само)евалуација и корекција	

ТОК ЧАСА

🕒 Уводни део часа (10 минута)

Активност наставника

Уводни део

У овом делу часа потребно је ученике увести у нову наставну тему, преглед градива које ће на часу утврђивања урадити наставница физике, уз наглашавање корелације са градивом физике и то кроз разговор и одговоре на питања.

Разговарати о настанку полуге, точка, резног алата, зупчаника (Архимед: *Дајте ми ослонац и довољно дуљачку и олују и померићу свет.*)

У том смислу поставити питања:

1. Свуда око нас раде различите машине. Набројте неке које препознајете.
2. Од чега је састављена свака машина?

Најава циља: Данас ћемо више сазнати о основним појмовима и принципима рада машина и механизма, као и о њиховој примени.

На табли написати наслов наставне јединице:

Основни појмови и принципи рада машина и механизма 1.

1. Полука
2. Стрма раван
3. Принцип клина
4. Непомични котур
5. Помични котур
6. Котурача
7. Витло
8. Точак

Активност ученика

- Ученици прате наставниково излагање.
- Одговарају на питања.
- Коментаришу.
- Записују наслов наставне јединице у свеску.

⌚ Главни део часа (70 мин)

Активност наставника

Садржаји и појмови које методом разговора, усменог излагања, демонстрације и сликовитог материјала ученицима треба објаснити:

- **машина** – склоп састављен од различитих механизма;
- **механизам** – подсклопови састављени од два или више елемената који служе за преношење кретања или за претварање једне врсте кретања у друго. (Да би човек себи олакшао рад, користио је разне алате. *На којим принципима се заснива рад алата?*)

Објаснити и демонстрирати:

- принцип полуге (*Када је лакше подићи терет? Полуом или без ње?*);
- врсте полуга;
- примена закона полуге.

Основни појмови и принципи

Човек је одувек тежио да себи олакша рад, а у неким посебно тешким условима, чак и да свој рад замени радом машина. Свака машина је направљена од много делова и механизма.

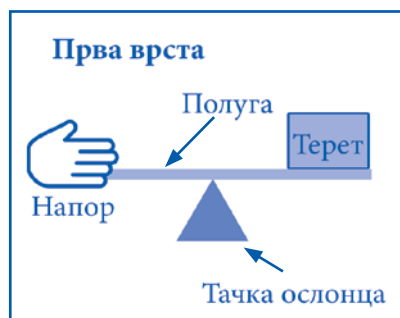
Просте машине или **прости механизми** су једноставна помагала којима се, при обављању рада, појачава деловање мишићних сила човекових руку.

Механизми су елементи који **врше пренос кретања или претварање једне врсте кретања у друго** (кружно у праволинијско и обрнуто).

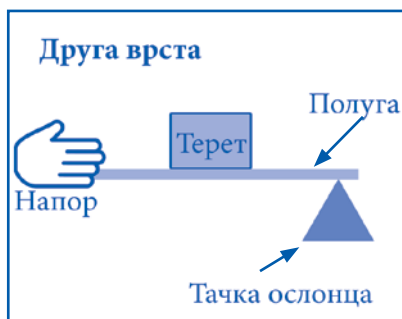
Полуга је проста машина коју чине:

- **активна сила** – тачка у којој делује спољашња сила;
- **центар обртања** – тачка ослонца и осовина;
- **отпор** – сила коју треба савладати.

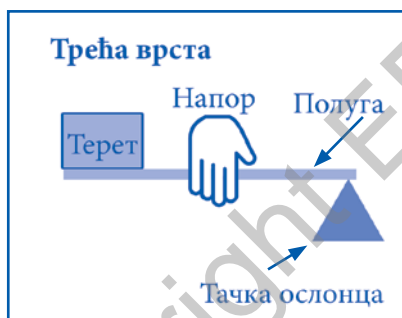
Прва врста: Тачка ослонца заузима средишњи положај између активне силе и отпора. (Пример: римска вага – кантар)

Друга врста: Отпор се налази између активне силе и тачке ослоња. (Пример: клешта за орахе – крцкалица)

Трећа врста: Активна сила заузима средишњи положај између отпора и тачке ослоња (пример: пинцета)

Котур

Точак са жлебом кроз који пролази уже

Непокретни котур је модификовани обртни диск са жлебом за канап, преко кога је пребачен канап. Ако непомични котур окачимо на неку висину, преко њега пребацимо канап, можемо подизати терет тако што ћемо га везати за канап, а други крај канапа вући и подизати терет. Непомични котур заправо и није машина јер нам је сила потребна за подизање терета; једнака тежини терета, односно непомични котур нам не олакшава рад. Но, комбинацијама котура добијамо машине које смањују силу подизања.

Покретни котур је комбинација помичног и непомичног котура. Анализом помичног котура увиђамо да је сила потребна за подизање терета дупло мања од тежине терета.

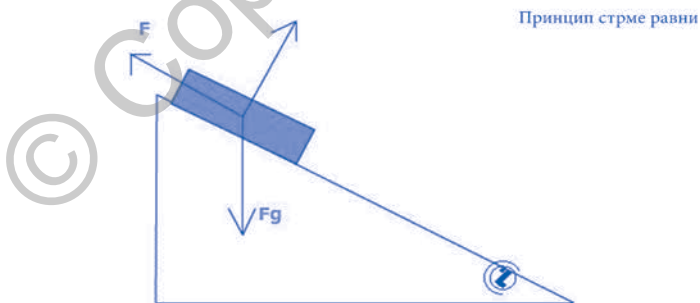

Котурача се добија комбинацијама помичних котура. Саставни је део свих грађевинских кранова и дизалица. Колико ће пута котурача смањивати силу за подизање терета, зависи од броја пари њених котура.

Стрма раван

Стрма раван је нагнута равна површина која са хоризонталом заклапа угао већи од 0 степени а мањи од 90 степени. То је узбрдица односно низбрдица која може послужити као чврста подлога за дизање или спуштање терета. Стрма раван омогућава вршење рада помоћу мање силе. На пример, вучна сила терета уз стрму раван је, грубо говорећи, већа од производа силе тежине терета и количника разлике у нивоу између крајњих тачака равни и њене дужине.

Принцип стрме равни користимо да подигнемо терет знатно мањом силом од тежине терета и то тако што се терет вуче по стрмој равни. Као стрму раван можемо употребити даску, чији ћемо један крај подићи на жељену висину. Дуж стрме равни терет вучемо мањом силом од оне која би нам била потребна за подизање истог терета.

Клин се добија спајањем две стрме равни. Сила којом се делује на горњу површину клина преноси се на бочне странице. Сви алати за обраду са скидањем струготине (обрада резањем) раде на принципу дејства клина.

Принцип клина такође омогућује да се мањом силом оствари савлађивање сила и отпора продирања клина. То омогућује да се клином може лако цепати дрво, а такође и резати метал. Примењен је на алату који има оштрицу у облику клина (нож, секира, тестера).

Точак, ваљак и кугла су механизми који због мале додирне површине са подлогом (тачка или линија) омогућавају кретање са малим коефицијентом трења (куглични лежај).

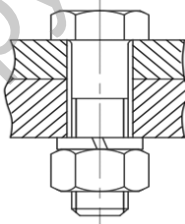

Елементи за везу

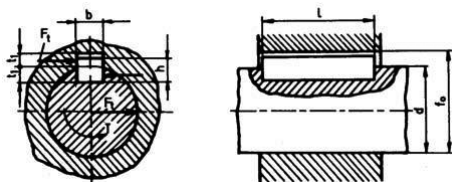
Елементи за везу – служе за спајање два дела или више делова у једну целину. Везе могу бити **раздвојиве и нераздвојиве**: раздвојив спој се може раздвојити без разарања а нераздвојив не може.

У елементе за везу убрајају се: **завртњи са наврткама, клинови, закивци и опруге.**

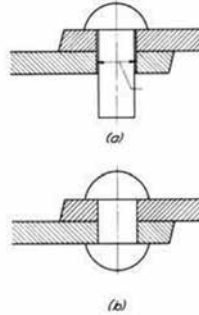
Везе завртњима су раздвојиве везе, јер се по потреби могу раздвојити без разарања. Чини их завртањ и навртка.

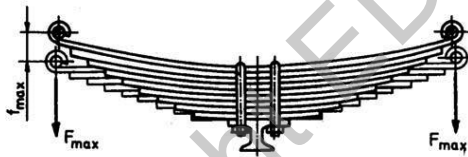
Клиновима се остварују чврсте раздвојиве везе лимова мале дебљине. Често се користе за везу главчине и вратила, разних полука и сл. Могу бити попречни и уздужни.

Закивцима се остварују чврсте нераздојиве везе лимова мале дебљине. Данас се ове везе замењују спајањем лимова заваривањем.

Опруге служе за еластично везивање машинских елемената. Опруге могу бити: завојне, лиснате, спиралне.

Активност наставника

Наставник упућује ученике на то да се присете неких ситуација из свакодневног искуства:

Имали сће прилике да иледаће како се мери воће на канџару, ломе ораси крчкалицом и нешто узима иинцејом и како функционишу дицикл, ваја, клешта, разне врсте кључева, маказе за лим, иайир.

Показати како изгледају алати за обраду резањем, сечењем, бушењем, стругањем, глодањем, рендисањем, брушењем. Објаснити ученицима принцип полуге, стрме равни, клина, котура, котураче, на овим алатима.

– Поставити питање: По чему су они слични, а ио чему се разликују?

Најактивније и најуспешније похвалити и наградити – подстицање на рад.

Активност ученика

– Ученици прате наставничково излагање.

– Посматрају слике.

- Коментаришу.
- Износе ставове, мишљења, закључке.
- Одговарају на питања.
- Пишу у свесци.
- Посматрају цртеже и коментаришу са наставником.
- Цртају слике у својим свескама.

🕒 Завршни део часа (10 минута)

Активност наставника

Питања за проверу:

1. Набројте све просте алате.
2. Објасните начин употребе полуге.
3. Због чега секира има дугачку дршку?
4. Набројте пет ручних алата који делују на принципу полуге!
5. Колико полуга имају маказе?

Најава наставне јединице за следећи наставни час.

Активност ученика

Ученици одговарају на питања.

Запажања (директора, педагога, просветног саветника)

© Copyright EDUKA

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Мирјана Спасић*

Одигравање лопте прстима – основни положај тела, руку и шака при одигравању лопте прстима (угледни час: Примена интернета на часу)

ПРЕДМЕТ: Физичко васпитање

ПРЕДМЕТНИ НАСТАВНИК: Мирјана Спасић,
проф. физичког васпитања

НАСТАВНА ОБЛАСТ: одбојка

НАСТАВНА ЈЕДИНИЦА: Одигравање лопте прстима** – основни положај
тела, руку и шака при одигравању лопте прстима
3/1

ТИП ЧАСА	обрада новог градива
ОБЛИК РАДА	индивидуални рад, рад у паровима и групни рад
НАСТАВНЕ МЕТОДЕ	монолошка, дијалoшка и демонстративна
МЕСТО РАДА	фискултурна сала
НАСТАВНА СРЕДСТВА	рачунар, интернет, видео-бим, одбојкашке лопте, шведске клупе
НАСТАВНИ СТАНДАРДИ	ФВ.1.1.24; ФВ.1.1.1.
ИСХОД	Одигравање лопте прстима о зид на одређеној удаљености и висини, више пута узастопно, уз синхронизацију свих делова тела – од ногу, преко трупа, до руку – прстију.
РАЗРЕД И ОДЕЉЕЊЕ	7 (седми)
ДАТУМ	
РЕДНИ БРОЈ ЧАСА	10.

* <http://mspasic61.blogspot.com/>
<http://miraspasic.wordpress.com/>
<https://twitter.com/#!/miraspasic>
<http://www.facebook.com/miraspasic>

** Овај час је према важећем Наставном плану и програму предвиђен у седмом разреду.

ОБРАЗОВНИ ЦИЉЕВИ. Проширити знање ученика о техници одигравања лопте прстима; развити интересовање за самостално усавршавање; указати им на интеракцију међу различитим наставним предметима (рачунарство и физичко васпитање) ради упознавања, неговања, осамостаљивања и оснаживања ученичких физичко-психичких вештина.

ОБРАЗОВНИ ЗАДАЦИ. Упознавање ученика са садржајем часа, оспособљавање за сналажење са новијим начином презентације – демонстрације технике у одбојци; сналажење у интерактивним и едукативним видео-активностима које се налазе на предоченим сајтовима; коришћење интернета ради стицања знања.

ВАСПИТНИ ЦИЉЕВИ. Развијање духа сарадње и спремности да се помогне другом; развијање такмичарског духа код ученика, међусобног поштовања и уважавања; подстицање жеље за откривањем и новим сазнањем.

ФУНКЦИОНАЛНИ ЦИЉЕВИ. Стимулисање рада унутрашњих органа. Побољшање издржљивости у условима већих техничких напора. Синхронизовати рад мишића руку, ногу, тупа. Стварање основа за критичко и стваралачко мишљење.

КОРЕЛАЦИЈА: информатика и рачунарство, енглески језик.

🕒 Уводни, припремни, део час – 10 минута

А Елементарна игра „јурке” у паровима

Б Комплекс статичких двоставних вежби у паровима без справа и реквизита; приказ је на линку у пдф формату http://www.edusoft.rs/cms/mestoZaUploadFajlove/vezbe_oblikovanja_bez_rekvizita.pdf

🕒 Главни део часа – 20 минута

- Видео-филм, демонстрација технике одбојкашког одигравања прстима, приказ на видео-биму са линка <http://www.youtube.com/watch?v=j-Ddv2nZ0oY&feature=related> – основни ниво.
- Практична примена одбојкашке технике у паровима, са мрежом и без мреже.
- Видео-филм, демонстрација одбојкашке технике, одигравање лопте прстима у скоку, приказ на видео-биму, са линка <http://www.youtube.com/watch?v=H8pRnr5xpBs&feature=related> – средњи ниво.
- Практична примена одбојкашке технике одигравања лопте прстима у скоку.

- Видео-филм, демонстрација одбојкашке технике, одигравања лопте прстима уназад, приказ на видео-биму, са линка <http://www.youtube.com/watch?v=HA0aQ-7GJgg&feature=related> – напредни ниво.
- Практична примена одбојкашке технике у групама.

🕒 Завршни део часа – 10 минута

- Вежбе опуштања и истезања, видео-филм са линка <https://www.youtube.com/watch?v=F3mcF1C6hBc>
- Практична примена у току филма.
- Дискусија са ученицима о одржаном часу.

Сценарио часа одбојке: Одигравање лопте прстима

Фаза 0.

- Улазак у физкултурну салу ученика и наставника за почетак часа.
- Формирање врсте.
- Упознавање ученика са садржајем часа (активност наставника).

Фаза 1.

Уводни део часа

Елементарна игра: „јурке у паровима”, дечак – девојчица (активност ученика).

Фаза 2.

Припремни део часа

Двоставне вежбе обликовања у паровима без реквизита – презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника и ученика).

Фаза 3.1.

Главни део часа

Одбојкашко одигравање лопте прстима – презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника).

Фаза 3.2.

Додавање лопте у паровима – одбојкашко одигравање лопте прстима (активност ученика):

- у седећем пп* на поду (дечак), у стојећем пп (девојчица), са променом пп;

* Ради постизања економичности простора у припреми се користи скраћеница: пп– *йочейџни йоложај*.

- у клечећем пп (дечак), у стојећем пп (девојчица), са променом пп;
- у седећем на клупи пп (дечак), у стојећем пп (девојчица), са променом пп;
- у стојећем пп (дечак), у стојећем пп (девојчица);
- у стојећем пп (дечак), у стојећем пп (девојчица), дијагонално додавање у леву и десну страну, са променом.

Фаза 3.3.

Одбојкашко одигравање лопте у скоку – презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника).

Фаза 3.4.

- Појединачно одигравање лопте у скоку изнад глава, у месту и у кретању (активност ученика).
- Пп стојећи у паровима, одигравање лопте у скоку (активност ученика).

Фаза 3.5.

Одбојкашко одигравање лопте уназад – презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника).

Фаза 3.6.

У тројкама, одбојкашко одигравање лопте преко главе, са окретом и без окрета (активност ученика).

Фаза 4.

Завршни део часа

Пилатес вежбе за опуштање и истезање – без реквизита на поду, презентација путем рачунара, пројектора и платна (активност наставника и ученика).

Фаза 5.

Наставница заједно са ученицима пред крај часа отвара дискусију на теме које су везане за овакав тип часа.

Могућа питања за дискусију:

Да ли вам се допао овакав час? Шта смо закључили? Да ли бисте волели да чешће имате овакве часове? Да ли бисте и сами могли да направите неку занимљиву и едукативну презентацију у вези са спортом? (активност наставника и ученика); Шта би то било? и сл.

На овај начин ће сваки наставник имати повратну информацију о самом часу: да ли се час допао ученицима, шта су посебно издвојили, научили, шта би променили да су у могућности и шта би они волели да раде с циљем да поспеше здрав начин живота и правилан развој. Дакле, дошло би се и до самих интересовања ученика, што би значајно унапредило квалитет наставе физичког васпитања.

ЧАС
ОДЕЉЕЊСКОГ
СТАРЕШИНЕ (ЧОС)

© Copyright EDUKA

© Copyright EDUKA

Развијање позитивног односа према особама другачијим од нас

Назив школе	Основна школа „Свети Сава”, Пожаревац
Име и презиме наставника	Оливера Илић
Наставни предмет	Час одељењског старешине
Разред	шести
Наставна јединица	Развијање позитивног односа према особама другачијим од нас
Методе рада	молошко-дијалошка, демонстрација, изокренута учионица (flipped classroom), тотални физички одговор, игра улога
Облик рада	фронтални, рад у пару, рад у групи
Место рада	учионица
Литература	'Disability Awareness Activity Packet', B. Adcock, M. Remus (линк)
Циљ часа	Развити код ученика разумевање и осећање емпатије према особама са посебним потребама.
Задаци	<p>а) образовно-васпитни: упознати ученике са врстама поремећаја особа са посебним потребама и проблемима са којима се суочавају у свакодневном животу;</p> <p>б) практични:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ученици дискутују о филму; • ученици дискутују о особама са посебним потребама; • ученици читају са усана; • ученици покушавају једном руком да обављају различите мануелне радње; • ученици се путем игре улога стављају у положај аутистичних особа.

Део часа	Активност	Трајање у мин.
Активности ученика пре часа	<ul style="list-style-type: none"> У оквиру припреме за час, ученици треба да погледају кратак анимирани филм 'Cuerdas' (редитељ је Pedro Solis Garcia). Филм је подељен са ученицима преко facebook групе одељења, а остављена је и верзија филма на рачунару за ученике у школској библиотеци. <p>(Радња филма дешава се у једном шпанском сиротишту. У одељење долази нови дечак у инвалидским колицима који има церебралну парализу. Док га остала деца игноришу, једино га девојчица по имену Марија прихвата. Она се игра са њим, чита му, учи га да игра фудбал и плеше. На крају филма Марија постаје наставница математике у школи за специјално образовање.)</p>	
Уводни Дискусија о филму	<ul style="list-style-type: none"> Дискусија о филму са целим одељењем. Питати ученике да ли су погледали филм и како им се свидео. Приказати две слике (Прилог 1) и питати ученике: <i>Како су се на почетку деца понашала према новом дечаку? Како се према њему понашала Марија? По чему се дечак разликовао од остале деце? Ко су деца са њоседним пошредама? Да ли сине некада имали прилике да се друже са децом са њоседним пошредама?</i> (Уколико је одговор не, питати због чега.) 	5
Главни Трчећи диктат	<ul style="list-style-type: none"> Поделити ученицима шарене post-it папериће; ученици се групишу тако да у групи сви имају папериће исте боје (групе имају 4–5 ученика); док се ученици групишу, на различитим зидовима и местима у учионици залепити папире из Прилога 2 (папири су величине А4). Задатак ученика је да изабере два представника групе који ће бити тркачи, а чији ће задатак бити да отрче до папира на зиду, прочитају шта је написано, а затим се врате у своју групу и пренесу осталим члановима групе који то треба да запишу. Група која прва заврши је победник и добија аплауз. 	7

Трчећи диктат	<ul style="list-style-type: none"> Решења задатка се проверавају усмено са целим одељењем. Питати ученике шта представља то што су написали. (Одговор: то су само неки од поремећаја особа са посебним потребама.) 	
Особе са оштећењем слуха	<ul style="list-style-type: none"> Залепити папир „Оштећење слуха” на таблу. Питати ученике: <i>Ко су особе са ошћећењем слуха? Како се оне сјоразумевају?</i> (Одговор: уз помоћ знаковног језика и читања са усана.) Поделити ученицима папирине (Прилог 3). Ученици треба наизменично да прочитају реченице са папирине свом пару из групе, тако што ће померати усне, али неће изговарати речи. Дискусија са целим одељењем: <i>Како сје урадили задатак? Шта је било тешко? Шта може да учини читање са усана лакшим?</i> (Могући одговори: уколико се прича спорије; уколико саговорник зна о чему се говори; уколико се користи гестикација.) 	5
Особе са телесним сметњама	<ul style="list-style-type: none"> Залепити папир „Телесне сметње” на таблу. Питати ученике: <i>Какве све телесне сметње може да има особа која оштећано обавља свакодневне ствари?</i> (Могући одговори: особе које не могу да ходају, немају неки део тела, особе са церебралном парализом, дистрофијом.) Рећи ученицима да ставе једну руку иза леђа а да другом руком ураде једну од следећих радњи: да одвежу и завежу пертлу; да завежу машну на коси; да отворе затварач на флашици за воду. Питати ученике: <i>Да у одељењу имају група са телесним сметњама, на које начине дисње моли да му јомојнеје?</i> Дискусија у групама. 	7
Особе са тешкоћама у интелектуалном функционисању	<ul style="list-style-type: none"> Написати „Тешкоће у интелектуалном функционисању” на табли. Питати ученике шта то значи. Поделити групама папире (Прилог 4). Задатак: ученици треба да кажу којом бојом су написане речи на папиру. Док ученици раде задатак, наставник им прилази и говори да пожуре са задатком. 	8

<p>Особе са тешкоћама у интелектуалном функционисању</p>	<ul style="list-style-type: none"> Дискусија са одељењем: <i>Како с'ће се осећали када с'ће радили задатак? Због чега с'ће прешили? Како с'ће се осећали док вас је наставник пожуривао? Како с'ће се осећали када је ваш 'мозак' желео да уради задатак другачије од оног како је требало? Како дис'ће се осећали да вам се ово дешава сваког дана?</i> 	
<p>Аутизам</p>	<ul style="list-style-type: none"> Залепити папир „Аутизам” на таблу. Питати ученике да ли су икада чули за овај поремећај/упознали особу са аутизмом. Рећи ученицима: <i>Аутизам је један од најтежих развојних поремећаја; аутисти се описују као особе које су 'у свом свету', које тешко комуницирају са околином, избегавају другове, избегавају контакт очима; за њих су још карактеристични стереотипни покрети, очараност одређеним радњама или предметима.</i> Рећи ученицима: <i>Многи аутисти су преосетљиви и смећају им ствари које обичним људима не смећају. Сада ћемо покушати да замислимо како то изгледа.</i> Свако у групи имаће своју улогу: <ul style="list-style-type: none"> ➤ ученик 1 – има аутизам и покушава да чује ученика 2 јер ће имати контролни из лекције коју ученик 2 чита; ➤ ученик 2 – стоји преко пута особе 1 и чита текст (било која лекција из било које књиге коју дете има у торби); ➤ ученик 3 – дира (нежно!) особу 1 по леђима и глави; ➤ ученик 4 – стоји поред особе 1 и прича без престанка; ➤ ученик 5 – кажипрстом (нежно!) куцка особу 1 по рамену. <p>Ученици треба да мењају улоге у току вежбе.</p> Дискусија са целим одељењем: <i>Како с'ће се осећали у улози аутистичне особе? Да ли с'ће пожелели да вришће или побегну? Да ли с'ће могли да се концентрирају на текст који је требало да слушају? Шта је могло да вам помогне?</i> 	<p>8</p>

Завршни Сумирање утисака	<ul style="list-style-type: none"> • На папирићима које су добили на почетку часа ученици треба да напишу да ли су након овог часа променили мишљења или ставове везане за особе са посебним потребама. На папирићима могу да напишу: 'Пре часа сам мислио/-ла ..... а сада мислим..... ', а могу да користе и неку другу форму реченице којом би изразили своје утиске са часа. • Ученици лепе папириће на таблу и читају утиске других ученика из одељења. • Похвалити ученике. 	<p>5</p>
Након часа	<ul style="list-style-type: none"> • Организовати одлазак ученика на места где би могли да се упознају са особама са посебним потребама и да се са њима друже: у одељење за децу ометену у развоју, уколико постоји у школи, у Центар за дневни боравак деце и омладине ометене у развоју, у Друштво глувих и наглувих особа, и слично. Уколико постоји могућност, ученици могу да ураде пројекат заједно са њима – да направе постере пријатељства, да праве украсе за новогодишњу јелку, честитке за маме за Дан жена, да боје ускршња јаја и слично. 	

Прилог 1:

Прилог 2:

ОШТЕЋЕЊЕ СЛУХА

ОШТЕЋЕЊЕ ВИДА

ТЕЛЕСНЕ СМЕТЊЕ

ТЕШКОЋЕ У ИНТЕЛЕКТУАЛНОМ
ФУНКЦИОНИСАЊУ

АУТИЗАМ

ПОРЕМЕЋАЈ ГОВОРА

ПОРЕМЕЋАЈИ ПОНАШАЊА

Прилог 3:

Ученик 1:

Данас је леп и сунчан дан.
Јуче је падала киша.

Ученик 2:

Волим да једем сладолед.
Омиљени ми је од ваниле.

Прилог 4:

Жута

Плава

Црвена

Црна

Љубичаста

Розе

Црвена

Зелена

Плава

СРПСКИ ЈЕЗИК

Наташа Кљајић
Валентина Мујичић
Блаженка Тривунчић
Др Вукосава Живковић
Мр Марија Бјељац
Мр Марија Бјељац
Саша Чорболоковић
Славица Прпа
Јелена Антић
Зорица Михајловић
Славиша Шушулић
Биљана Ђорђевић
Верица Арула
Ивана Цекић

Мр Валентина Вукмировић Стефановић
Биљана Кнежевић
Биљана Кнежевић
Игор Јањатовић
Марија Радовановић
Вида Никић
Светлана Дробњак
Невена Миловановић
Биљана Никић
Јелена Симић
Јелена Јовановић
Биљана Ивановић Јованчевић
Марко Глишић
Радиша Ивановић

ЕНГЛЕСКИ ЈЕЗИК

Наташа Станковић
Невена Стоилков
Ана Станојловић

ИСТОРИЈА

Биљана Дукић Рајковић
Биљана Дукић Рајковић

ГЕОГРАФИЈА

Савица Ђурђевић
Катарина Чутовић

БИОЛОГИЈА

Ања Срећковић
Виолета Мишић
Снежана Стефановић
Владета Живковић
Мирјана Богићевић
Драгица Јеремић

ФИЗИКА

Сања Булат
Ненад Грозданић
Борица Ђирић

ТИО

Маријана Бачанин
Петрана Јаковић
Биљана Даничић
Зорка Стефановић
Драган Егерић
Сунчица Агатоновић

ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Мирјана Спасић

ЧОС

Оливера Илић

CIP - Каталогизација у публикацији -
Народна библиотека Србије, Београд

371.3::0/9(082)
373.3/.4(082)

ЧАС за углед : зборник припрема за
угледне часове предметне наставе у
старијим разредима основне школе /
приредила Јелена Журић. - Београд :
Eduka, 2015 (Subotica : Rotografika). -
294 str. : ilustr. ; 24 cm + 1 електронски
оптички диск (CD-ROM ; 12 cm)

Tiraž 2.000

ISBN 978-86-6013-284-2

а) Настава - Методика - Зборници
COBISS.SR-ID 218476300

© Copyright EDUKA

ISBN 978-86-6013-284-2

9 788660 132842